

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ ยุทธศาสตร์การพัฒนสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย)
สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล

มิถุนายน 2560

สัญญาเลขที่ TRG5880259

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ ยุทธศาสตร์การพัฒนสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย)
สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.และต้นสังกัดไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต” ได้รับทุนส่งเสริมนักวิจัยรุ่นใหม่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ปีงบประมาณ 2558

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของสถาบันอุดมศึกษาทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยมีความพยายามในการพัฒนาและปรับตัวเพื่อรองรับกับสภาพการแข่งขันที่รุนแรงขึ้น คุณภาพของการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและมีศักยภาพในระดับสากล การส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตจึงเป็นประเด็นสำคัญ มหาวิทยาลัยในฐานะแหล่งความรู้ชั้นสูงต้องปรับกระบวนการทัศน์ใหม่ไปสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สามารถตอบสนองความต้องการและความสนใจในการเรียนรู้ของประชาชนทุกกลุ่มในสังคมได้อย่างแท้จริง

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาอนาคต ใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบ การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษาและนำเสนอยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติ เครือข่ายผู้ใช้บัณฑิต นิสิตนักศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เป็นต้น เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิค EDFR เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เจาะลึก แบบสอบถาม เรื่อง Measurable Performance Indicators [MPI] for Lifelong Learning ประเด็นการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินยุทธศาสตร์ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์เชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และการสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัยจากผลการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ซึ่งองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จะเป็นประโยชน์กับสถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยในการเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน

บทคัดย่อ

(Abstract)

Project Code : TRG5880259

(รหัสโครงการ)

Project Title : ยุทธศาสตร์การพัฒนสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็น
(ชื่อโครงการ) สถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต
**Strategies to Reorienting Traditional Higher Education Institutions
toward Lifelong Learning Higher Education Institutions in Thailand**

Investigator : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล
(ชื่อนักวิจัย) ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Asst. Prof. Suwithida Charunkaittikul
Department of Lifelong Education, Faculty of Education,
Chulalongkorn University

E-mail Address : suwithida@yahoo.com

Project Period : One year and 6 months

(ระยะเวลาโครงการ) 1 ปี 6 เดือน

บทคัดย่อ

งานวิจัย เรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานนอคมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาอนาคต ใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันนอคมศึกษา (2) เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานนอคมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตและ (3) เพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์และการปฏิบัติเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติ เครือข่ายผู้ใช้บัณฑิต นิสิตนักศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เป็นต้น เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิค EDFR เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เจาะลึก แบบสอบถาม เรื่อง Measurable Performance Indicators [MPI] for Lifelong Learning การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) ประเด็นการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินยุทธศาสตร์การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์เชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และการสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัยจากผลการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อ 1 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันนอคมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันนอคมศึกษา ประกอบด้วย (1) การพัฒนากรอบการพัฒนา (2) การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ (3) การพัฒนาการวิจัย (4) การยกระดับกระบวนการจัดการเรียนการสอน (5) การกำหนดกลไกการบริหารจัดการ (6) การพัฒนาระบบสนับสนุนการตัดสินใจ และ (7) การพัฒนาระบบบริการและการสนับสนุนผู้เรียน และผลการประเมินพบว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาระบบสนับสนุนการตัดสินใจ และการวิจัยเป็นประเด็นที่สำคัญมากที่สุดตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อ 2 ผลการพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานนอคมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลการวิจัยพบว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ระดับประเทศ ประกอบด้วย 5 ประเด็นยุทธศาสตร์ 5 กลยุทธ์ และ 22 มาตรการ ที่สนับสนุนสถาบันนอคมศึกษาและระดับสถาบัน ประกอบด้วย 7 ประเด็นยุทธศาสตร์ 12 กลยุทธ์ และ 89 มาตรการ ที่ใช้ปรับการดำเนินการของมหาวิทยาลัยจากสถาบันที่เน้นการจัดการเรียนการสอน (Instructional/ Teaching Paradigm) ไปสู่สถาบันที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของบุคคล (Lifelong Learning Paradigm) โดยยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานนอคมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นยุทธศาสตร์

ที่สอดคล้องกับการกิจและการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา และมีทิศทางที่สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาในระดับประเทศ ซึ่งประกอบด้วย ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ กรอบความคิดหลัก วัตถุประสงค์ เป้าหมาย หลักการ และยุทธศาสตร์ประกอบด้วย ประเด็น ยุทธศาสตร์ระดับประเทศ และประเด็นยุทธศาสตร์ระดับสถาบัน กลยุทธ์และมาตรการในการ ดำเนินการ

วัตถุประสงค์ข้อ 3 การนำเสนอยุทธศาสตร์และการปฏิบัติเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็น สถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลจากการนำเสนอพบความคิดเห็นที่หลากหลายเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย ประเด็นนโยบายการพัฒนาที่มุ่งการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ชัดเจน ประเด็น การพัฒนานิสิตและนักศึกษาให้มีคุณลักษณะและทักษะจำเป็นสำหรับการทำงานและการดำเนินชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับใช้ได้ทันที ประเด็นระบบการเรียนการสอนที่มีความยืดหยุ่น คล่องตัว รวมทั้งการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอเพื่อให้สอดคล้องกับ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง ประเด็นการทำงานของอาจารย์ มหาวิทยาลัยที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ประเด็นการพัฒนางานวิจัยที่ช่วยสนับสนุนและ ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และการให้บริการทางการศึกษา การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งใน เชิงวิชาการ การวิจัย และการบริหารจัดการการทำงานของสถาบันอุดมศึกษา ประเด็นการมีระบบ การวัดและการประเมินผลการทำงานของคณาจารย์ที่มีประสิทธิภาพ ประเด็นการมีระบบการ สนับสนุนการเรียนรู้ที่หลากหลายและเพียงพอ สอดคล้องตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงระบบการตลาด และระบบฐานข้อมูลที่มีคุณภาพ และประเด็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอด ชีวิตในระดับโรงเรียนเพื่อสร้างพื้นฐานผู้เรียนรู้ที่ดี และเมื่อนิสิตนักศึกษาเข้าสู่ระบบมหาวิทยาลัย ย่อมจะสามารถเชื่อมต่อการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชน องค์กร และสังคม และผลจาก การประเมินยุทธศาสตร์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 100 ให้ความเห็นเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยภาพรวมใน ระดับดีมาก ใน 5 มิติการพัฒนายุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ ได้แก่ มิติโครงสร้างและองค์ประกอบ มิติ เชิงกระบวนการพัฒนา มิติเชิงการบริหารจัดการ มิติเชิงประเด็นยุทธศาสตร์ และมิติเชิงการนำไปใช้

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จะเป็นประโยชน์กับสถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยในการ เสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยต้องมีการขับเคลื่อนเชิงทั้งนโยบายและเชิงการปฏิบัติจาก สถาบันอุดมศึกษาและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องต่างๆ ในสังคม เพื่อปรับบทบาทสถาบันอุดมศึกษา ไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งเป็นการวางรากฐานการพัฒนาคน ชุมชน สังคม และ ประเทศที่มั่นคงและยั่งยืน อีกทั้งองค์ความรู้ที่ได้จะเป็นประโยชน์กับผู้สนใจในการศึกษาวิจัยต่อยอด ความรู้เรื่องนี้ต่อไป

Abstract

This study proposes strategies to reorient traditional higher education institutions toward lifelong learning higher educational institutions in order to serve lifelong adult learners in Thailand. The objectives are (1) to analyze and synthesize components of lifelong learning higher education institutions; (2) to develop strategies to reorient traditional higher education institutions toward lifelong learning education institutions; and (3) to propose potential strategies to reorient traditional higher education institutions (universities) toward lifelong learning higher education institutions. Data were collected by means of the Ethnographic Delphi Futures Research (EDFR) approach. Research instruments are in-depth interviews, the questionnaire “Measurable Performance Indicators [MPI] for Lifelong Learning”, SWOT Analysis form, focus group discussions, and a strategic assessment form. The results of the assessment of opinions focus on using the MPI in two main aspects: 1) the implementation of each elements of the Lifelong Learning (LLL) in higher education; and 2) the perspectives of the seven main elements of a Lifelong Learning Higher Education Institution.

The results can be described as follow:

Objective 1: Seven main characteristic elements of lifelong learning higher education institutions comprised of Overarching Frameworks, Strategic Partnerships and Linkages, Research, Teaching and Learning Processes, Administration Policies and Mechanisms, Decision Support Systems, and Student Support Systems and Services; with several sub-details of each element. The result showed three out of seven important elements of a Lifelong Learning Higher Education Institution on a scale of 1- 5: Teaching and Learning Processes (3.69), followed by Decision Support Systems (3.56), and Research (3.44).

Objective 2: Strategies to reorient traditional higher education institutions toward lifelong learning higher educational institutions in the national level consist of five key strategic points, five strategies and 22 measures. For the institutional level, there are seven key strategic points, 12 strategies and 89 measures, all of which can be used as guidelines to reorient traditional universities that focus on an instructional/ teaching paradigm towards the institutions using a lifelong learning paradigm approach. The proposed strategies accord higher education institutions’ missions and operation and also in line with the strategies for development of higher education institutions at the national level, which include frameworks,

objectives, and principles. The strategies cover the national level, the institutional level, strategies and operation measures.

Objective 3: Comments or opinions in regard to the proposed potential strategies to reorient traditional higher educations (universities) toward lifelong learning higher education institutions include different issues: i) clear development policies to promote lifelong learning; ii) enhancement of students' necessary skills for future career and living; iii) flexible learning and teaching as well as periodical improvement of curriculums to suit the changes in economic, social and political circumstances; iv) continued improvement of instructors' skills; v) research development to support learners and promote learning, academic services, academic collaboration, research and institution's management; vi) effective evaluation systems, vii) sufficient and varied systems to support learning serving the needs of the target groups, including quality marketing and data base systems; and vii) lifelong learning promotion at a school level in order to implant good learning characteristics on kid students so that they can apply useful learning methods with the university system bringing benefits to themselves, organization and society. Hundred percent of the participants who were asked to provide their comments on the proposed potential strategies to reorient traditional higher education (universities) toward lifelong learning higher education institutions gave very good feedback on five dimensions, namely a structural and component dimension, a development process dimension, management dimension, a strategic dimension and an implementation dimension.

Numerous strategies will be used to improve higher education institutions in Thailand and other countries around the world to strengthen the policies, process, and tools used in moving toward lifelong learning universities. These will help develop learners and provide them with physical and mental wellness and advance academic knowledge. Finally, the knowledge outcomes will also better generate and encourage further dialogue and discussion.

Keywords : lifelong learning, universities, higher education, development strategies, Thailand

(คำหลัก) การเรียนรู้ตลอดชีวิต สถาบันอุดมศึกษา มหาวิทยาลัย ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทย

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อ	ง
สารบัญ	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหาในการวิจัย	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
ขอบเขตการวิจัย	8
นิยามศัพท์	9
ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย	10
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
ตอนที่ 1 นโยบายและทิศทางการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็น สถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต	12
1.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	12
1.2 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553	17
1.3 แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559)	21
1.4 กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2551-2565)	24
ตอนที่ 2 แนวคิด หลักการ และองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต	28
2.1 ความหมายและคำจำกัดความของสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต	28
2.2 หลักในการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต	29
2.3 องค์ประกอบของสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต	42
2.4 การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	43
ตอนที่ 3 แนวคิด ทฤษฎี หลักการของการศึกษาตลอดชีวิต	45
3.1 ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต	45
3.2 ความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต	48
3.3 หลักการของการศึกษาตลอดชีวิต	48
3.4 แนวปฏิบัติของการศึกษาตลอดชีวิต	50

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์.....	50
4.1 ความหมายของยุทธศาสตร์.....	50
4.2 ลักษณะของการพัฒนายุทธศาสตร์.....	52
4.3 ขั้นตอนการพัฒนายุทธศาสตร์.....	53
ตอนที่ 5 แนวคิดเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษา.....	57
5.1 ความหมายและลักษณะทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษา.....	57
5.2 ประเภทของสถาบันอุดมศึกษา.....	59
5.3 ความสำคัญของการพัฒนาชุมชน.....	65
ตอนที่ 6 แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยอนาคต (Futures Research).....	66
6.1 แนวคิดอนาคตศึกษา.....	66
6.2 แนวคิดและวิธีการศึกษาอนาคต.....	70
6.3 ความหมายของการวิจัยอนาคต.....	74
6.4 จุดมุ่งหมายของการวิจัยอนาคต.....	74
6.5 เทคนิคการวิจัย EDFR.....	75
6.6 ประโยชน์ของการศึกษาและวิจัยอนาคต.....	79
ตอนที่ 7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	80
7.1 งานวิจัยในประเทศ.....	80
7.2 งานวิจัยในต่างประเทศ.....	82
ตอนที่ 8 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	86
บทที่ 3 วิธีดำเนินงานวิจัย.....	87
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษา.....	87
ตอนที่ 2 การพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	88
ตอนที่ 3 การนำเสนอยุทธศาสตร์และการปฏิบัติเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็น สถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	99
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	102
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษา.....	102
ตอนที่ 2 ผลการพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	131

ตอนที่ 3 ผลการนำเสนอยุทธศาสตร์และการปฏิบัติเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็น สถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต	200
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	213
สรุปผลการวิจัย	215
อภิปรายผล	225
ข้อเสนอแนะ	238
รายการอ้างอิง	244
ภาคผนวก	254
ภาคผนวก ก เครื่องมือในการวิจัย	255
เครื่องมือวิจัย 1 แบบวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ การพัฒนาศาสนาอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย)สู่การเป็น สถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต	256
เครื่องมือวิจัย 2 แนวทางการสัมภาษณ์เจาะลึก	261
เครื่องมือวิจัย 3 ประเด็นการสนทนากลุ่ม	265
เครื่องมือวิจัย 4 แบบประเมินยุทธศาสตร์	267
เครื่องมือวิจัย 5 ตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานที่สามารถนำไปวัดผลได้จริงสำหรับ การเรียนรู้ตลอดชีวิต:การปรับเปลี่ยนสถาบันอุดมศึกษาสู่ การเป็นสถาบันเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับ สถาบันอุดมศึกษา	278
เครื่องมือวิจัย 6 แบบประเมินค่าน้ำหนัก SWOT Analysis	296
เครื่องมือชุดที่ 7 ยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาอุดมศึกษาสู่การเป็นสถาบัน การเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับสถาบันอุดมศึกษา	334
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน SWOT MATCHING	356
ภาคผนวก ค ภาพการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ทรงคุณวุฒิ	358
ภาคผนวก ง ภาพบรรยากาศการจัดประชุม	366
ภาคผนวก จ ยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ ตลอดชีวิต	369
ภาคผนวก ฉ การนำเสนอผลงาน และการเผยแพร่ผลงานในการประชุมนานาชาติ	387

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหาในการวิจัย

จากสภาวะการณ์ของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 การกำหนดยุทธศาสตร์และการสร้างความพร้อมที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทำให้หลายประเทศ อาทิ ประเทศสหรัฐอเมริกา ฟินแลนด์ นิวซีแลนด์ สหราชอาณาจักร เกาหลีใต้ จีน เวียดนาม รวมถึงประเทศไทย มีมาตรการปฏิรูปการศึกษา เพื่อเตรียมการเสริมศักยภาพของประชาชนทั้งด้านทักษะความรู้ ทักษะคิด ค่านิยม ส่งผลให้เกิดความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม คุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ประชาชนทุกคนมีโอกาสดำเนินการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งการพัฒนาที่ยั่งยืน (วิทยากร เชียงกูล, 2552) ดังนั้น ในยุคสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ความรู้และบุคคลแห่งการเรียนรู้มีความสำคัญมากต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่มหาวิทยาลัยในฐานะสถาบันการศึกษานั้นเป็นแหล่งความรู้ชั้นสูงจะต้องปรับกระบวนการทัศน์ใหม่ในการพัฒนาไปสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สามารถตอบสนองความต้องการและความสนใจในการเรียนรู้ของประชาชนทุกกลุ่มในสังคมได้อย่างแท้จริง สำหรับประเทศไทยในศตวรรษที่ 21 นี้ กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกมีผลทำให้คนไทยและสังคมไทย ต้องปรับตัวให้ทันกับสภาวะการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากเกิดการเปลี่ยนแปลงหลายด้านตามบริบทของโลก อาทิ การรวมกลุ่มของประเทศในเขตภูมิภาคเดียวกัน การขยายตัวทางเทคโนโลยีและอุตสาหกรรม การเพิ่มขีดความสามารถของแรงงานและบริการ เป็นต้น ซึ่งปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้คนเผชิญการเปลี่ยนแปลง ดังกล่าวคือ คุณภาพของการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คนถือว่าเป็นทรัพยากรสำคัญที่สุดในการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันในโลกสมัยใหม่ สิ่งแรกที่ต้องรีบเร่งให้เกิดขึ้นในประเทศไทยคือ การพัฒนาคนให้มีศักยภาพในระดับสากล โดยต้องเป็นคนดี เป็นคนเก่ง และมีฐานะเป็นทุนทางสังคม เพื่อร่วมกันพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าและเทียบเท่าอารยประเทศได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) ในกระแสการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษา แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตได้ถูกนำมาใช้เป็นหลักการและแนวทางในการจัดการศึกษาของประเทศ เพื่อให้ประชาชนทุกคนมีโอกาสดำเนินการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และการให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เป็นต้น

สถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยมีความสำคัญอย่างสูงยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งในระดับประกาศนียบัตร อนุปริญญา หรือปริญญา ได้แก่ ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอกที่มีคุณภาพ รวมทั้งการทำการวิจัยและให้บริการทางวิชาการแก่สังคม การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงาน

คณะกรรมการการอุดมศึกษา หรือ สกอ. กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีสถาบันอุดมศึกษาในสังกัด 157 แห่งทั่วประเทศ ในปี พ.ศ. 2553 โดยแบ่งเป็น สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 78 แห่ง สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐบาล 14 แห่ง สถาบันอุดมศึกษาเอกชน 69 แห่ง และวิทยาลัยชุมชน 19 แห่ง นอกจากนี้ ยังมีการจัดการศึกษาโดย มหาวิทยาลัย วิทยาลัย หรือ บัณฑิตวิทยาลัย ที่อาจจะไม่ได้อยู่ในสังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เช่น วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงกลาโหม นอกจากนี้โรงเรียนสาธิตก็ยังคงสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาอีกด้วย ที่ผ่านมามีสถาบันอุดมศึกษา มีบทบาทในการกิจที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา การผลิตบัณฑิต งานวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม การถ่ายทอดความรู้ และเทคโนโลยี งานวิจัยเน้นการสร้างองค์ความรู้ในเชิงวิชาการ จะเห็นได้ว่า สำหรับการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้น ถือว่าเป็นการจัดการศึกษาในระดับที่สำคัญ เนื่องจากเป็นการศึกษาที่เตรียมบุคคลเข้าสู่อาชีพ โดยนิสิตนักศึกษาที่จบการศึกษาในระดับนี้แล้วจะเข้าสู่การประกอบอาชีพ ดังนั้น การจบการศึกษาแล้วมีอาชีพหรือมีงานทำจึงเป็นเป้าหมายของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครอง นักศึกษา และรัฐบาล ซึ่งการที่นิสิตนักศึกษาที่จบการศึกษาแล้วมีอาชีพทันที จะต้องเป็นนักศึกษาที่มีคุณลักษณะตามที่เจ้าของสถานที่ประกอบการยอมรับ ซึ่งโดยทั่วไปเราเรียกว่า นักศึกษาที่มีคุณภาพ ทำให้สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งจึงพยายามทุกวิถีทางที่จะให้นิสิตนักศึกษาของตนมีคุณภาพ ซึ่งเราเรียกว่า การบริหาร ในการบริหารสถาบันให้มีคุณภาพจึงเป็นหัวใจสำคัญ ยิ่งในยุคปัจจุบันนี้เป็นยุคการแข่งขันจึงมีความจำเป็นที่ต้องเน้นคุณภาพของบัณฑิตเพื่อการแข่งขัน คงไม่ใช่เฉพาะภายในประเทศเท่านั้นแต่รวมถึงต่างประเทศด้วยเช่นกัน (เทือน ทองแก้ว, 2549)

แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ระบุชัดเจนว่า อุดมศึกษาเป็นแหล่งองค์ความรู้และพัฒนากำลังคนระดับสูงที่มีคุณภาพเพื่อการพัฒนาชาติอย่างยั่งยืน สร้างสังคมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555 - 2559) บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีบทบาทสูงในประชาคมอาเซียนและมุ่งสู่คุณภาพอุดมศึกษาระดับนานาชาติ เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ มีศักยภาพตรงตามความต้องการของสังคม มีความคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบ มีสุขภาพะทั้งร่างกายและจิตใจ เน้นการใช้กลยุทธ์ผ่านการนำองค์กรเชิงรุก และกลยุทธ์การเงิน รวมทั้งพัฒนาอาจารย์ให้มีความเชี่ยวชาญด้านการสอนและการวิจัย เพื่อให้ได้บัณฑิตที่พึงประสงค์ทำให้สังคมมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนั้น ในยุคสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ความรู้และบุคคลแห่งการเรียนรู้มีความสำคัญมากต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ นอกจากนี้ ยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาไทยสู่การเป็นมหาวิทยาลัยระดับโลก (คำเพชร ภูมิปัญญา, 2550) พบว่าปัจจัยความสำเร็จของสถาบันอุดมศึกษาระดับโลกขึ้นอยู่กับคุณภาพของภารกิจหลักของการศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้แก่ หลักสูตรและการสอน การวิจัย การบริการทางวิชาการ และมิติทางวัฒนธรรม และพบว่า ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างคุณค่าเพื่อความเป็นเลิศใน

ภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษา และเป็นองค์การอัจฉริยะในการส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่มหาวิทยาลัยในฐานะสถาบันการศึกษาอันเป็นแหล่งความรู้ชั้นสูง จะต้องปรับกระบวนการทัศน์ใหม่ในการพัฒนาไปสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สามารถตอบสนองความต้องการและความสนใจในการเรียนรู้ของประชาชนทุกกลุ่มในสังคมได้อย่างแท้จริง การพัฒนาสังคมไปสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยการพัฒนาความคิดและสติปัญญาของประชาชนในชาตินั้น มุ่งพัฒนาให้บุคคลมีความรู้คู่คุณธรรม เพิ่มทักษะความรู้ เพื่อสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพ สร้างโอกาสและกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกช่วงวัย ซึ่งถือว่าเป็นหลักการของการเรียนรู้ตลอดชีวิต อีกทั้งมี การส่งเสริมให้องค์กรต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา เช่น จากภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชน สื่อ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการ และสถาบันการศึกษา สำหรับสถาบันการศึกษานั้น ได้มีการกำหนดให้ทำการวิจัยร่วมกับชุมชน ใช้ชุมชนเป็นแหล่งข้อมูล ส่วนสถาบันการศึกษาเป็นที่ปรึกษาวิชาการ สร้างศักยภาพชุมชนให้สามารถจัดการความรู้ในชุมชนของตนเองและสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ชุมชน รวมทั้งต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชุมชนสามารถนำไปสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนได้ต่อไป (บุญส่ง หาญพานิช, 2546)

ผลจากวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาที่ผ่านมา พบว่าสถาบันอุดมศึกษาขาดการทำความเข้าใจสังคม มองเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคม มหาวิทยาลัยยังไม่ได้พยายามที่จะเข้าไปมองเพื่อให้เกิดภาพเช่นนั้น และเพื่อทำให้สังคมเปิดกว้างและโปร่งใส นั่นคือการดำเนินงานด้านนโยบายสาธารณะ ซึ่งมหาวิทยาลัยไม่ได้มองว่าเป็นหน้าที่ที่จะเอาวิชาการไปตีความและทำความเข้าใจกับสังคม ไม่ได้มองภารกิจนี้ว่าจะต้องเป็นตัวหลักที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ของสังคมไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ นอกจากนี้ งานวิจัยส่วนใหญ่เน้นที่การนำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการมหาวิทยาลัย อาทิ การบริหารงานการส่งเสริมความมั่นคงของชาติ การเป็นองค์กรส่งเสริมสุขภาพ การก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และความเป็นนานาชาติ เป็นต้น (ขรติ อุ่มสัมฤทธิ์, 2550; คำเพชร ฐิธิปัญญา, 2550; ต่อตระกูล อุบลวัตร, 2550; ชำรง รัตนภานุเดช, 2553; สุนทรี วรรณไพเราะ, 2555; สมศิริ นนทสวัสดิ์ศรี, 2554) ขาดข้อมูลในการวิเคราะห์ที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบที่เป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นเพียงการเข้าใจในหลักการขาดการปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม และไม่มีกำหนดนโยบายหรือวางแผนงานในพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต สังคมไทยยังไม่มีระบบการเรียนรู้ที่กว้างขวางหลากหลาย ขาดแหล่งความรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้า ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งทอดความรู้และเครือข่ายคอมพิวเตอร์ยังไม่ครอบคลุมทั่วถึง และยังมีคนไทยที่ยังไม่ได้รับการศึกษาอีกจำนวนมากคนรู้จักวิธีแสวงหาความรู้ (พนม พงษ์ไพบูลย์, 2550) อีกทั้งในสภาพการณ์ปัจจุบันแม้ว่าการพัฒนาคุณภาพของการอุดมศึกษาไทยมีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง แต่ในปัจจุบันก็ยังพบว่าคุณภาพอุดมศึกษายังไม่มีคุณภาพเท่าที่ควรและพบจุดอ่อนในหลายประเด็น ประกอบด้วยปัญหานโยบายของรัฐบาลและสถาบันอุดมศึกษาบางแห่งยังไม่มีความแน่นอนและเกิดความซ้ำซ้อน

ในการดำเนินงาน ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กรเอกชนและผู้ประกอบการในการพัฒนาคุณภาพอุดมศึกษา หลักสูตรและการเรียนการสอนมีความล้าสมัย ไม่เป็นสากลและไม่เกิดบูรณาการ ไม่มีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรตามกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงของโลก เกิดการขาดแคลนคณาจารย์ที่มีคุณภาพเนื่องจากวิกฤติศรัทธาต่ออาชีพอาจารย์ตกต่ำซึ่งไม่สามารถจูงใจคนเข้ามาเป็นอาจารย์ได้ รวมถึงการลงทุนของรัฐบาลในเรื่องการวิจัยเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ยังถือว่าอยู่ในระดับที่ต่ำมาก รัฐบาลจำเป็นต้องทุ่มเทการลงทุนทางด้านการวิจัยและพัฒนาให้แก่สถาบันอุดมศึกษาอย่างจริงจัง (มติชนออนไลน์, 2548) ประกอบกับสถาบันอุดมศึกษาในสังคมยังมีอุปสรรคสำคัญหลายประการในการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของประชาชนทั้งที่มีโอกาส ขาดโอกาส และด้อยโอกาสทางการศึกษา (มติชนออนไลน์, 2548) ประกอบด้วย 1) สถาบันอุดมศึกษาปรับตัวไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในเรื่องการสร้างและพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการเรียนการสอนและการวิจัย เปิดหลักสูตรตามความพอใจ โดยไม่คำนึงถึงคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ขาดการวางแผนพัฒนาสถาบันในระยะยาว รวมถึงคณะกรรมการบริหารสถาบัน/สภาสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนหลายแห่งไม่มีการบริหารจัดการที่ดี 2) มหาวิทยาลัยไทยโดยภาพรวมยังมีจุดอ่อนเรื่องการบริหารจัดการเชิงคุณภาพ โดยเฉพาะการเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย ซึ่งจะสังเกตได้ว่ามหาวิทยาลัยที่ติดอันดับมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลกล้วนเป็นมหาวิทยาลัยวิจัยทั้งสิ้น 3) ทิศทางการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาในภาพรวมไม่ชัดเจน เกิดความซ้ำซ้อนในเรื่องการให้บริการ บุคลากรที่จะเข้ามาในมหาวิทยาลัย เช่น ผู้บริหาร ส่วนหนึ่งไม่มีความรู้ทางด้านการบริหาร แต่จะมีความรู้เฉพาะด้านงานวิชาการเท่านั้น รัฐบาลควรมีการจัดอบรมการเป็นผู้บริหารขึ้นมาเหมือนกับข้าราชการสายอื่น 4) บัณฑิตที่จบการศึกษาออกมาบางส่วนไม่ได้คุณภาพ และมีปัญหาในด้านภาษาอังกฤษ สถาบันการศึกษาควรดึงผู้ประกอบการเข้าไปร่วมพัฒนาหลักสูตรและพัฒนาบุคลากร และเปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้าไปฝึกงานในสถานประกอบการตั้งแต่ยังเรียนอยู่ รวมถึงวิกฤติอุดมศึกษาไทยช่วง 7 ปีที่ผ่านมา ทั้งมหาวิทยาลัยรัฐและมหาวิทยาลัยราชภัฏ 300 แห่ง และเปิดหลักระดับปริญญาตรีและโท บางแห่งใช้กลยุทธ์ "จบง่าย" ในการดึงดูดผู้เรียน ขณะที่ผู้เรียนเข้ามาเรียนเพื่อหวังใบปริญญาตามสโลแกนจ่ายครบจบแน่ ซึ่งเป็นการทำลายคุณภาพอุดมศึกษาไทย และทำให้บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาออกมาไม่มีคุณภาพตามที่สังคมคาดหวังไว้ 5) การจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่เป็นการจัดตั้งด้วยเหตุผลทางการเมือง ไม่ได้คำนึงถึงคุณภาพและความพร้อมของการเป็นสถาบันอุดมศึกษา รวมถึงไม่มีการจัดระบบความหลากหลายของสถาบันอุดมศึกษา ทำให้ทิศทางการส่งเสริมพัฒนาและกำกับมาตรฐานไม่ชัดเจนและไม่ต่อเนื่อง อีกทั้งสถาบันอุดมศึกษาไทยในปัจจุบัน ส่วนมากมุ่งเข้าสู่ธุรกิจอุดมศึกษา มีการขายปริญญาบัตร เปิดหลักสูตรจำนวนมาก การถ่ายทอดความรู้แบบสำเร็จรูปตามแบบตะวันตก เนื่องจากมหาวิทยาลัยไทยก้าวเข้าสู่กับดักทางธุรกิจการศึกษา และปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมการเปิดสาขาวิชาของแต่ละมหาวิทยาลัยให้ตรงตามความต้องการของประเทศและตลาดแรงงาน เป็นต้น

นอกจากนี้แนวโน้มในอนาคต สถาบันอุดมศึกษาจะต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับการแข่งขันของธุรกิจอุดมศึกษา แต่อย่างไรก็ตามการจะปรับตัวให้สอดคล้องกับแนวโน้มอนาคต จำเป็นต้องศึกษาคาดการณ์แนวโน้มอนาคต เพื่อเป็นกรอบในการปรับทิศทางการพัฒนาอุดมศึกษาให้สอดคล้องกับอนาคตที่จะมาถึง จากผลการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) เรื่อง ผลกระทบโลกาภิวัตน์ต่อการจัดการศึกษาไทยในอีก 5 ปีข้างหน้า ซึ่งเป็นที่ปรึกษาโครงการวิจัยได้คาดการณ์แนวโน้มสำคัญของสถาบันอุดมศึกษาไทยไว้หลายประการ อันจะเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นพื้นฐานแนวโน้มอนาคตเพื่อพัฒนาการอุดมศึกษาไทยได้ อาทิ สถาบันอุดมศึกษาแสวงหาเอกลักษณ์ด้านคุณภาพและความแตกต่าง ในด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวิจัย การพัฒนาบุคลากรที่แตกต่างจากสถาบันอุดมศึกษาอื่น สถาบันอุดมศึกษาจะเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายต่างๆ ให้มากขึ้นเพื่อแบ่งปันหรือระดมทรัพยากร ทำวิจัย หรือแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้เรียน ฯลฯ สถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทางอันเป็นการพัฒนาการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพระดับสูงและเป็นการเพิ่มความสามารถแข่งขันให้มหาวิทยาลัย สถาบันอุดมศึกษามุ่งผลิตผลงานวิจัยที่มีคุณภาพและเป็นประโยชน์กับสังคม เนื่องจากความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยจะมีการใช้อินเทอร์เน็ตที่มีเครือข่ายครอบคลุมกว้างขวาง หรือที่เรียกว่ามหาวิทยาลัยเสมือน (Virtual University) e-education หรือ e-learning เพื่อเพิ่มโอกาสเข้าสู่การอุดมศึกษาสำหรับผู้อยู่ในพื้นที่ห่างไกล นอกจากนี้ สถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเชิงพาณิชย์มากขึ้น การแข่งขันด้านการศึกษาที่รุนแรงขึ้น ประกอบกับการเปลี่ยนสถานะสู่การเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับ ส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษาไทยต้องพึ่งตัวเองมากขึ้น (kokoyadi, 2012) จะเห็นได้ว่า การพิจารณาถึงแนวโน้มของการศึกษาในบริบทโลกจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ และหัวใจของการเปลี่ยนแปลงเรื่องการศึกษาที่เกิดขึ้นในระดับมหาวิทยาลัยเป็นอันแรก หลายภาคส่วนก็เริ่มหันมาสนใจมากขึ้น เพราะในปัจจุบันทุกสังคมเห็นตรงกันว่าการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยเป็นต้นทางของการพัฒนาที่ยั่งยืน มีบทบาทสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับสังคม และยังเป็นส่วนสำคัญที่เตรียมนักศึกษาให้พร้อมที่จะออกไปสู่ระบบเศรษฐกิจในการแข่งขันระดับโลก ซึ่งจะเป็นตัวขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจสังคมหลักของสังคม การศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยจึงพยายามมีจะปรับตัวและสร้างนวัตกรรมใหม่ เพื่อช่วยเพิ่มผลิตภาพของแต่ละสังคมโดยรวม ดังนั้นแนวโน้มของการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยจึงต้องพยายามปรับตัวและเปลี่ยนแปลงให้ทันและ/หรือนำให้สังคม ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกในมิติต่างๆ ด้วย

ยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาที่ผ่านมา มุ่งเน้นที่การเพิ่มขีดความสามารถของบัณฑิตให้มีคุณภาพมาตรฐานในระดับสากล การสร้างความเข้มแข็งของสถาบันอุดมศึกษา และการส่งเสริมบทบาทของอุดมศึกษาไทยในประชาคมอาเซียน เป็นต้น แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่มุ่งการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ตอบสนองความต้องการความสนใจในการเรียนรู้ของผู้คนทุกช่วงวัยในสังคมอย่างเป็นระบบและมีกระบวนการหรือทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจน มีการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย นอกจากนี้ ยังพบว่า

ขาดงานวิจัยทางการอุดมศึกษาที่เปรียบเทียบและแสดงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเทศต่างๆ เพื่อการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา สถาบันอุดมศึกษาไทยในปัจจุบันและในอนาคตต้องคำนึงถึงเจตนารมณ์ของการเป็นสถาบันที่ผลิตบุคลากรให้มีคุณภาพ ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ดังนั้น แนวทางในการพัฒนาคุณภาพของการอุดมศึกษาที่สำคัญควรมุ่งสู่การพัฒนาเป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต สถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยจำเป็นต้องเปิดหลักสูตรให้ตรงกับสภาพความต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบันและอนาคต สนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายในและสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ มากขึ้น สถาบันการศึกษาต้องมุ่งจัดการศึกษาเฉพาะทางที่เป็นการลงลึกเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญ พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา สำหรับในเรื่องของการบริหารจัดการแล้ว สถาบันอุดมศึกษาควรลดความซ้ำซ้อนในการบริหารจัดการ ควรเปิดโอกาสให้คนดีมีฝีมือเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารสถาบันอุดมศึกษา ควรเน้นการกระจายอำนาจในการดำเนินงาน ซึ่งหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนควรร่วมมือกันปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น และมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพของอุดมศึกษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาศักยภาพกำลังคน และสังคม ที่ใช้ความรู้และภูมิปัญญาเป็นฐานในการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความมั่นคง และคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ รวมถึงการส่งเสริมให้เกิดภาคีเครือข่ายที่มีความพร้อมในการมีส่วนร่วมเพื่อจัดกิจกรรมการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้อย่างอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศด้านเศรษฐกิจและสังคมของรัฐบาล ให้ประชาชนได้รับโอกาสในการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีสิทธิและมีหน้าที่ร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษาตลอดชีวิต และการให้การเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการจัดการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม ตอบสนองความต้องการและสอดคล้องกับสภาพของกลุ่มเป้าหมาย และบูรณาการเข้าเป็นวิถีชีวิตของคนในสังคม ดังที่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มุ่งเน้นส่งเสริมให้ประชาชนได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น มีโอกาสในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การได้รับการยกระดับการเรียนรู้และระดับการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนที่มีคุณภาพของประเทศ มีความสามารถ และมีศักยภาพในการแข่งขันระดับสากล เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่ใช้ความรู้เป็นฐานในการดำรงชีวิตและการทำงาน (Knowledge Citizen/ Knowledge Worker) (อุทัย ดุลยเกษม, 2548) สนับสนุนการพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

จากสภาพปัญหาและการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาข้างต้น ผู้วิจัยประสงค์ที่จะพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาอนาคต ใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR

(Ethnographic Delphi Futures Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษา 2) พัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ 3) นำเสนอยุทธศาสตร์และการปฏิบัติเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยวิธีดำเนินการวิจัยของการวิจัยนี้แบ่งเป็น 3 ระยะตามจุดประสงค์การวิจัย กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและปฏิบัติ เครือข่ายผู้ใช้บัณฑิต นิสิตนักศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เป็นต้น เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิค EDFR เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เจาะลึก แบบสอบถาม เรื่อง Measurable Performance Indicators [MPI] for lifelong learning: reorientation of a traditional higher education institution ประเด็นการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินรูปแบบ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์เชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และการสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัยจากผลการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้จะเป็นประโยชน์กับสถาบันอุดมศึกษา(มหาวิทยาลัย) ในการปรับนโยบายและการปฏิบัติสู่การเป็นสถาบันอุดมศึกษา(มหาวิทยาลัย) แห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเป็นระบบ และมีแนวทางในการเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประชาชนไทยอย่างยั่งยืนเพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษาที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการ และแก้ปัญหาของบุคคลตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้อธิบายความหมายของ “การศึกษา” ไว้ในมาตรา 4 ความว่า การศึกษาหมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้ และการเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต นอกจากนี้ ยังได้กำหนดให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยในการจัดการศึกษาและการจัดกระบวนการเรียนรู้นั้น ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษา ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน และสถาบันทางสังคมต้องร่วมมือกันจัดให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา และทุกสถานที่ จะเห็นได้ว่า การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน การให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการพัฒนาเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องเป็นส่วนสำคัญในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) และสังคมฐานความรู้ (Knowledge-Based Society)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัย เรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้(มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษา
2. เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต
3. เพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์และการปฏิบัติเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัย เรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีขอบเขตของการวิจัย ประกอบด้วย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาอุดมศึกษาสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งในระดับนโยบายและในระดับปฏิบัติการ รวมทั้งกรณีศึกษาที่ดี (Best Practices) ซึ่งการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา หรือ สกอ. กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีสถาบันอุดมศึกษาในสังกัด 157 แห่งทั่วประเทศ (พ.ศ. 2553) โดยแบ่งเป็น

- สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 78 แห่ง
- สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐบาล 14 แห่ง
- สถาบันอุดมศึกษาเอกชน 69 แห่ง
- วิทยาลัยชุมชน 19 แห่ง

2. ขอบเขตด้านประเด็นที่ศึกษา

การวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษาจากเอกสารงานวิจัยของทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในประเด็นต่อไปนี้

- 1) บริบททางสังคมซึ่งเป็นลักษณะทั่วไป
- 2) นโยบายและทิศทางการพัฒนา
- 3) องค์ประกอบการเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ (1) กรอบการพัฒนา (Overarching Frameworks) ได้แก่ นโยบาย หลักการและเหตุผล เป้าหมาย มาตรการ (2) กลยุทธ์เครือข่ายและความร่วมมือ (Strategic Partnerships and Linkages) ได้แก่ ระดับหน่วยงานในสถาบัน ระหว่างสถาบัน และสถาบันในประเทศและต่างประเทศ (3) การวิจัย (Research) (4) กระบวนการจัดการเรียนการสอน (The Teaching and Learning Processes) แบ่งเป็น บทบาทสถาบัน บทบาทผู้สอน บทบาทผู้เรียน (5) นโยบายและกลไกการบริหารจัดการ (Administration

Polices and Mechanisms) (6) ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support Systems) (7) ระบบการบริการและการสนับสนุนผู้เรียน (Student Support Systems and Services)

- 4) กลุ่มบุคคลและเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง
- 5) กระบวนการดำเนินกิจกรรม
- 6) กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 7) หลักการเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 8) ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ
- 9) ปัญหาอุปสรรค
- 10) ยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาศาสนาสถาบันอุดมศึกษา การจัดการศึกษาตลอดชีวิต การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และภาคประชาชน และการพัฒนายุทธศาสตร์ และการนำเสนอยุทธศาสตร์และการปฏิบัติเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

นิยามศัพท์

การพัฒนา หมายถึง การชักชวนหรือการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยการปฏิบัติตามแผนและโครงการอย่างจริงจังและเป็นลำดับขั้นตอนต่อเนื่องกันในลักษณะที่เป็นวงจร เกิดขึ้นได้ด้วยการวางแผนที่ดี มีการบริหารงานและการจัดการอย่างเป็นระบบ ทำให้การดำเนินการเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ เพื่อมุ่งประโยชน์ตามเป้าประสงค์

มหาวิทยาลัย หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในด้านวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงหลากหลายสาขาวิชา เพื่อให้ประกาศนียบัตร อนุปริญญา หรือปริญญา แก่ผู้สำเร็จการศึกษาในหลายระดับรวมถึง ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก รวมทั้งการทำการวิจัยและให้บริการทางวิชาการแก่สังคม

สถาบันอุดมศึกษา หมายถึง สถานศึกษาของรัฐในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปทั้งของรัฐและเอกชน ซึ่งอาจเรียกมหาวิทยาลัยหรือชื่ออื่นใด เช่น สถาบัน วิทยาลัย ฯลฯ แต่ไม่รวมถึงสถานศึกษาของรัฐที่มีใช้ส่วนราชการ โดยแบ่งเป็น สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐบาล สถาบันอุดมศึกษาเอกชน และวิทยาลัยชุมชน นอกจากนี้ ยังมีการจัดการศึกษาโดย มหาวิทยาลัย วิทยาลัย หรือ บัณฑิตวิทยาลัย ที่อาจจะไม่ได้อยู่ในสังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เช่น วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของ กระทรวงกลาโหม นอกจากนี้โรงเรียนสาธิตก็ยังสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาอีกด้วย

การศึกษาระดับอุดมศึกษา หมายถึง การศึกษาหลังระดับมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งได้แก่ หลักสูตรอนุปริญญา หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ ชั้นสูง ประกาศนียบัตรศิลปชั้นสูง ระดับปริญญาตรี และรวมหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครูเทคนิคชั้น (ปทส.) และระดับสูงกว่าปริญญาตรี ได้แก่ ประกาศนียบัตรบัณฑิตปริญญาโท ประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง และปริญญาเอก

การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง เป็นแนวคิดและกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนถึงวัยชรา เชื่อว่ามนุษย์สามารถเรียนรู้จากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสามารถพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลา ทั้งนี้เกิดจากการจัดการศึกษาที่เป็นทางการในรูปแบบของการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย และ/หรือการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ การถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน อาศัยการเรียนรู้เป็นฐานการพัฒนา เพื่อให้บุคคลเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีและจำเป็นสำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และสามารถนำความรู้ไปแก้ปัญหาหรือตอบสนองความต้องการในชีวิต เพื่อพัฒนาตนเอง ชุมชน และสังคมสำหรับการทำงานและการดำเนินชีวิต

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. องค์ความรู้ที่ได้เกี่ยวกับผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษาจะเป็นประโยชน์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการใช้เป็นฐานข้อมูลการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยให้เป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
2. องค์ความรู้เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะเป็นประโยชน์กับการสถาบันอุดมศึกษาทุกประเภทในการเป็นกรอบการพัฒนา และสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนต่อไปได้
3. ยุทธศาสตร์และการปฏิบัติเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะเป็นฐานข้อมูลการกำหนดทิศทางการพัฒนาการเรียนรู้ และบทบาทหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยในประเทศไทย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 นโยบายและทิศทางการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

1.2 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553

1.3 แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559)

1.4 กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2551-2565)

ตอนที่ 2 แนวคิด หลักการ และองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.1 ความหมายและคำจำกัดความของสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.2 หลักในการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.3 องค์ประกอบของสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.4 การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตอนที่ 3 แนวคิด ทฤษฎี หลักการของการศึกษาตลอดชีวิต

3.1 ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต

3.2 ความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต

3.3 หลักการของการศึกษาตลอดชีวิต

3.4 แนวปฏิบัติของการศึกษาตลอดชีวิต

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์

4.1 ความหมายของยุทธศาสตร์

4.2 ลักษณะของการพัฒนายุทธศาสตร์

4.3 ขั้นตอนการพัฒนายุทธศาสตร์

ตอนที่ 5 แนวคิดเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษา

5.1 ความหมายและลักษณะทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษา

5.2 ประเภทของสถาบันอุดมศึกษา

5.3 ความสำคัญของการพัฒนาชุมชน

ตอนที่ 6 แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยอนาคต (Futures Research)

6.1 แนวคิดอนาคตศึกษา

6.2 แนวคิดและวิธีการศึกษาอนาคต

6.3 ความหมายของการวิจัยอนาคต

6.4 จุดมุ่งหมายของการวิจัยอนาคต

6.5 เทคนิคการวิจัย EDR

6.6 ประโยชน์ของการศึกษาและวิจัยอนาคต

ตอนที่ 7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยในประเทศ

7.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

ตอนที่ 8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตอนที่ 1 นโยบายและทิศทางการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็น สถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา หลายหน่วยงาน หลายฝ่ายในภาคส่วนต่างๆ ได้ตระหนักถึงอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้ประเทศต่างๆ ต้องพัฒนาและเปลี่ยนแปลงระบบบริหารจัดการประเทศในด้านต่างๆ สำหรับประเทศไทย หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการศึกษาได้ปฏิรูประบบการศึกษา ประกาศใช้และเผยแพร่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และมีนโยบายการพัฒนาของหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ที่แสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยมีแนวทางการพัฒนาประเทศไปสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยปรากฏเด่นชัดขึ้นเรื่อยมาในองค์กรหรือหน่วยงานหลายระดับทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน ผู้วิจัยได้ศึกษาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาตรฐานการศึกษาชาติ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) และกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแต่ละฉบับ ได้ระบุแนวโน้มและทิศทางการพัฒนาประเทศและสังคมไทย ถือเป็นการประมวลสถานะในทุกด้านของประเทศไทย จากการทบทวนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) พบว่า ศักยภาพของคนไทย และระดับคุณภาพชีวิตโดยรวมดีขึ้น เป็นผลมาจากการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้คนไทยมีการศึกษาสูงขึ้น จำนวนปีที่ได้รับการศึกษาโดยเฉลี่ยในกลุ่มอายุ 15 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นจาก 6.6 ปี ใน พ.ศ. 2539 เป็น 7.2 ปี ใน พ.ศ. 2543 และอัตราการเข้าเรียนหนังสือของเด็กมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกระดับชั้น อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาคุณภาพการศึกษาของคนไทยยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร เนื่องจาก

การศึกษาของแรงงานไทยที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ร้อยละ 68.4 อยู่ไม่เกินระดับชั้นประถมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการศึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551)

ในภาพรวม ก่อนที่จะส่งผ่านการปฏิบัติไปสู่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 สรุปได้ว่า แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ได้เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนของสังคมไทย ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ทำให้ประชาชน ชุมชน องค์กร ภาคประชาชน ตื่นตัวและเข้ามามีบทบาทร่วมในกระบวนการพัฒนาประเทศ โดยมีการรวมกลุ่มของประชาสังคมในหลายรูปแบบอย่างเข้มแข็ง มีการขยายเครือข่ายเชื่อมโยงกันอย่างกว้างขวางและมีการทำงานร่วมกับภาครัฐในลักษณะหุ้นส่วน การพัฒนามากขึ้น สำหรับงานวิจัยนี้มีข้อตกลงเบื้องต้นว่า ผลการปฏิบัติแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 มีส่วนเป็นอย่างมากในการปูพื้นฐานการพัฒนาสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ดังนี้

1.1.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549)

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 มีจุดมุ่งหมายหลักคือ “เพื่อมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิต ให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย” ในแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ ได้กำหนดคุณลักษณะของสังคมไทยที่พึงประสงค์ซึ่งสอดคล้องกับการเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ การเป็นสังคมคุณภาพ การเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญา และการเป็นสังคมที่มีวิสัยทัศน์ร่วม นอกจากนี้ยังมีคำอธิบายเพิ่มเป็นการเฉพาะสำหรับการเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญา กล่าวคือ การทำให้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ที่สร้างโอกาสให้คนไทยทุกคนคิดเป็น ทำเป็น มีเหตุผล สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง มีการเสริมสร้างฐานทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี มีนวัตกรรม ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ สามารถส่งสมทุนทางปัญญา (สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551)

วิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ได้กำหนดว่าต้องการสร้างสังคมไทยที่พึงประสงค์ และได้กำหนดอย่างชัดเจนว่าสังคมไทยที่พึงประสงค์จะต้องพัฒนาใน 3 ด้าน คือ (1) สังคมคุณภาพ โดยระบุว่า คนไทยทุกคนมีโอกาสและความเสมอภาคที่จะพัฒนาตนเองเต็มศักยภาพ เพื่อเป็นคนดี คนเก่ง ถึงพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย เคารพกฎหมาย มีความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกสาธารณะ มีความสามารถคิดเอง ทำเอง และพึ่งพาตนเองมากขึ้น (2) สังคมแห่งภูมิปัญญา สร้างสังคมไทยเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ที่สร้างโอกาสให้คนไทยทุกคนคิดเป็น ทำเป็น มีเหตุผล สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง มีการเสริมสร้างฐานทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี มีนวัตกรรม ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ สามารถส่งสมทุนทางปัญญา เพื่อเสริมสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และ (3) วิสัยทัศน์ร่วม โดยการให้คนไทยทุกคนสร้างวิสัยทัศน์ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อไปสู่สังคมที่มีคุณภาพทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง คนไทยส่วนใหญ่มีการศึกษาและรู้จักเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ในการจะทำให้สามารถบรรลุวิสัยทัศน์ข้างต้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคน

โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง โดยการปฏิรูปการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ ยกระดับทักษะฝีมือของคนไทยให้ได้มาตรฐานและสอดคล้องกับโครงสร้างการผลิตและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป สามารถคิดเป็น ทำเป็น รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีคุณธรรม มีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ นอกจากนั้น การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ของประเทศไทยยังปรากฏชัดเจนอยู่ในยุทธศาสตร์การพัฒนาความเข้มแข็งทางวิทยาศาสตร์ ที่ให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้และการพัฒนาเทคโนโลยี สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาศักยภาพของคนไทย เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต พัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดยการปฏิรูปการศึกษา สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานสำคัญในการเผยแพร่องค์ความรู้และข่าวสารเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

1.1.2 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550–2554)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550–2554) ได้ปรับแนวคิดการพัฒนาแตกต่างไปจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เนื่องจากการให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม และสภาพโดยทั่วไปของโลกที่มีปัญหาหนักขึ้นตลอดมา โดยเน้นความสำคัญของ “การพัฒนาสู่สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลของการพัฒนาให้เกิดขึ้นในทุกมิติ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” ยึดหลักการสำคัญในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม ทุกระดับ สำหรับการเพิ่มคุณภาพและศักยภาพของคนนั้น กำหนดให้พัฒนาทั้งด้านจิตใจ สติปัญญา และสุขภาพอนามัย

สำหรับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่นำมาเป็นแนวทางการจัดทำแผนดังกล่าว ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาไว้ 5 ประการ ยุทธศาสตร์แรกให้ความสำคัญกับสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยกำหนดเป็น “ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมภูมิปัญญาและการเรียนรู้” กล่าวถึงการพัฒนาไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้โดยการพัฒนาศติปัญญาของคนในชาติ ในการพัฒนาด้านปัญญานั้น จะมุ่งพัฒนาคนให้มีความรู้คู่คุณธรรม เพิ่มทักษะความรู้ เพื่อสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพ และสร้างโอกาสและกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกช่วงวัย ซึ่งถือว่าเป็นหลักการของการเรียนรู้ตลอดชีวิต นอกจากนั้นแล้ว ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ยังได้กำหนดถึงสิ่งที่จะช่วยให้เกิดการจัดการความรู้ของสังคมแห่งการเรียนรู้ นั่นคือ ให้มีการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาให้เกิดความรู้ใหม่ และนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเหมาะสม สร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเพิ่มทุกทางสังคมด้วยการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ มีการส่งเสริมให้องค์กรต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา เช่น จากภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชน สื่อ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการ และสถาบันการศึกษา สำหรับสถาบันการศึกษานั้น ได้มีการกำหนดให้ทำการวิจัยร่วมกับชุมชน ใช้ชุมชนเป็นแหล่งข้อมูล ส่วนสถาบันการศึกษาเป็นที่ปรึกษาวิชาการ สร้างศักยภาพชุมชนให้สามารถจัดการความรู้ในชุมชนของตนเองและสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ชุมชน รวมทั้งต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้วยเทคโนโลยี

สมัยใหม่ที่ชุมชนสามารถนำไปสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจเกิดรายได้แก่ชุมชน (สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550)

1.1.3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555–2559)

วิสัยทัศน์และทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555–2559) มุ่งพัฒนาภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกระดับ ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม พัฒนาประเทศสู่ความสมดุลในทุกมิติ อย่างบูรณาการ และเป็นองค์รวม และยึดวิสัยทัศน์ปี พ.ศ. 2570 ดังนี้

“คนไทยภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีมิตรไมตรีกับวิถีชีวิตแห่งความพอเพียง ยึดมั่นในวัฒนธรรมประชาธิปไตย และหลักธรรมาภิบาล การบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่ทั่วถึง มีคุณภาพ สังคมมีความปลอดภัยและมั่นคง อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดี เกื้อกูลและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ระบบการผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน อยู่บนฐานทางเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองและแข่งขันได้ในเวทีโลก สามารถอยู่ในประชาคมภูมิภาคและโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี” (สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554)

โดยมีประเด็นการพัฒนาประเทศภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่จะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ พร้อมทั้งการวิเคราะห์จุดอ่อนและข้อจำกัดที่เป็นจุดเสี่ยงของประเทศ รวมทั้งภูมิคุ้มกันที่จะต้องเร่งเสริมสร้างให้เข้มแข็งมากขึ้นในสังคมไทย แนวทางยุทธศาสตร์การพัฒนาในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ประกอบด้วย 1) การเตรียมคนไทยให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มุ่งพัฒนาคนไทยให้มีศักยภาพในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่เรียนรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น ควบคู่กับการเสริมสร้างและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาและแหล่งเรียนรู้ในระดับชุมชน 2) การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม โดยมุ่งปรับโครงสร้างเศรษฐกิจที่มีคุณภาพและยั่งยืน 3) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมและธุรกิจเอกชนให้เป็นพลังร่วมในการพัฒนาสังคมไทย มุ่งยกระดับศักยภาพและขีดความสามารถของชุมชนใน การพัฒนาคุณภาพชีวิต และการจัดการความรู้ ควบคู่ไปกับการส่งเสริมบทบาทภาคเอกชน 4) การพัฒนาปัจจัยสนับสนุนที่เอื้อต่อการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและระบบการแข่งขันที่เป็นธรรม เน้นการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ ควบคู่กับการพัฒนากำลังคนที่มีสมรรถนะสูง เป็นต้น 5) การส่งเสริมความร่วมมืออย่างเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาทั้งในระดับอนุภูมิภาคและภูมิภาค เน้นสร้างความเชื่อมโยงด้านการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพรองรับการขยายตัวด้านการค้า การลงทุนผ่านการอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าผ่านแดนและข้ามแดน การพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนและการเปิดพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ที่เชื่อมโยงภูมิภาคเอเชียใต้ 6) การเตรียมความพร้อมของไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ให้ความสำคัญ

ในการสร้างความตระหนักในสำคัญของประชาคมอาเซียน และผลกระทบที่จะเกิดขึ้น พัฒนาขีดความสามารถของผู้ประกอบการให้สามารถแข่งขันได้และใช้ประโยชน์จากประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พัฒนาทักษะแรงงานให้มีความสามารถเป็นที่ยอมรับ รวมทั้งการปรับปรุง ระเบียบ และการจัดการเชิงสถาบันให้สอดคล้องกับกติกาของอาเซียน 7) การบริหารจัดการน้ำและที่ดินเพื่อสนับสนุนความมั่นคงด้านอาหารและการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ 8) การยกระดับขีดความสามารถในการปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และภัยพิบัติทางธรรมชาติ ให้มีความสำคัญกับการวางแผนรองรับและจัดการปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สนับสนุนการวิจัยและพัฒนา รวมทั้งนวัตกรรมที่เกี่ยวข้อง และ 9) การบริหารจัดการเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม พัฒนาระบบราชการและข้าราชการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล เพิ่มประสิทธิภาพการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาระบบและกลไกการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างมีส่วนร่วม สร้างโอกาสเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม การปลูกฝัง จิตสำนึก ค่านิยมประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลแก่ประชาชนทุกกลุ่ม (สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554)

เมื่อวิเคราะห์จุดเน้นของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทั้งสี่ฉบับในบริบทของการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ จะเห็นได้ว่า มีการตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงอย่างมากและรวดเร็วของสิ่งต่างๆ ในโลกและได้พิจารณาวางแผนตั้งรับการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ประเทศไทยสามารถอยู่ได้อย่างดีในประชาคมโลก การเตรียมรับทำไว้ในหลายรูปแบบ แต่สิ่งที่ช่วยให้สามารถจัดการความเปลี่ยนแปลงได้อย่างดีคือ การพัฒนาคน และทั้งนี้ถือว่าการศึกษา คือ องค์ประกอบสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคน จึงได้มีการปฏิรูปการศึกษาเพื่อจุดประสงค์หลัก คือ การเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้น จะเห็นได้ชัดเจนว่า มีความต่อเนื่องในการพัฒนาคนระหว่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 และร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ได้ลงในรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของสถาบันการศึกษาในการทำวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้และการต่อยอดความรู้

จะเห็นได้ว่า การพัฒนาประเทศในอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคตให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ พัฒนาคุณภาพคนไทยชีวิต อย่างเป็นองค์รวมทั้งทางกายใจ สติปัญญา อารมณ์ คุณธรรม จริยธรรม การเรียนรู้ตลอดชีวิต มีทักษะและการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย สร้างสังคมเป็นธรรมและเป็นสังคมสงบสันติสุข และเป็นสังคมที่มีคุณภาพที่ทุกภาคส่วนได้รับการเสริมพลังให้สามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา สถาบันทางสังคมและชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง สามารถปรับตัวรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาฐานการผลิตและบริการให้เข้มแข็งและมีคุณภาพบนฐานความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และภูมิปัญญา มีความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน การผลิตและการบริโภคเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และเพื่อบริหารจัดการ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เพียงพอต่อการรักษาสมดุลของระบบนิเวศ และเป็นฐานที่มั่นคงของการพัฒนาประเทศต่อไป

1.2 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553

1.2.1 การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ประเทศไทยได้เริ่มใช้แผนการศึกษาแห่งชาติมาตั้งแต่ พ.ศ. 2441 มาจนปัจจุบัน พ.ศ. 2554 นับได้ถึงจำนวน 14 แผนด้วยกัน และปัจจุบัน พ.ศ. 2554 มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับ พ.ศ. 2542 ซึ่งได้ถูกกำหนดขึ้นจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 นับว่าเป็นกฎหมายทางการศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนมากที่สุดเท่าที่เคยปรากฏมาก่อน โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มีเจตนารมณ์และสาระที่ถือเป็นมิติใหม่ในวงการการศึกษาไทยหลายอย่าง ประการสำคัญคือการเปิดทางสำหรับรูปแบบการศึกษาใหม่ ตั้งแต่โรงเรียนในบ้าน ศูนย์การเรียนรู้ในวัด ในโรงเรียน และในสถานประกอบการ ซึ่งเป็นบทบัญญัติของกฎหมายที่สอดคล้องกับแนวคิดความเท่าเทียมทั่วถึง และการมีส่วนร่วมของทุกคนในสังคม รวมทั้งมีสาระสำคัญคือ การพัฒนาให้เกิดความหลากหลายของการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการศึกษาตลอดชีวิต

ผลกระทบของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งมีต่อบทบาทการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในอนาคตในด้านต่างๆ ดังนี้คือ

1. สามารถเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
2. สังคมจะได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของตนเอง
3. ต้องการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง
4. มีลักษณะการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาลงไปในระดับท้องถิ่น
5. มีระบบมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาในทุกระดับประเภท
6. มีการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา
7. เน้นการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสังคมต่างๆ
8. มีการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ที่ยืดโอกาสทางสังคม
9. มีระบบการเทียบโอนระหว่างการศึกษาในระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัย
10. จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้ที่พลาด ขาด ด้อยโอกาสทางการศึกษา
11. จัดการศึกษาต่อเนื่อง และส่งเสริมการจัดการศึกษาของเครือข่าย
12. ส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งและมีศักยภาพในการจัดการศึกษา
13. สนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดแหล่งวิทยาการในชุมชนอย่างแพร่หลาย

14. มีส่วนสำคัญในการช่วยรักษาวัดธรรมอันเป็นรากฐานของสังคมไทย โดยช่วยเสริมสร้างความสมดุลระหว่างภาคเศรษฐกิจที่ทันสมัยกับคุณค่าแบบไทย

นอกจากนั้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 15 ได้บัญญัติ การศึกษานอกระบบ ว่าเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาในการศึกษา การวัดและการประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่นๆ

1.2.2 การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยไว้บางมาตรา ดังนี้คือ

หมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ

มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้

- (1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
- (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- (3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 9 การจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้

- (1) มีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ

- (2) มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- (3) มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา
- (4) มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
- (5) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา
- (6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

หมวด 3 ระบบการศึกษา

มาตรา 15 การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

- (1) การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา และการวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน
- (2) การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา และการวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม
- (3) การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่นๆ

มาตรา 18 การจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานให้จัดในสถานศึกษาดังต่อไปนี้

- (1) สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น
- (2) โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนที่สังกัดสถาบันพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น
- (3) ศูนย์การเรียนรู้ ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ

สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์และสถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด

มาตรา 19 การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้จัดในมหาวิทยาลัย สถาบัน วิทยาลัย หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายเกี่ยวกับสถานศึกษาระดับอุดมศึกษากฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้นๆ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 20 การจัดการอาชีวศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพให้จัดในสถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษาของเอกชน สถานประกอบการหรือโดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ โดยทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษาและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 21 กระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐ อาจจัดการศึกษา เฉพาะทางตามความต้องการและความชำนาญของหน่วยงานนั้นได้ โดยคำนึงถึงนโยบายและมาตรฐานการศึกษาของชาติ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา

มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

(1) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(2) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

(3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

(4) ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษาเน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

(5) ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการดังต่อไปนี้

- (1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- (2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
- (3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น เกิดความรักในการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
- (4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วน สมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
- (5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ
- (6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับ บิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้ อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

จะเห็นได้ว่า วัตถุประสงค์ของกฎหมายทางการศึกษาในประเทศไทยที่สำคัญต่างๆ อาทิ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เป็นต้น ได้ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ที่ประกอบด้วยการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการศึกษาตลอดชีวิต และการมีส่วนร่วมของทุกคนในสังคมในการจัดการศึกษาอย่างเท่าเทียมและทั่วถึงกัน

1.3 แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)

ยุทธศาสตร์การพัฒนาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้กำหนดไว้ทั้งหมด 4 ยุทธศาสตร์ (“LEGS” STRATEGY) และตำแหน่งยุทธศาสตร์ WT มีทั้งหมด 8 ประเด็น (LIFELONG) มีดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2556)

ยุทธศาสตร์ มี 4 ยุทธศาสตร์ คือ “LEGS” STRATEGY

- L = Leader of Change Management for Quality Education (All for Quality Education and Quality Education at All) (เปลี่ยนระบบการนำองค์กรให้ขับเคลื่อนอุดมศึกษาแบบองค์รวม)
- E = Educator Professional (พัฒนาอาจารย์ให้เป็นมืออาชีพ และพัฒนาผู้เชี่ยวชาญมืออาชีพให้เป็นอาจารย์)
- G = Graduated with Quality and Social Responsibility (ยกระดับคุณภาพบัณฑิตอย่างก้าวกระโดด)
- S = Satang Utilization (ปฏิรูปการบริหารการเงินอุดมศึกษา เพื่อขับเคลื่อนสถาบันอุดมศึกษาสู่ความเป็นเลิศ)

ตำแหน่งยุทธศาสตร์ WT ของอุดมศึกษาไทย มี 8 ประเด็น คือ “LIFELONG”

- L = Leader of Change Management for Quality Education (All for Quality Education and Quality Education for All) (เปลี่ยนระบบการนำองค์กรให้ขับเคลื่อนอุดมศึกษาแบบองค์รวม)
- I = Information Based (สร้างเอกภาพและคุณภาพของข้อมูลสถิติอุดมศึกษาโดยศูนย์สารสนเทศอุดมศึกษาแห่งชาติ)
- F = Freedom of Learner Choice (เปลี่ยนกระบวนทัศน์ด้านการศึกษา โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการรับนักศึกษา เพื่อเปิดโอกาสการเรียนรู้ตามศักยภาพของผู้เรียนในทุกวัย)
- E = Educator Professional (พัฒนาอาจารย์ให้เป็นมืออาชีพ และพัฒนาผู้เชี่ยวชาญมืออาชีพให้เป็นอาจารย์)
- L = Learner Quality Improvement (ยกระดับคุณภาพบัณฑิตอย่างก้าวกระโดด)
- O = Outcome Creative Research (นำประเทศพหุภักติและชี้นำการพัฒนาด้วยงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์)
- N = National Sustainable Development (บริการวิชาการเพื่อพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน)
- G = Generate Quality Trust (สร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา)

สรุปประเด็นยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ ในช่วงพ.ศ. 2555- 2559 ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 1 เปลี่ยนระบบการนำองค์กรให้ขับเคลื่อนอุดมศึกษาแบบองค์รวม

กลยุทธ์ 1.1 กำหนดคุณค่าและสร้างวิสัยทัศน์ร่วมของอุดมศึกษาไทย เพื่อเปลี่ยนกระบวนทัศน์ การนำองค์กรของผู้บริหารระดับสูงทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับอุดมศึกษา

กลยุทธ์ 1.2 บริหารอุดมศึกษา โดยยึดเป้าหมายอุดมศึกษาตามกรอบแผนอุดมศึกษา ระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565) อย่างต่อเนื่อง

กลยุทธ์ 1.3 สร้างระบบการประเมินศักยภาพ และพัฒนาผู้บริหารระดับสูง กรรมการสภาของสถาบันอุดมศึกษา

กลยุทธ์ 1.4 สร้างระบบการปิดและยุบรวม หลักสูตร/ คณะวิชา / มหาวิทยาลัย โดยใช้ผลการประเมินคุณภาพทั้งภายในและภายนอกเป็นเครื่องมือ

กลยุทธ์ 1.5 พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน (Hardware, Software, Peopleware) ของสารสนเทศอุดมศึกษา ที่เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างข้อมูลสารสนเทศ การศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา เพื่อใช้ในการบริหารจัดการและพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาทั้งในสังกัดและนอกสังกัด กระทรวงศึกษาธิการ

กลยุทธ์ 1.6 ต่อยอดสถาบันอุดมศึกษาที่มีศักยภาพให้เป็นสถาบันอุดมศึกษาชั้นนำระดับโลก

กลยุทธ์ 1.7 ยกระดับอุดมศึกษาไทยให้มีบทบาทสูงในประชาคมอุดมศึกษาอาเซียน โดยเฉพาะด้าน Higher Education Manpower Mobilization

กลยุทธ์ 1.8 สร้างระบบและกลไกเพื่อรองรับความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษา ทุกแห่งกับหน่วยงาน ภาคการผลิตในด้านการเรียนการสอนและการวิจัย

กลยุทธ์ 1.9 พัฒนาโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาอาจารย์ให้เป็นมืออาชีพ และพัฒนาผู้เชี่ยวชาญมืออาชีพให้เป็นอาจารย์

กลยุทธ์ 2.1 เพิ่มปริมาณอาจารย์ให้ตรงตามความต้องการในการผลิตบัณฑิต

กลยุทธ์ 2.2 พัฒนาอาจารย์ให้เป็นมืออาชีพอย่างเป็นระบบ มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ มีจิตวิญญาณความเป็นครู มีคุณธรรม พัฒนาตนเองด้านวิชาการอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง หาโอกาสในการปฏิบัติงานในสถานประกอบการ เพื่อให้มีความรู้ที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของวิทยาการ

กลยุทธ์ 2.3 พัฒนาคุณภาพอาจารย์ให้มีความแข็งแกร่งในการทำวิจัย

กลยุทธ์ 2.4 ปฏิรูประบบค่าตอบแทนอาจารย์ โดยเน้น performance based payment ควบคู่ไปกับการส่งเสริมให้ได้ตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ที่ทำงานในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อจูงใจในการทำงาน

กลยุทธ์ 2.5 พัฒนาระบบผู้เชี่ยวชาญ เพื่อดึงดูดผู้มีความสามารถทางวิชาการหรือวิชาชีพเป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยกระดับคุณภาพบัณฑิตอย่างก้าวกระโดด

กลยุทธ์ 3.1 พัฒนาระบบการเข้าศึกษา การเรียนรู้ และการสำเร็จการศึกษาที่ยืดหยุ่น หลากหลายตอบสนองในทุกกลุ่มวัย

กลยุทธ์ 3.2 ยกระดับคุณภาพของหลักสูตร ให้ได้รับการรับรองในระดับอาเซียนและระดับโลก

กลยุทธ์ 3.3 สร้างระบบและกลไก เพื่อจัดสอบใบรับรองคุณวุฒิเฉพาะสาขาแห่งชาติของทุกหลักสูตร

กลยุทธ์ 3.4 ปรับปรุงระบบติดตาม และประเมินบัณฑิตรวมทั้งพัฒนามัณฑลหลังเข้าสู่ตลาดงาน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ปฏิรูปการบริหารการเงินอุดมศึกษา เพื่อขับเคลื่อนสถาบันอุดมศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

กลยุทธ์ 4.1 วิเคราะห์ต้นทุนค่าใช้จ่ายต่อหน่วยคุณภาพ (Quality Unit Cost) เพื่อกำหนดความชัดเจนของโครงสร้างการเงินอุดมศึกษาให้มีการจัดสรรงบประมาณแก่สถาบันอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับความเป็นจริงในการดำเนินการกิจของสถาบันอุดมศึกษาและสามารถส่งเสริมความเป็นเลิศในแต่ละกลุ่มสถาบัน

กลยุทธ์ 4.2 จัดทำแผนกลยุทธ์การเงินให้สอดคล้องกับเป้าหมายของสถาบันอุดมศึกษา และแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559)

กลยุทธ์ 4.3 จัดสรรทุนการศึกษาเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาโดยคำนึงถึงความต้องการกำลังคนของประเทศ

กลยุทธ์ 4.4 กำกับ ติดตามประเมินผลการใช้งบประมาณอย่างเหมาะสม (utilization management) ตามพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษา

1.4 กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565)

กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565) ออกแบบโดยคำนึงถึงมิติบูรณาการและองค์รวมของการพัฒนาอุดมศึกษาเพื่อกำหนดทิศทางยุทธศาสตร์ (Strategic direction) โดยมีสาระสำคัญ 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นการวิเคราะห์ภาพฉายและนัยยะสำคัญที่เป็นปัจจัยแวดล้อมรู้มรรเร็ว ส่งผลกระทบต่อมนุษย์และโลก ประเทศไทย จนถึงอุดมศึกษา ประกอบด้วย 7 เรื่อง คือ 1)ความเปลี่ยนแปลงด้านประชากร 2) พลังงานและสิ่งแวดล้อม 3) การมีงานทำและตลาดแรงงานในอนาคต 4) การจัดการความขัดแย้งและความรุนแรง 5) การกระจายอำนาจการปกครอง 6) เยาวชนไทย นักศึกษาไทย และบัณฑิตในอนาคต และ 7) เศรษฐกิจพอเพียง ส่วนที่สองเป็นปัจจัยในระบบอุดมศึกษา ประกอบด้วย 9 ประเด็น ได้แก่ 1) รอยต่อกับการศึกษาระดับอื่น 2) การแก้ปัญหาอุดมศึกษาในปัจจุบัน 3) ธรรมชาติและการบริหารจัดการ 4) การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันประเทศ 5) การเงินอุดมศึกษา 6) การพัฒนาบุคลากรในอุดมศึกษา

- 7) เครือข่ายอุดมศึกษา 8) การพัฒนาอุดมศึกษาในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 9) โครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ ซึ่งสรุปได้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2551)

ภาพฉายปัจจุบันและอนาคต มี 7 เรื่อง ได้แก่

1. ความเปลี่ยนแปลงด้านประชากร จำนวนเด็กและเยาวชนลดลง อัตราการบั่นผลประชากรที่จะหมดไป และผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นอุดมศึกษาต้องลดขยายตัวอย่างไม่มีจุดสิ้นสุด และหันมาเน้นคุณภาพการเพิ่มบทบาทด้านการเพิ่มผลิตภาพเศรษฐกิจวัยทำงาน เน้นการศึกษาต่อเนื่องเพื่อรองรับการเปลี่ยนงานและอาชีพ การเกิดอาชีพใหม่ และต้องส่งเสริมผู้สูงอายุให้ยังมีผลิตภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ (Social and economic productivity)

2. พลังงานและสิ่งแวดล้อม ประเทศไทยพึ่งพิงการนำเข้าพลังงานที่สูง ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การใช้พลังงานจากฟอสซิลสร้างปัญหามลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม อุดมศึกษาต้องสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์พลังงาน สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติในการศึกษาทุกระดับและในหมู่ประชาชน ผลิตบัณฑิตและความรู้สึกระหว่างการอนุรักษ์และการจัดการพลังงาน พลังงานหมุนเวียน ทำงานร่วมกับภาคการผลิตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน ความเข้าใจสาธารณะ จนถึงการสร้างคนและองค์กรความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทั้งดิน น้ำ ป่าไม้ และระบบนิเวศ

3. การมีงานทำและตลาดแรงงานในอนาคต ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อตลาดแรงงาน ได้แก่ โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ โลกาภิวัตน์ ความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและโลกสารสนเทศ อุดมศึกษาต้องทำงานกับภาคผลิตจริง ทั้งอุตสาหกรรมรายสาขาและกลุ่มอุตสาหกรรมเชิงพื้นที่ ต้องช่วยเตรียมความรู้และสร้างทักษะให้แก่แรงงานเพื่อเข้าสู่ภาคการผลิต ต้องเตรียมความพร้อมด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อให้เกิดมาตรฐานการศึกษา และ “ศตวรรษแห่งเอเชีย” ที่จีนและอินเดียเป็นผู้เล่นที่สำคัญ และต้องตระหนักว่าความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี นำมาซึ่ง “ผลิตภาพ” (Productivity) และ “นวัตกรรม” (Innovation) รวมถึงโลกยุคสารสนเทศที่การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความรู้กระทำได้ง่าย

4. การจัดการความขัดแย้งและความรุนแรง ความรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้ อุดมศึกษาต้องเข้าถึง เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและอาชีพในปัจจุบัน ควบคู่กับการสร้างความเข้าใจและโอกาสด้านการศึกษาอย่างถาวรต่อไปในอนาคต

5. การกระจายอำนาจการปกครอง พระราชบัญญัติระเบียบราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยมีแนวทางการกระจายอำนาจ ประกอบด้วย การถ่ายโอนภารกิจการกระจายอำนาจการเงิน การถ่ายโอนบุคลากร ฯลฯ อุดมศึกษาควรทำงานร่วมกับท้องถิ่น เพื่อเสริมภารกิจหลักด้านการบริการสังคมให้โดดเด่น และควรรวมตัวทำงานเป็นเครือข่ายพื้นที่ และเครือข่ายเชิงประเด็น เพราะโจทย์ท้องถิ่นเป็นโจทย์บูรณาการ ต้องการความรู้หลายระดับและหลากหลาย

6. เยาวชนไทย นักศึกษาไทย และบัณฑิตในอนาคต มีการเปลี่ยนแปลงในมิติการใช้ชีวิต การเรียนรู้ ครอบครัว ตลอดจนภาวะเสี่ยงต่างๆ ที่สะท้อนถึงแนวโน้มของสังคมหลังยุคอุตสาหกรรมและความทันสมัย มีสัญญาณที่ชี้ไปในทางการเปลี่ยนแปลงของชีวิตการทำงานของบัณฑิตในอนาคต อุดมศึกษาพึงจัดให้มีการศึกษาในระบบ “ศิลปศาสตร์”(Liberal Arts Education) ในยุค Post Modern-Post Industrialization ทั้งนี้หมายรวมทั้งสาระแห่งศาสตร์และกระบวนการแห่งศาสตร์ เรียนรู้บนฐานการทำงานในภาคการผลิตและภาคสังคม (Work-based / Community-Based Education)

7. เศรษฐกิจพอเพียง อุดมศึกษาควรเป็นผู้นำให้วิเคราะห์ได้และปฏิบัติได้ บนฐานทรัพยากร ภูมิสังคม สร้างความรู้ใหม่ให้เกิดผลเป็นรูปธรรมทั้งระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน พื้นที่ องค์กร และภาคการผลิต

ปัจจัยในระบบอุดมศึกษา มี 9 ประเด็น ได้แก่

1. รอยต่อกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการอาชีวศึกษา นักเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นตัวบ่อนอุดมศึกษามีคุณภาพโดยรวมต่ำลง ค่านิยมในเรื่องปริญญาทำให้ผู้เรียนอาชีวศึกษาน้อยลงตามลำดับ ทำให้ขาดแรงงานระดับกลางในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ อุดมศึกษาต้องให้เวลากับการศึกษาขั้นพื้นฐานและการอาชีวศึกษา 3 เรื่อง คือ 1) การพัฒนาและสร้างครูคุณภาพสูงซึ่งเป็นตัวคูณ (Multiplier) 2) การพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ และ 3) เปิดโอกาสให้ผู้จบอาชีวศึกษาและกำลังทำงานสามารถเข้าศึกษาต่อในอุดมศึกษาได้ด้วยความยืดหยุ่น

2. การแก้ปัญหาอุดมศึกษาในปัจจุบัน ใช้กลไกมาตรฐานและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้เกิดอุดมศึกษาที่แบ่งงานกันทำ (Division of Labor) วางตำแหน่งของแต่ละสถาบันให้เหมาะสม (Positioning) และแบ่งอุดมศึกษาเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มวิทยาลัยชุมชน 2) กลุ่มมหาวิทยาลัยสี่ปี และมหาวิทยาลัยศิลปศาสตร์ 3) กลุ่มมหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเฉพาะทาง มหาวิทยาลัย Comprehensive และ 4) กลุ่มมหาวิทยาลัยวิจัย มหาวิทยาลัยบัณฑิตศึกษา

3. ธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการ อุดมศึกษาไทยต้องปรับปรุงเรื่องนี้ตั้งแต่ระดับองค์กร กำหนดและกำกับนโยบายสภามหาวิทยาลัย และผู้บริหารทุกระดับ โดยสร้างกลไกพัฒนาผู้ดำรงตำแหน่งสภามหาวิทยาลัย และผู้บริหารระดับต่างๆ ปรับระบบธรรมาภิบาลซึ่งรวมถึงโครงสร้างสภามหาวิทยาลัย และให้สำนักงานเลขาธิการ สภามหาวิทยาลัยทำงานเต็มเวลา รวมถึงปรับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาให้สอดคล้องกัน

4. การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันประเทศ ด้วยความจำกัดของทรัพยากรและนักวิจัยคุณภาพสูง อุดมศึกษาต้องโฟกัสโจทย์วิจัยและสร้างกลไกความเป็นเลิศ ควรนำระบบ Research Assessment Exercise (RAE) มาประยุกต์และปรับใช้เพื่อการประเมินความสามารถการวิจัยและจัดสรรทรัพยากรเพื่อการวิจัยควรผลักดันให้เกิด "ระบบวิจัยแห่งชาติ" สร้าง "ระบบความเชื่อมโยงระหว่างอุดมศึกษาและภาคการผลิต" และมี "กลไกการทำงานร่วมในลักษณะพหุภาคี"

5. การเงินอุดมศึกษา การลงทุนในอุดมศึกษาผ่านระบบงบประมาณยังไม่สะท้อนคุณภาพการศึกษา และยังมีได้ใช้เป็นกลไกกำกับเชิงนโยบายอย่างเต็มที่ ดังนั้นการจัดสรรงบประมาณประจำปีให้แก่มหาวิทยาลัยของรัฐควรปรับจาก Supply-Side Financing ให้เป็นไปตาม Performance-Based มากขึ้น จัดรูปแบบใหม่ของกองทุนประเภท Contribution Scheme ตั้งกองทุนพัฒนาอุดมศึกษา การกำกับคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาด้วยองค์กรกั้นชน (Buffer Organization) ใช้หลักการ Financial Autonomy ในการบริหารการเงินอุดมศึกษาบนฐานการแบ่งกลุ่มอุดมศึกษา

6. การพัฒนาบุคลากรในอุดมศึกษา การพัฒนาอาจารย์มหาวิทยาลัยต้องคำนึงถึงการพัฒนาหลายมิติ เช่น ด้านวิชาการ ความเป็นครู ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ความสามารถด้านการวิจัยสมรรถภาพทางวิชาชีพ การบริหารจัดการ การขัดเกลาทางสังคม คำนึงถึงช่วงวัยต่างๆ ของการทำงานและการศึกษา (Life Cycle Development) และจัดให้มีกระบวนการ Mentoring โดยผู้มีความรู้และประสบการณ์บนฐานของการพัฒนาจากการทำงานจริง

7. เครือข่ายอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมีความแตกต่างสูงและมีช่องว่างของระดับการพัฒนา (University Divide) หลากหลายมิติ เช่น ขนาด งบประมาณ ประเภท อายุ สถานที่ตั้ง บุคลากร คุณภาพของนักศึกษา คุณภาพของสถาบัน เป็นต้น รัฐควรสนับสนุนและผลักดันให้เกิดเครือข่ายด้วยนโยบายและกลไก งบประมาณ อุดมศึกษา ควรรวบรวมการเรียนการสอน การทำงาน และการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานร่วมกันจนนำไปสู่การควมรวมสถาบันเมื่อมีความพร้อม รวมทั้งสนับสนุนให้สถาบันที่เข้มแข็งสร้างความสามารถสถาบันใหม่ สร้างเครือข่าย พัฒนาการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากร การทำงานภาคสังคม เป็นต้น

8. การพัฒนาอุดมศึกษาในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้กำหนดให้เป็นแผนอุดมศึกษาระยะยาว ซึ่งประกอบด้วย การพัฒนาเด็ก เยาวชน และนักศึกษา การพัฒนาครู และบุคลากรในพื้นที่ การสร้างความเข้มแข็งของสถาบันอุดมศึกษา และการพัฒนาอุดมศึกษาสู่อาเซียน โดยใช้แนวทางหลักเป็นการใช้ปัญญาให้เข้าถึง เข้าใจ ยอมรับและเห็นคุณค่าของสังคมไทย ที่มีความเป็นพหุลักษณะ พหุวัฒนธรรม การสร้าง Mobility สำหรับเด็กเยาวชนในภาคใต้ สร้างโอกาส การได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ การประกอบอาชีพ สร้างความเชื่อมต่อกับอาเซียนและประชาคมมุสลิมโลก

9. โครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ของอุดมศึกษา เป็นทั้งหัวใจและปัจจัยสำคัญของอุดมศึกษา อุดมศึกษาต้องตระหนักว่าการอุดมศึกษาอนาคตเป็นทั้ง “การเตรียมคนเข้าสู่ชีวิตและการปรับแต่งคนเข้าสู่งาน” รัฐพึงสนับสนุนการศึกษา “ศิลปศาสตร์” (Liberal Arts Education) ในฐานะโครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ ส่งเสริมให้อุดมศึกษาพัฒนาและใช้ศักยภาพทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อรองรับนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งยุทธศาสตร์ e-Society, e-Industry, e-Commerce, e-Education และ e-Government ผ่านนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างให้บริการข้อมูลสารสนเทศแก่ผู้เรียนและผู้ปกครองใน

ฐานะผู้บริโภค และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเข้าถึง (Access) และการลดช่องว่างดิจิทัล (Digital Divide) เพื่อการเรียนรู้ จัดทำสื่อการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยออกสู่สาธารณะ (Open Courseware) จัดระบบเครือข่ายห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ รวมถึงการจัดตั้งกองทุนพัฒนาโครงสร้างทางกายภาพของสถาบันอุดมศึกษาและจัดกรอบนโยบายการพัฒนาระบบ “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” ของอุดมศึกษา

ปัจจุบันการพัฒนาอุดมศึกษาของประเทศได้ยึดตามแนวทางกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2551-2565) โดยเป็นแผนเชิงรุก ชี้นำทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาอุดมศึกษา และมีเป้าหมาย คือ “ยกระดับคุณภาพอุดมศึกษาไทย เพื่อผลิตและพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพ สามารถปรับตัวสำหรับงานที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต พัฒนาศักยภาพอุดมศึกษาในการสร้างและนวัตกรรม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันของประเทศในโลกาภิวัตน์ สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่นไทย โดยใช้กลไกของธรรมาภิบาล การเงิน การกำกับมาตรฐาน และเครือข่ายอุดมศึกษานบนพื้นฐานของเสรีภาพทางวิชาการ ความหลากหลาย และเอกภาพเชิงระบบ”

ตอนที่ 2 แนวคิด หลักการ และองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.1 ความหมายและคำจำกัดความของสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ทุกสังคมย่อมจะต้องมีหน้าที่ในการให้การศึกษาแก่มวลชน เพื่อให้เขาเหล่านั้นได้รู้จักบรรทัดฐานของสังคม เรียนรู้เกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิต การทำมาหาเลี้ยงชีพ และวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้สร้างสมไว้ให้เพื่อสืบทอดต่อไป

ความหมายของสถาบันการศึกษา

สถาบันการศึกษา หมายถึง แนวแผนในการคิดและการกระทำเกี่ยวกับเรื่องการอบรมให้การศึกษาแก่สมาชิกใหม่ของสังคม รวมทั้งการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งด้วย เป็นสถาบันที่ครอบคลุมหัวข้อต่างๆ ดังนี้ เช่น เรื่องกับหลักสูตร การสอบเข้า การเรียนการสอน การฝึกอบรมในด้านต่างๆ และการเลื่อนชั้น เป็นต้น

การศึกษามีบทบาทสำคัญต่อสังคมในปัจจุบัน กล่าวคือ การศึกษามีใช่เป็นเพียงของการแสวงหาความรู้เฉพาะด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น หากแต่เป็นการศึกษาเพื่อให้เกิดความคิดและเกิดปัญญาในอันที่จะนำความรู้นั้นไปใช้แก้ไขปัญหา และพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้เจริญก้าวหน้าบุคคลที่มีการศึกษา หมายถึงบุคคลที่สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้เป็นผลสำเร็จ และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม ฉะนั้น สถาบันการศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม เพราะการศึกษากระตุ้นให้คนมีความคิด มีความกระตือรือร้น มีความพยายาม และพร้อมที่จะปรับปรุงหรือปฏิรูปสิ่งต่างๆ ให้ดีขึ้น

2.2 หลักในการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.2.1 หลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การศึกษาตลอดชีวิตประกอบด้วย จุดมุ่งหมายและรูปแบบของการจัดการศึกษาที่สำคัญ จากข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2546) ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของการศึกษาตลอดชีวิต คือ ต้องการให้บุคคล กลุ่มบุคคลได้รับการศึกษาเพื่อความรู้ ทักษะ และเจตคติ คุณธรรม จริยธรรม ที่จำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงในชีวิตซึ่งเกิดขึ้นตลอดเวลา เพื่อให้บุคคลเกิดการพัฒนาอย่างเต็มที่ และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้
2. รูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ประกอบด้วย 3 รูปแบบดังนี้ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย
3. วิธีการจัดการศึกษาตลอดชีวิต มีหลากหลายรูปแบบตลอดช่วงชีวิตของมนุษย์ โดยผู้จัดการศึกษาประกอบไปด้วยบุคคลและองค์กรทุกส่วนของสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้เสนอหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามยุทธศาสตร์ของการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประเทศไทย ดังนี้

1. สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตและมีวัฒนธรรมการเรียนรู้
2. การเรียนรู้ตลอดชีวิตเกิดขึ้นและมีความต่อเนื่องตลอดเวลาตลอดช่วงอายุของผู้เรียน
3. คนไทยทุกคนมีสิทธิ์และความเสมอภาคในการเรียนรู้ตลอดชีวิต
4. ผู้เรียนและการเรียนรู้มีความสำคัญและสัมพันธ์กับวิถีชีวิตที่มีความสุข
5. ผู้เรียนมีโอกาสและทางเลือกในการเรียนรู้ด้วยรูปแบบและวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีคุณภาพและยืดหยุ่นตามความต้องการของผู้เรียน
6. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ในทุกสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม
7. ทุกแห่งในสังคมคือแหล่งการเรียนรู้ของคนทุกคน
8. ทุกฝ่ายในสังคมต้องร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ปวงชน
9. การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการบูรณาการการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย
10. คุณภาพของการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

เพ็ญณี แรอรท (2544) กล่าวว่า หลักการการเรียนรู้ตลอดชีวิตในปัจจุบันต้องมีองค์ประกอบของหลักความเชื่อ 3 ประการ คือ

1. เชื่อว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันหรือองค์กรต่างๆ จะนำไปสู่ความร่วมมือในการให้บริการการศึกษาแก่ประชาชน
2. ความเชื่อว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนจะทำให้สามารถปรับตัวเพื่อเรียนรู้และศึกษาหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองตลอดเวลา
3. ความเชื่อเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่จัดในระบบให้กับเด็กและเยาวชนเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง

Medel-Anonueo (2001) เสนอแนะแนวทางที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือนักการศึกษา จะต้องดำเนินการตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนี้

1. การเรียนรู้ตลอดชีวิต ต้องเป็นไปเพื่อปรับความแตกต่างของปัจเจกบุคคลในการเรียนรู้ให้เหมาะสม (Lifelong Learning as Optimizing Individual Differences)
2. การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการต่อเนื่องของประสบการณ์การเรียนรู้ (Lifelong Learning as a Continuity of Learning Experience)

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นมีหลักการพื้นฐานคือขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึง เน้นความเสมอภาคทางการศึกษา มุ่งเน้นความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทำให้มนุษย์ได้เรียนรู้ตระหนักในคุณค่าของตนเองและผู้อื่น ตระหนักในความจำเป็นของการอยู่อาศัยแบบพึ่งพา อย่างไรก็ตาม กิจการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เรียนรู้ได้ตามความสนใจและศักยภาพของแต่ละคนที่มี เพื่อพัฒนาทั้งตนเอง สังคมและชุมชน ให้กลายเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

ชัยศ อิมสุวรรณ เสนอว่า ควรจะมีการทบทวนแนวคิด หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ดังนี้ (ใน วรรัตน์ อภินันท์กุล, บรรณาธิการ, 2551)

1. วิสัยทัศน์ของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ต้องเปิดมุมมองเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตใหม่ ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ของประชาชนในฐานะที่เป็น Demand Side มากขึ้น หรือมากกว่าการจัดการศึกษาที่กระทำโดยรัฐในฐานะ Supply Side เป็นการยอมรับการมีอยู่ของการเรียนรู้ภาคประชาชนที่มีความหมายต่อการดำรงชีวิต และอาจจะต้องตกลงกันในกติกาของสังคมว่า “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน

2. ผู้จัดการศึกษาตลอดชีวิต โลกในยุคปัจจุบันระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อมต้องใช้ความรู้เป็นฐานในการขับเคลื่อนดังที่เราเรารู้กันว่า โลกยุคปัจจุบันเป็นสังคมฐานความรู้ ผู้ที่สะสมประสิทธิภาพความรู้มีมากกว่าโรงเรียนแน่นอนแต่เราจะมีมุมมองเรื่องผู้จัดการศึกษาอย่างไรเราจะยอมรับว่าประชาชนเป็นผู้จัดการศึกษาอย่างไร

3. วิธีวิทยา (Methodology) ที่ว่าด้วยการเรียนรู้ตลอดชีวิต ถ้าเรายอมรับว่ามีผู้จัดการศึกษามากกว่าโรงเรียนเราก็เห็นได้ว่า มีวิธีการจัดการศึกษาอยู่มากมาย รวมทั้งการจัดบรรยากาศหรือสถานการณ์ให้เกิดการเรียนรู้ด้วย นั้นหมายความว่า เนื้อหาที่จะเรียนรู้อาจจะกว้างขวางหลากหลาย

กว่าชุดของความรู้ที่จัดในโรงเรียน เราจะมองวิธีวิทยาที่ว่าด้วยการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างไร

4. เครือข่ายการเรียนรู้ โลกในยุคปัจจุบันได้ให้บทเรียนแก่นมนุษย์ว่า ในที่สุดแล้วเราไม่สามารถอยู่ได้โดยลำพังจะต้องร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกันสร้างระบบเครือข่ายของการเรียนรู้ขึ้นในสังคม โดยมีการผูกขาดความรู้ว่าเป็นของใครหรือหน่วยงานใด

5. เรื่องที่จะเรียนรู้ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต แม้ว่าสาระการเรียนรู้จะสัมพันธ์กับวิธีวิทยาว่าด้วยการเรียนรู้ แต่สิ่งที่จะต้องเน้นย้ำเป็นพิเศษก็คือ สาระของการเรียนรู้จะต้องตรงและเหมาะสม (Relevance) กับความต้องการจำเป็นของแต่ละคน ซึ่งผู้ที่จะบอกได้ก็คือตัวประชาชนเอง แต่กระนั้นก็ตามจะต้องมีกลไกอะไรที่ตอบประชาชนได้ว่า ความต้องการที่แท้จริงของตนมีอะไร เพื่อที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่ตรงและเหมาะสมกับผู้เรียน สิ่งที่สำคัญคือการเสริมสร้างความสามารถในการเรียนรู้ของประชาชนที่ไม่ใช่การอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็นเท่านั้น แต่จะต้องสามารถอ่านและฟังเพื่อจับประเด็น คิดวิเคราะห์และลงมือปฏิบัติได้จริง รวมทั้งสามารถพูดสื่อสารความคิดเห็น และแสดงความต้องการของตนไปได้

ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าบุคคลมีความจำเป็นจะต้องปรับตัวอยู่เสมอ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิต มีอาชีพและสามารถเผชิญกับสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมที่ปรับเปลี่ยนอยู่ทุกขณะได้อย่างเหมาะสม ดังเช่นที่ พระเทพเวที (ประยูร ธมฺมปยุตฺโต, 2531) ได้กล่าวโดยสรุปว่า มนุษย์จำเป็นต้องมีการศึกษาและจำเป็นจะต้องศึกษาไปตลอดชีวิต ทั้งนี้เพราะชีวิตต้องการดำรงอยู่ด้วยดีและเจริญงอกงาม เข้าถึงจุดหมายที่ชีวิตพึงต้องการ และ มนุษย์จำเป็นต้องมีการศึกษา และจำเป็นต้องศึกษาไปจนตลอดชีวิต ทั้งนี้เพราะชีวิตต้องการดำรงอยู่ด้วยดีและเจริญงอกงาม การจะดำรงอยู่ด้วยดีและเจริญงอกงามนั้น เป็นสภาพที่ชีวิตต้องทำให้เกิดขึ้นในแต่ละช่วงชีวิตของบุคคลที่ต้องเผชิญกับสิ่งบีบคั้นจำกัดขัดขวางที่จะสกัดไม่ให้ไปสู่ผลดังกล่าว ซึ่งท่านเรียกว่า “ทุกข์” สิ่งที่ต้องทำคือ ต้องพัฒนาคนขึ้นไปให้มีความรู้ ให้มีสิ่งที่เรียกว่าปัญญา ให้มีวิชาพร้อมทั้งความสามารถอื่นๆ ที่จะช่วยแก้ปัญหาได้ เมื่อแก้ปัญหาได้คือดับทุกข์ได้ดังนั้นการศึกษาจึงจำเป็นต่อชีวิต เมื่อศึกษาดีแล้วต้องแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง สามารถดำรงชีวิตอยู่ด้วยดีและเจริญงอกงาม เข้าถึงจุดหมายที่ชีวิตพึงต้องการ (พระธรรมปิฎก, 2539)

สิ่งที่จะช่วยให้บุคคลปรับตัวและเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้คือ การศึกษาหรือการเรียนรู้ เพราะการศึกษาหรือการเรียนรู้จะช่วยให้บุคคลเกิดการพัฒนาในทุกๆ ด้านทั้งสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ สังคม บุคคลควรได้รับการศึกษาหรือมีโอกาสเรียนรู้ในทุกช่วงชีวิตมิใช่เฉพาะช่วงวัยเรียนเท่านั้น เพราะเขาจำเป็นต้องใช้ความรู้และประสบการณ์เพื่อเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทุกช่วงชีวิต

2.2.2 หลักการจัดการศึกษาทั่วไป

1. หลักสูตรอุดมศึกษา

หลักสูตรอุดมศึกษา หมายถึง ประมวลสาระและรายวิชาที่จัดให้แก่ผู้เรียนอย่างเป็นระบบต่อเนื่องและมีความสัมพันธ์กัน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สามารถอยู่ในสังคมได้และมีความสุข

องค์ประกอบของหลักสูตรโดยทั่วไป เป็นการพิจารณาองค์ประกอบจากภาพรวมของความเป็นคนที่สมบูรณ์ ความเป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์และความสามารถที่จบการศึกษาได้อย่างสมบูรณ์นั้นคือ องค์ประกอบของหลักสูตรจะพิจารณาจากกระบวนการรายวิชาเนื้อหาสาระเพื่อที่จะสร้างให้เป็นคนที่สมบูรณ์ เป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ ซึ่งความเป็นผู้ใหญ่โดยทั่วไปจะประกอบด้วย 3 ส่วนคือ ส่วนแรก การเป็นคนดีในสังคมหรือมีความรับผิดชอบในสังคม ซึ่งจะปรากฏในหลักสูตรส่วนที่เรียกว่า หลักสูตรการศึกษาทั่วไป ส่วนที่สอง การเป็นคนที่มีอาชีพ มีงานที่รับผิดชอบในสังคม ปรากฏในหลักสูตรส่วนที่เรียกว่า หลักสูตรวิชาเฉพาะหรือหลักสูตรวิชาชีพ ส่วนที่สาม การมีงานอดิเรก มีการใช้ชีวิตที่อิสระ รู้จักตนเอง สนองตอบต่อความสุขส่วนตัวของตน จะอยู่ในส่วนของหลักสูตรวิชาเลือกเสรี ดังแผนภูมิแสดงความเชื่อมโยงของหลักสูตรต่างๆ ดังนี้ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2548)

คุณลักษณะของผู้ใหญ่	คุณสมบัติของผู้จบปริญญา	องค์ประกอบของหลักสูตร
1. มีงานทำ	มีความรู้ทางอาชีพ	หลักสูตรวิชาชีพ
2. มีความรับผิดชอบ	มีคุณธรรม / ความรับผิดชอบ	หลักสูตรวิชาการศึกษาทั่วไป
3. มีงานอดิเรก	มีประสบการณ์ในชีวิต	หลักสูตรวิชาเลือก

หลักสูตรการศึกษาทั่วไป จึงเป็นหลักสูตรที่จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรายวิชาที่กว้างขวางและหลากหลายออกไปจากวิชาเฉพาะ โดยต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้กว้าง รู้จักและเข้าใจสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างดี สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความหมาย มีคุณค่าและมีคุณภาพพอ

2. หลักสูตรวิชาการศึกษาทั่วไป

หลักสูตรวิชาการศึกษาทั่วไปในประเทศไทย ที่กำหนดให้เป็นองค์ประกอบหนึ่งของหลักสูตรอุดมศึกษาอย่างที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ เป็นรูปแบบหลักสูตรอุดมศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเข้ามามีอิทธิพลต่ออุดมศึกษาไทยตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา

(ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และทองอินทร์ วงศ์โสธร, 2526) และยังคงเป็นแนวคิดสำคัญในการจัดการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตจนถึงปัจจุบัน

หลักสูตรวิชาการศึกษาทั่วไป ได้มีผู้ให้ความหมายหรือนิยามไว้หลากหลายและกว้างขวางมากแล้วแต่มุมมอง (Levine, 1979) ทั้งนิยามในเชิงของการพัฒนาสติปัญญา ความรู้สึกนึกคิด นิยามในความหมายทางเป็นคดี คนที่มีคุณธรรม จริยธรรมสูง นิยามในเชิงความสามารถในการที่จะรู้จัก เข้าใจสังคมแก้ปัญหาสังคม อีกบางนิยามก็เน้นที่เป้าหมายของรายวิชาเพื่อการใช้ชีวิตประจำวันในสังคมได้ ใช้ชีวิตประจำวัน การใช้เงิน ใช้ทอง เศรษฐศาสตร์ เศรษฐกิจทั้งหลาย นิยามด้านมนุษยศาสตร์ จะเน้นที่การใช้ชีวิตมีความสุขอยู่กับตัวเอง อยู่กับสิ่งแวดล้อมได้ นิยามเหล่านี้จึงเป็นไปตามทิศทาง เป้าหมายและอุดมคติของนักคิดแต่ละสำนัก

นิยามที่เป็นทางการอาจถือค่านิยามตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรีของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ที่มีพัฒนาการมาเป็นลำดับโดยเกณฑ์มาตรฐานว่าด้วยหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2517 ใช้คำว่าวิชาพื้นฐานทั่วไป กำหนดให้วิชาพื้นฐานทั่วไปให้มีจำนวนหน่วยกิตอย่างน้อย 30 หน่วยกิต ประกอบด้วย หมวดวิชาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ภาษา วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ไม่น้อยกว่า หมวดละ 6 หน่วยกิต โดยหมวดวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ต้องเรียนทั้งสองหมวดวิชา เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2525 หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป ไม่ให้ความหมายในเชิงวัตถุประสงค์ของหลักสูตร แต่ให้ความหมายในเชิงการจัดรายวิชาภายใต้หมวดวิชาการศึกษาทั่วไปให้ครอบคลุมรายวิชาต่างๆ ในกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ภาษา วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์

ในประกาศทบวงมหาวิทยาลัย เรื่องเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2532 หมวดวิชาศึกษาทั่วไป ได้ให้ค่านิยามของวิชาการศึกษาทั่วไปไว้ว่า หมายถึง วิชาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบรู้อย่างกว้างขวาง มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีความเข้าใจธรรมชาติ ตนเอง ผู้อื่น และสังคม เป็นผู้ใฝ่รู้ สามารถคิดอย่างมีเหตุผล สามารถใช้ภาษาในการติดต่อสื่อความหมายได้ดี เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีคุณธรรม ตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมทั้งของไทยและของประชาคมนานาชาติ สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิต และดำรงตนอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี จะเห็นว่าเริ่มมีค่านิยามที่ชัดเจนขึ้น

พอมาถึงเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรปริญญาตรี พ.ศ. 2542 หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมายถึง วิชาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบรู้อย่างกว้างขวาง มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีความเข้าใจธรรมชาติ ตนเอง ผู้อื่น และสังคม เป็นผู้ใฝ่รู้ สามารถคิดอย่างมีเหตุผล สามารถใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารความหมายได้ดี มีคุณธรรม ตระหนักในคุณค่าของศิลปะและวัฒนธรรมทั้งของไทยและของประชาคมนานาชาติ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต และดำรงตนอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี ในสัดส่วนที่เหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของวิชาศึกษาทั่วไป แต่ในเกณฑ์นี้ตัดความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจออก

เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรปริญญาตรี พ.ศ. 2548 ก็ยังคงหมายถึง วิชาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบรู้อย่างกว้างขวาง มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีความเข้าใจธรรมชาติ ตนเอง ผู้อื่น และสังคม เป็นผู้ใฝ่รู้ สามารถคิดอย่างมีเหตุผล สามารถใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารความหมายได้ดี มีคุณธรรม ตระหนักในคุณค่าของศิลปะและวัฒนธรรมทั้งของไทยและของประชาคมนานาชาติ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต และดำรงตนอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี กำหนดให้จัดหมวดวิชาศึกษาทั่วไป จำนวนไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต อาจจัดในลักษณะจำแนกเป็นรายวิชาหรือลักษณะบูรณาการใดๆ ก็ได้ โดยผสมผสานเนื้อหาวิชาที่ครอบคลุมสาระของกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ภาษา และกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ในสัดส่วนที่เหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของวิชาศึกษาทั่วไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548)

ดังจะเห็นได้ว่า ระยะแรก ยังไม่มีการให้ความหมายการศึกษาทั่วไป รวมทั้งเรียนหลักสูตรในส่วนนี้ว่า วิชาพื้นฐาน จนถึง พ.ศ. 2532 ซึ่งอาจถือเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของหลักสูตร กล่าวคือ เปลี่ยนจาก คำว่า วิชาพื้นฐานทั่วไป เป็น หมวดวิชาศึกษาทั่วไป รวมทั้งการให้ความหมายในเชิงวัตถุประสงค์ของหลักสูตรไว้อย่างชัดเจนและสืบเนื่องจนถึงปัจจุบัน จนถึงปี พ.ศ. 2542 ก็ยังคงเน้นด้านการมีคุณธรรม คุณค่าของศิลปะและวัฒนธรรม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพัฒนาการจัดหลักสูตรการศึกษาทั่วไปมีแนวโน้มที่กำหนดจุดมุ่งหมายตามวัตถุประสงค์สะท้อนให้เห็นว่าวิชาการศึกษาทั่วไปจะครอบคลุมสาระและเนื้อหาที่จะเชื่อมโยงรายวิชาต่างๆ ในการอุดมศึกษา ตั้งแต่เนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับเรื่องของมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์และภาษาด้วยพร้อมกันไป

3. จุดมุ่งหมายของวิชาการศึกษาทั่วไป

จากคำนิยามข้างต้นอาจกำหนดขอบเขตจุดมุ่งหมายของวิชาการศึกษาทั่วไป ได้ดังนี้

1. ให้เป็นบัณฑิตที่มีความรู้กว้างเข้าใจเนื้อหาสาระในศาสตร์สาขาอื่นๆ ได้อย่างดี เพื่อการทำงาน การใช้ชีวิต การแก้ปัญหาในสังคมได้อย่างมีคุณค่าและมีคุณธรรมเพียงพอ ไม่คับแคบ เฉพาะสาขาวิชาของตนเอง
2. มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ ทั้งในศาสตร์ของตนเองและศาสตร์อื่น เพราะการแสวงหาความรู้เป็นลักษณะสำคัญของบัณฑิตที่จะต้องมีความสามารถ มีความพร้อมในเรื่องนี้ ซึ่งเป็นปัญหาอุดมศึกษาไทยหรือแม้อุดมศึกษาของโลกที่ว่า ผู้เรียนมักจะเรียนแต่เรื่องเนื้อหา แต่ไม่เข้าใจกระบวนการที่จะได้มากซึ่งความรู้เหล่านั้น
3. มีความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ระหว่างศาสตร์ต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อประโยชน์ในการแก้ปัญหา กำหนดทิศทาง และมองอนาคตอย่างครบถ้วนรอบด้าน จึงจำเป็นที่จะต้องใช้ความรู้และวิธีการที่กว้างขวางและหลากหลายสาขามาผสมผสานกัน
4. พัฒนาผู้เรียนให้มีโลกทัศน์กว้าง มีสติปัญญาและความคิดที่ลึกซึ้งกว้างขวาง และเข้มข้นขึ้น ให้เป็นคนที่มีปัญญา หรือสิ่งที่เข้าใจกันทั่วไปคือ “ความเป็นปัญญาชน” คือ การคิด

การอธิบาย การตีความต้องไม่มองเพียงแค่นี้อหาความรู้ แต่เป็นการถลั่นกรองพิจารณาอย่างกว้างขวางครบถ้วนรอบด้าน มีความรอบคอบ และมีความสมบูรณ์ในตัวเอง ถือเป็นการพัฒนาปัญญาของบัณฑิตให้ลึก ให้เข้ม ให้กว้าง

5. การรู้จักและเข้าใจสังคม เข้าใจสภาพแวดล้อม เข้าใจสิ่งที่อยู่รอบตัวอย่างลึกซึ้งเหมาะสมและสอดคล้องกับความเป็นจริง บัณฑิตจะมีความรู้ความชำนาญและความเข้าใจในสาขา แต่สิ่งที่พบคือ การขาด การละเลย และมองข้ามปรากฏการณ์สังคมในด้านอื่นๆ ฉะนั้นเป้าหมายที่จะให้เรียนรู้เรื่องสังคมในวงกว้างและสามารถเข้าใจปัญหาสังคมได้ พร้อมเข้าใจความเชื่อมโยงของสังคมที่เผชิญอยู่ การศึกษาทั่วไปจึงมีลักษณะการเรียนการสอนที่เน้นไปในเชิงของการวิเคราะห์สาระเชื่อมโยงกับสังคม

6. การรู้จักตัวเองอย่างดี สามารถพัฒนาบุคลิกภาพได้อย่างเหมาะสม เพื่อจะเติบโตเป็นคนที่สมบูรณ์ในสังคม และขณะเดียวกันควรจะได้เข้าใจผู้อื่นด้วย เป็นคุณสมบัติในเชิงบุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับตัวเองและสัมพันธ์กับคนอื่น การเรียนรู้ ความรู้สึกลึกซึ้งและจิตใจทั้งของตนเองและคนอื่น

7. ความสามารถในการคิดและสื่อสาร บัณฑิตที่สมบูรณ์จะต้องสื่อความคิดให้ผู้อื่นได้อย่างดี ความคิดของบัณฑิตที่สื่อจะต้องเป็นความคิดในเชิงวิเคราะห์วิจารณ์ ในเชิงสังเคราะห์ การใช้เหตุใช้ผล แสดงถึงความลึกซึ้ง และสื่อสารความลึกซึ้งนั้นได้อย่างชัดเจนพอ

8. การใฝ่หาความรู้แสวงหาความรู้อย่างสม่ำเสมอ ดังนั้นการพัฒนาความสามารถในการที่จะแสวงหาความรู้ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ความกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้อยู่เสมอ หรือการเรียนรู้ตลอดชีวิต

9. การเป็นบัณฑิตที่ดีสมบูรณ์เป็นคนของสังคมได้ต้องมีคุณธรรมจริยธรรม โดยเฉพาะจรรยาบรรณในวิชาชีพ รวมทั้งความเข้าใจในเรื่องศิลปวัฒนธรรม ความดี ความงามในสังคม

จุดมุ่งหมายของการศึกษาทั่วไปจะครอบคลุมเรื่องหลักๆ ข้างต้น โดยอาจมีรายละเอียดแตกต่างกันไปบ้างขึ้นอยู่กับลักษณะสถาบัน กลุ่มความคิด โดยทั่วไปจะพบว่าที่ผู้เรียนและผู้สอนจะมีความเห็นไปในทางเดียวกันมักจะอยู่ที่เรื่องความรู้กว้าง การนำไปใช้ประโยชน์ ความเข้าใจสังคมการเมือง และความสัมพันธ์ของศาสตร์ (ไพฑูรย์ สินสารัตน์, 2544) จากจุดมุ่งหมายวิชาการศึกษาทั่วไปถือเป็นคุณสมบัติของบัณฑิตอีกด้านหนึ่งที่เสริมวิชาชีพให้มีความสมบูรณ์ ฉะนั้นวิชาการศึกษาทั่วไปและวิชาชีพจึงเป็นวิชาที่เสริมซึ่งกันและกัน เพื่อให้มีความเป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ทั้งรายวิชา การแสวงหาความรู้และกิจกรรมในวิชาชีพก็สามารถจะเสริมเพิ่มตำราทำให้วิชาการศึกษาทั่วไปสมบูรณ์ขึ้น จึงเป็นลักษณะที่เสริมเติมเต็มซึ่งกันและกัน เพียงแต่มีจุดเน้นที่แตกต่างกันไป

ปัญหาใหญ่ของจุดมุ่งหมาย คือ ความเข้าใจของผู้สอนที่ไม่เป็นไปในทางเดียวกัน หรือมีความแตกต่างกัน ความขัดแย้งระหว่างผู้สอนกลุ่มวิชาพื้นฐานทั่วไปและกลุ่มวิชาชีพทำให้ขาด

ความร่วมมือที่นำไปสู่การสร้างเสริมซึ่งกันและกัน ทำให้การจัดการศึกษาวิชาพื้นฐานทั่วไปไม่เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย (ไพฑูรย์ สินสารัตน์ และทองอินทร์ วงศ์โสธร, 2526) รวมไปถึงการที่ไม่เขียนความมุ่งหมายให้ชัดเจนว่าต้องการพัฒนาผู้เรียนไปทำไม จึงทำให้ผู้บริหารและครูสอนไม่เห็นคุณค่าและไม่ให้ความสำคัญของวิชาพื้นฐานทั่วไป (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2522)

ในระยะหลัง พบว่า ปัญหาด้านการกำหนดจุดมุ่งหมายการศึกษาทั่วไปมีความชัดเจนยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันในด้านผู้สอนก็สามารถสอนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายมากขึ้น (นวลปราง คุมภักดิ์, 2539 และชุตินา สุวรรณทะ, 2540) โดยเฉพาะจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความรู้กว้างในสาขาวิชาต่างๆ มองเห็นความสัมพันธ์และความเกี่ยวเนื่องประสานกันของสาขาวิชาต่างๆ มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้และความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร โดยใช้ภาษาไทยได้เป็นอย่างดีและใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสาร มุ่งให้ผู้เรียนมีปัญญา รู้จักคิด วิเคราะห์ วิวิจารณ์ มีความคิดริเริ่ม รักความก้าวหน้า มองเห็นการณ์ไกลอย่างมีโลกทัศน์และเป็นตัวของตัวเอง มุ่งให้ผู้เรียนมีความเป็นไทย มีคุณธรรม และจริยธรรมสูง มุ่งให้ผู้เรียนมีสุนทรียะในศิลปวัฒนธรรม ประเพณีไทย

ในด้านแนวโน้มหลักสูตรวิชาการศึกษาทั่วไป พบว่า มีจุดมุ่งหมายพัฒนาคุณลักษณะของบัณฑิตให้เป็นผู้มีความสามารถในการสื่อสาร มีทักษะพื้นฐานในเชิงสากลเพื่อการดำรงชีวิต มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเข้าใจปัญหาและความสัมพันธ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยและสังคมโลก รู้จักแสวงหาความรู้ มีมนุษยสัมพันธ์ และให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบ ทำตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคมมากยิ่งขึ้น (ปนัดดา เจียรกุล, 2541)

4. รายวิชาที่สอน

ดังจะเห็นได้ว่า พัฒนาการการจัดหลักสูตรการศึกษาทั่วไปมีการพัฒนาให้เอื้อต่อการจัดรายวิชาการศึกษาทั่วไป โดยไม่กำหนดหน่วยกิตของแต่ละกลุ่มวิชาและรูปแบบการจัดรายวิชา แต่การจัดรายวิชาเน้นที่เนื้อหาสาระที่ครอบคลุมทั้ง 4 กลุ่มวิชา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของวิชาศึกษาทั่วไป ทำให้มีความยืดหยุ่นคล่องตัว ซึ่งแต่ละสถาบันจะสามารถพัฒนารายวิชาในลักษณะบูรณาการระหว่างกลุ่มวิชาหรือการผสมผสานเนื้อหาวิชา

ปัจจุบันการจัดรายวิชาการศึกษาทั่วไป จะจัดตามกลุ่มวิชาหลักๆ 5 กลุ่มคือ

1) กลุ่มภาษา คือ กลุ่มที่เกี่ยวกับการสื่อความหมายด้านภาษา มีทั้งภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ ซึ่งอาจจัดรายวิชาที่สอดคล้องส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการสื่อสาร ดังนั้นรายวิชาที่สอนก็มักจะเป็นรายวิชาภาษาไทย ภาษาเพื่อการสื่อสาร ภาษาเพื่อการเขียนทางวิชาการ แม้กระทั่งวิชาภาษาเพื่อธุรกิจ อาจมีภาษาต่างประเทศซึ่งปัจจุบันเป็นภาษาการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ระยะหลังๆ ก็มีภาษาทางด้านเทคโนโลยี เช่น ภาษาคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีที่เกี่ยวกับการสื่อสารยุคใหม่ ก็อาจจัดอยู่ในกลุ่มภาษาได้

2) กลุ่มมนุษยศาสตร์ คือ เนื้อหาสาระ ที่จะทำให้รู้จักตัวเอง เข้าใจตัวเองและเข้าใจมนุษย์อื่นๆ ว่าเขามีความคิด ความเข้าใจรู้สึกนึกคิดอย่างไร โดยเน้นเนื้อหาสาระที่ทำให้เข้าใจมนุษย์ในแง่มุมต่างๆ สำหรับที่มาใช้ในชีวิตประจำวันของเขาได้อย่างดี

3) กลุ่มสังคมศาสตร์เองก็มีความสำคัญเช่นเดียวกันเพราะว่าในส่วนสังคมศาสตร์ทำให้เข้าใจเรื่องของสังคม เข้าใจการเปลี่ยนแปลง เข้าใจความเป็นไป เพราะสังคมศาสตร์เป็นการอธิบายมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันเองในฐานะที่จะเชื่อมโยง และแบ่งปันซึ่งกันและกัน

4) กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อนาคตสังคมกำลังก้าวสู่วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีอย่างมาก สาขาวิชาด้านนี้ก็จะเข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญ ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีที่จะเผชิญอนาคต

5) กลุ่มวิชาสหศาสตร์ นอกจากกลุ่มวิชาหลักๆ ข้างต้นแล้ว ในปัจจุบันมีลักษณะที่จัดกลุ่มวิชาที่จะผสมผสานศาสตร์ต่างๆ เข้าด้วยกันเป็นกลุ่มวิชาใหม่ขึ้นมา โดยเชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆ เข้ามาด้วยวิธีการผสมผสานกันไป ก็จะมีศาสตร์ต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องในกลุ่มใหญ่ๆ

ในการจัดลักษณะวิชาการศึกษาทั่วไปนั้น สามารถแบ่งเป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ

1. แบบรายวิชาเดี่ยว (Single discipline) เป็นวิชาเฉพาะของสาขาวิชานั้นๆ โดยตรง เช่น ทางด้านสังคมศาสตร์ ก็จะมีวิชาเดี่ยวๆ เช่น รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา เป็นวิชาเดี่ยวๆ ถ้าเป็นมนุษยศาสตร์ ได้แก่ ประวัติศาสตร์ วรรณคดี ปรัชญา ศาสนา ถ้าทางด้านวิทยาศาสตร์ ได้แก่ ฟิสิกส์ เคมี ชีวะฯ เป็นการจัดที่นำเนื้อหาวิชาเดี่ยวมาเพื่อให้ผู้เรียนเรียนการจัดรายวิชาเดี่ยวยังมี 2 ลักษณะ ดังนี้

1.1 รายวิชาเดี่ยวเฉพาะตรงตามเนื้อหา เช่น วิชาหลักรัฐศาสตร์ หลักสังคมวิทยา หลักเศรษฐศาสตร์ หรือเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น สังคมวิทยาเบื้องต้น เป็นรายวิชาเดี่ยวที่จัดเนื้อหาเฉพาะในรายวิชานั้น ลักษณะอย่างนี้ค่อนข้างจะเน้นไปทางเนื้อหามาก ซึ่งไม่ค่อยจะสอดคล้องกับความหมายวิชาการศึกษาทั่วไปมากนัก

1.2 รายวิชาเดี่ยวประยุกต์ หมายความว่า นำรายวิชานั้นมาจัดเนื้อหาสาระจัดกิจกรรม จัดกระบวนการที่เป็นเชิงประยุกต์เนื้อหาสาระนั้นมาสัมพันธ์กับชีวิต สังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อจะให้เนื้อหาสาระที่ประยุกต์แล้วนั้นเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนโดยตรง เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์และมองเห็นความเชื่อมโยงของวิชานั้นกับสังคมสิ่งแวดล้อมและตนเองในอนาคต เช่น วิชาการเมืองการปกครองไทย โดยการนำหลักรัฐศาสตร์ไปประยุกต์ในเชิงการเมืองการปกครอง หรือเศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน เป็นการประยุกต์เศรษฐศาสตร์ไปใช้ในชีวิตประจำวัน หรือเศรษฐกิจ เศรษฐกิจไทย หรือมนุษยสัมพันธ์ แทนการเรียนสังคมวิทยาอย่างเดียวก็เรียนมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการนำเนื้อหาสาระของสองวิชาไปประยุกต์ใช้ร่วมกัน ปรัชญาในชีวิตประจำวัน ศาสนาสำหรับมนุษย์ยุคใหม่ ประวัติศาสตร์ประยุกต์เพื่ออนาคต การศึกษากับสังคม วรรณคดีกับชีวิต คือ นำเนื้อหาสาระนั้นมาวิเคราะห์มาประยุกต์ใช้กับสังคม ผู้เรียนสามารถจะนำ

หลักวิชานั้นไปใช้และมองเห็นความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์กับชีวิต สังคมและสิ่งแวดล้อม รายวิชาในกลุ่มสองนี้จะมีลักษณะที่สอดคล้องกับความหมายการศึกษาทั่วไปมากกว่า

2. แบบบูรณาการวิชาผสม (Interdisciplinary หรือ Integration) เป็นลักษณะการจัดรายวิชาที่นำสาขาแต่ละสาขามาผสมผสานกัน เพื่อให้ได้ใช้ความรู้ใช้กระบวนการแต่ละสาขามาวิเคราะห์ มาอภิปราย ทำความเข้าใจกับสาระ ประเด็นหรือปัญหาใดปัญหาหนึ่งได้อย่างชัดเจนขึ้น ทำให้การมองปัญหา การตีความ การทำความเข้าใจในสาระและสังคมเป็นไปอย่างลึกซึ้ง กว้างขวาง และแจ่มชัดที่หลากหลายยิ่งขึ้น

2.1 การผสมผสานในกลุ่มวิชาเดียวกัน เช่น เศรษฐศาสตร์กับการเมือง ก็อาจจะเป็นเศรษฐศาสตร์การเมือง หรือกลุ่มสาขาเดียวกันของมนุษยศาสตร์ ก็อาจจะเป็นวรรณคดีชาติก วรรณคดีของมนุษย์ปัจจุบัน หรือศาสนาในยุคใหม่ผสมผสานระหว่างประวัติศาสตร์กับศาสนาเข้าด้วยกัน ด้านวิทยาศาสตร์เองอาจเป็นเคมีฟิสิกส์ มารวมกันเป็นนาโนเทคโนโลยีก็ได้

2.2 การผสมผสานกันโดยข้ามสาขาข้ามกลุ่มวิชา เช่น มนุษยศาสตร์กับสังคมศาสตร์มาผสมผสานกัน หรือไม่ก็นำวรรณคดีกับชีวิตมาผสมผสานกัน หรือไม่ก็นำสังคมกับเศรษฐกิจ การเมืองกับชีวิตก็สามารถจัดได้ การผสมผสานกันนี้อาจนำหัวข้อ ประเด็น เนื้อหาเป็นตัวตั้งก็ได้ เช่น เป็นเรื่องปัญหาสังคม ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาค่านิยม ปัญหาความดีความงาม ปัญหาระหว่างประเทศ และพัฒนารายวิชาขึ้นมามีอธิบายประเด็นเหล่านั้น หรืออาจผสมผสานโดยใช้มนุษย์เป็นตัวตั้ง เช่น มนุษย์กับสังคม มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มนุษย์กับศิลปะ หรือไม่ก็นำสังคมหรือขอบเขตสิ่งที่ศึกษา (area study) เป็นตัวตั้ง เช่น ศึกษาเรื่องปัญหาภูมิภาคอาเซียน ปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหาลุ่มแม่น้ำโขง หรือนำชีวิตปัจจุบันเป็นตัวตั้ง เช่น ค่านิยมวัยรุ่นยุคใหม่ เศรษฐกิจภายใต้โลกาภิวัตน์ เป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาขึ้นตามแนวคิดความเชื่อและปรัชญาของแต่ละสถาบัน

เท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันจะเห็นแนวโน้มว่ามีลักษณะการจัดรายวิชาที่ผสมผสานมากขึ้น โดยแนวโน้มหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ทศวรรษหน้า (2541-2550) จะมีการจัดรายวิชาในลักษณะรายวิชาบังคับร่วมและรายวิชาบังคับเลือก ลักษณะการจัดรายวิชาในกลุ่มวิชาต่างๆ จะมีลักษณะการบูรณาการความรู้มากขึ้น จะเป็นรายวิชาที่มีลักษณะบูรณาการและรายวิชาเดี่ยว (ปนัดดา เจียรกุล, 2541)

5. วิธีการจัดวิชาการศึกษาทั่วไป

ด้วยแนวคิดและจุดมุ่งหมายของวิชาพื้นฐานทั่วไปที่มีความหลากหลาย ส่งผลให้รูปแบบการจัดการศึกษาทั่วไปมีหลายลักษณะและหลายรูปแบบ รูปแบบทั่วไปที่พบอยู่ในการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาไทย แบ่งได้เป็น 2 รูปแบบใหญ่ คือ แบบบังคับร่วม และแบบบังคับกระจาย มีลักษณะสำคัญดังนี้

1. แบบบังคับร่วม เป็นการบังคับร่วมกันที่เป็นวิชาหลัก (core course) ให้ผู้เรียนทุกคนในสถาบันเรียนรายวิชาเดียวกันหรืออาจยืดหยุ่นโดยจัดให้มีรายวิชาที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งมีเป้าหมายและสาระใกล้เคียงกันสามารถทดแทนกันได้เพื่อให้มีแนวคิด ความรู้ความเข้าใจหลักร่วมกัน (common core-concept) มีวัตถุประสงค์สำคัญคือ เป็นการสร้างวิชาพื้นฐานที่แท้จริงที่ทำให้ผู้เรียนมีพื้นฐานเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน โดยอาศัยวิทยาการหลัก ด้านวิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ เป็นพื้นฐาน เพื่อนำหลักการไปใช้ในการวิเคราะห์และประเมินบุคคล และสภาพแวดล้อม ตลอดจนการแสดงความสัมพันธ์ของวิทยาการสาขาต่างๆ และนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของบุคคลและสังคม รายวิชาที่บังคับร่วมนี้มักเป็นรายวิชาผสม อาจจะมีรายวิชาบังคับเดี่ยวบ้าง เช่น อารยธรรม อาจมีอารยธรรมไทย อารยธรรมตะวันตก ให้เรียนหนึ่งในสองของรายวิชาเหล่านี้ หรืออาจเน้นที่มนุษย์จะมีรายวิชา มนุษย์กับสังคม มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มนุษย์กับศิลปะ ก็จะทำให้มีบังคับร่วมให้เรียนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ แต่เพื่อผลในทางบริหารจัดการ ผลทางด้านจิตใจ จึงให้ผู้เรียนมีสิทธิเลือกได้ ด้านวิทยาศาสตร์ อาจจะเป็นเทคโนโลยี ธรรมชาติวิทยา ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติและเทคโนโลยี เหล่านี้ถือเป็นรายวิชาบังคับร่วม

ปัจจุบันนี้วิธีการจัดแบบบังคับร่วมมีมากขึ้นในหลายสถาบันโดยเฉพาะสถาบันที่มีลักษณะเป็นบูรณาการ (integration) ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายได้ดี การจัดแบบบังคับร่วมนี้จะเห็นประโยชน์ในการบริหารจัดการ แต่ด้วยผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันในพื้นฐานและสาขาวิชาที่ศึกษา ทำให้การจัดวิชาเป็นไปในลักษณะเชิงสหวิทยาการ (interdisciplinary) ที่มีลักษณะในทางกว้างมากกว่าที่จะเจาะจงและเฉพาะในสาขาวิชาใด การจัดการสอนรายวิชาลักษณะสหวิทยาการจึงต้องดำเนินการโดยการร่วมกันคิดจากหลายสาขาวิชา มากกว่าอยู่ในความรับผิดชอบของสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง จะเป็นปัญหานำไปสู่การบริหารวิชาพื้นฐานทั่วไป (ทบวงมหาวิทยาลัย และสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชน, 2540) ได้แก่ จำนวนผู้เรียน การสร้างรายวิชาที่มีการผสมผสานเชิงสหวิทยาการอย่างแท้จริง การจัดหาผู้สอนที่สามารถผสมผสานหลักสำคัญของวิทยาการต่างๆ

2. แบบบังคับกระจาย (distribution requirement) มี 2 รูปแบบ คือ

2.1 บังคับกระจายโดยกำหนดให้อย่างน้อยต้องเรียนวิชานี้เหมือนกันหมด หรืออาจจะบอกว่าเลือกเรียนใน 3 วิชานี้ แต่วิชานี้อาจจะไม่สอดคล้องกันก็ได้ เช่น อาจเลือกเรียน วิชารัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยาหนึ่งรายวิชา และเลือกประวัติศาสตร์ ศาสนา วรรณคดีหนึ่งรายวิชา จะเห็นว่ามีลักษณะการบังคับเหมือนกันแต่กระจายไปไม่ใกล้เคียงกัน

2.2 บังคับกระจายตามแต่ละคณะกำหนด ซึ่งคณะจะเป็นผู้กำหนดว่าผู้เรียนต้องลงทะเบียนรายวิชาใด หรืออาจจะกระจายตามหมวดวิชา หรืออาจบังคับเพียงจำนวนหน่วยกิตให้ครบตามโครงสร้างหลักสูตรที่กำหนดไว้ ซึ่งสนองตอบต่อความถนัด ความสนใจ ความพร้อมของผู้เรียน แต่ผู้เรียนจะไม่รู้กว้าง โดยอาจเลือกวิชาที่ง่าย เรียนเพื่อให้ครบ รูปแบบการจัดแบบกระจายนี้จึงขึ้นอยู่กับนโยบายการจัดหลักสูตรการศึกษาทั่วไปของสถาบันนั้นๆ

ไพฑูรย์ สินสารัตน์ และทองอินทร์ วงศ์โสธร (2526) พบว่า การจัดวิชาพื้นฐานทั่วไปมีการจัดเป็นลักษณะเด่น 2 ลักษณะ คือ แบบบังคับร่วมและแบบบังคับกระจาย โดยแบบบังคับร่วมจะให้นิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเรียนวิชาร่วมกัน ลักษณะการจัดวิชาเป็นสหสาขาวิชา (Interdisciplinary) ส่วนการจัดแบบบังคับกระจาย แต่ละคณะ แต่ละหลักสูตร เลือกเรียนรายวิชากระจายออกไปตามหลักสูตร ซึ่งแนวโน้มหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า (2541-2550) พบว่า มีการจัดรายวิชาทั้งในลักษณะรายวิชาบังคับร่วมและรายวิชาบังคับเลือก (ปนัดดา เจียรกุล, 2541)

6. การเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอนเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่ความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เชื่อมโยงกับผู้เรียน ผู้สอน กระบวนการสอน และกิจกรรมในการเรียนการสอนควบคู่กันไป (ไพฑูรย์ สินสารัตน์, 2544)

ในส่วนของผู้เรียนและผู้สอนนั้นมีปัญหาจากการที่ผู้เรียนมีพื้นฐานต่างกัน จากระดับมัธยมศึกษา คณะวิชาที่ต่างกัน ความมีเอกลักษณ์เฉพาะคณะ และการไม่เห็นความสำคัญของวิชาพื้นฐานทั่วไป จึงไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2522) ในส่วนของผู้สอนเองก็ยังไม่มีความพร้อมมากพอ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2548 ได้ให้คำจำกัดความหมวดวิชาศึกษาทั่วไปไว้อย่างชัดเจนดังที่กล่าวมาข้างแล้ว

หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมายถึง วิชาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบรู้อย่างกว้างขวาง มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีความเข้าใจในธรรมชาติ ตนเอง ผู้อื่นและสังคม เป็นผู้ใฝ่รู้ สามารถคิดอย่างมีเหตุมีผล สามารถใช้ภาษาในการติดต่อและสื่อความหมายได้ดี มีคุณธรรมตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมทั้งของไทยและของประชาคมนานาชาติ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตและดำรงตนอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี

หากต้องการให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะตามที่คาดหวังได้จริงจึงต้องดูแลทั้งรายวิชาและผู้สอนอย่างมาก จะต้องกำหนดจำนวนรายวิชาอย่างน้อยเพียงใด ขณะที่มีการกำหนดจำนวนหน่วยกิตวิชาพื้นฐานทั่วไปจำนวนไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต จึงทำให้เกิดข้อจำกัดด้านการสร้างรายวิชา หากต้องการให้บรรลุผลตามที่คาดหวัง การจัดรายวิชาจึงต้องเป็นไปในลักษณะเชิงสหวิทยาการ (Interdisciplinary) ที่มีลักษณะในทางกว้างมากกว่าที่เจาะและเฉพาะในสาขาวิชาหนึ่งวิชาใด ผู้สอนจึงต้องมีความสามารถผสมผสานหลักสำคัญของวิทยาการต่างๆ โดยเฉพาะผู้มีอาวุโสทางวิชาการ ขณะที่ผลการวิจัย พบว่า อาจารย์ผู้สอนในลักษณะพื้นฐานทั่วไปส่วนใหญ่เป็นอาจารย์ระดับอาวุโสน้อยถึงอาวุโสปานกลาง เพิ่งเริ่มงานอาจารย์และมีประสบการณ์การสอนระหว่าง 1-5 ปี (ไพฑูรย์ สินสารัตน์ และทองอินทร์ วงศ์โสธร, 2526) และสภาพดังกล่าวยังปรากฏในการจัดการศึกษาหมวดวิชาศึกษาทั่วไปในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ที่ประสบปัญหาจำนวนผู้สอนที่ไม่เพียงพอและขาดประสบการณ์ (ทบวงมหาวิทยาลัยและสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชน, 2540)

รูปแบบการจัดวิชาศึกษาทั่วไปแบบบังคับรวมที่เป็นรายวิชาสหวิทยาการต้องการ ผู้มีประสบการณ์และเข้าใจเนื้อหาอย่างดี และสามารถนำไปเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสังคมและ สิ่งแวดล้อม ทำให้ผู้สอนวิชาพื้นฐานทั่วไปไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายวิชาพื้นฐานทั่วไปเท่าที่ควร มีแนวโน้มที่จะเน้นเฉพาะเนื้อหาในวิชามากกว่าเป็นความสัมพันธ์ของเนื้อหาวิชาต่างๆ และ เชื่อมโยงเนื้อหาให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมไทย แม้ว่าจะเป็นผู้ที่เข้าใจเนื้อหาดีแต่ขาดความ เข้าใจเทคนิคและกระบวนการในการสอน ด้านวิธีการสอน พบว่า รูปแบบวิธีการสอนส่วนใหญ่ยังคง เป็นการสอนด้วยวิธีการบรรยาย โดยอาจารย์ผู้สอนวิชาพื้นฐานทั่วไปให้เวลากับการเตรียมสอน พอประมาณ มีความต้องการสอนและความพอใจในการสอนไม่สูงมากนัก แต่การใช้อุปกรณ์มีน้อย และห้องเรียนมีความพร้อมน้อย (ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และทองอินทร์ วงศ์โสธร, 2526)

สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์ (2555) ได้เสนอแนวคิดและวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สถาบัน การเรียนรู้เพื่อปวงชนได้พัฒนามาจากการลงมือปฏิบัติ สรุปได้ดังนี้

1. ทุกวิชาเรียนโดย “เอาชีวิตและชุมชนเป็นตัวตั้ง” เนื้อหาสาระและการปฏิบัติในทุก วิชาจึง “บูรณาการ” กับชีวิตจริงของผู้เรียนแต่ละคน หรือชุมชน (พื้นที่) ในท้องถิ่นของผู้เรียน รวมทั้งการ บูรณาการระหว่างวิชาต่างๆ ที่จัดให้เรียนในแต่ละภาคการศึกษา
2. ทุกวิชาเรียนโดยเน้น “การปฏิบัติ” ในชีวิตจริงของผู้เรียน ครอบครัว และชุมชน/ ท้องถิ่น ตามแนวคิด “การศึกษากับการพัฒนาบูรณาการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน” นั่นคือ เนื้อหา สาระทุกอย่างที่เรียนต้องสามารถเชื่อมโยงกับชีวิตจริง ชุมชนจริง ของผู้เรียนทางใดทางหนึ่ง
3. เรียน “วิธีคิด” เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ สามารถคิดเป็นนามธรรม (conceptualize) ได้
4. เรียนวิธีการดำเนินชีวิตอย่างมีเป้าหมาย มีหลักคิด หลักการ มีแบบ มีแผน โดย ผู้เรียนทุกคนต้องวางแผนชีวิต ทำแผนชีวิต แผนอาชีพ แผนการเงิน และแผนสุขภาพของตน รวมทั้งการลด-ละ-เลิกอบายมุขต่างๆ
5. เรียนรู้จักตนเอง เพื่อเข้าใจตนเองและผู้อื่น สามารถอยู่ร่วมสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างมี ความสุขและสันติ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม
6. เรียนรู้จักชุมชน/ ท้องถิ่นตน ผ่านกระบวนการทำแผนแม่บทชุมชนโดยวิธีประชาธิปไตย (People Research and Development – PR&D) เป็นวิธีการวิจัยที่เกิดจากการคิดค้นร่วมกันของ ชุมชนเข้มแข็งในสังคมไทยเอง จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน/ท้องถิ่นของกลุ่มตน รวมทั้งเวที ระดับอำเภอ ภาค ระดับประเทศ หรือแม้กระทั่งเวทีระดับระหว่างประเทศ
7. เรียนโดยการอ่านเอกสาร ตำรา และหนังสือประกอบการเรียนและหนังสือเสริม
8. เรียนโดยการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนนักศึกษา อาจารย์ ผู้รู้ ปรมาจารย์ท้องถิ่น และ ปรมาจารย์สากล
9. นักศึกษาระดับปริญญาตรีทุกคนของสถาบันต้องทำ “โครงการเฉพาะสาขา” ตั้งแต่ปี การศึกษาแรกไปสิ้นสุดในปีการศึกษาสุดท้าย โดยต้องเสนอรายงานความก้าวหน้าในแต่ละปี

การศึกษา และเสนอรายงานฉบับสมบูรณ์ในปีสุดท้าย โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของเกณฑ์สำเร็จการศึกษา

10. นักศึกษาทุกคนมีอาจารย์ที่ปรึกษาติดตามให้การปรึกษาตลอดระยะเวลาที่เป็นนักศึกษา โดยอาจารย์ที่ปรึกษาจะต้องไปเยี่ยมบ้านและที่ทำงานของนักศึกษาอย่างน้อยภาคการศึกษาละครั้ง และอาจมีที่ปรึกษาร่วมซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ตรงในหัวข้อโครงการเฉพาะสาขาของแต่ละคน

สรุป สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนในฐานะผู้บุกเบิกการอุดมศึกษาเพื่อชีวิตและชุมชนยังต้องพัฒนาวิธีการสอน วิธีการเรียน อาจารย์ เอกสารและสื่อประกอบการเรียน แหล่งเรียนรู้ดูงาน ห้องสมุด ตลอดจนแนวคิดและวิธีการประเมินผลการเรียน เพื่อให้บรรลุถึงสภาวะการศึกษากับการพัฒนาบูรณาการเป็นเนื้อเดียวกันอย่างแท้จริง และยังเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่และมาตรฐานเทียบเคียงใหม่ (benchmark) ในด้านการจัดการศึกษาเพื่อชีวิตและชุมชนแก่สังคมไทยและสังคมโลก

2.3 องค์ประกอบของสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1. องค์การทางสังคมหรือกลุ่มทางสังคม ซึ่งเป็นองค์ประกอบของสถาบันการศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย นอกจากนั้นอาจมีองค์การทางสังคมอื่นๆ เข้ามามีส่วนช่วยในการจัดการศึกษา เช่น กระทรวง ทบวง กรม บริษัท โรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

2. สถานภาพและบทบาท ในสถาบันการศึกษาจะประกอบด้วยสถานภาพต่างๆ เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา ครู-อาจารย์ นักเรียน คณงานภารโรง แต่ละตำแหน่งย่อมมีหน้าที่ความรับผิดชอบ เพื่อช่วยให้การจัดการศึกษาสำเร็จตามจุดหมาย ให้นักเรียนเกิดความรู้ ประพฤติตนเป็นคนดีของสังคม เช่น ครูมีหน้าที่สอนและอบรมนักเรียน ส่วนบทบาทของครู ได้แก่ การอธิบาย การชี้แจงแสดงเหตุผลให้นักเรียนเข้าใจบทเรียน การทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีหรือเป็นแม่พิมพ์ที่ดี

3. หน้าที่ของสถาบันการศึกษา เมื่อพิจารณาถึงหน้าที่ของการศึกษาไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน หรือการศึกษาแบบไม่มีระบบ โดยทั่วไปแล้วสถาบันการศึกษามีหน้าที่ต่อบุคคลและสังคม ดังต่อไปนี้

1) พัฒนาความเจริญงอกงามส่วนบุคคล กล่าวคือ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามทั้งทางด้านความรู้ ความคิด ความสามารถในการเขียนอ่าน สุขภาพอนามัยแข็งแรง สมบูรณ์ เป็นต้น

2) ส่งเสริมให้บุคคลเป็นคนดี ให้เป็นคนมีศีลธรรม วัฒนธรรม รู้จักขนบธรรมเนียม ประเพณี มีค่านิยมที่ดีงาม ปฏิบัติตามกฎหมายตามระเบียบของสังคม สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3) พัฒนาความสามารถในการประกอบอาชีพของบุคคล กล่าวคือ ให้มีความรู้สามารถในการประกอบอาชีพ

4) ส่งเสริมให้บุคคลเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม กล่าวคือ ให้รู้จักสิทธิหน้าที่ที่ตนพึงปฏิบัติต่อสังคมและประเทศชาติ เช่น การเสียภาษี การใช้สิทธิเลือกตั้ง การช่วยเหลือชาติบ้านเมือง ด้วยวิธีการอื่นๆ

5) ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของบุคคล กล่าวคือ การศึกษาสามารถช่วยให้บุคคลมีความรู้ แล้วใช้ความรู้ที่มีอยู่เปลี่ยนจากอาชีพเดิมไปประกอบอาชีพใหม่หรือช่วยเลื่อนจากตำแหน่งที่ต่ำกว่าไปสู่ตำแหน่งที่สูงกว่า

6) ส่งเสริมให้เกิดความสมดุลตามธรรมชาติ เช่น ช่วยให้ประชาชนเข้าใจและรักธรรมชาติ ไม่พยายามที่จะเอาชนะธรรมชาติจนทำให้เกิดมลพิษต่างๆ ขึ้น

7) ช่วยให้คนคิดเป็นแก้ปัญหาเป็นสามารถใช้ความรู้และสติปัญญาแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวเองและสังคม

8) ส่งเสริมให้เกิดความกลมกลืนในสังคม เช่น การปลูกฝังค่านิยม การใช้ภาษาร่วมกันของคนหลายเชื้อชาติในการเรียนการสอน ทำให้เกิดความสัมพันธ์กัน มีความเข้าใจอันดีต่อกันมากขึ้น

9) ส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการปฏิรูปสังคม กล่าวคือ ความเจริญก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงใดๆ ในสังคมมักจะมีพื้นฐานมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการก่อนเสมอ

10) รักษาและถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง

2.4 การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2549) ได้สรุปหลักการการศึกษาที่สำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนี้

1. หลักการบูรณาการและความเชื่อมโยงอย่างต่อเนื่องของการศึกษาในระบบโรงเรียน นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนสามารถศึกษาหาความรู้ได้ตั้งแต่เกิดจนตาย

2. หลักการความเสมอภาคทางโอกาสทางการศึกษา โดยส่งเสริมให้ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายได้มีโอกาสเลือกศึกษาหาความรู้ตามศักยภาพและความต้องการของตนเอง

3. หลักการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจัดเนื้อหาและกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับพื้นฐานและความสนใจของผู้เรียนตนเองเองได้

4. หลักการศึกษาเพื่อชีวิต โดยเน้นการศึกษาที่บูรณาการการเรียนรู้เข้ากับวิถีชีวิตของผู้เรียน และสภาพชุมชน สามารถนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้

5. หลักการเรียนรู้เพื่อการคิดเป็นและไขปัญหาเป็น โดยส่งเสริมกระบวนการวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการแก้ไขปัญหาเป็น

6. หลักการกระจายอำนาจ โดยผู้เรียน ชุมชน และองค์กรท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมเน้นการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้ชุมชนท้องถิ่น

7. หลักการความยืดหยุ่นและความหลากหลาย เพื่อมุ่งให้การศึกษาที่มีคุณภาพและมุ่งเน้นความต้องการด้านการเรียนรู้ของประชาชนอย่างทั่วถึง

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554 ได้ระบุถึงแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย สรุปได้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการศึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551)

1. สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องให้กับคนทุกช่วงวัย ได้ตระหนักถึงประโยชน์และความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่นำไปยกระดับคุณภาพชีวิตและความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างรู้เท่าทัน โดย

1.1 สร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับทุกคนในสังคมไทย ให้เห็นความสำคัญและสนใจการเรียนรู้ในหลายรูปแบบ เกิดเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

1.2 ปรับทัศนคติของสังคมให้ยกย่องผู้ที่ใฝ่ ศึกษาอย่างต่อเนื่องเป็นคนที่มีความค่า มีความขยันหมั่นเพียรและสามารถปรับตัวรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

1.3 ส่งเสริมเด็กและเยาวชนในการเรียนรู้และปรับตัวรองรับเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสร้างโอกาสการเข้าถึงแหล่งข้อมูลและความรู้อย่างกว้างขวาง

2. พัฒนารูปแบบและหลักสูตรการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สอดคล้องกับสภาพของเมืองและชุมชน โดย

2.1 เปิดพื้นที่ทั้งสถานศึกษาและชุมชนให้เป็นสถานที่เรียนรู้ของคนในชุมชน โดยจัดกิจกรรมหลังเวลาในโรงเรียน ขยายหลักสูตรสำหรับคนทั่วไปในมหาวิทยาลัยและวิทยาลัย เพิ่มการใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะเพื่อการเรียนรู้ อาทิ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์กีฬา

2.2 พัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โดยสำรวจความต้องการของผู้เรียน จัดหลักสูตรที่มุ่งให้ปราชญ์ ผู้รู้ในพื้นที่เป็นผู้สอน มีหลักสูตรสำหรับผู้ประกอบการเรียนรู้เพื่อเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น นักการศึกษา ผู้ฝึกกีฬา ผู้นำ เยาวชน บรรณารักษ์ห้องสมุด ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ อาสาสมัคร เป็นต้น และจัดทำปฏิทินการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นความสนใจของสาธารณชน รวมทั้งการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเบื้องต้นที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3. ปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน

3.1 ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยกำหนดมาตรการจูงใจ อาทิ การลดหย่อนภาษีให้เอกชนที่ร่วมลงทุนและส่งเสริมให้จัดการเรียนรู้ในสถานประกอบการ เป็นต้น ปรับปรุงกฎ ระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เอื้ออำนวยและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และพัฒนาสถานที่เรียนรู้ให้เหมาะสมกับกิจกรรม

3.2 จัดระบบข้อมูลข่าวสารการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ทุกคนสามารถเข้าถึงผ่านสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งจัดหน่วยให้คำปรึกษาสำหรับการเรียนรู้เพื่อแนะการเรียนรู้ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของผู้สนใจเรียน

4. การจัดการองค์ความรู้ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ระดับชุมชนถึงระดับประเทศ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของคนไทยและสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม โดยการจัดการพัฒนาต่อยอด ใช้ประโยชน์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อ รักษาองค์ความรู้ดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาให้คงอยู่และเผยแพร่สู่สากล ได้แก่

4.1 จัดการด้านความรู้ด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และความหลากหลายทางชีวภาพ โดยการสืบค้น ถอดความรู้/ภูมิปัญญาที่อยู่ในตัวคนออกเป็นความรู้ที่ผู้อื่นสามารถเรียนรู้ รวบรวมจัดเป็นคลังข้อมูลในชุมชน และนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน อาทิ การจัดทำแผนชุมชน และคุ้มครองความรู้เหล่านี้ ทั้งทางนิตินัยและพฤตินัย ป้องกันมิให้ตกไปอยู่กับกลุ่มผลประโยชน์

4.2 สนับสนุนให้คนรุ่นใหม่ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการปฏิบัติจริง ร่วมกับปราชญ์ ผู้รู้ และผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ผ่านศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน และผลักดันให้เป็นวิชาการในการ

4.3 นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สามารถนำไปใช้ในวิถีประจำวัน จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อย่างเป็นระบบ และนำไปผลิตสินค้าและบริการ สร้างรายได้ให้ชุมชน ควบคุมการทำวิจัยพื้นบ้านที่นักวิจัยในชุมชนร่วมกับสถาบันการศึกษาและภาครัฐ รวมทั้งจัดระบบการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้เชิงลึก

ตอนที่ 3 แนวคิด ทฤษฎี หลักการของการศึกษาตลอดชีวิต

3.1 ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต ถูกนำมาพิจารณาอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรกในการประชุม The Third International Committee for Facilitating Education) ซึ่งจัดโดย UNESCO เมื่อปี 2507 หลังจากนั้น การศึกษาตลอดชีวิตได้กลายเป็นแนวคิดและแนวทางที่มีความหมายและความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษา ได้มีการศึกษา สำรวจข้อมูล ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง และรวบรวมแนวคิดจากนักการศึกษาจำนวนมาก เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต และเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์อย่างแท้จริง (นภมณฑล สิบหมื่นเปี่ยม, 2548) ปัจจุบันนี้คำว่า “การศึกษาตลอดชีวิต” เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในการจัดการศึกษาของประเทศต่างๆ ทั่วโลก คำจำกัดความของการศึกษาตลอดชีวิตได้มีผู้ให้ไว้หลายคนด้วยกัน ดังนี้คือ

ปฐุม นิคมานนท์ (2528) กล่าวว่า การศึกษามีได้หมายถึงเฉพาะกิจกรรมที่เกิดขึ้นในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาเท่านั้น หากแต่เกิดขึ้นได้ทุกหนทุกแห่งและตลอดเวลา มีความเกี่ยวพันและต่อเนื่องกันตลอดชีวิต

สุนทร สุนันท์ชัย (2529) ได้ให้ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต ว่าหมายถึง การจัดกระบวนการให้มีผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีลักษณะดังนี้

1. เป็นการดำเนินการตลอดชีวิตของบุคคล
2. เป็นการจัดที่มีการวางแผน ทำให้ได้รับความรู้ ทักษะ และเจตคติ อันจำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงในชีวิตซึ่งเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา จนในที่สุดทำให้บุคคลได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ
3. เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากแรงจูงใจของผู้เรียนที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง
4. ใช้แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกประเภท ในการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ และไม่เป็นทางการหรือตามอัธยาศัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 4 ให้ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตว่า เป็นการศึกษาที่เกิดขึ้นจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาระบบ การศึกษานอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

สุมาลี สังข์ศรี (2544) กล่าวว่า การศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง ภาพรวมของการศึกษาทุกประเภทที่เกิดขึ้นตลอดชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นการศึกษาเพื่อมุ่งพัฒนาบุคคลให้ปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลงในทุกช่วงชีวิตของบุคคลและพัฒนาต่อเนื่องไปให้เต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล การศึกษาตลอดชีวิตครอบคลุมการศึกษาทุกรูปแบบ ทุกวัย ทั้งการศึกษาในระบบ โรงเรียน การศึกษานอกกระบบโรงเรียน และการศึกษาแบบไม่เป็นทางการจากทุกแหล่งความรู้ในชุมชนและสังคม และเกิดขึ้นได้ทุกที่ โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่สัมพันธ์กับชีวิตและผสมผสานกลมกลืนกับการดำเนินชีวิตของบุคคล

นภมณฑล สิบหมื่นเปี่ยม (2548) อธิบายความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตไว้เป็น 2 ลักษณะ คือ ความหมายทั่วไปและความหมายเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

ความหมายทั่วไป: การศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง แนวความคิดและแนวทางที่ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการระดมเอาทรัพยากรทั้งมวลที่มีอยู่ในสังคม มาใช้ในการพัฒนาความรู้ ความคิด และความสามารถของมนุษย์ ทำให้มนุษย์สามารถแก้ปัญหา และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตั้งแต่เกิดจนตาย ยังผลให้สังคมนั้นกลายเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

ความหมายเชิงปฏิบัติการ: การศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง กระบวนการประสาน ส่งเสริม และสนับสนุนให้คนในสังคมได้ร่วมกันนำเอาทรัพยากรทางการศึกษาอันได้แก่ องค์ความรู้ แหล่งความรู้ และเทคโนโลยีทั้งมวลที่มีอยู่ในสังคมนั้น มาใช้ในการดำเนินงานในลักษณะต่างๆ อย่างน้อย 5 ประการ คือ ขยายการให้บริการทางการศึกษานอกกระบบโรงเรียนให้กว้างขวางขึ้นสู่ประชาชน ทุกเพศ ทุกวัย และทุกอาชีพ เสริมสร้างความสำเร็จของการศึกษา ในฐานะเป็นเครื่องมือเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ ปรับปรุงรูปแบบและเนื้อหาของการจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของคนในชุมชนต่างๆ ส่งเสริมให้คนในสังคมทั้งภาครัฐ เอกชน และ

ประชาชน ได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างกว้างขวาง และปรับปรุงจุดมุ่งหมายและขอบข่ายของการบริการด้านการศึกษา ให้ครอบคลุมและกว้างขวางมากขึ้น

Faure (1972) กล่าวถึง การศึกษาตลอดชีวิต ว่า การศึกษาตลอดชีวิตครอบคลุมการศึกษาทุกลักษณะ ทุกรูปแบบ เป็นการศึกษาโดยรวมทั้งหมด ไม่ว่าจะมองการศึกษาในส่วนใด หรือ การศึกษาลักษณะใด ล้วนเป็นการศึกษาตลอดชีวิตทั้งสิ้น การศึกษาตลอดชีวิตไม่ได้เป็นระบบการศึกษา แต่เป็นหลักการจัดการศึกษา ซึ่งรวมการศึกษาทุกระบบ ทุกหน่วยทุกแหล่งไว้ด้วยกัน ทั้งหมดและเป็นการพัฒนาการศึกษาในทุกส่วน

Council of Europe (1998) กล่าวถึง การศึกษาตลอดชีวิตตรงกันว่า การศึกษาตลอดชีวิต ไม่เป็นเพียงแนวคิดเท่านั้น แต่เป็นแนวปฏิบัติ เป็นปรัชญา เป็นยุทธวิธีเพื่อเปลี่ยนแปลง เพื่อการพัฒนาไปสู่สังคมแห่งการศึกษา หรือสังคมแห่งการเรียนรู้

Alheit (1998) กล่าวถึง การศึกษาตลอดชีวิต ว่า เป็นกระบวนการที่รวมเอาการเรียนรู้ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเข้าไว้ด้วยกัน โดยจุดเริ่มต้นของการศึกษาตลอดชีวิตมาจากการเรียนรู้ตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกวัน

UNESCO (1998) อธิบายว่า การศึกษาตลอดชีวิต คือ ลักษณะธรรมชาติที่เกิดขึ้นในทุกๆ วัน ของทุกชีวิตทั้งผู้หญิงและผู้ชายทั่วโลกของชีวิตของทุกคน

Europa (2003) กิจกรรมการเรียนรู้ทุกอย่างที่เกิดขึ้นในชีวิต โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถ ในตัวบุคคล กลุ่มบุคคล และสังคม และ/หรือ ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน

จากที่มีผู้กล่าวถึงความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตไว้หลายความหมาย สามารถสรุปได้ว่า การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่ไม่มีที่สิ้นสุด ประกอบด้วยการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย นอกจากนี้ การศึกษาตลอดชีวิตยังหมายถึงกระบวนการเรียนรู้ของบุคคลตั้งแต่เกิดจนตาย เพื่อให้บุคคลได้พัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาต่อเนื่องอย่างเต็มศักยภาพ โดยบุคคลนั้นจะต้องมีแรงจูงใจที่จะศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง การศึกษาตลอดชีวิตเป็นผลรวมของการศึกษาทุกประเภทที่บุคคลได้รับตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สามารถให้ผู้เรียนพึ่งตนเองและไม่แยกห่างจากวิถีชีวิตปัจจุบันของคนเรา อันส่งผลไปสู่การเกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับ อุ่นตา นพคุณ (2543) ที่ได้กล่าวถึง การศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 ต้องการผู้สอนและผู้เรียนที่เข้าใจวิธีการเรียนรู้ ทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียนและตามอัธยาศัย

3.2 ความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต

สุมาลี สังข์ศรี (2544) สรุปความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต ดังนี้

1. การศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลมีโอกาสเรียนรู้ทุกช่วงชีวิต
2. การศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลได้รับโอกาสทางการศึกษาเสมอภาคเท่ากัน
3. การศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลได้รับการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสมกลมกลืนกัน
4. สภาพการดำเนินชีวิตจริง เพราะการศึกษาตลอดชีวิตเป็นการบูรณาการการศึกษากับชีวิต
5. การศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลได้รับการศึกษาที่ประยุกต์ใช้กับชีวิตจริง
6. การศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลได้รับการศึกษาที่สอดคล้องกับการงาน สามารถเลือกอาชีพและพัฒนาอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไป
7. การศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลมีความรู้ ทักษะที่จะแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
8. การศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลมีอิสระในการเรียนรู้สามารถเลือกเรียนในสิ่งที่ตรงกับระดับความสามารถของตนเอง
9. การศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ
10. การศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลพึ่งพาตนเองได้และนำตนเองได้ในการเรียนรู้
11. การศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลพัฒนาตนเองตลอดทุกช่วงชีวิตและพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้อย่างเหมาะสม
12. การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่ช่วยให้ผู้ด้อยโอกาสในสังคมได้มีโอกาสในการศึกษา ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง
13. การศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลและองค์กรสังคมมีส่วนร่วมจัดการศึกษา
14. การศึกษาตลอดชีวิตช่วยสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

จะเห็นได้ว่า การศึกษาตลอดชีวิตมีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นหัวใจของการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยช่วยเสริมสร้างการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของบุคคล กลุ่มบุคคล ซึ่งเป็นกำลังสำหรับการพัฒนาและสร้างความเจริญก้าวหน้าของชุมชน สังคม และประเทศชาติอย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืน

3.3 หลักการของการศึกษาตลอดชีวิต

สุนทร สุนันท์ชัย (2529) และ สุมาลี สังข์ศรี (2544) กล่าวถึง หลักการของการศึกษาตลอดชีวิต ไว้ดังนี้

1. การศึกษาไม่ได้สิ้นสุดลงเมื่อบุคคลจบการศึกษาจากสถาบันการศึกษา หากแต่การศึกษาเป็นกระบวนการตลอดชีวิตของบุคคลที่สามารถวางแผนเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมและแหล่งวิชาที่มีอยู่ในสังคมได้

2. การศึกษาตลอดชีวิตประกอบด้วยการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาที่ไม่เป็นทางการหรือตามอัธยาศัย

3. บ้านมีบทบาทสำคัญอันดับแรกในการให้การศึกษาตลอดชีวิตเปรียบเสมือนโรงเรียนแห่งแรก มีหน้าที่อบรมและให้การศึกษาเบื้องต้นแก่เด็ก และเป็นการวางรากฐานที่ดีให้แก่เด็กในการศึกษาตลอดชีวิต

4. ชุมชนเป็นแหล่งการศึกษาลำดับต่อมา เด็กจะได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายประเภทในชุมชนของตน เช่น โรงเรียน สถานประกอบการ โรงพยาบาล วัด เป็นต้น

5. การศึกษาตลอดชีวิตจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและผสมผสานกันทั้งในแนวตั้งและแนวนอน แนวตั้ง หมายถึง ช่วงชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย บุคคลควรได้รับการศึกษาในทุกวัย ในทุกช่วงชีวิต และแนวนอน หมายถึง บุคคลควรได้รับการพัฒนาทุกด้านในช่วงชีวิตหนึ่ง ดังนั้น บุคคลควรได้รับการพัฒนาทุกประเภทและต้องมีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของตน

6. รัฐควรจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับประชาชนทุกคนและทุกกลุ่มเป้าหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสในสังคม

7. การศึกษาตลอดชีวิตมีลักษณะยืดหยุ่นและหลากหลายในด้านเนื้อหา สื่อการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ ระยะเวลาที่ใช้ในการเรียนและกฎระเบียบต่างๆ เป็นต้น

8. เป้าหมายสูงสุดของการศึกษาตลอดชีวิต คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิต

9. สิ่งที่เป็นสำหรับการศึกษาตลอดชีวิต คือ โอกาส แรงจูงใจ และความสามารถที่จะศึกษา โดยจะต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่กลุ่มเป้าหมาย ให้เห็นถึงความจำเป็นของการศึกษาที่มีต่อชีวิต

10. การศึกษาตลอดชีวิตเป็นภาพรวมของการศึกษาทั้งหมด ครอบคลุมการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ทุกระดับ

11. บุคคลทุกเพศ ทุกวัย มีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ต้องจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพของบุคคลในขณะนั้น

12. ให้การเรียนรู้เรื่องของสภาพจริงและปัญหาที่จะต้องไปเผชิญเพื่อที่จะสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต สามารถพึ่งพาตนเองและแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้

13. การศึกษามีความจำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกช่วงชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย เพื่อจะช่วยให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตและปรับตัวให้เข้ากับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงต่างๆ ในช่วงวัยได้อย่างเหมาะสม

14. การจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้สำเร็จและมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายทั้งรัฐบาล เอกชน สถาบันการศึกษา องค์กรท้องถิ่นและประชาชน

จะเห็นได้ว่า การศึกษาตลอดชีวิตมีลักษณะสำคัญ ได้แก่ เป็นการเรียนรู้ตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นการเรียนรู้ที่ไม่มีที่สิ้นสุด มีความต่อเนื่อง ประกอบด้วยการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อการพัฒนาบุคคลและชุมชน

3.4 แนวปฏิบัติของการศึกษาตลอดชีวิต

ซูมาลี สังข์ศรี (2544) กล่าวว่า การศึกษาตลอดชีวิตให้มีประสิทธิภาพควรมีแนวปฏิบัติในประเด็นหลักดังต่อไปนี้

1. กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาให้ชัดเจน
2. ศึกษาวิเคราะห์และกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน
3. จัดการศึกษาทุกประเภทให้ได้ทั้งปริมาณและคุณภาพ
4. จัดแหล่งการเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย เปิดกว้างและประชาสัมพันธ์
5. ผู้จัดการศึกษาตลอดชีวิตควรประสานความร่วมมือระหว่างกัน
6. เนื้อหาหลักสูตรจะต้องเกี่ยวข้องกับชีวิตจริงและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน
7. วิธีการให้การศึกษา หาความรู้ ควรมีความหลากหลายให้ผู้เรียนเลือกได้ตามความต้องการและความสะดวก
8. ใช้สื่อและเทคโนโลยีช่วยในการจัดการศึกษาให้ครอบคลุมต่อเนื่องตลอดชีวิต
9. พัฒนาครูให้รับบทบาทและมีทักษะในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต
10. การวัดและประเมินผลควรใช้วิธีการที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง
11. สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมายให้เป็นผู้ใฝ่รู้
12. สร้างนิสัยการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับประชาชน
13. ส่งเสริมให้ชุมชนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

โดยสรุป การศึกษาตลอดชีวิต เป็นเรื่องที่ถูกสังคมให้ความสนใจเพราะเป็นการจัดการเรียนรู้ที่สามารถให้ผู้เรียนพึ่งตนเองและไม่แยกห่างจากวิถีชีวิต อันส่งผลไปสู่การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า การเป้าหมายของสังคมแห่งการเรียนรู้ คือการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตขึ้นในชุมชน นั่นเอง

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์

4.1 ความหมายของยุทธศาสตร์

คำว่ายุทธศาสตร์ (Strategy) มีรากศัพท์มาจากภาษากรีก “Strategos” ซึ่งหมายถึง กองทัพ ผสมกับคำว่า “Agein” แปลว่า นำหน้า จึงทำให้มีความหมายถึง “leading the total organization” หรือ การนำทางให้องค์กรโดยรวม (Greenly, 1989 อ้างถึงใน ต่อตระกูล อุบลวัตร, 2550: 41)

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า ยุทธศาสตร์ ไว้ดังนี้

Cope (1978 อ้างถึงใน ทวีชัย บุญเดิม, 2540: 21) ได้ให้ความหมายของยุทธศาสตร์ หมายถึง รูปแบบของวัตถุประสงค์ (Objective) จุดมุ่งหมาย (Purposes) หรือเป้าหมาย (Goals) นโยบายและแผนแม่บทที่จะนำมาวิทยาลัยไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

Kotley and Murphy (1981) กล่าวว่า ยุทธศาสตร์ หมายถึง การวางแผนขององค์กรโดยคำนึงถึงการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก

Certo and Peter (1991) ได้ให้ความหมายของยุทธศาสตร์ ว่าเป็นวิธีดำเนินงานที่จะนำไปสู่ความสำเร็จและบรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กร

Schermerhorn (2005) ได้ให้คำนิยามว่า ยุทธศาสตร์ หมายถึง แผนแม่บทหรือแผนปฏิบัติการที่สำคัญเพื่อใช้กำหนดทิศทางในการดำเนินงานขององค์กรให้บรรลุเป้าหมายและได้เปรียบในการแข่งขัน

สำหรับการใช้คำในภาษาไทยเพื่อแทนคำในภาษาอังกฤษ “Strategy” มีทั้งคำว่า “ยุทธศาสตร์” และ “กลยุทธ์” ซึ่งนักวิชาการของไทยมีหลายท่านได้ให้คำนิยามของคำว่า ยุทธศาสตร์ หรือ กลยุทธ์ ไว้ดังนี้

ธงชัย สันติวงษ์ (2538) ให้ความหมายว่า กลยุทธ์ หมายถึง แผนงานที่มีความพร้อมสมบูรณ์ครอบคลุมและสอดคล้องที่จะช่วยให้องค์กรได้เปรียบที่จะเผชิญกับสภาพแวดล้อมต่างๆ และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

ศุภลักษณ์ สุวรรณะชญ (2541) ได้สรุปว่า ยุทธศาสตร์ เป็นทั้งศาสตร์ และศิลป์ และเป็นศาสตร์หลายสาขาวิชา (สหวิทยา) ซึ่งมีองค์ประกอบหลัก 3 ประการ คือ วัตถุประสงค์ วิธีการปฏิบัติ และทรัพยากร / เครื่องมือ ถ้าขาดองค์ประกอบหนึ่งองค์ประกอบใดไป จะทำให้การวิเคราะห์หรือการประเมินยุทธศาสตร์ขาดความครบถ้วนสมบูรณ์

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2542) ที่กล่าวว่า กลยุทธ์เป็นรูปแบบของการกระทำ ซึ่งมุ่งเน้นที่ผู้บริหารระดับสูงในองค์กร เพื่อใช้ประโยชน์ทาง หรือกำหนดให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ขององค์กรได้อย่างแท้จริง

คำรณ ศรีน้อย (2549) ให้ความหมายว่า กลยุทธ์ (Strategy) คือ การตั้งวัตถุประสงค์ระยะยาว (Long term Objectives) ที่กำหนดอย่างกว้างๆ ให้องค์กรนำไปปฏิบัติตาม เพื่อให้ได้รับความสำเร็จ กลยุทธ์ (Strategy) จึงเป็นสิ่งที่ใช้วางแผนในการกำหนดเป้าหมายและการตัดสินใจ

ต่อตระกูล อุบลวัตร (2550) ให้ความหมายว่า ยุทธศาสตร์ หรือ กลยุทธ์ คือ แนวทาง หรือ มาตรการเชิงรุกที่สอดคล้องกับทิศทางขององค์กร ซึ่งผู้บริหารระดับสูงได้จัดทำขึ้นหรือนำไปใช้

ประโยชน์ เพื่อต้องการให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ขององค์กรที่กำหนดไว้ หรือเป็นไปตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

ดังนั้น ยุทธศาสตร์” หรือ “กลยุทธ์ จึงหมายถึง แนวทางหรือแผนงานที่สอดคล้องกับทิศทางขององค์กร ซึ่งผู้บริหารระดับสูงได้จัดทำขึ้นหรือนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อต้องการให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรที่กำหนดไว้ หรือเป็นไปตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

4.2 ลักษณะของการพัฒนายุทธศาสตร์

กนิษฐา นาวารัตน์ (2545) กล่าวว่า ยุทธศาสตร์มีความสำคัญในการดำเนินงานขององค์กร เพื่อความสำเร็จตามพันธกิจ และวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และได้ระบุว่าการพัฒนายุทธศาสตร์ต้องคำนึงถึง

1. ขอบเขต (scope) ของธุรกิจ เช่น ขนาด และวางตำแหน่งในตลาดในประเทศและต่างประเทศ
2. การใช้ทรัพยากร (resource development) เป็นการกำหนดว่าองค์กรจะใช้ทรัพยากรใดบ้าง เช่น ด้านการเงิน และทรัพยากรมนุษย์ เพื่อบรรลุเป้าหมาย เช่น ในการผลิตสินค้าใหม่ หรือเพิ่มประสิทธิภาพ
3. ความได้เปรียบในข้อแตกต่าง (distinctive competition advantage) เช่น บริษัทมีความรู้และทำอะไรได้ดีที่สุด บริษัทที่ประสบความสำเร็จจะมุ่งเน้นที่จุดเด่นของสินค้าตนเอง และสร้างจุดแข็ง (competitive edge)
4. การรวมพลัง (synergy) การรวมพลังและความร่วมมือกับพันธมิตรในธุรกิจเดียวกัน เพื่อขยายส่วนแบ่งการตลาด เป็นการลดค่าใช้จ่าย การใช้เทคโนโลยีร่วมกัน และทีมบริหารเดียวกัน

ทศพล ศิริสัมพันธ์ (2539) กล่าวว่า ลักษณะที่สำคัญของการวางแผนเชิงกลยุทธ์สำหรับองค์กร สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การมุ่งเน้นอนาคต (Emphasized on Future) การสร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับทิศทางขององค์กรที่จะดำเนินต่อไปข้างหน้า รวมถึงการระดมสรรพกำลัง แหล่งทรัพยากรประเภทต่างๆ เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามทิศทางดังกล่าว ซึ่งลักษณะการวางแผนเชิงกลยุทธ์นี้ ไม่ใช่เป็นเพียงแต่การวางแผนระยะยาว เพื่อทำการคาดการณ์ถึงแนวโน้มในอนาคตและเตรียมแผนงานรองรับเท่านั้น แต่เป็นความพยายามในการกำหนดสภาพการณ์ที่พึงประสงค์ไว้ล่วงหน้า หรือสามารถเปลี่ยนแปลงปัจจัยต่างๆ ให้สอดคล้องรับกันได้เป็นอย่างดีภายในองค์กรแห่งนั้น
2. การมุ่งเน้นถึงจุดหมายรวมขององค์กร (Emphasized on Objectives) การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างเป็นรูปธรรม และสามารถนำไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลได้ตรงตามช่วงระยะเวลาต่างๆ หรือเพื่อเป็นไปตามทิศทางที่องค์กรกำหนดไว้ล่วงหน้า
3. การมุ่งเน้นกระบวนการ (Emphasized on Process) มีการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องหรือครบวงจรไม่มีที่สิ้นสุด โดยเริ่มต้นจากการกำหนดภารกิจหลัก มีการวิเคราะห์

สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร มีการกำหนดและวางแผนกลยุทธ์ หรือจัดทำออกมาเป็นแผนงานและโครงการ มีการนำกลยุทธ์ดังกล่าวไปปฏิบัติภายในองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ มีการทบทวนและวางกลยุทธ์ขึ้นมาใหม่ เพื่อให้เป็นไปอย่างเหมาะสมภายหลังผ่านพ้นการปฏิบัติงานแล้ว

4. การมุ่งเน้นในภาพรวมทั่วทั้งองค์กร (Emphasized on Overall Organization) คือ การมุ่งเน้นวิเคราะห์ทั้งองค์กร หรือเป็นไปเฉพาะแผนงานหรือโครงการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น อิทธิพลและผลกระทบของการบริหารเชิงกลยุทธ์ จึงครอบคลุมไปทั่วทั้งองค์กร และการเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่เกิดขึ้นก็มีผลต่อเนื่องไประยะเวลานาน ดังนั้นลักษณะของการบริหารเชิงกลยุทธ์จึงเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เป็นวงจรและวนซ้ำกลับไปกลับมา โดยเริ่มต้นตั้งแต่การวางแผน กลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ จนถึงขั้นตอนการควบคุมและทบทวนกลยุทธ์ เป็นต้น

4.3 ขั้นตอนการพัฒนายุทธศาสตร์

Certo and Peter (1991) ให้ความหมายว่า การจัดการยุทธศาสตร์เป็นกระบวนการในการทำงานอย่างต่อเนื่องและมีจุดหมาย เพื่อต้องการให้องค์กรสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม และได้เสนอขั้นตอนการจัดการยุทธศาสตร์สำหรับองค์กรไว้ 5 ขั้นตอน สรุปได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัจจัยหรือสภาพสิ่งแวดล้อมขององค์กร (Environment Factor analysis) เพื่อนำมาพิจารณา จุดแข็ง-จุดอ่อน (Strength-Weakness) และโอกาส-อุปสรรค (Opportunity – Threat) ขององค์กร

2. การจัดวางทิศทางขององค์กร (Establishing Direction Setting) เป็นการพิจารณาถึงขอบเขต และภารกิจหลักขององค์กร โดยเน้นความจำเป็นที่ต้องกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร (Organizational Objectives) ที่เป็นรูปธรรมและผลลัพธ์ (Business Results) ที่พึงประสงค์

3. การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy Formulation) เป็นการคัดเลือกกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการธุรกิจขององค์กร แล้วจัดทำแผนงานทางธุรกิจ (Business Plan) เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม

4. การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ (Strategy Implementation) โดยการทำแผนปฏิบัติงาน (Action Plan) ตามรายละเอียดของกลยุทธ์ที่กำหนด ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงโครงสร้างองค์กร (Organization Structure) วัฒนธรรมองค์กร (Organization Culture) หน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากร และวิธีการและขั้นตอนในการปฏิบัติงานเพื่อนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด

5. การควบคุมเชิงกลยุทธ์ (Strategic Control) คือ การติดตามผลการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับเกณฑ์และตัวชี้วัดผลของกลยุทธ์ที่สร้างขึ้น เพื่อประเมินสัมฤทธิ์ผลที่เกิดขึ้นในภาพรวมขององค์กร

Wheelen and Hunger (2010) กล่าวถึง ขั้นตอนการบริหารยุทธศาสตร์ไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การตรวจสอบสภาพแวดล้อม (Environmental scanning) เป็นการศึกษา ตรวจสอบและประเมินสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อระบุปัจจัยเชิงยุทธศาสตร์ โดยปัจจัยดังกล่าวจะเป็นตัวกำหนดอนาคตขององค์กร ซึ่งวิธีการตรวจสอบสภาพแวดล้อมที่ง่ายที่สุดคือ SWOT คือ S= Strength (จุดแข็ง) W= Weakness (จุดอ่อน) O= Opportunity (โอกาส) และ T= Threat (อุปสรรค)

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในเป็นการวิเคราะห์ จุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กร ซึ่งโดยปกติแล้วไม่สามารถควบคุมได้ในระยะสั้นเช่นเดียวกัน ได้แก่ โครงสร้าง วัฒนธรรม ทรัพยากรขององค์กร จุดแข็งขององค์กร จะกลายเป็นความสามารถหลักซึ่งองค์กรจะนำมาใช้เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ส่วนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกเป็นการวิเคราะห์โอกาสและภาวะคุกคาม ซึ่งอยู่ภายนอกองค์กร ซึ่งปกติแล้วไม่สามารถควบคุมได้ในระยะสั้น เป็นปัจจัยที่เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และมีผลกระทบเกี่ยวข้องกับองค์กรโดยตรง

2. การจัดทำยุทธศาสตร์ (Strategy Formulation) การจัดทำยุทธศาสตร์เป็นการจัดทำแผนระยะยาวเพื่อนำมาใช้ในการบริหารงานให้สอดคล้องกับจุดแข็งจุดอ่อนขององค์กรและเหมาะสมกับโอกาสและปัญหาอุปสรรคที่เป็นอยู่ในขณะนั้น การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย

2.1 พันธกิจ (Mission) พันธกิจขององค์กร คือ ความมุ่งหมายหรือเหตุผลที่องค์กรกำหนดขึ้นเพื่อบอกให้สังคมทราบว่าองค์กรมีอะไรเสนอให้กับสังคม พันธกิจที่ดีจะบ่งบอกถึงความมุ่งหมายพื้นฐานที่เป็นเอกลักษณ์ชัดเจนที่ทำให้้องค์การแตกต่างจากองค์กรอื่นในแง่ของประเภทและขอบเขตการดำเนินงานขององค์กร

2.2 วัตถุประสงค์ (Objectives) คือ เป้าหมายปลายทางที่องค์กรต้องการให้บรรลุ วัตถุประสงค์จะเป็นตัวบอกว่าองค์กรต้องการประสบความสำเร็จอะไรและเมื่อไร วัตถุประสงค์ควรเขียนในรูปปริมาณหรือตัวเลขชัดเจนที่วัดได้ และสอดคล้องกับพันธกิจขององค์กร ส่วนคำว่าเป้าหมาย คือ สิ่งที่องค์กรต้องการบรรลุในระยะยาว โดยไม่ระบุสิ่งที่ต้องการบรรลุในปริมาณที่ชัดเจน รวมทั้งไม่กำหนดเวลาว่าจะสำเร็จเมื่อใดด้วย

2.3 ยุทธศาสตร์ (Strategies) คือ แผนแม่บทที่องค์กรจัดทำขึ้นเพื่อแสดงว่าองค์กรจะดำเนินการอย่างไรเพื่อให้บรรลุพันธกิจและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ยุทธศาสตร์เป็นการนำข้อได้เปรียบทางการแข่งขันมาใช้ให้มากที่สุด ขณะเดียวกันจะลดข้อเสียเปรียบทางการแข่งขันให้เหลือน้อยที่สุด

2.4 นโยบาย (Policy) คือ แนวทางที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจ เพื่อให้การกำหนดกลยุทธ์ไปปฏิบัติมีความเชื่อมโยงกัน องค์กรจะใช้นโยบายเป็นเครื่องมือเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าพนักงานทุกคนในบริษัทตัดสินใจดำเนินงานและปฏิบัติการต่างๆ สอดคล้องสนับสนุนเป็นไปตามพันธกิจ วัตถุประสงค์ และกลยุทธ์ขององค์กร

3. การนำยุทธศาสตร์ไปใช้ (Strategy Implementation) เป็นการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์และนโยบายที่กำหนดไว้ด้วยการพัฒนาเป็นโปรแกรมการดำเนินงาน งบประมาณและวิธีการดำเนินงาน ในขั้นนี้อาจเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมขององค์กร โครงสร้างและระบบการจัดการทั่วทั้งองค์กร

3.1 โปรแกรมการดำเนินงาน (Programs) คือ ข้อความที่เขียนบ่งบอกถึงกิจกรรมหรือขั้นตอนต่างๆ ที่จำเป็นต้องกระทำเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย โปรแกรมการดำเนินงานจะเน้นว่าต้องทำอะไรเพื่อให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์

3.2 งบประมาณ (Budgets) คือ ข้อความที่เขียนขึ้นเพื่อบอกการใช้จ่ายขององค์กร โดยระบุถึงการใช้เงินในรายละเอียดของแต่ละโปรแกรม

3.3 วิธีดำเนินงาน (Procedures) คือระเบียบวิธีปฏิบัติซึ่งบอกถึงขั้นตอนในการดำเนินงานว่าแต่ละงานแต่ละกิจกรรมต้องทำอย่างไรเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จขององค์กร

4. การประเมินผลและการควบคุม (Evaluation and Control) เป็นการตรวจสอบกิจกรรมและผลการปฏิบัติงานขององค์กร เพื่อเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานจริงกับผลที่คาดหวังว่าบรรลุตามเป้าหมายหรือไม่ ข้อมูลที่ได้รับในการประเมินจะนำไปใช้หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่อไป

พินส์ศักดิ์ พลสาร์มย์ (2540) กล่าวว่า กระบวนการวางแผนกลยุทธ์ระดับองค์กรประกอบด้วยขั้นตอน 6 ขั้นตอน คือ

1. การพิจารณาถึงโอกาสและภาวะคุกคาม ที่องค์กรเผชิญอยู่ โดยการตรวจสอบปัจจัยและสภาพแวดล้อม

2. การประเมินระดับความเข้มแข็ง (จุดแข็ง: Strength) และความอ่อนแอ (จุดอ่อน: Weakness) ขององค์กรโดยรวมในด้านของปัจจัยนำเข้า และกระบวนการ การกำหนดกลยุทธ์ที่ดีมาจากการใช้ประโยชน์จากจุดแข็งขององค์กรที่มีอยู่และลดขนาดของปัญหาที่เป็นจุดอ่อนให้เหลือน้อยที่สุด

3. การพัฒนาทางเลือกของกลยุทธ์ เป็นการนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโอกาสและภาวะคุกคามจากสภาพแวดล้อมและจุดแข็งในองค์กรเพื่อจับคู่เงื่อนไขระหว่างโอกาสและจุดแข็งเพื่อให้เกิดประโยชน์จากข้อดีต่อการทำงานขององค์กรมากที่สุด ซึ่งจะช่วยให้การทำงานสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ในสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงน้อยที่สุด

4. การกำหนดกลยุทธ์หลักขององค์กรที่เป็นรูปธรรมต้องใช้ดุลยพินิจอย่างสูงและใช้ข้อมูลที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดความเสี่ยงน้อยที่สุด หรืออยู่ในระดับที่ยอมรับได้

5. การดำเนินการตามกลยุทธ์เป็นขั้นตอนหนึ่งของการนำกลยุทธ์ที่พัฒนาแล้วมาปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้

6. การประเมินกลยุทธ์ จะช่วยให้กลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมขององค์กร การพิจารณาทบทวนกลยุทธ์หรือการปรับกลยุทธ์จะลดจุดอ่อนขององค์กรได้ เพราะเป็นการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

ธงชัย สันติวงษ์ (2541) ระบุขั้นตอนการกำหนดกลยุทธ์ไว้ดังนี้

1. การตรวจสอบสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร
2. ประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้ รวมทั้งประเมินความเข้มแข็ง อ่อนแอขององค์กร
3. จับคู่เงื่อนไขระหว่างโอกาสและความสามารถที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

พสุ เดชะรินทร์ (2549) กล่าวว่า ในการกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategy Formulation) มีแนวทางในการปฏิบัติดังนี้

1. การวิเคราะห์ทางยุทธศาสตร์ (Strategic Analysis) เป็นการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในองค์กรด้วยเครื่องมือต่างๆ ที่เหมาะสม เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับการกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์
2. การกำหนดทิศทางขององค์กร (Strategic Direction Setting) เป็นการกำหนดทิศทางที่องค์กรต้องการมุ่งไปสู่ เปรียบเสมือนเป็นผลลัพธ์ระดับสูงที่องค์กรต้องการที่จะบรรลุ
3. การวางยุทธศาสตร์ (Strategy Development) เป็นสิ่งที่องค์กรจะมุ่งเน้นให้ความสำคัญ เป็นการวางแผนปฏิบัติการเพื่อให้สามารถบรรลุในทิศทางหรือผลลัพธ์ที่องค์กรต้องการ
4. การสื่อสารและถ่ายทอดยุทธศาสตร์ (Strategy Communication and Translation) เป็นการสื่อสารถ่ายทอดยุทธศาสตร์ให้อยู่ในรูปที่สามารถทำความเข้าใจได้ง่ายสำหรับบุคลากรทุกระดับในองค์กรเพื่อให้เป็นแนวทางสำหรับการแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติต่อไป

ศรีสุตา วงศ์วิเศษกุล (2554) ให้ความหมายว่า ยุทธศาสตร์ เป็นสิ่งที่องค์กรทำเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ และได้เสนอขั้นตอนการพัฒนายุทธศาสตร์ มีขั้นตอนสำคัญ 5 ขั้นตอน สรุปได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม โดยการวิเคราะห์เกี่ยวกับจุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมภายในองค์กร และวิเคราะห์โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threat) เป็นสภาพแวดล้อมภายนอก แต่ส่งผลต่อองค์กร การวิเคราะห์นี้เรียกว่า SWOT Analysis
2. การกำหนดทิศทางขององค์กร (Set Organization Direction) โดยนำข้อมูลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมมาทำการประมวลเพื่อใช้กำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ขององค์กร โดยที่การกำหนดทิศทางขององค์กรสามารถกระทำได้ในลักษณะของการกำหนดภารกิจและการตั้งเป้าหมาย
3. การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy Formulation) เป็นการนำทิศทางขององค์กรที่กำหนดไว้อย่างกว้างๆ มาพัฒนาเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานภายในองค์กร การกำหนดกลยุทธ์จะเป็นไปตามลำดับขั้นภายในองค์กร คือ กลยุทธ์องค์กร กลยุทธ์ธุรกิจ และกลยุทธ์ตามหน้าที่
4. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Strategy Implementation) เป็นกลยุทธ์ที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม ผ่านการจัดโครงสร้าง บุคลากร และการประสานงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ

5. การควบคุมและการประเมินกลยุทธ์ (Strategy Control) เป็นการติดตามและตรวจสอบ (Monitoring) การปฏิบัติตามกลยุทธ์ เพื่อวิเคราะห์ปัญหา ปรับปรุงและพัฒนาให้กลยุทธ์ที่กำลังดำเนินอยู่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์จริง รวมทั้งประเมินผลตามเป้าหมาย

ตอนที่ 5 แนวคิดเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษา

5.1 ความหมายและลักษณะทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษา

มหาวิทยาลัย หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในด้านวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงหลากหลายสาขาวิชา เพื่อให้ประกาศนียบัตร อนุปริญญา หรือปริญญา แก่ผู้สำเร็จการศึกษาในหลายระดับรวมถึง ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก รวมทั้งการทำการวิจัยและให้บริการทางวิชาการแก่สังคม

อุดมศึกษา หมายถึง การศึกษาที่สูงขึ้นจากระดับมัธยมศึกษา คำว่า *อุดมศึกษา* มีรากศัพท์มาจากศัพท์ภาษาบาลี "อุดม" หมายถึง สูงสุด และศัพท์ภาษาสันสกฤต *ศีกษา* หมายถึง การเล่าเรียน ดังนั้น คำว่า "อุดมศึกษา" จึงหมายถึง การเรียนขั้นสูงสุด

อดุลย์ วิริยเวชกุล (2541) กล่าวว่า สถาบันอุดมศึกษา มีความหมายที่ "กว้าง" มากกว่าคำว่า มหาวิทยาลัยและวิทยาลัย คำว่า "วิทยาลัย" มีความหมายได้หลายอย่างคือ อาจจะเป็นสถาบันอุดมศึกษาหรือไม่เป็นก็ได้ ทั้งยังอาจจะเป็นชื่อเฉพาะได้อีกด้วย ในทางตรงกันข้ามสถาบันอุดมศึกษาอาจจะมีชื่อเป็นอย่างอื่นที่ไม่มีคำว่า มหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัย นำหน้าชื่อก็ได้ ถ้าสถาบันนั้นมีหน้าที่ให้การศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา

พระราชบัญญัติการบริหารส่วนงานภายในของสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2550 ให้ความหมาย "สถาบันอุดมศึกษา" หมายความว่า สถานศึกษาของรัฐในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงอื่น ๆ ที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา แต่ไม่รวมถึงสถานศึกษาของรัฐที่มีใช้ส่วนราชการ

Maassen and van Vught (1992 อ้างถึงใน ทวีชัย บุญเติม, 2540: 24-25) กล่าวว่า มหาวิทยาลัยเปรียบเสมือนระบบสังคมที่กิจกรรมหลักของสังคม คือ การดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับความรู้ในระบบอุดมศึกษาความรู้เป็นสิ่งที่ถูกค้นพบ ดัดแปลง ถ่ายทอด และประยุกต์ใช้ ถือได้ว่าพื้นฐานของระบบอุดมศึกษา ก็คือ การส่งผ่านความรู้

นอกจากนี้ ทวีชัย บุญเติม (2540) ได้สรุปลักษณะพื้นฐานของสถาบันอุดมศึกษาไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. หลักการขององค์การที่ว่าอาณาบริเวณของความรู้ (knowledge areas) เป็นตัวสร้างจุดเน้นของความมุ่งมั่น อาณาบริเวณของความรู้ เป็นเสาหลักของการอุดมศึกษา กล่าวคือ ถ้าสถาบันอุดมศึกษาใดไม่มีอาณาบริเวณของความรู้ สถาบันนั้นจะคงอยู่ไม่ได้ จากหลักการนี้ นำไปสู่

รูปแบบของโครงสร้างของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญพิเศษ และมีกลไก 2 ประการ ที่มีลักษณะองค์การแบบกระจาย (Fragmentation) ของสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ pigeonholing และมาตรฐานของทักษะและความรู้ (standardized of skills and knowledge) pigeonholing เป็นกระบวนการที่แบ่งกิจกรรมขององค์การออกเป็นชุดองค์ประกอบมาตรฐานหรือโปรแกรม สาขาหรือหลักสูตร แต่ละกลุ่มแยกขาดจากกัน ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกัน เพราะแต่ละกลุ่มต่างก็มีผู้เชี่ยวชาญของตน ในส่วนของมาตรฐานของทักษะและความรู้นั้น เกิดขึ้นได้โดยผ่านการอบรมจากผู้เชี่ยวชาญ การสื่อสาร และการประสานกับเพื่อนร่วมวิชาชีพ

2. การกระจายอำนาจการตัดสินใจออกไปอย่างมากจนสุดขีด (The extreme diffusion of the decision-making power) ในองค์การที่กระบวนการผลิตขึ้นอยู่กับผู้ที่มีความรู้เช่นมหาวิทยาลัยนั้น มีความจำเป็นที่ต้องมีการกระจายอำนาจ ยิ่งในองค์การมีหน่วยย่อยมากเท่าใด ยิ่งต้องมีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจไปสู่หน่วยย่อยต่างๆ มากเท่านั้น สถาบันอุดมศึกษาเปรียบเสมือนรัฐบาลกลางที่ภาควิชาและคณะเป็นรัฐกึ่งอิสระ

3. การที่ต้องดำเนินการเกี่ยวกับวิถีทางของนวัตกรรมที่เกิดขึ้นในองค์การ การเปลี่ยนแปลงของนวัตกรรมเกิดขึ้นได้ยากในสถาบันอุดมศึกษา เนื่องจากภาระงานที่แบ่งส่วนย่อยๆ และการกระจายอำนาจลงไปไกลทำให้เป็นการยากมากที่จะทำให้การเปลี่ยนแปลงเป็นผลสำเร็จ

4. วิธีการกระจายอำนาจในสถาบันอุดมศึกษา ที่ผ่านมาอำนาจในสถาบันอุดมศึกษาอยู่ที่ส่วนล่างขององค์การ นั่นคือ ในระดับภาควิชา ส่วนในระดับการบริหารสถาบันอุดมศึกษาเป็นอำนาจที่ค่อนข้างอ่อน ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษามีศักยภาพอำนาจเพียงจำกัด จนทำให้การตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งต้องกระทำหลังจากมีการโต้แย้งกันก่อน

กฎกระทรวง ได้กำหนดลักษณะของมหาวิทยาลัย สถาบัน และวิทยาลัยของสถาบันอุดมศึกษา เอกชน พ.ศ. 2549 ไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 มหาวิทยาลัยมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

(1) ให้การศึกษา และส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงหลายสาขาวิชา หรือหลายกลุ่มสาขาวิชา

(2) ให้การศึกษาเพื่อให้ประกาศนียบัตร อนุปริญญา ปริญญาทุกชั้น และประกาศนียบัตรบัณฑิต

(3) มีภารกิจด้านการสอน การผลิตบัณฑิต การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมของชาติ

ข้อ 2 สถาบันมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

(1) ให้การศึกษา และส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ซึ่งเน้นการสอนในสาขาวิชาใดหรือกลุ่มสาขาวิชาใดโดยเฉพาะ

(2) ให้การศึกษาเพื่อให้ประกาศนียบัตร อนุปริญญา ปริญญาทุกชั้น และประกาศนียบัตรบัณฑิต

(3) มีภารกิจด้านการสอน การผลิตบัณฑิต การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมของชาติ

ข้อ 3 วิทยาลัยมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

(1) ให้การศึกษา และส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงในบางสาขาวิชา

(2) ให้การศึกษาเพื่อให้ประกาศนียบัตร อนุปริญญา ปริญญาทุกชั้น และประกาศนียบัตรบัณฑิต

(3) มีภารกิจด้านการสอน การผลิตบัณฑิต การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมของชาติ

5.2 ประเภทของสถาบันอุดมศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา ได้แบ่งประเภทของสถาบันอุดมศึกษา โดยจำแนกตามประเภทของสถาบัน ปีการศึกษา 2557 (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2557) มีจำนวนทั้งสิ้น 155 แห่ง ประกอบด้วย

1. มหาวิทยาลัย / สถาบันของรัฐ จำนวน 81 แห่ง

1.1 มหาวิทยาลัย / สถาบันของรัฐเดิม จำนวน 15 แห่ง ประกอบด้วย

1. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. มหาวิทยาลัยขอนแก่น
3. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
4. มหาวิทยาลัยนครพนม
5. มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
6. มหาวิทยาลัยนเรศวร
7. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
8. มหาวิทยาลัยแม่โจ้
9. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
10. มหาวิทยาลัยศิลปากร
11. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
12. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
13. สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน
14. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
15. สถาบันวิทยาลัยชุมชน

1.2 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล จำนวน 9 แห่ง ประกอบด้วย

1. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
2. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก
3. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
4. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
5. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
6. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
7. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
8. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
9. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

1.3 มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จำนวน 15 แห่ง ประกอบด้วย

1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. มหาวิทยาลัยทักษิณ
4. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
5. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
6. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
7. มหาวิทยาลัยบูรพา
8. มหาวิทยาลัยพะเยา
9. มหาวิทยาลัยมหิดล
10. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
11. มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
12. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
13. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
14. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
15. สถาบันดนตรีกัลยาณีวัฒนา

1.4 มหาวิทยาลัยรัฐไม่จำกัดรับ จำนวน 2 แห่ง ประกอบด้วย

1. มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

1.5 มหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 40 แห่ง ประกอบด้วย

1. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
2. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์
3. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

4. มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
5. มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
6. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
7. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
8. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
9. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
10. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
11. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
12. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
13. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
14. มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
15. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
16. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
17. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
18. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
19. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
20. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
21. มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
22. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
23. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
24. มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
25. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
26. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
27. มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
28. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
29. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
30. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
31. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
32. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
33. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
34. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
35. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
36. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

37. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
 38. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
 39. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
 40. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
2. สถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำนวน 71 แห่ง ประกอบด้วย
- 2.1 มหาวิทยาลัยเอกชน จำนวน 43 แห่ง ประกอบด้วย
1. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
 2. มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
 3. มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น
 4. มหาวิทยาลัยเกริก
 5. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
 6. มหาวิทยาลัยคริสเตียน
 7. มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา
 8. มหาวิทยาลัยชินวัตร
 9. มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
 10. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร
 11. มหาวิทยาลัยธนบุรี
 12. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
 13. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
 14. มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
 15. มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด
 16. มหาวิทยาลัยนานาชาติเอเชีย-แปซิฟิก
 17. มหาวิทยาลัยปทุมธานี
 18. มหาวิทยาลัยพายัพ
 19. มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
 20. มหาวิทยาลัยภาคกลาง
 21. มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 22. มหาวิทยาลัยเนชั่น
 23. มหาวิทยาลัยรังสิต
 24. มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต
 25. มหาวิทยาลัยราชธานี
 26. มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
 27. มหาวิทยาลัยเว็บสเตอร์(ประเทศไทย)

28. มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
29. มหาวิทยาลัยศรีปทุม
30. มหาวิทยาลัยสยาม
31. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
32. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
33. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
34. มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
35. มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์
36. มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
37. มหาวิทยาลัยเอเชียน
38. มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
39. มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
40. มหาวิทยาลัยตาปี
41. มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์
42. มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ
43. มหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนา

2.2 วิทยาลัยเอกชน จำนวน 20 แห่ง ประกอบด้วย

1. วิทยาลัยเฉลิมกาญจนา
2. วิทยาลัยเฉลิมกาญจนารยอง
3. วิทยาลัยเชียงราย
4. วิทยาลัยเซนต์หลุยส์
5. วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก
6. วิทยาลัยดุสิตธานี
7. วิทยาลัยทองสุข
8. วิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์
9. วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้
10. วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม
11. วิทยาลัยนครราชสีมา
12. วิทยาลัยนานาชาติเซนต์เทเรซา
13. วิทยาลัยบัณฑิตเอเซีย
14. วิทยาลัยพินิจบัณฑิต
15. วิทยาลัยพุทธศาสนานานาชาติ
16. วิทยาลัยส่มน้ำปิง

17. วิทยาลัยศรีโสภณ
18. วิทยาลัยสันตพล
19. วิทยาลัยแสงธรรม
20. วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง

2.3 สถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำนวน 11 แห่ง ประกอบด้วย

1. สถาบันกันตนา
2. สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน
3. สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น
4. สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
5. สถาบันเทคโนโลยีแห่งอยุธยา
6. สถาบันบัณฑิตศึกษาจุฬาภรณ์
7. สถาบันรัชต์ภาคย์
8. สถาบันอาศรมศิลป์
9. สถาบันเทคโนโลยีนานาชาติอมตะ
10. สถาบันวิทยสิริเมธี
11. สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก

นอกจากนั้น สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ได้แบ่งกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง **มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2554** โดยมีประเภทหรือกลุ่มสถาบันที่กำหนดไว้ภายใต้มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษานี้ แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่ม ก วิทยาลัยชุมชน หมายความว่า สถาบันที่เน้นการผลิตบัณฑิตระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จัดฝึกอบรมสนองตอบความต้องการของท้องถิ่น เพื่อเตรียมกำลังคนที่มีความรู้เข้าสู่ภาคการผลิตจริงในชุมชน สถาบันสนับสนุนรองรับการเปลี่ยนอาชีพพื้นฐาน เช่น แรงงานที่ออกจากภาคเกษตร เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนและการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. กลุ่ม ข สถาบันที่เน้นระดับปริญญาตรี หมายความว่า สถาบันที่เน้นการผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรี เพื่อให้ได้บัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถเป็นหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงในระดับภูมิภาค สถาบันมีบทบาทในการสร้างความเข้มแข็งให้กับหน่วยงาน ธุรกิจ และบุคคลในภูมิภาค เพื่อรองรับการดำรงชีพ สถาบันอาจมีการจัดการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา โดยเฉพาะระดับปริญญาโทด้วยก็ได้

3. กลุ่ม ค สถาบันเฉพาะทาง หมายความว่า สถาบันที่เน้นการผลิตบัณฑิตเฉพาะทางหรือเฉพาะกลุ่มสาขาวิชา ทั้งสาขาวิชาทางวิทยาศาสตร์กายภาพ วิทยาศาสตร์ชีวภาพ สังคมศาสตร์ หรือมนุษยศาสตร์ รวมทั้งสาขาวิชาชีพเฉพาะทาง สถาบันอาจเน้นการทำวิทยานิพนธ์หรือการวิจัยหรือเน้นการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะและสมรรถนะในการประกอบอาชีพ

ระดับสูง หรือเน้นทั้งสองด้าน รวมทั้งสถาบันอาจมีบทบาทในการพัฒนาภาคการผลิตจริงทั้งอุตสาหกรรมและบริการ สถาบันในกลุ่มนี้อาจจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่ 1 เป็นสถาบันที่เน้นระดับบัณฑิตศึกษา และลักษณะที่ 2 เป็นสถาบันที่เน้นระดับปริญญาตรี

4. กลุ่ม ง สถาบันที่เน้นการวิจัยขั้นสูงและผลิตบัณฑิตระดับบัณฑิตศึกษา
โดยเฉพาะระดับปริญญาเอก หมายความว่า สถาบันที่เน้นการผลิตบัณฑิตระดับบัณฑิตศึกษา โดยเฉพาะระดับปริญญาเอก และเน้นการทำวิทยานิพนธ์และการวิจัยรวมถึงการวิจัยหลังปริญญาเอก สถาบันเน้นการผลิตบัณฑิตที่เป็นผู้นำทางความคิดของประเทศ สถาบันมีศักยภาพในการขับเคลื่อนอุดมศึกษาไทยให้อยู่ในแนวหน้าระดับสากล มุ่งสร้างองค์ความรู้ ทฤษฎี และข้อค้นพบใหม่ทางวิชาการ

5.3 ความสำคัญของการพัฒนาชุมชน

“การพัฒนาชุมชน” (Community Development) เป็นการทำให้กลุ่มคนดีขึ้น พัฒนาเจริญขึ้นในทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม การปกครอง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม หรือยกระดับคุณภาพชีวิตของบุคคล กลุ่มบุคคล และชุมชนโดยรวม เป็นต้น (ธนากร สังเขป, 2547)

เป้าหมายของการพัฒนาชุมชน คือ “คน” ซึ่งเป็นกลุ่มอันหลากหลาย กระจายอยู่ทั่วประเทศ เป็นหมู่บ้าน เป็นชุมชนเมือง เป็นกลุ่มอาชีพ เป็นกลุ่มกิจกรรม ฯลฯ กลุ่มต่างๆ เหล่านี้เป็นรากฐานสำคัญของประเทศ เราเห็นพ้องกันว่าพัฒนาคน เป็นแนวทางการพัฒนาประเทศที่ถูกต้อง การพัฒนาคนจึงเป็นเป้าหมายตามที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) จนถึงปัจจุบันแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้กำหนดไว้ เมื่อประเทศชาติเจริญดีขึ้น เจริญขึ้นในทุก ๆ ด้าน สมาชิกในสังคมย่อมได้รับผลพวงของการพัฒนาที่ดี ทุกอย่างมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน การพัฒนาคนก็คือการพัฒนาชุมชน จึงเป็นภารกิจหน้าที่ของทุกภาคส่วนในสังคม และทุกคนที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือกัน องค์การทั้งหลายก็ต้องพัฒนาองค์กรเช่นเดียวกัน เพราะองค์กรก็มีความเป็นชุมชนด้วย ดังนั้น เป้าหมายของประเทศหรือสังคม จึงอยู่ที่การพัฒนาคน องค์กร และชุมชนอย่างเป็นองค์รวม

จะเห็นได้ว่า ชุมชนมีความสำคัญยิ่งเนื่องจากเป็นฐานการพัฒนาคนที่สำคัญ การพัฒนาไปสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้จึงมุ่งหวังไปที่การส่งเสริมศักยภาพชุมชนให้เกิดความเป็นชุมชนการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การจัดการและการแก้ไขปัญหาพร้อมกันของชุมชนแล้วถึงได้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างชุมชนที่ดีเป็นวงกว้างต่อไปตามลำดับ

โดยสรุป ชุมชนเป็นองค์กรทางสังคมที่สำคัญต่อการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ เนื่องจากเป็นศูนย์รวมคนที่หลากหลาย สามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิก และช่วยให้สมาชิกสามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ ที่มีอยู่ร่วมกันได้ เป็นสถาบันการพัฒนาคนที่สำคัญเพื่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ

ตอนที่ 6 แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยอนาคต (Futures Research)

6.1 แนวคิดอนาคตศึกษา

เนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้ให้ความสำคัญกับแนวคิดการศึกษาแบบมุ่งอนาคต ซึ่งมีฐานคิดที่พัฒนามาจากแนวคิดอนาคตศึกษา ดังนั้น การทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจึงได้เสนอแนวคิดหลักการและพัฒนาการเกี่ยวกับอนาคตศึกษา

6.1.1 แนวคิดและนิยามของอนาคตศึกษา

อนาคตศึกษาเป็นคำที่แปลมาจากคำภาษาอังกฤษว่า Futures Studies ซึ่งหมายถึงวิชาสาขาใหม่ที่ศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาอนาคต ตลอดจนระเบียบวิธีที่ใช้ในการศึกษาแนวโน้ม และทางเลือกต่างๆ ที่มีความเป็นไปได้ในอนาคต (จุมพล พูลภัทรชีวิน, 2548) ทั้งนี้ที่มาของอนาคตศึกษาเริ่มมาจากมุมมองความเชื่อและความสนใจศึกษาถึงความเป็นไปได้ในอนาคตอย่างเป็นระบบ จึงมีผู้ให้นิยามเกี่ยวกับอนาคตศึกษาที่มีนัยรวมถึงการศึกษาอนาคตไว้ดังเช่น

Joseph (1974) ได้กล่าวถึงการศึกษาอนาคตในความหมายของการคาดการณ์ (forecasting) ว่าเป็นวิธีดำเนินการที่เป็นระบบและระเบียบ สำหรับกำหนดความเป็นไปได้ของอนาคต เพื่อให้เรามุ่งไปยังอนาคตนั้นได้อย่างนอกเหนือการคาดเดาอย่างบริสุทธิ์ นอกจากนี้ยังจำแนกความแตกต่างระหว่างการคาดการณ์กับการพยากรณ์ด้วยว่า การพยากรณ์ (Predicting) เป็นการถามข้อความในลักษณะ “อะไรจะเกิดขึ้น” ในขณะที่การคาดการณ์ (Forecasting) เป็นการถามข้อความในลักษณะ “อะไรจะเกิดขึ้น ถ้า...”

Edward Cornish และคณะ (1977) ได้กล่าวถึงการทำนาย โดยนำไปเปรียบเทียบกับความหมายของคำว่า การดูโชคชะตา (Fortune Telling) ว่า แม้คำทั้งสองจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการคาดการณ์ถึงอนาคตเช่นกัน แต่มีความแตกต่างกัน คือ การทำนายนั้นเชื่อว่าโลกแห่งอนาคตสามารถจะก่อป็นขึ้นขึ้นด้วยการตัดสินใจและการกระทำของมนุษย์ มากกว่าจะเป็นเรื่องของโชคชะตา ยิ่งกว่านั้นการทำนายจะอาศัยวิธีการเชิงเหตุผลหรือเชิงวิทยาศาสตร์ มิได้อาศัยไฟ ถ้วยแก้ว ใบชา หรืออื่นๆ ดังเช่นการดูโชคชะตาและที่สำคัญการดูโชคชะตาจะเกี่ยวข้องกับอนาคตของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ส่วนการทำนายนั้นจะเกี่ยวข้องกับส่วนรวมและความเจริญรุ่งเรืองของอนาคตนั้น นั่นคือนักอนาคตจะไม่ตอบคำถามลักษณะที่ว่า “สมศรีจะแต่งงานในปีนี้หรือไม่” แต่จะตอบคำถามในลักษณะที่ว่า “รูปแบบการแต่งงานในทศวรรษหน้าจะเป็นอย่างไร” เป็นต้น

ปราวีณยา สุวรรณรัฐโชติ (2547) กล่าวถึงเรื่องอนาคตศึกษาในมิติของการศึกษาอนาคต โดยเรียกคำว่า “Future Research” ว่าเป็นการศึกษาที่ต้องการได้รับคำตอบหรือสิ่งที่แน่ชัดให้ทราบถึงสิ่งที่อาจเกิดขึ้น แต่ไม่ใช่เป็นการทำนายว่าจะเกิดขึ้นจริงทั้งหมด ซึ่งสามารถแบ่งการคาดการณ์อนาคตดังกล่าวเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

1) การคาดการณ์จากค่ากลาง (Normative Forecasting) มุ่งที่คำถามว่า อะไรเป็นอนาคตที่ต้องการ การคาดการณ์แบบนี้ใช้เทคนิคในการตอบคำถามถึงอนาคตที่พึงประสงค์ และอนาคตที่ต้องการจะเป็น

2) การคาดการณ์จากการค้นหาคำตอบ (Exploratory Forecasting) การคาดการณ์แบบนี้ใช้เทคนิคค้นหาคำตอบว่า สิ่งที่จะเกิดขึ้นมีอะไร ไม่ว่าสิ่งนั้นจะดีหรือไม่ดีก็ตาม

วิโรจน์ สารัตนะ (2548) กล่าวว่า การศึกษาอนาคตเป็นการทำนายถึงสภาพปัญหาและโอกาสที่เป็นไปได้ของเหตุการณ์ในอนาคตของสังคมด้านต่างๆ เช่น ด้านตัวบุคคล ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและด้านการเมือง อันเป็นผลเนื่องจากแหล่ง (Sources) ที่เป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยภายในประเทศและภายนอกประเทศ ปัจจัยด้านที่เป็นความคิดหรืออุดมการณ์และด้านที่เป็นวัตถุ หรือทั้งจากปัจจัยที่เป็นมนุษย์และที่มีโซ่มนุษย์ ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็น

จากนานาทัศนะข้างต้น จะเห็นได้ว่า อนาคตศึกษาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาถึงสิ่งที่มีโอกาสจะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งจุมพล พูลภัทรชีวิน (2548) กล่าวว่า คำว่าอนาคตศึกษา แม้จะแปลมาจากคำว่า Futures Studies แต่ก็อาจจะพบคำอื่นๆ ที่มีความหมายเหมือนหรือใกล้เคียงกับคำนี้อีกหลายคำ เช่น Futurics, Futurology, Futuribles, Prognostics, และ Anticipatory Science เป็นต้น โดยแต่ละคำก็มีความหมายและลักษณะพิเศษเฉพาะตัวตามแนวคิดของคนที่ คิดขึ้น แต่สิ่งที่เหมือนกันคือการเน้นเรื่องอนาคต ซึ่งภาพรวมประกอบไปด้วยเนื้อหาอย่างน้อย 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ

1) ส่วนที่เป็นแนวคิด (Perspectives) และทฤษฎี (theories) ซึ่งอาจใช้คำรวมว่า อนาคตนิยม (futurism) โดยเป็นมุมมองความคิดที่มุ่งเน้นการมองไกลออกไปในอนาคต เพื่อสร้างอนาคต มองถึงแนวโน้มในอนาคตทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว เพื่อมองออกไปในสิ่งที่จะสร้างให้เกิด หรืออีกนัยคือพยายามจะทำให้เกิดสิ่งที่เรียกว่าข้อเท็จจริง (fact) ในอนาคต

2) ส่วนที่เป็นระเบียบวิธี (Methodologies) ซึ่งอาจเรียกว่าการวิจัยอนาคต (Futures research) ซึ่งเป็นเรื่องของวิธีการศึกษาเกี่ยวกับอนาคตที่มีใช้เน้นข้อเท็จจริง (fact) เช่น งานวิจัยทั่วไป แต่เป็นเรื่องวิธีการศึกษาแนวโน้มและสิ่งที่คาดว่าจะเกิดในอนาคต หรือแนวโน้มที่มากที่สุดจะเป็นไปได้ ทางเลือกหลายทางที่จะเป็นไปได้ แนวโน้มที่เป็นทางเลือกที่เป็นไปได้ทั้งหมด

นอกจากนี้ จุมพล พูลภัทรชีวิน (2548) ยังชี้ให้เห็นด้วยว่าผู้ที่ทำการศึกษาอนาคตอย่างเป็นระบบโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยอนาคตแบบต่างๆ เรียกว่า นักอนาคตนิยม ซึ่งจะมีความแตกต่างจากหมอดูอยู่หลายประการคล้ายกับที่ Edward Cornish และคณะ (1977) ได้กล่าวไว้

จะเห็นได้ว่า อนาคตศึกษา หมายถึง แนวคิดทฤษฎี และระเบียบวิธีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอนาคต ทั้งในแง่การศึกษาแนวโน้ม และทางเลือกต่างๆ ที่มีความเป็นไปได้ในอนาคต มีนักอนาคตเป็นผู้ทำการศึกษาอย่างเป็นระบบโดยอาศัยตรรกะเหตุผล มากกว่าการคาดเดาหรือทำนายโชคโดยปราศจากความเป็นไปได้หรือเหตุผลรองรับ

6.1.2 พัฒนาการทางความคิดจากอนาคตนิยมสู่อนาคตศึกษา

แนวคิดอนาคตศึกษา (Future Study) ได้เริ่มต้นมาจากมุมมองอนาคตนิยม ซึ่งมีพัฒนาการมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ จนกระทั่งต่อมาได้มีความสนใจอนาคตศึกษาอย่างจริงจัง และพัฒนาวิธีการศึกษาอนาคตอย่างเป็นระบบจนที่สุดได้กลายเป็นศาสตร์ “อนาคตศึกษา” อย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

Edward Cornish (2004) ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางความคิดเกี่ยวกับแนวคิดอนาคตนิยมไว้ว่า บุคคลสำคัญที่นับว่ามีอิทธิพลต่อการพัฒนาความคิดของอนาคตนิยมสมัยใหม่คือ Plato เพราะเขาได้เขียนเรื่อง Republic (James Adams, 1902) ซึ่งได้กล่าวถึงคนในอุดมคติ สังคมอุดมคติ และรัฐในอุดมคติ (Utopia) โดยชี้ว่าสังคมที่พัฒนาหรือสังคมในอนาคตจะอยู่ร่วมกันได้อย่างดีต้องมีคนที่มีความรู้ และผู้ปกครองที่เป็นนักคิด อย่างไรก็ตามอิทธิพลทางความคิดเรื่อง “ยูโทเปีย” ของ Plato ยังได้ส่งผลกระทบต่องานในยุคต่อๆ มา เช่น งานของ Sir Thomas More (1992) ที่กล่าวถึง เรื่องยูโทเปียและสิ่งที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งภายหลังได้พัฒนาไปสู่ความคิดหรือมุมมองเชิงอนาคต โดย Harvey Cox (1994) ได้เสนอมุมมองอนาคตไว้ 3 มุมมอง นั่นคือ

- 1) apocalyptic เป็นมุมมองความเชื่อที่เชื่อมความคิดระหว่างสิ่งศักดิ์สิทธิ์กับสิ่งที่ปรากฏเห็นได้ในโลกนี้และโลกหน้า
- 2) teleological เป็นการมองภาพอนาคตตามความเป็นไปตามธรรมชาติ
- 3) prophetic เป็นการทำนายว่าจะเป็นอย่างไรวินวันข้างหน้า โดยมองว่าวันพรุ่งนี้มีใช่เพียงสิ่งที่ออกหรือแผ่ขยายจากอดีต แต่เป็นอะไรที่รวมสิ่งที่อาจไม่เคยคาดคิดมาก่อนหรือสิ่งแปลกใหม่ที่เกินการคาดเดา

ความคิดเรื่องอนาคตนิยมจะแพร่มากขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 13-15 ซึ่งเป็นช่วงที่นักคิดในยุโรปให้ความสนใจเกี่ยวกับการเขียนถึงการค้นพบโลกใหม่ การล่าอาณานิคม การพัฒนาวิทยาศาสตร์ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ในประเทศอังกฤษ Sir Thomas More (1992) ได้เขียนเรื่องเกี่ยวกับเกาะยูโทเปีย โดยพูดถึงดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ ผู้คนมีการศึกษา มีการทำงานทุกวัน มีนักปรัชญา และปัจเจกบุคคล ล้วนแล้วแต่สามัญสำนึกที่ดี ซึ่งแนวคิดยูโทเปียของ More นี้ได้กลายเป็นภาพสังคม อุดมคติที่มีอิทธิพลต่อนักคิด นักปรัชญา นักสังคม และนักอนาคตนิยมในยุคต่อๆ มา (Cornish, 2005)

Francis Bacon (1915) เป็นอีกผู้หนึ่งที่รับอิทธิพลดังกล่าว เขาได้เขียนเรื่อง New Atlantis ซึ่งพูดถึงสังคมอุดมคติเช่นกัน แต่ต่างจากความเชื่อของ More (1992) ตรงที่ว่า เขาเชื่อใน

การพิสูจน์และมองว่าวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นวิถีทาง “สร้างเพื่อให้เกิดประโยชน์” อย่างไรก็ตามงานเขียนดังกล่าวได้ส่งผลไปถึงการทำ Encyclopedia ของฝรั่งเศส และส่งผลกระทบไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคม วัฒนธรรม ซึ่งถือได้ว่า Bacon คือผู้บุกเบิกอุดมการณ์ความก้าวหน้าและทำให้เรื่องความสนใจต่ออนาคตเติบโตอย่างชัดเจนในช่วงยุคศตวรรษที่ 17 และศตวรรษที่ 18 งานเขียนของเขายังได้มีการมองและเตือนล่วงหน้าเกี่ยวกับการพัฒนาในศตวรรษที่ 19 และ 20 และได้เล่าไกลไปถึงการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 ด้วย ซึ่งต่อมา J.B. Bury (1861-1927) ได้ช่วยอธิบายขยายความคิดดังกล่าวจนกว้างขวางออกไป

Marquis de Condorcet (1795) อ้างใน June Barraclough (1955) ได้เขียนหนังสือเรื่อง Fragment on Atlantis โดยอ้างถึงแนวคิดของ Bacon ด้วย เขายังเป็นบุคคลสำคัญที่ได้คาดการณ์เกี่ยวกับชัยชนะของอเมริกากับขบวนการเคลื่อนไหวของทาส รวมไปถึงเรื่องการปฏิวัติในยุโรป ซึ่งคำทำนายดังกล่าวถูกต้องในแง่ที่ว่า การล่าอาณานิคมในโลกใหม่จะกลายมาเป็นนโยบายเอกราชของยุโรป นอกจากนี้ในงานเขียนอีกเล่มที่มีชื่อว่า Sketch (1795) ก็ยังได้มีการคาดการณ์เกี่ยวกับความก้าวหน้าในด้านอื่นๆ เช่น มองว่าวิทยาศาสตร์จะนำมาซึ่งความก้าวหน้าในการผลิต เป็นต้น ลักษณะการคาดการณ์ของเขามักจะมองจากปัจจัยเงื่อนไขว่า “จะเกิดอะไรขึ้น ถ้ามีเหตุการณ์บางอย่างเกิดขึ้น”

อย่างไรก็ดี การศึกษาด้วยวิธีการทำนายอนาคตได้เริ่มทำกันอย่างจริงจังในปี ค.ศ. 1907 โดย S. Colum Gilfillan ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มกำหนดวิธีการทำนายที่เรียกชื่อกันในปัจจุบันนี้ว่า การทำนายเชิงปทัสฐานและเชิงสำรวจ (Normative & Exploratory Forecasting) ต่อมาในตอนปลายทศวรรษที่ 1930 รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ให้ความสนับสนุนด้านการเงิน เพื่อพัฒนาเทคนิคการทำนายขึ้นใหม่อีกหลายวิธี จนกระทั่ง Assip K. Flechtheim เป็นผู้เริ่มใช้คำว่า “อนาคตวิทยา” (Futurology) อย่างเป็นทางการ เพื่อแสดงให้เห็นว่าการศึกษาอนาคตเป็นวิทยาศาสตร์ แต่กระนั้นอนาคตวิทยาในช่วงเวลาดังกล่าวยังไม่อาจถือเป็นการศึกษาเชิงวิทยาศาสตร์ได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากยังอาศัยการคาดเดาอยู่มาก (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2548)

อย่างไรก็ตาม ผลกระทบของสงครามโลกครั้งที่สอง ได้ทำให้แนวคิดความคิดเกี่ยวกับอนาคตนิยมหรือการศึกษาอนาคตถูกปลุกเร้าขึ้นอีกครั้ง โดยในฝั่งยุโรปมีกลุ่มนักประจักษ์นิยม (existentialists) และกลุ่มนักคิดชาวฝรั่งเศสเป็นแกนนำของการศึกษาอนาคตอย่างจริงจัง เริ่มจากวางแผนทางเศรษฐกิจระยะ 5 ปี ของรัฐบาลฝรั่งเศส และพัฒนาไปสู่การวางแผนอนาคตของรัฐบาล และในแวดวงต่างๆ โดยเริ่มมีการตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับสิ่งที่อาจเกิดขึ้นในปีนี้ ปีหน้า และปีถัดๆ ไป นอกจากนี้ในทางแผนฝรั่งเศสเองก็ได้เริ่มหันมาสนใจหาความรู้เกี่ยวกับการคิดถึงอนาคตและวิธีการศึกษาอนาคตที่ผ่านทางงานเขียนและเอกสารต่างๆ เช่น แนวคิดการคาดคิดถึงอนาคต (prospective) ที่วารสารเล่มหนึ่งได้พูดถึงความแตกต่างของทิศทางของอนาคต และได้ถูกนำไปใช้ในการวางแผนโดยเรียกว่าเป็นวิธีการคาดคิดถึงอนาคต (Prospective Group) ซึ่งกลุ่มที่ศึกษาจะมีความเป็นสหวิทยาการคือเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ต่างสาขาที่มาร่วมมองไปข้างหน้า ซึ่งที่สุดได้พัฒนา

ไปสู่แนวทางการจัดการแบบมุ่งอนาคต (Future Oriented) ที่ขยายวิธีการศึกษาโดยรวมไปถึงการจัดเตรียมเบื้องหลังและข้อมูลต่างๆ ของการศึกษาเพื่อช่วยในการตัดสินใจ

Bertrand De Jouvenel (1966) นักอนาคตและนักเศรษฐศาสตร์ที่ถือเป็นแกนนำในฝรั่งเศส เขาได้ริเริ่มโครงการ Futuribles Project โดยรวบรวมกลุ่มนักคิดนักวิชาการในสาขาต่างๆ ของฝรั่งเศสมารวมกันมองสังคมในอนาคต ซึ่งผลของโครงการดังกล่าวได้ทำให้เกิดการพัฒนาวิธีการเฉพาะเกี่ยวกับอนาคต โดยเฉพาะการให้มีผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการมาร่วมคิดเกี่ยวกับอนาคต ซึ่งกลายมาเป็นวิธีการที่นักวิชาการใช้ในการคาดการณ์ต่างๆ ไปด้วยในภายหลัง

ในขณะที่ทางฝั่งประเทศสหรัฐอเมริกากลับมีแนวทางต่างจากฝรั่งเศส นั่นคือ ผลพวงจากชัยชนะสงครามโลกครั้งที่สองของอเมริกา ทำให้ประเทศนี้มุ่งพัฒนาเรื่องทางการทหารมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักอนาคตอเมริกาได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการร่วมคิดยุทธศาสตร์การสงคราม ทั้งในแง่การป้องกันตั้งรับและการบุกโจมตีคู่ต่อสู้ต่างๆ โดยแข่งกับประเทศมหาอำนาจด้วยกันอย่างรัสเซีย ตัวอย่างโครงการ Air Force's Project Forecast ในปี ค.ศ. 1963 ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีความก้าวหน้าสมัยใหม่ในการคาดการณ์แนวโน้ม เพื่อให้ได้ข้อมูลและแนวทางการจัดการและยุทธศาสตร์การทำงานที่ดีขึ้น ซึ่งถือเป็นโครงการสำคัญที่มีส่วนผลักดันให้ความคิดเรื่องอนาคตนิยมขยายวงกว้าง นอกจากนี้อิทธิพลของบริษัท The RAND Corporation's Influence ที่ก่อตั้งในปี ค.ศ. 1960 เพื่อเป็นสถาบัน Think-Tank ที่รวมนักคิดนักวิชาการเกี่ยวกับอนาคตมาร่วมทำงานพัฒนาวิชาการและงานวิทยาศาสตร์อนาคตนั้น ยังก่อให้เกิดคณาการต่อวงการอนาคตในอเมริกาอย่างมากมายไปถึงประเทศอื่นๆ ทั่วโลก

จะเห็นได้ว่า อนาคตศึกษาเป็นแนวคิดทฤษฎี และระเบียบวิธีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอนาคต ในประเด็นการศึกษาแนวโน้ม และทางเลือกต่างๆ ที่มีความเป็นไปได้ในอนาคต โดยอาศัยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่หลากหลายในสังคม โดยแนวคิดอนาคตศึกษาหรือแนวคิดการศึกษาแบบมุ่งอนาคตนี้มีที่มายาวนาน และได้รับการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง จนเป็นที่ยอมรับว่า การศึกษาอนาคตมีส่วนสำคัญต่อการกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติที่เป็นไปได้ และสามารถอธิบายอย่างเป็นเหตุเป็นผลได้ในอนาคต

6.2 แนวคิดและวิธีการศึกษาอนาคต

6.2.1 แนวคิด และหลักการของการศึกษาอนาคต

การศึกษอนาคตตั้งอยู่บนหลักการที่ว่าอนาคตไม่สามารถบอกล่วงหน้าได้อย่างถูกต้องแน่นอน มีแต่เพียงความเป็นไปได้หรือความน่าจะเป็นเท่านั้น โดยมีฐานคิดสำคัญ ได้แก่

- 1) การคิดเชิงระบบทั่วไป (General Systems Theory/Thinking-GST) ซึ่งคำว่า systems ที่เป็น “พหุพจน์” นี้ต่างจาก system ในความหมายเดิมที่มีลักษณะเป็น “เอกพจน์” ที่หมายถึงระบบเดี่ยวๆ หรือระบบที่มองแบบเส้นตรงหรือแนวระนาบเดียว (Input-Process-Output-

Impact) ขณะที่การคิดเชิงระบบในหลักการใหม่ที่ว่ากันในภาษาอังกฤษใช้คำว่า “systems” หรือ “systemic” ซึ่งหมายถึง การศึกษาระบบหลายๆ ระบบที่ไม่ใช่เส้นตรง แต่เป็นระบบหลายระบบที่มีความสัมพันธ์สัมพันธ์กัน กล่าวอีกนัยคือ จุดเน้นของอนาคตมุ่งที่ความสัมพันธ์ของระบบที่มีทิศทางของความสัมพันธ์ที่หลากหลาย (Multi-direction) เป็นระบบความคิดทั่วไป (General Systems Theory/Thinking) มากกว่าระบบปกติ (system) ซึ่งระบบต่างๆ เหล่านี้จะต้องมีลักษณะสำคัญได้แก่

1.1) มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างกันและกัน (Interrelatedness)

1.2) มีความเป็น “องค์รวม” ที่มากกว่า “ส่วนรวม” (Holistic vs Wholistic)

โดยเชื่อว่าองค์รวมเป็นมากกว่าการเอาส่วนย่อยมารวมกัน (Holistic) ซึ่งต่างจากความคิดส่วนรวมแบบเดิมที่เชื่อว่า เมื่อเข้าใจส่วนย่อยก็จะสามารถเข้าใจส่วนรวม (Wholistic/Parts) ทั้งนี้นักวิชาการได้อธิบายว่า คำว่า Holistic ที่ไม่มี w นานี้ว่า มีความหมายระดับกว้างและมีลักษณะที่เรียกว่าองค์รวมของทั้งหมดมากกว่า Wholistic ที่มีความหมายเพียงว่าส่วนรวม อย่างไรก็ตามนักวิชาการมองว่าคำว่า Holistic เป็นวาทกรรมของการต่อสู้เชิงกระบวนทัศน์ที่มีต่อโลกและสรรพสิ่งต่างๆ ที่ต่างไปจากกระบวนทัศน์เดิมนั้นเอง (จุมพล พูลภัทรชีวิน, 2547)

1.3) มีการเชื่อมโยงพึ่งพิงอิงอาศัยซึ่งกันและกัน (Interdependent)

1.4) มีลักษณะร่วมมือและร่วมพลังกัน (Cooperatives/Collaborative) มากกว่าการแข่งขัน (Competitive)

1.5) มีความเป็นเอกภาพบนความหลากหลาย (Unity Through Diversity)

ภายใต้หลักการดังกล่าว การศึกษาอนาคตจึงมีลักษณะที่พยายามจะทำความเข้าใจและอธิบายความสัมพันธ์ทั้งภายในและระหว่างระบบที่สลับซับซ้อนของส่วนประกอบต่างๆ ในธรรมชาติของสังคมและโลก เช่น ระบบรัฐ/ประเทศ ระบบนิเวศวิทยา ระบบเศรษฐกิจ เป็นต้น องค์ประกอบสำคัญของการศึกษาอนาคตประการหนึ่งคือ การมุ่งมองไปในภาพรวมรอบด้าน รวมไปถึงการมองไปข้างหน้าเพื่อให้เห็นภัยคุกคามและข้อจำกัดสภาพแวดล้อมต่างๆ โดยเชื่อว่ามนุษย์อาศัยอยู่ในโลกที่จำกัดซึ่งต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และร่วมมือกันเพื่อสันติภาพระยะยาว (วิโรจน์ สารรัตน์, 2548)

2) การเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงผันแปรและพลวัต (Change/ Dynamism) เนื่องจากโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และเต็มไปด้วยพลวัตที่หลากหลาย มีความสลับซับซ้อน (Complex) มีลักษณะ “Chaos” ซึ่งมนุษย์จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจในสิ่งเหล่านี้ ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าจึงมิใช่เพียงการทำนายความเปลี่ยนแปลง แต่ยังเครื่องมือที่จะช่วยบุคคลในการเตรียมการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีความรับผิดชอบต่อการดำรงชีวิตในสังคมวันหน้าด้วยหรือกล่าวอีกนัยก็คือ การศึกษาอนาคตเป็นการมองไปในอนาคตข้างหน้า มองเห็นการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดและทำให้มองเห็นโลกที่อาศัยอยู่ในปัจจุบันได้อย่างเข้าใจขึ้น

3) การมีความยืดหยุ่นสูง (High Flexibility) การศึกษานาटकเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้อง การขยายมุมมองที่กว้างไกลเป็นการมองไปในสังคมข้างหน้า ดังนั้นสาระสำคัญของการศึกษานาटकมีได้จำกัดอยู่ด้วยขอบเขตของวิชาการแบบดั้งเดิมที่ติดอยู่ภายใต้กรอบทฤษฎีและวิธีการอธิบายแบบใดแบบหนึ่ง แต่เป็นการมองไปข้างหน้าอย่างเป็นสหวิทยาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกยุคใหม่มีความไม่แน่นอนสูง (Uncertainty) ฉะนั้นการมีความยืดหยุ่นสูงก็จะช่วยให้เกิดการจินตนาการถึงสิ่งที่ไม่คาดคิดที่อาจเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นในวันข้างหน้า รวมถึงมองเห็นทางเลือกที่หลากหลายในอนาคต และยังช่วยในการปรับตัวท่ามกลางความเป็นพลวัตที่ไม่แน่นอนได้เมื่อวันนั้นมาถึง

จุดมุ่งหมายของการศึกษานาटकนั้น มิใช่การศึกษาข้อเท็จจริงเพื่อความถูกต้องแม่นยำ หากแต่เป็นการคาดการณ์สิ่งที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจริงได้ และเมื่อนักอนาคตจะใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เป็นฐาน แต่ก็มีความแตกต่างจากนักวิทยาศาสตร์ตรงที่นักวิทยาศาสตร์จะให้ความสนใจมากกับการพิสูจน์สมมติฐานหรือสิ่งที่เชื่อ แต่นักอนาคตจะใช้องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์บวกกับจินตนาการความคิดเชิงอนาคตว่า “ถ้าเกิดสิ่ง...ต่อไป เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ความคิด ฯลฯ จะเป็นอย่างไรอีก...ปีข้างหน้า” นั่นคือนักอนาคตจะดูแนวโน้ม (trend) หรือความเป็นไปได้ในสิ่งที่จะเกิดพร้อมกับจินตนาการต่อสิ่งที่คาดว่าจะเป็นไปได้เหล่านั้นโดยไม่ต้องรอการพิสูจน์อย่างนักวิทยาศาสตร์ ดังที่ จุมพล พูลภัทรชีวิน (2548) กล่าวว่า

“เป้าหมายหลักของการศึกษาและการวิจัยอนาคต มิใช่อยู่ที่การทำนายที่ถูกต้องแม่นยำ เพราะเรื่องของอนาคตเป็นเรื่องที่ยังไม่เกิดขึ้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ไม่มีข้อเท็จจริง (fact) เกี่ยวกับอนาคต มีแต่เพียงการคาดการณ์และความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มที่เป็นทางเลือกที่คาดว่าจะมีความเป็นไปได้ (Possible Alternative Trends) เท่านั้น... หลักการสำคัญของอนาคตนิยมจึงอยู่ที่การสร้างอนาคตที่พึงประสงค์มากกว่าการตามแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น”

นอกจากหลักการที่อนาคตศึกษาเน้นมากอีกประการหนึ่งคือ การเน้นความสำคัญของการรับผิดชอบของสมาชิกในสังคมต่ออนาคตตั้งแต่นั้นนี้ ดังคำที่ว่า “The Future is Now” โดยถือว่าการกระทำใดๆ ในวันนี้ล้วนส่งผลต่ออนาคตในวันหน้าทั้งสิ้น

โดยสรุป อนาคตศึกษาและการศึกษานาटकมิใช่เพียงแต่การคาดการณ์สิ่งที่เกิดหรือทางเลือกต่างๆ ที่เป็นไปได้ในอนาคตเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการมีความรับผิดชอบต่อสังคมในวันนี้ด้วย อันหมายรวมว่าอนาคตมิใช่สิ่งที่เกิดต่อจากปัจจุบันเท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นได้จากการตัดสินใจและการกระทำในปัจจุบัน ดังนั้น แนวคิดอนาคตศึกษาและการศึกษานาटकจึงมีบทบาทสำคัญตั้งแต่ระดับประเทศในการวางนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนา รวมถึงระดับปัจเจกบุคคลในการดำเนินชีวิตอย่างมีสติรอบคอบเสมอ

6.2.2 การศึกษาอนาคตกับวิธีการวิจัยอนาคต

แนวคิดอนาคตศึกษาที่แพร่หลายไปอย่างกว้างขวางในปัจจุบันนั้น ยังกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาระเบียบวิธีเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยอนาคต (Future Research) ไปด้วย ปัจจุบันมีการใช้วิธีวิจัยอนาคตในหลากหลายรูปแบบ เช่น วิธีการสำรวจเดลฟาย (Delphi Surveys) ที่ใช้ในการทำนายการเกิดแนวโน้มด้านต่างๆ เพื่อประกอบการวางแผนหรือพัฒนานโยบาย วิธีการวิจัยอนาคตเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic Future Research: EFR) ที่เน้นการศึกษาวิจัยปัญหาที่สลับซับซ้อนเกี่ยวกับระบบสังคมและวัฒนธรรมในอนาคตทั้งในแง่ของความเป็นไปได้ ความน่าจะเป็นหรือสิ่งที่คาดหวังจะให้เกิด/ให้เป็น (สปีบนนท์ เกตุทัต, 2535) วิธี EDFR เป็นเทคนิคที่ผสมผสานระหว่างเทคนิคเดลฟายและเทคนิค EFR ซึ่งการผสมวิธีการทั้งสองแบบนี้ช่วยกำจัดจุดอ่อนและเสริมจุดแข็งให้กับวิจัยอนาคตแบบเดิม ทำให้ได้ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ (จุมพล พูลภัทรชีวีต, 2530) วิธีการขยายแนวโน้ม (Extrapolation หรือ Trend Analysis) เป็นเทคนิคที่เก็บรวบรวมข้อมูลหรือตัวแปรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งจากอดีตและปัจจุบันเพื่อสรุปทิศทางหรือแนวโน้มที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต วิธีการสร้างภาพอนาคต (Scenario Planning) เป็นเทคนิคที่เน้นการสร้างเรื่องราวเกี่ยวกับอนาคตที่อาจจะเกิดขึ้นจากโครงเรื่องที่มีเหตุและผลชัดเจน โดยให้พิจารณาถึงปัจจัยความไม่แน่นอน (Uncertainties) ที่อาจจะเกิดขึ้นได้โดยไม่คาดฝันและมีผลกระทบสูงต่อเรื่องนั้นๆ เพื่อให้เห็นภาพอนาคตที่เป็นไปได้ นอกจากนี้ยังมีความพยายามพัฒนาวิธีการมองอนาคต (Foresight) เพื่อใช้ในการคาดการณ์แนวโน้ม มองอนาคตและภาพอนาคตหลายภาพที่มีโอกาสเกิดขึ้น เพื่อย้อนกลับมา (Backcast) วางแผน และหาแนวทางรับมือกับภาพอนาคตเหล่านั้น เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า วิธีการวิจัยอนาคตเหล่านี้แม้จะแตกต่างกันในเชิงเทคนิควิธี หากแต่มีจุดเน้นร่วมกันตรงที่มุ่งสำรวจและศึกษาแนวโน้มที่เป็นไปได้ หรือความน่าจะเป็นของเรื่องที่ศึกษาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ เพื่อหาทางทำให้แนวโน้มที่พึงประสงค์เกิดขึ้น และหาทางป้องกันหรือขจัดแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์ด้วยการกระทำในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เน้นแนวคิดและวิธีการมองอนาคต ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาและสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง อาทิ เอกสารจากศูนย์คาดการณ์เทคโนโลยีเอเปค สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องโดยผ่านการสืบค้นจากเว็บไซต์ และการศึกษางานวิจัยเรื่อง อนาคตภาพของเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้: กระบวนทัศน์และยุทธศาสตร์เพื่อการเปลี่ยนแปลงจากฐานราก โดย ศูนย์นวัตกรรมนโยบายมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (2545) รวมถึงเอกสารอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับการวิจัยอนาคต เพื่อนำเสนอแนวคิดการมองอนาคตและวิธีการมองอนาคต ซึ่งจะกล่าวต่อไป

6.3 ความหมายของการวิจัยอนาคต

จุมพล พูลภัทรชีวิน (2530) ให้ความหมายของการวิจัยอนาคตว่า หมายถึง วิธีการศึกษาอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับแนวโน้มต่างๆ ที่เป็นทางเลือกของเรื่องที่ศึกษา ที่คาดว่าจะเป็นไปได้ (Possible) หรือน่าจะเป็นไปได้ (Probable)

เทียนฉาย กีระนันท์ (2539) ให้ความหมายของการวิจัยอนาคตว่าเป็น การศึกษาเพื่อมองถึงเหตุการณ์หรือพฤติกรรมที่น่าจะเป็นไปได้ในอนาคต รวมถึงปฏิสัมพันธ์และผลกระทบในระหว่างเหตุการณ์หรือพฤติกรรมต่างๆ ที่น่าจะเกิดขึ้น

พันธุ์สุรย์ ลดาวัลย์ สิทธิธัญ ประพุทธิสาร และโรเบิร์ต บี เท็กซเตอร์ (2527: 24) ได้ให้ความหมายของการวิจัยอนาคตว่า เป็นการศึกษาที่มีระบบแบบแผนเกี่ยวกับทางเลือกในอนาคตที่คนกลุ่มหนึ่งเห็นোসังคมหนึ่งคิดว่าเป็นไปได้หรือน่าจะเป็นไปได้ มโนทัศน์พื้นฐานของการวิจัยอนาคตที่เรียกว่า 4 P's คือ

1) Projection การพยายามบรรยายสะท้อนถึงทางเลือกต่างๆ ที่อาจเป็นไปได้ในอนาคต การบรรยายรูปแบบของอนาคตต่างๆ นี้ นักอนาคตศาสตร์เรียกว่า การสร้างอนาคต (Scenario Building)

2) Preparation การเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับอนาคต เช่น การเตรียมหาขุทวิธี (Strategy) และกลวิธี (Tactics) ที่จะดำเนินการให้บรรลุกับอนาคตที่พึงประสงค์ ในขณะเดียวกันก็พร้อมที่จะเผชิญกับอนาคตที่ไม่ประสงค์

3) Protection การคิดถึงทางเลือกต่างๆ ทำให้ตระหนักถึงโอกาสของการเกิดสภาพการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต และช่วยให้สามารถหาทางป้องกันและกำจัดองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดอนาคตที่ไม่พึงประสงค์ล่วงหน้าได้

4) Preservation เมื่อกำหนดอนาคตที่พึงประสงค์ก็หาทางรักษาหรือสงวนอนาคตที่ต้องการไว้ โดยการพยายามทำให้มันเกิดเป็นจริง

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า การวิจัยอนาคต เป็นการศึกษาอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับทางเลือกในอนาคต โดยมองถึงเหตุการณ์หรือพฤติกรรมต่างๆ ของเรื่องที่ศึกษาที่คาดว่าจะ เป็นไปได้ หรือน่าจะเป็นไปได้ในอนาคต รวมถึงปฏิสัมพันธ์และผลกระทบในระหว่างเหตุการณ์หรือพฤติกรรมต่างๆ ที่น่าจะเกิดขึ้น

6.4 จุดมุ่งหมายของการวิจัยอนาคต

การวิจัยอนาคตมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

1. เพื่อบรรยายทางเลือกที่เป็นไปได้ หรือน่าจะเป็นไปได้สำหรับประชากร กลุ่มหนึ่ง
2. เพื่อพิจารณาบทวนระดับความรู้หรือความไม่รู้ของเราเกี่ยวกับอนาคตที่เป็นไปได้
3. เพื่อชี้ให้เห็นถึงผลพาดพิงหรือผลอันอาจเกิดขึ้นจากอนาคตที่เป็นไปได้นั้นๆ

4. เพื่อเตือนให้ทราบล่วงหน้าถึงอนาคตอันไม่พึงประสงค์ที่อาจเกิดขึ้นได้นั้น
5. ทำให้เข้าใจกฎเกณฑ์ของการเปลี่ยนแปลงต่างๆ (พันธุสุริย์ ลดาวัลย์ สิทธิณัฐ ประพุทธนิตินสาร และโรเบิร์ต บี เท็กซ์เตอร์, 2527)

โดยทั้งนี้จุดมุ่งหมายหลักของการวิจัยอนาคตมีใช้อยู่ที่การทำนายที่ถูกต้อง หากแต่อยู่ที่การสำรวจและศึกษาแนวโน้มที่เป็นไปได้หรือน่าจะเป็นไปได้ในเรื่องที่ศึกษาให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ทั้งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ เพื่อหาทางทำให้แนวโน้มที่พึงประสงค์นั้นเกิดขึ้นและป้องกันหรือขจัดแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์ให้หมดไปหรือหาทางที่จะเผชิญกับแนวโน้มที่มีพึงประสงค์นั้นอย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าหากว่ามันจะเกิดขึ้นจริงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นข้อมูลที่ได้จากการวิจัยอนาคตจะมีประโยชน์โดยตรงต่อการวางแผน การกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ ตลอดไปจนถึงการกำหนดยุทธวิธีและกลวิธีที่จะนำไปสู่การสร้างอนาคตที่พึงประสงค์ การป้องกันหรือขจัดอนาคตที่ไม่พึงประสงค์ (จุมพล พูลภัทรชีวิน, 2530: 42)

จะเห็นได้ว่า การวิจัยอนาคตมีจุดมุ่งหมายในการอธิบายทางเลือกที่เป็นไปได้ หรือน่าจะเป็นไปได้ในอนาคต และทำให้เข้าใจกระบวนการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เพื่อการดำเนินงานไปในทิศทางที่ถูกต้องและสอดคล้องกับความเป็นจริงมากที่สุด

6.5 เทคนิคการวิจัย EDFR

6.5.1 ความหมาย

อี ดี เอฟ อาร์ (EDFR) เป็นคำย่อมาจากคำเต็มในภาษาอังกฤษว่า Ethnographic Delphi Future Research เป็นเทคนิคการวิจัยอนาคตที่พัฒนารูปแบบการวิจัยมาจากเทคนิควิจัยอนาคตสองเทคนิคคือ เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EFR (Ethnographic Futures Research) และเทคนิคเดลฟาย (Delphi) โดยการผสมผสานทั้งสองเทคนิคและปรับให้มีความยืดหยุ่นในระเบียบวิธีวิจัยเพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ตามปัญหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่หลากหลายรูปแบบ (จุมพล พูลภัทรชีวิน, 2530)

6.5.2 ความเป็นมาของ อี ดี เอฟ อาร์ (EDFR)

เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR ได้รับการพัฒนาขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2522 โดย รศ. ดร. จุมพล พูลภัทรชีวิน ขณะกำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาเอก ที่มหาวิทยาลัยมินนิโซตา มูลเหตุจูงใจเกิดจากการศึกษาวิชาเกี่ยวกับอนาคตศึกษา (Futures Studies) และการวิจัยอนาคต (Futures Research) โดยเฉพาะเทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi) และ EFR (Ethnographic Futures Research) และการมีโอกาสดำเนินการวิจัยร่วมกับศาสตราจารย์ ดร. โรเบิร์ต บี เท็กซ์เตอร์ (Robert B. Textor) แห่งมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (Stanford University) ผู้พัฒนาเทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EFR โดยเทคนิคนี้เพิ่มความเป็นระบบและความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยการผสมผสานระเบียบวิธี

ระหว่าง EFR และ Delphi เข้าด้วยกัน เป็นระเบียบวิธีที่ช่วยให้นักวิจัยได้มาซึ่งข้อมูลแนวโน้มที่เป็นระบบและน่าเชื่อถือมากขึ้น เพราะเทคนิคใหม่ (EDFR) นำจุดเด่นหรือข้อดีของทั้ง EFR และ Delphi มารวมกัน ซึ่งจุดเด่นของทั้งสองวิธีช่วยลบหรือแก้จุดอ่อนได้เป็นอย่างดี โดยจุมพล พูลภัทรชีวิน (2530) ผู้พัฒนาเทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR ได้ทดลองใช้ครั้งแรกกับงานวิจัยเรื่อง “Alternative Futures of Thai University: An EDFR Study” ในปีถัดมา และต่อมาได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร Cultural and Educational Futures

6.5.3 เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR

เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR พัฒนามาจากปรัชญาการศึกษาและการวิจัยอนาคต ซึ่งมีความเชื่อพื้นฐานและจุดมุ่งหมายที่ต่างจากการวิจัยรูปแบบดั้งเดิมในอดีต ดังนั้นเพื่อให้เข้าใจเบื้องหลังกระบวนการและขั้นตอนการวิจัยของ EDFR ผู้เขียนจะขอเสนอความเชื่อพื้นฐานของการศึกษาและการวิจัยอนาคต และจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของการวิจัยอนาคตก่อน แล้วตามด้วยขั้นตอนของระเบียบวิธีวิจัยของ EDFR การประยุกต์ EDFR แล้วปิดท้ายด้วยประโยชน์ของการวิจัยอนาคตโดยรวม

1. ความเชื่อพื้นฐานบางประการของการศึกษาและการวิจัยอนาคต นักอนาคตนิยมมีความเชื่อพื้นฐานว่า 1) อนาคตเป็นเรื่องที่มีมนุษย์สามารถทำการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ 2) ความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวกับอนาคต มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจของเขา และ 3) เชื่อว่ามนุษย์สามารถจะควบคุมและสร้างอนาคตได้

2. จุดมุ่งหมายหลักของการวิจัยอนาคตมิใช่อยู่ที่การทำนายที่ถูกต้อง หากอยู่ที่การสำรวจและศึกษาแนวโน้มที่เป็นไปได้หรือน่าจะเป็นเรื่องที่ศึกษาให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ทั้งที่พึงประสงค์ (Desirable) และไม่พึงประสงค์ (Undesirable) เพื่อที่จะหาทางทำให้แนวโน้มที่พึงประสงค์นั้นเกิดขึ้น และป้องกันหรือขจัดแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์ให้หมดไป หรือหาทางที่จะเผชิญกับแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์นั้นอย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าหากว่ามันจะเกิดขึ้นจริงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นข้อมูลที่ได้จากการวิจัยอนาคตจะมีประโยชน์โดยตรงต่อการวางแผน การกำหนดนโยบาย การตัดสินใจตลอดไปจนถึงการกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategies) และกลวิธี (Tactics) ที่จะนำไปสู่การสร้างอนาคตที่พึงประสงค์ และการป้องกันหรือขจัดอนาคตที่ไม่พึงประสงค์

3. ขั้นตอนการทำวิจัยแบบ EDFR

4. การประยุกต์ EDFR

ถึงแม้ว่า EDFR จะเป็นเทคนิคการวิจัยที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อการวิจัยอนาคตก็ตาม แต่เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR รวมไปถึง Delphi และ EFR ก็สามารถนำไปใช้วิจัยในทำนองเดียวกันกับการวิจัยรูปแบบอื่น ๆ ที่มีอยู่ได้ เช่นการวิจัยเพื่อสำรวจความคิดเห็น สำรวจปัญหา วิจัยเพื่อหารูปแบบเพื่อกำหนดนโยบาย เพื่อกำหนดมาตรฐาน เพื่อหาวิธีแก้ปัญหาและเพื่อการตัดสินใจเป็นต้น จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันได้มีการนำเทคนิคการวิจัยอนาคตแบบต่างๆ ไปใช้ในวงการต่างๆ มากมาย

ทั้งนี้เพื่อวางแผนในอนาคต วิเคราะห์และแก้ไขปัญหาในปัจจุบัน ตลอดจนการวิเคราะห์อดีต เพราะเทคนิคการวิจัยอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเดลฟาย และ EDFR นั้นช่วยให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่เป็นระบบและน่าเชื่อถือมากขึ้น

จุมพล พูลภัทรชีวิน (2530) สรุปขั้นตอนเทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR ไว้ดังนี้ คือ

1. กำหนดและเตรียมตัวกลุ่มผู้เชี่ยวชาญขั้นนี้ถือว่าสำคัญและจำเป็นมาก เราเชื่อว่าได้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เชี่ยวชาญจริงๆ ทำให้ผลการวิจัยน่าเชื่อถือมากขึ้นเท่านั้น ส่วนการเตรียมตัวกลุ่มผู้เชี่ยวชาญก็มีความจำเป็น เพราะผู้เชี่ยวชาญอาจมองไม่เห็นความสำคัญของการวิจัยลักษณะนี้ หรืออาจไม่มีเวลาให้ผู้วิจัยได้เต็มที่ ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องติดต่อกับผู้เชี่ยวชาญเป็นการส่วนตัว อธิบายถึงจุดหมาย ขั้นตอนต่างๆ ของการวิจัย เวลาที่ต้องใช้โดยประมาณ และประโยชน์ของการวิจัย ย้ำถึงความจำเป็นและความสำคัญของการใช้ผู้เชี่ยวชาญ แล้วจึงขอความร่วมมือ ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือก็จำเป็นต้องไปหาผู้เชี่ยวชาญท่านต่อไป ถ้าได้รับความร่วมมือก็ขอนัดวันและเวลาสำหรับสัมภาษณ์ การเตรียมผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว นอกจากจะทำให้มั่นใจได้ว่าจะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีแล้ว ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญได้มีเวลาเตรียมตัว เตรียมข้อมูล จัดระบบข้อมูลและความคิดล่วงหน้า ช่วยให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่นำเชื่อถือเพิ่มขึ้น

2. สัมภาษณ์ (EDFR รอบที่หนึ่ง) การสัมภาษณ์ที่ลักษณะและขั้นตอนคล้ายกับ EFR แต่ EDFR มีความยืดหยุ่นมากกว่า กล่าวคือ ผู้วิจัยสามารถที่จะเลือกรูปแบบการสัมภาษณ์ที่จะสนองตอบต่อจุดหมาย เวลา งบประมาณ และสถานการณ์ของการวิจัยได้ คือ อาจยึดตามรูปแบบของ EFR โดยเริ่มจาก Optimistic-Realistic (O-R) Pessimistic-Realistic (P-R) และ Most Probable (M-P) ตามลำดับ หรืออาจจะเลือกสัมภาษณ์เฉพาะแนวโน้มที่ผู้เชี่ยวชาญคาดว่าจะเป็นไปได้ และน่าจะเป็น โดยไม่คำนึงถึงว่าแนวโน้มเหล่านั้นจะเป็นไปในทางดีหรือร้าย เพราะในการทำ EDFR รอบที่สองและสาม หากผู้วิจัยสนใจจะแยกศึกษาอนาคตภาพทั้ง 3 ภาพแบบ EFR ผู้วิจัยก็สามารถทำได้โดยการออกแบบสอบถามที่จะช่วยให้ได้อนาคตภาพทั้ง 3 ภาพอย่างเป็นระบบได้ (ดูตัวอย่าง แบบสอบถามในงานวิจัยของผู้เขียนที่อ้างไว้แล้วในตอนท้ายของบทความนี้)

3. วิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อสร้างเป็นเครื่องมือสำหรับทำเดลฟาย

4. สร้างเครื่องมือ

5. ทำเดลฟาย (EDFR รอบที่สอง สาม.....)

6. เขียนอนาคตภาพ

เนื่องจากขั้นตอนการวิจัยอนาคตแบบ EDFR มีขั้นตอนการทำเดลฟายด้วย ซึ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยของเทคนิคเดลฟาย (ประยูร ศรีประสาธน์, 2523) มีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

1. กำหนดปัญหาที่จะศึกษา ปัญหาที่จะวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟายควรเป็นปัญหาที่ยังไม่มี คำตอบที่ถูกต้องแน่นอนและสามารถวิจัยปัญหาได้จากการให้ผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้นๆ เป็นผู้

ตัดสิน ประเด็นปัญหาควรจะนำไปสู่การวางแผนนโยบายหรือการคาดการณ์ในอนาคต

2. การเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญมากเนื่องจากคุณลักษณะเฉพาะของการวิจัยแบบเทคนิคเดลฟาย คือ การอาศัยข้อคิดเห็นจากการตอบของผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิจัยจะน่าเชื่อถือหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่ากลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เลือกสรรมานั้น สามารถให้ข้อมูลที่ น่าเชื่อถือได้เพียงใด ดังนั้นสิ่งที่ผู้วิจัยจะต้องคำนึงถึงในการเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ความสามารถของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ความร่วมมือของผู้เชี่ยวชาญ จำนวนผู้เชี่ยวชาญและวิธีการ เลือกสรรผู้เชี่ยวชาญ

3. การทำแบบสอบถาม ในกระบวนการวิจัยโดยใช้เทคนิคเดลฟายนี้ จะให้ ผู้เชี่ยวชาญตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 รอบ ดังนี้

3.1 การสร้างแบบสอบถามรอบที่ 1 การทำแบบสอบถามฉบับแรก โดยทั่วไป แบบสอบถามฉบับแรกเป็นแบบสอบถามปลายเปิดและเป็นการถามแบบกว้างๆ ให้ครอบคลุม ประเด็นปัญหาที่จะวิจัยนั้น เพื่อระดมความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยทางไปรษณีย์ที่สอดซอง ซึ่งจำหน่ายและปิดดวงตราไปรษณีย์ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เชี่ยวชาญ กำหนดเวลาในการส่ง คำตอบนี้คืนภายใน 2 สัปดาห์ ถ้าผู้เชี่ยวชาญคนใดไม่ส่งคืนควรทวงถาม สำหรับการวิเคราะห์ คำตอบแบบสอบถามรอบแรก ผู้วิจัยจะต้องรวบรวมความคิดเห็นและวิเคราะห์โดยละเอียดและนำมา สังเคราะห์เป็นประเด็นโดยตัดข้อมูลที่ซ้ำซ้อนออกเพื่อนำไปสร้างแบบสอบถามในรอบต่อไป

3.2 การสร้างแบบสอบถามรอบที่ 2 โดยการนำคำตอบที่วิเคราะห์ได้จากรอบ แรกมาสร้างเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) อาจใช้ 5 ระดับเพื่อให้ ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนให้น้ำหนักความสำคัญของแต่ละข้อ รวมทั้งเหตุผลที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ของแต่ละข้อลงในช่องว่างที่เว้นไว้ตอนท้ายประโยค หรือควรการแก้ไขสำนวนผู้เชี่ยวชาญสามารถ ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมได้ แล้วส่งแบบสอบถามในรอบนี้ให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมและอำนวยความสะดวกในการส่งคืนทางไปรษณีย์เช่นเดียวกับรอบแรกและสำหรับการวิเคราะห์คำตอบจาก แบบสอบถามรอบที่ 2 โดยการนำคำตอบแต่ละข้อมาหาค่ามัธยฐาน (Median) ฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์ (Interquartile Range)

3.3 การวิเคราะห์แบบสอบถามรอบที่ 3 นำคำตอบแต่ละข้อจากการวิเคราะห์ รอบที่ 2 โดยพิจารณาจากค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ กล่าวคือ ถ้าค่าพิสัยระหว่างควอไทล์แคบแสดง ว่า คำตอบที่วิเคราะห์ได้นั้นมีความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่สอดคล้องกัน ซึ่งถ้าผู้วิจัยได้ข้อมูล เพียงพอก็อาจสรุปผลการวิจัยได้รอบนี้เลย แต่ถ้าค่าพิสัยระหว่างควอไทล์กว้าง (มีค่ามาก) แสดง ว่า คำตอบที่วิเคราะห์ได้นั้นมีความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญไม่สอดคล้องกัน(ต่างกัน) ก็อาจสร้าง แบบสอบถามใหม่เป็นแบบสอบถามรอบที่ 3 โดยมีข้อความเดียวกันกับแบบสอบถามรอบที่ 2 แต่ เพิ่มตำแหน่งของค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์และเครื่องหมายแสดงตำแหน่งที่ผู้เชี่ยวชาญ ทำนั้นๆ ได้ตอบในแบบสอบถามรอบที่ 2 ลงไป แล้วส่งกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญท่านนั้นได้ยืนยัน คำตอบเดิมหรือเปลี่ยนแปลงคำตอบใหม่

3.4 การวิเคราะห์แบบสอบถามรอบที่ 4 ทำตามขั้นตอนหรือวิธีการเดียวกันกับรอบที่ 3 ถ้าผลการวิเคราะห์ครั้งนี้ปรากฏคำตอบที่ได้มีความสอดคล้องกัน นั่นคือ ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์แคบก็ยุติกระบวนการวิจัยได้ แต่ถ้าคำตอบทั้งหมดยังมีความต่างกันก็สร้างแบบสอบถามใหม่เป็นแบบสอบถามรอบที่ 4 โดยมีข้อความเดียวกันกับแบบสอบถามรอบที่ 3 ด้วยวิธีการเดิมอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการวิจัยเดลฟายสามารถได้ข้อสรุปผลการวิจัยจากแบบสอบถามรอบที่ 3 และหากดำเนินการวิจัยรอบที่ 4 ก็จะได้ข้อสรุปใกล้เคียงกับรอบที่ 3

จะเห็นได้ว่า เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) เป็นเทคนิคการวิจัยอนาคตที่ตอบสนองจุดมุ่งหมายและความเชื่อพื้นฐานของการวิจัยอนาคตมากที่สุดวิธีหนึ่งในปัจจุบัน เป็นเทคนิคการวิจัยที่รวมเอาจุดเด่นหรือข้อดีของเทคนิค EFR และ Delphi เข้าด้วยกันการรวมข้อดีทั้งสองเทคนิคช่วยแก้จุดอ่อนของแต่ละเทคนิคได้เป็นอย่างดี โดยหลักการแล้วเทคนิค EDFR เป็นการผสมผสานระหว่างเทคนิค EFR กับ Delphi เข้าด้วยกัน ขั้นตอนต่างๆ ของ EDFR ก็คล้ายๆ กับ Delphi เพียงแต่ได้มีการปรับปรุงวิธีให้มีความยืดหยุ่น และเหมาะสม มากขึ้น โดยในรอบแรกของการวิจัยจะใช้การสัมภาษณ์แบบ EFR ที่ปรับปรุงแล้ว หลักจากการสัมภาษณ์ในรอบแรก ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วสร้างเป็นเครื่องมือ ซึ่งมักจะมีลักษณะเป็นแบบสอบถามแล้วส่งไปให้ผู้เชี่ยวชาญตอบตามรูปแบบของเดลฟาย เพื่อที่จะทำการกรองความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาฉันทามติ ซึ่งมักจะทำประมาณ 2-3 รอบ หลังจากนั้นจะนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวโน้มที่มีความเป็นไปได้มาก และมีความสอดคล้องทางความคิดเห็นระหว่างกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อสรุปเขียนเป็นอนาคตภาพ

6.6 ประโยชน์ของการศึกษาและวิจัยอนาคต

จุฬพล พูลภัทรชีวิน (2529) อธิบายประโยชน์ของการศึกษาและการวิจัยอนาคต ไว้ดังนี้

1. การศึกษาและการวิจัยอนาคตช่วยให้ได้ข้อมูลที่สำคัญ และจำเป็นเกี่ยวกับอนาคตที่จะนำมาใช้ในกระบวนการตัดสินใจ การกำหนดนโยบาย และการวางแผน เพราะการศึกษาและการวิจัยอนาคตมักจะให้หรือนำไปสู่สิ่งต่างๆ ได้แก่ การให้กรอบสำหรับการตัดสินใจหลายรูปแบบ การบ่งชี้ถึงอันตรายและโอกาสต่างๆ แนววิธีแก้ปัญหาแบบต่างๆ ช่วยประเมินนโยบายและการปฏิบัติต่างๆ ช่วยให้เห็น และเข้าใจปัจจุบันและอดีตดีขึ้น ช่วยเพิ่มทางเลือก รวมทั้งช่วยกำหนดจุดหมายและแสวงหาวิธีที่จะบรรลุจุดหมาย

2. ช่วยเตรียมมนุษย์ให้มีความพร้อมที่จะเผชิญกับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องโดยการให้ประสบการณ์ล่วงหน้า (Pre-experience) แก่มนุษย์ว่าอนาคตจะเป็นอย่างไร เพื่อจะได้เตรียมพร้อมว่าควรจะทำตัวอย่างไร จะได้ไม่เกิดหรือลดอาการ Future Shock ให้การรับรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตบนโลกที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและสับสน การรับรู้หรือมโนทัศน์ดังกล่าว ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการปกติตามธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยอาจจะกลายเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ การเลือกเป็นสิ่งจำเป็น การปฏิเสธ

ที่จะเลือกก็คือ การเลือก โลกในอนาคตน่าจะแตกต่างอย่างสิ้นเชิงในหลายๆ ด้านจากโลก มนุษย์มีความรับผิดชอบต่อนาคตของเขา อนาคตมิใช่เป็นเพียงสิ่งที่ปรากฏขึ้นต่อหน้าเขาเท่านั้น วิธีการที่ได้ผลในอดีต อาจจะไม่ได้ผลในอนาคต เพราะสภาพการณ์เปลี่ยนไป กระตุ้นให้มนุษย์ทำการศึกษาอนาคตอย่างมี “สติ” และดำเนินชีวิตในปัจจุบันอย่างมีสติ

3. ช่วยให้ผู้เห็นถึงความสำคัญ และความสัมพันธ์ของระบบต่างๆ ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างกันมากขึ้น

4. ช่วยชี้แนะและเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และความคิด

5. ช่วยให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพราะไม่ติดอยู่กับปัญหาในอดีตและปัจจุบัน

6. ช่วยกระตุ้นให้มนุษย์ (ทั้งเด็กและผู้ใหญ่) ใฝ่หาความรู้โดยการเป็นผู้สร้าง ความรู้มากกว่าเรียนสิ่งที่ผู้อื่นบอกหรือทำมาแล้วแต่เพียงอย่างเดียว

7. ให้แนวคิดในการพัฒนาปรัชญาชีวิตที่ผสมกลมกลืนกับแนวโน้มในอนาคต

8. และอื่นๆ เช่น ให้สันทนาการและความสนุกเพลิดเพลิน ให้ความท้าทาย

จะเห็นได้ว่า การศึกษาและการวิจัยอนาคตช่วยให้ได้ข้อมูลที่สำคัญ และจำเป็นเกี่ยวกับอนาคตที่จะนำมาใช้ในกระบวนการตัดสินใจ การกำหนดนโยบาย และการวางแผน

โดยสรุป แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยอนาคตที่ได้นำเสนอ ประกอบด้วย ประเด็นหลักเกี่ยวกับแนวคิดอนาคตศึกษาที่ได้รับการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง แนวคิดและวิธีการศึกษาอนาคต ความหมายของการวิจัยอนาคต จุดมุ่งหมายของการวิจัยอนาคต เทคนิคการวิจัย EDFR และประโยชน์ของการศึกษาและวิจัยอนาคต ซึ่งการศึกษาอนาคตมีบทบาทสำคัญตั้งแต่ระดับประเทศในการวางแผนและยุทธศาสตร์การพัฒนา รวมถึงระดับปัจเจกบุคคลในการตัดสินใจ การดำเนินชีวิตและการทำางานอย่างมีสติรอบคอบเสมอ

ตอนที่ 7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยในประเทศ

ทวีชัย บุญเติม (2540) ได้ศึกษาการพัฒนาการจัดการเชิงยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น สำหรับพุทธศักราช 2540 เพื่อกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่นตามขั้นตอนการจัดการเชิงยุทธศาสตร์ของเซอร์โตและปีเตอร์ ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ขั้นตอนการสร้างทิศทางของมหาวิทยาลัย และขั้นตอนการกำหนดยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น สำหรับพุทธศักราช 2540 ผลวิจัยพบว่า มหาวิทยาลัย ขอนแก่นมีทิศทางการพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นสถาบันที่พึ่งหลักทางวิชาการแก่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและประเทศลุ่มแม่น้ำโขง มีการบริหารจัดการที่มีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ ให้บริการวิชาการอย่างหลากหลายเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนโดยอาศัยเทคโนโลยีเครือข่ายสารสนเทศ ยุทธศาสตร์หลักที่

กำหนดเพื่อให้บรรลุตามทิศทางนี้คือ การนำมหาวิทยาลัยสู่การเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการ

คำเพชร ฐริปัญญา (2550) ได้ศึกษาปัจจัยความสำเร็จของสถาบันอุดมศึกษาระดับโลก และสภาพปัจจุบันของสถาบันอุดมศึกษาไทย เพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับโลก ไทยสู่การเป็นมหาวิทยาลัยระดับโลก ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยความสำเร็จของสถาบันอุดมศึกษาระดับโลกขึ้นอยู่กับคุณภาพของภารกิจหลักของการศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้แก่ หลักสูตรและการสอน การวิจัย การบริการทางวิชาการ และมิติทางวัฒนธรรม ปัจจัยด้านความเป็นนานาชาติของมหาวิทยาลัยระดับโลก ได้แก่ 1) การจัดการคุณภาพและโครงสร้างพื้นฐาน 2) หลักสูตรและนวัตกรรม 3) การวิจัย 4) การศึกษาเรื่องอาณานิคมศึกษา นิสิตนักศึกษาและนักวิชาการจากนานาชาติ 5) ความร่วมมือทางวิชาการและการพัฒนาด้านนานาชาติ 6) การบริการทางสังคม และความฉลาดทางวัฒนธรรม จากการวิจัยผู้วิจัยได้นำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับโลก ไทยสู่การเป็นมหาวิทยาลัยระดับโลก ซึ่งประกอบไปด้วยส่วนประกอบของยุทธศาสตร์ และยุทธศาสตร์ในระดับองค์การ 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างคุณค่าเพื่อความเป็นเลิศในภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษา และเป็นองค์การอัจฉริยะ 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 3) ยุทธศาสตร์การประกอบการของมหาวิทยาลัย 4) ยุทธศาสตร์การสร้างเครือข่ายทางวิชาการทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

ต่อตระกูล อุบลวัตร (2550) ได้ศึกษาอุปสงค์ของผู้เรียนที่มีต่อสถาบันอุดมศึกษาต่างชาติที่จะมาให้บริการการศึกษาในประเทศไทย ศึกษาผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับสถาบันอุดมศึกษาไทยจากการเปิดเสรีทางการค้า และนำเสนอยุทธศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษาไทยในบริบทการเปิดเสรีทางการค้า ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการของผู้เรียนที่มีต่อสถาบันอุดมศึกษาต่างชาติที่จะมาให้บริการการศึกษาในประเทศไทยอยู่ในระดับปานกลาง สาขาวิชาที่ผู้เรียนต้องการเรียนมากที่สุดคือ พาณิชยศาสตร์และการบัญชี วิศวกรรมศาสตร์ และนิเทศศาสตร์ สำหรับประเทศที่ผู้เรียนต้องการให้มาตั้งมหาวิทยาลัยในประเทศไทย คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และออสเตรเลีย ปัจจัย 3 ลำดับแรกที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนในสถาบันอุดมศึกษาต่างชาติ คือ โอกาสการมีงานทำหลังจากสำเร็จการศึกษา คุณภาพของคณาจารย์ และความเป็นมาตรฐานสากลของหลักสูตร ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับอุปสงค์ของนักเรียนมี 6 ปัจจัยร่วมกัน คือ ทักษะภาษาที่จะได้รับการศึกษาในหลักสูตรนานาชาติ เพศของผู้เรียน ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารในการเรียนการสอน โอกาสการเป็นนักเรียนแลกเปลี่ยน รายได้ในอนาคต และรายได้ครอบครัว การศึกษาผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับสถาบันอุดมศึกษาไทยจากการเปิดเสรีทางการค้า พบว่า สถาบันอุดมศึกษาของไทยทั้งรัฐและเอกชน คาดการณ์ถึงผลกระทบว่าจะไม่เกิดผลกระทบอย่างรุนแรง แต่มีได้หมายความว่าไม่เกิดผลกระทบใดๆเลย ผลกระทบที่สถาบันอุดมศึกษาไทย อาจจะได้รับผลกระทบมีอยู่ 4 ประเด็น คือ 1) การเคลื่อนย้าย

กำลังคนในส่วนของคณาจารย์ 2) การแข่งขันด้านความเป็นนานาชาติ 3) การแข่งขันด้านชื่อเสียงของสถาบันอุดมศึกษาไทยกับต่างชาติ 4) การแข่งขันด้านความพร้อมในการลงทุน ตลอดจนอุปกรณ์การเรียนการสอน ยุทธศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษาไทยในบริบทการเปิดเสรีทางการค้า ซึ่งประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ 7 ยุทธศาสตร์ ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ในการเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันของสถาบันอุดมศึกษาไทย ดังนี้ 1) ยุทธศาสตร์ด้านการปฏิรูประบบบริหารจัดการอุดมศึกษา 2) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาคณาจารย์และบุคลากรอุดมศึกษา 3) ยุทธศาสตร์ด้านคุณภาพการศึกษา 4) ยุทธศาสตร์ด้านต้นทุนการจัดการศึกษา 5) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาความสามารถทางภาษาต่างประเทศ 6) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างเอกลักษณ์ความเป็นไทยในบริบทนานาชาติ และ 7) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างภาพลักษณ์ของสถาบันอุดมศึกษาไทย

7.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

Volbrecht and Walters (2000) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง Re-imagining a Picture: Higher Education in Lifelong Learning ได้อธิบายภาพบทบาทและหน้าที่ใหม่ของสถาบันอุดมศึกษา ที่ไม่ใช่การบรรยายให้ความรู้โดยคณาจารย์ และโลกในยุคปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาต้องเปลี่ยนบทบาทไปสู่การเป็นองค์กรการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โยงานวิจัยนี้ได้ยกตัวอย่างมหาวิทยาลัย University of Western Cape ประเทศแอฟริกาใต้ มาเป็นต้นแบบการนำเสนอผลการปฏิบัติที่ดี เน้นการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกกับผู้ที่มามีบทบาทในการเปลี่ยนภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย (Mr. Terry Volbrecht is a senior lecturer in the Division for Lifelong Learning at the University of Western Cape.) ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนามหาวิทยาลัยไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ มีองค์ประกอบ ได้แก่ เน้นการจัดการเรียนการสอนที่เป็นระบบ (a systematic introduction to the field of study) นำเสนอมุมมองเชิงเปรียบเทียบเนื้อหาที่ศึกษา (a comparative or contextual framework for viewing the field of study) มุ่งพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน (broaden the student and provide generic skills) มีโครงสร้างที่เปิดโอกาสและให้อิสระในการเลือกเรียนรู้ของผู้เรียนผู้เรียน (some freedom of choice and flexibility of structure) มุ่งการพัฒนา การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (development of self-directed learning) นอกจากนี้ กระบวนการสอนที่สำคัญที่ต้องมี ได้แก่ เพื่อช่วยเพื่อน และการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (peer-assisted and self-directed learning) การเรียนรู้จากประสบการณ์และตามสถานการณ์จริง (experiential and real-world learning) การใช้ทรัพยากรและปัญหาเป็นฐานการเรียนรู้ (resource-based and problem-based learning) การสะท้อนคิดและการวิพากษ์การเรียนรู้เพื่อตระหนักด้วยตนเอง (reflective practice and critical self-awareness) สื่อการเรียนรู้หลากหลาย (open learning and alternative delivery mechanisms)

Brennan and Jary (2005) ได้ศึกษาเรื่อง What is learned at university? The Social and Organisational Mediation of University Learning: A research project โดยได้ตั้งคำถามวิจัย

ว่า ผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรบ้างจากสถาบันอุดมศึกษาที่จะเป็นประโยชน์กับการดำเนินชีวิต และ ดำเนินการวิจัยเชิงลึกเพื่อให้ได้คำตอบ ทั้งการสังเคราะห์วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ มหาวิทยาลัยต่างๆ 5 สถาบันการศึกษา การสนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งการประเมินแผนและ นโยบาย ผลการวิจัยระบุชัดเจนว่า ทุกๆ มหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญกับสาระเนื้อหาหลักสูตรที่ สอน มากกว่าวิธีการสอน โดยสถาบันอุดมศึกษาควรมุ่งการจัดการเรียนการสอนที่ผลผลิต (Outcome) มากกว่าทักษะความสามารถบางอย่างเท่านั้น

European University Association (2008) ได้ศึกษาเรื่อง European universities' Charter on Lifelong learning โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการนำเสนอแนวทางการพัฒนามหาวิทยาลัย ด้วยยุทธศาสตร์การเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลการวิจัย ระบุแนวทางการพัฒนามหาวิทยาลัย ได้แก่ การ บรรจุแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุทธศาสตร์การพัฒนา การจัดการเรียนการสอนโดยคำนึงถึง ความแตกต่างระหว่างผู้เรียน โปรแกรมการเรียนรู้ต้องเปิดโอกาสให้กับผู้ใหญ่ที่สนใจกลับเข้ามาหา ความรู้ จัดให้มีการให้คำปรึกษาแนะนำ ให้ความสำคัญกับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผ่านมาของ ผู้เรียน สร้างบรรยากาศการเรียนรู้เกิดเป็นวัฒนธรรมที่มีคุณค่า ยกระดับการวิจัย การสอนและ นวัตกรรมในมิติของการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จัดการเรียนการสอนที่สร้างสรรค์และยืดหยุ่น สร้างเครือข่ายกับสถาบันสังคมอื่นๆ ได้แก่ ชุมชน องค์กรรัฐและเอกชนทั้งในประเทศและ ต่างประเทศปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างของสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ให้โอกาสผู้เรียน

National Institute of Adult Continuing Education (2009) สถาบันการศึกษาผู้ใหญ่ ต่อเนื่องแห่งชาติของประเทศอังกฤษ (England and Wales) ได้ศึกษาเรื่อง Lifelong Learning and the Future of Higher Education โดยได้เสนอมุมมองในอนาคตของสถาบันอุดมศึกษาที่ต้องเผชิญ ความท้าทายนานัปการ ได้แก่ 1) สหราชอาณาจักรเป็นประเทศที่มีลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิต มากอยู่แล้วเมื่อเทียบกับมาตรฐานนานาชาติ 2) นโยบายของรัฐไม่เอื้อต่อระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3) การขยายตัวของการศึกษาระดับอุดมศึกษากระทบต่อผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษาระดับ ครบถ้วน และ สังคม เนื่องจากทำให้เกิดความแตกต่างด้านโอกาสในชีวิตของผู้ที่ได้รับและไม่ได้รับการศึกษา 4) การสนับสนุนค่าเรียนจากรัฐซึ่งยังไม่ครอบคลุมถึงผู้ที่เป็นนักศึกษาไม่เต็มเวลา 5) ความล้มเหลว ของมาตรฐานนานาชาติที่ไม่ส่งเสริมการสะสมและโอนหน่วยกิต 6) มหาวิทยาลัยมีส่วนรับผิดชอบ หลักต่อการผลิตต้นทุนที่เป็นที่ต้องการทั้งทางด้านมนุษย์ อัตลักษณ์ ความคิดสร้างสรรค์ และด้าน จิตใจ 7) การให้ความสำคัญต่อการศึกษาระดับอุดมศึกษาซึ่งเป็นส่วนที่ช่วยพัฒนาความสามารถของ บุคคลและมีการเรียนรู้ตลอดชีวิตเข้ามามีบทบาทสำคัญ 8) การพัฒนาต้องอาศัยความร่วมมือจาก หลายๆ ฝ่าย 9) การกระจายอำนาจของสหราชอาณาจักรไม่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน และนายจ้าง และ 10) สถาบันทางการศึกษาจะต้องแสดงออกถึงอิสรภาพในการจัดการตนเอง ซึ่ง ความท้าทายเหล่านี้ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงเป็นภารกิจที่สำคัญที่ทุกภาคส่วนใน ประเทศ สหราชอาณาจักรต้องร่วมมือกันเพื่อให้ประเทศเป็นประเทศที่มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตใน ระดับ อุดมศึกษาอย่างแท้จริง

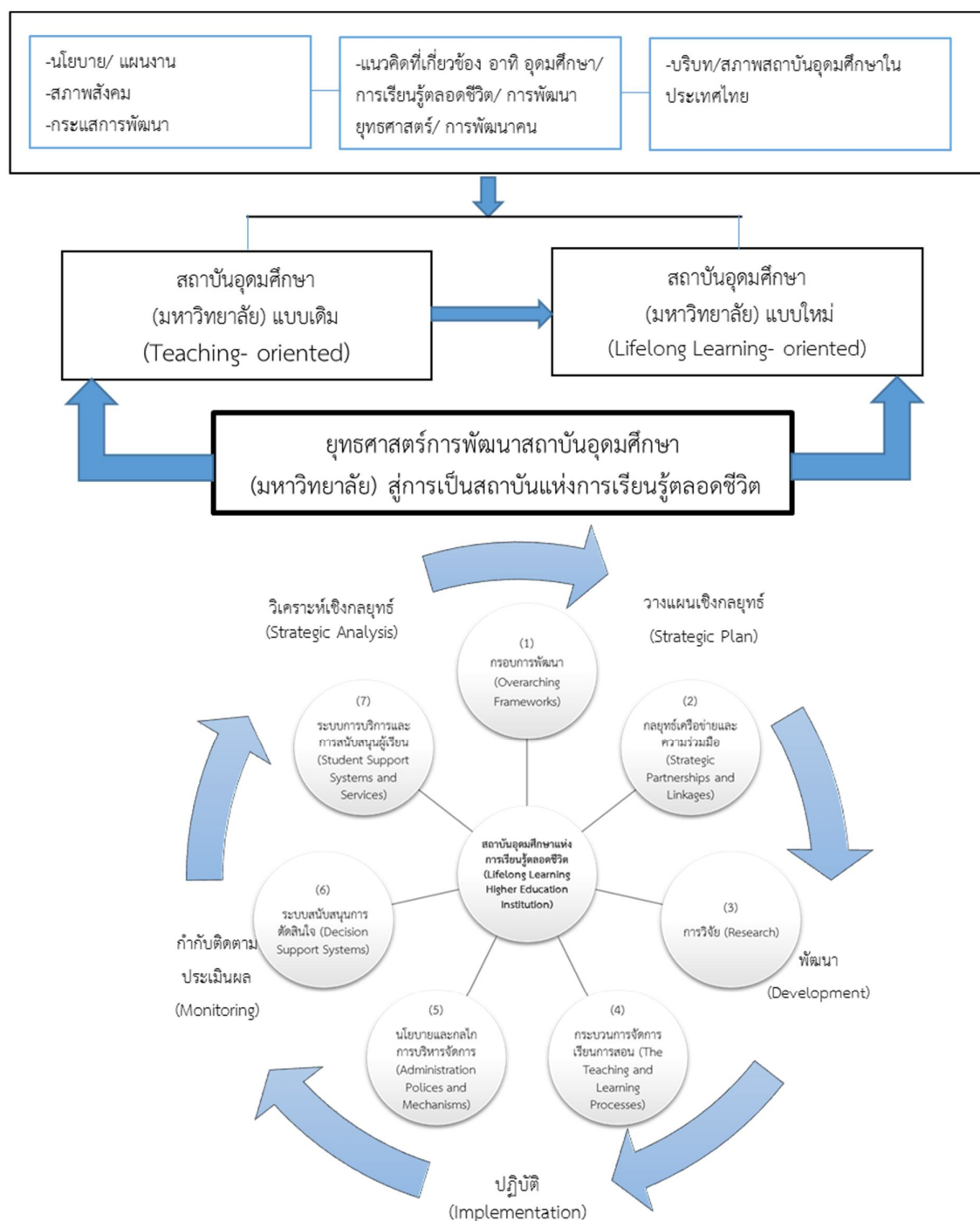
Henschke (2000, 2014) ได้ศึกษาเรื่อง Moving a university or college toward a lifelong learning orientation งานวิจัยนี้ได้นำเสนอคุณค่าหลักและความท้าทายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในมุมมองของนักการศึกษาและผู้เรียน ยกตัวอย่างกรณีศึกษาที่ดีในการพัฒนามหาวิทยาลัยที่มีการบริหารจัดการแบบเดิมไปสู่การพัฒนาเป็นสถาบันส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และงานวิจัยเรื่อง Measurable Performance Indicators [MPI] for Lifelong Learning: reorientation of a Traditional Higher Education Institution อธิบายเครื่องมือการวัดและประเมินผลการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาสู่การเป็นสถาบันส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต หรือภาษาอังกฤษ เรียกว่า Measurable Performance Indicators [MPI] for Lifelong Learning ประกอบด้วย ตัวชี้วัดที่สำคัญต่างๆ ในการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ ด้านกรอบแนวคิด ด้านกลยุทธ์ การมีส่วนร่วมและเครือข่ายการเรียนรู้ ด้านการวิจัยและพัฒนา ด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการเชิงนโยบายและกลไกการทำงาน ด้านระบบการคิดและการตัดสินใจ ด้านระบบการสนับสนุนผู้เรียนและการบริการ เป็นต้น ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้สถาบันการศึกษาสามารถประเมินตนเองเพื่อการพัฒนาสู่การเป็นสถาบันส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสถาบันการศึกษาในทิศทางนี้ได้

Walters (2012) ได้ศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศแอฟริกาใต้ ในรายงานการศึกษาเรื่อง Higher Education in Lifelong Learning in South Africa ผลการวิเคราะห์สะท้อนสถานการณ์ที่ประเทศได้รับความกดดันในการพัฒนาประเทศจากกระแสโลกาภิวัตน์ ภาวะเศรษฐกิจและการเมืองการปกครอง ทำให้ประเทศมีการทบทวนและนำเอาแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตมาปรับใช้กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในประเทศ เนื่องจากต้องการให้ประชาชนมีการประกันการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยงานวิจัยนี้มุ่งเน้นการนำเสนอมุมมองเชิงนโยบายที่มีผลต่อการปรับกลไกการพัฒนาการศึกษาอุดมศึกษาของประเทศ ประเด็นหลักในการศึกษา ได้แก่ การปรับบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาโดยการวิเคราะห์มหาวิทยาลัยสำหรับคนผิวสี (University of the Western Cape) และการพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิของประเทศ พบว่ากรอบการพัฒนาประเทศยังไม่ส่งผลต่อการปฏิบัติ องค์กรหรือหน่วยงานไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม และควรมีการจัดตั้งองค์กรกลางที่ทำหน้าที่การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกระดับ และทำงานร่วมกับหน่วยงานภายในประเทศและต่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมือนกับสถาบันส่งเสริมการเรียนรู้ (Institute for Lifelong Learning) ของ UNESCO

Sawano (2012) ได้ศึกษาเรื่อง Higher education and lifelong learning in japan: Why is it so difficult to promote recurrent education? การศึกษาสถานการณ์การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษา เน้นที่โอกาสการปรับเข้าสู่การเรียนอย่างเป็นทางการ โดยผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การวิจัยและการสอนเป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษา ต่อมาในปี 1970 ที่แนวคิดเรื่องการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้รับความสนใจมาจนถึงปัจจุบัน

จึงเกิดคำถามว่า สถาบันอุดมศึกษาเหล่านี้สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นสถาบันที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในระดับนโยบายในประเทศญี่ปุ่น' น'ได้มีความพยายามส่งเสริมและสนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาให้ใช้ความรู้เป็นฐานการพัฒนาที่สำคัญมากขึ้น การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่กลับเข้ามาศึกษาหาความรู้ได้อย่างเต็มที่ตามศักยภาพและความสนใจ มีการเปิดหลักสูตรที่หลากหลาย อาทิ graduate school, non-degree course, short-term extension program การสร้างความร่วมมือกับสถานประกอบการในการส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนานวัตกรรม เช่น หลักสูตร Massive online Course (MOOC) และการพัฒนามาตรฐานการศึกษาชาติ (National Qualifications Framework for Japan) เพื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นกรอบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศในระยะยาว นั่นเอง

ตอนที่ 8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินงานวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาอนาคต ใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษา 2) พัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ 3) นำเสนอยุทธศาสตร์และการปฏิบัติเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยวิธีดำเนินการวิจัยของการวิจัยนี้แบ่งเป็น 3 ระยะตามจุดประสงค์การวิจัย กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและปฏิบัติ เครือข่ายผู้ใช้บัณฑิต นิสิตนักศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เป็นต้น เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิค EDFR เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เจาะลึก แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้น Measurable Performance Indicators [MPI] for lifelong learning: reorientation of a traditional higher education institution ประเด็นการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินรูปแบบ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และการสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัยจากผลการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม

ซึ่งรายละเอียดการดำเนินการวิจัย มีดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษา

การดำเนินงานช่วงที่ 1 ใช้เวลา 6 เดือน (เดือนที่ 1-6) เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งประกอบด้วย การดำเนินงานดังต่อไปนี้

1.1 ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษา โดยการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้วยแบบวิเคราะห์เอกสารที่พัฒนาขึ้น

1.2 พัฒนาเครื่องมือแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้น Measurable Performance Indicators [MPI] for Lifelong Learning: reorientation of a traditional higher education institution (Henschke, 2014)

1.3 ผู้วิจัยร่วมกับกลุ่มเป้าหมายสรุปข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.4 วางแผนการดำเนินการและพัฒนาเครื่องมือเพื่อสัมภาษณ์เจาะลึก ประเด็นการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินยุทธศาสตร์ ซึ่งรายละเอียดของเครื่องมือวิจัย ดังภาคผนวก ก

1.5 สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 19 คน (รายชื่อ ดังภาคผนวก ค) ที่มีความรู้และประสบการณ์ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ รวมถึงเครือข่ายผู้เกี่ยวข้อง ในช่วงเดือนมกราคม – พฤษภาคม พ.ศ. 2559 ตามประเด็น ประกอบด้วย บริบททางสังคมซึ่งเป็นลักษณะทั่วไป นโยบายและทิศทางการพัฒนา องค์ประกอบที่เป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต กลุ่มบุคคลและเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง กระบวนการดำเนินกิจกรรม กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต หลักการเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค และความคิดเห็นเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้วยแบบสัมภาษณ์เจาะลึก (ดังภาคผนวก ก)

1.6 ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ และสรุปเป็นองค์ประกอบที่เป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษา

ผลลัพธ์ที่ได้ (Output) ข้อมูลเชิงลึกจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์สถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) ในการเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตในมิติต่างๆ 1) บริบททางสังคมซึ่งเป็นลักษณะทั่วไป 2) นโยบายและทิศทางการพัฒนา 3) องค์ประกอบที่เป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ (1) กรอบการพัฒนา (Overarching Frameworks) ได้แก่ นโยบาย หลักการและเหตุผล เป้าหมาย มาตรการ (2) กลยุทธ์เครือข่ายและความร่วมมือ (Strategic Partnerships and Linkages) ได้แก่ ระดับหน่วยงานในสถาบัน ระหว่างสถาบัน และสถาบันในประเทศและต่างประเทศ (3) การวิจัย (Research) (4) กระบวนการจัดการเรียนการสอน (The Teaching and Learning Processes) แบ่งเป็น บทบาทสถาบัน บทบาทผู้สอน บทบาทผู้เรียน (5) นโยบายและกลไกการบริหารจัดการ (Administration Policies and Mechanisms) (6) ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support Systems) (7) ระบบบริการและการสนับสนุนผู้เรียน (Student Support Systems and Services) 4) กลุ่มบุคคลและเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง 5) กระบวนการดำเนินกิจกรรม 6) กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 7) หลักการเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต 8) ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ 9) ปัญหาอุปสรรค และ 10) ยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตอนที่ 2 การพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การดำเนินงานช่วงที่ 2 ใช้เวลา 6 เดือน (เดือนที่ 7-12) เป็นการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตในมิติต่างๆ ดังนี้

1.1 ผู้วิจัยระบุประเด็นการพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้วยการส่งแบบสอบถาม จำนวน 2 ฉบับ ประกอบด้วย

เครื่องมือวิจัยชุดที่ 5 ตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานที่สามารถนำไปวัดผลได้จริงสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต: การปรับเปลี่ยนสถาบันอุดมศึกษาสู่การเป็นสถาบันเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต สำหรับสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) ได้วิเคราะห์การดำเนินงานสู่การเป็นสถาบันเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเครื่องมือชุดที่ 7 ยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต สำหรับสถาบันอุดมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามนี้ไปยังสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ โดยมีรายละเอียดการดำเนินการคัดเลือกสถาบันอุดมศึกษา ดังนี้

สถาบันอุดมศึกษา ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จำนวน 156 แห่ง (ข้อมูล ณ เดือนกรกฎาคม 2558)

สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ 19 แห่ง

สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 62 แห่ง แบ่งเป็น

- มหาวิทยาลัย 12 แห่ง
- สถาบัน 3 แห่ง
- มหาวิทยาลัยราชภัฏ 38 แห่ง
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 9 แห่ง

สถาบันอุดมศึกษาเอกชน 75 แห่ง แบ่งเป็น

- มหาวิทยาลัยเอกชน 43 แห่ง
- วิทยาลัยเอกชน 20 แห่ง
- สถาบัน 12 แห่ง

รายละเอียดดังนี้

สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ 19 แห่ง

- 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 2 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- 3 มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- 4 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- 5 มหาวิทยาลัยทักษิณ
- 6 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
- 7 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
- 8 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
- 9 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

- 10 มหาวิทยาลัยบูรพา
- 11 มหาวิทยาลัยพะเยา
- 12 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- 13 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- 14 มหาวิทยาลัยมหิดล
- 15 มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
- 16 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
- 17 มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
- 18 สถาบันดนตรีกัลยาณิวัฒนา
- 19 สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 62 แห่ง

มหาวิทยาลัย 12 แห่ง

- 1 มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
- 2 มหาวิตาลัยนครพนม
- 3 มหาวิตาลัยนราธิวาสราชชนรินทร์
- 4 มหาวิตาลัยนเรศวร
- 5 มหาวิตาลัยมหาสารคาม
- 6 มหาวิตาลัยแม่โจ้
- 7 มหาวิตาลัยรามคำแหง
- 8 มหาวิตาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- 9 มหาวิตาลัยศิลปากร
- 10 มหาวิตาลัยสงขลานครินทร์
- 11 มหาวิตาลัยสุโขทัยธรรมมาราช
- 12 มหาวิตาลัยอุบลราชธานี

สถาบัน 3 แห่ง

- 1 สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน
- 2 สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- 3 สถาบันวิทยาลัยชุมชน ได้แก่
 - วิทยาลัยชุมชนตราด
 - วิทยาลัยชุมชนตาก
 - วิทยาลัยชุมชนนราธิวาส

วิทยาลัยชุมชนน่าน
 วิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์
 วิทยาลัยชุมชนปัตตานี
 วิทยาลัยชุมชนพังงา
 วิทยาลัยชุมชนพิจิตร
 วิทยาลัยชุมชนแพร่
 วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร
 วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน
 วิทยาลัยชุมชนยโสธร
 วิทยาลัยชุมชนยะลา
 วิทยาลัยชุมชนระนอง
 วิทยาลัยชุมชนสงขลา
 วิทยาลัยชุมชนสตูล
 วิทยาลัยชุมชนสมุทรสาคร
 วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว
 วิทยาลัยชุมชนหนองบัวลำภู
 วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏ 38 แห่ง

- 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
- 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
- 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
- 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
- 5 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
- 6 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
- 7 มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
- 8 มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
- 9 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
- 10 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
- 11 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
- 12 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
- 13 มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

- 14 มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
- 15 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
- 16 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
- 17 มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
- 18 มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
- 19 มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
- 20 มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
- 21 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- 22 มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
- 23 มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
- 24 มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
- 25 มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
- 26 มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
- 27 มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
- 28 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
- 29 มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
- 30 มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
- 31 มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
- 32 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
- 33 มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
- 34 มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
- 35 มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
- 36 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
- 37 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
- 38 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 9 แห่ง

- 1 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
- 2 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก
- 3 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
- 4 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
- 5 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
- 6 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

- 7 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
- 8 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
- 9 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

สถาบันอุดมศึกษาเอกชน 75 แห่ง

มหาวิทยาลัยเอกชน 43 แห่ง

- 1 มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
- 2 มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
- 3 มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ
- 4 มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น
- 5 มหาวิทยาลัยเกริก
- 6 มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
- 7 มหาวิทยาลัยคริสเตียน
- 8 มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา
- 9 มหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนา
- 10 มหาวิทยาลัยชินวัตร
- 11 มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
- 12 มหาวิทยาลัยตาปี
- 13 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร
- 14 มหาวิทยาลัยธนบุรี
- 15 มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
- 16 มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
- 17 มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
- 18 มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด
- 19 มหาวิทยาลัยนานาชาติเอเชีย-แปซิฟิก
- 20 มหาวิทยาลัยเนชั่น
- 21 มหาวิทยาลัยปทุมธานี
- 22 มหาวิทยาลัยพายัพ
- 23 มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
- 24 มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
- 25 มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
- 26 มหาวิทยาลัยภาคกลาง
- 27 มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

- 28 มหาวิทยาลัยรังสิต
- 29 มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต
- 30 มหาวิทยาลัยราชธานี
- 31 มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์
- 32 มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
- 33 มหาวิทยาลัยอีสเตอร์(ประเทศไทย)
- 34 มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
- 35 มหาวิทยาลัยศรีปทุม
- 36 มหาวิทยาลัยสยาม
- 37 มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
- 38 มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
- 39 มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
- 40 มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
- 41 มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
- 42 มหาวิทยาลัยเอเซีย
- 43 มหาวิทยาลัยเอเซียอาคเนย์

วิทยาลัยเอกชน แห่ง 20 แห่ง

- 1 วิทยาลัยเฉลิมกาญจนาระยอง
- 2 วิทยาลัยเชิงราย
- 3 วิทยาลัยเซนต์หลุยส์
- 4 วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก
- 5 วิทยาลัยดุสิตธานี
- 6 วิทยาลัยทองสุข
- 7 วิทยาลัยเทคโนโลยีจิตรลดา
- 8 วิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์
- 9 วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้
- 10 วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม
- 11 วิทยาลัยนครราชสีมา
- 12 วิทยาลัยนานาชาติเซนต์เทเรซา
- 13 วิทยาลัยบัณฑิตเอเซีย
- 14 วิทยาลัยพณิชยบัณฑิต
- 15 วิทยาลัยพุทธศาสนานานาชาติ

- 16 วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น
- 17 วิทยาลัยศรีโสภณ
- 18 วิทยาลัยสันตพล
- 19 วิทยาลัยแสงธรรม
- 20 วิทยาลัยอินเทอร์เน็ตเทคโนโลยี

สถาบัน แห่ง 12

- 1 สถาบันกัณตนา
- 2 สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
- 3 สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน
- 4 สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น
- 5 สถาบันเทคโนโลยีนานาชาติ
- 6 สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ
- 7 สถาบันเทคโนโลยีแห่งอยุธยา
- 8 สถาบันบัณฑิตศึกษาจุฬาภรณ์
- 9 สถาบันรัชต์ภาคย์
- 10 สถาบันวิทยสิริเมธี
- 11 สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก
- 12 สถาบันอาศรมศิลป์

ผู้วิจัยทำการสุ่มสถาบันอุดมศึกษาโดยให้ครอบคลุมทุกประเภทในอัตราส่วน 3:1 ได้ทั้งสิ้น 52 สถาบัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประเภท	จำนวนทั้งหมด	จำนวนที่สุ่มตามสัดส่วน 1:3	สถาบันที่สุ่มได้
สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ	19	6	1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2. มหาวิทยาลัยขอนแก่น 3. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี 4. มหาวิทยาลัยมหิดล 5. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง 6. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ	62	21	

ประเภท	จำนวน ทั้งหมด	จำนวนที่สุ่ม ตามสัดส่วน 1:3	สถาบันที่สุ่มได้
- มหาวิทยาลัย	12	4	1. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 2. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม 3. มหาวิทยาลัยรามคำแหง 4. มหาวิทยาลัยศิลปากร
- สถาบัน	3	1	1. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร ศาสตร์
- มหาวิทยาลัยราชภัฏ	38	13	1. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี 2. มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม 3. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย 4. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี 5. มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ เจ้าพระยา 6. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร 7. มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต 8. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา 9. มหาวิทยาลัยราชภัฏราช นครินทร์ 10. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพ พรรณี 11. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลย อลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ 12. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 13. มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุบลราชธานี
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคล	9	3	1. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล กรุงเทพ 2. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ศรีวิชัย 3. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ตะวันออก วิทยาเขตอุเทนถวาย

ประเภท	จำนวน ทั้งหมด	จำนวนที่สุ่ม ตามสัดส่วน 1:3	สถาบันที่สุ่มได้
สถาบันอุดมศึกษาเอกชน	75	25	
- มหาวิทยาลัยเอกชน	43	14	1. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ 2. มหาวิทยาลัยการจัดการและ เทคโนโลยีอีสเทิร์น 3. มหาวิทยาลัยเกริก 4. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต 5. มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น 6. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 7. มหาวิทยาลัยเนชั่น 8. มหาวิทยาลัยพายัพ 9. มหาวิทยาลัยรังสิต 10. มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต 11. มหาวิทยาลัยเว็บสเตอร์ (ประเทศไทย) 12. มหาวิทยาลัยศรีปทุม 13. มหาวิทยาลัยสยาม 14. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
- วิทยาลัยเอกชน	20	7	1. วิทยาลัยเฉลิมกาญจนาระยอง 2. วิทยาลัยเซนต์หลุยส์ 3. วิทยาลัยดุสิตธานี 4. วิทยาลัยทองสุข 5. วิทยาลัยเทคโนโลยีจิตรลดา 6. วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ 7. วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย
- สถาบัน	12	4	1. สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน 2. สถาบันอาศรมศิลป์ 3. สถาบันวิทยสิริเมธี 4. สถาบันวิทยาการจัดการแห่ง แปซิฟิก

1.2 ผู้วิจัยส่งแบบประเมินจำนวน 2 ฉบับ ได้แก่

1) เครื่องมือตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานที่สามารถนำไปวัดผลได้จริงสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต: การปรับเปลี่ยนสถาบันอุดมศึกษาสู่การเป็นสถาบันเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับสถาบันอุดมศึกษาที่พัฒนาขึ้นจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศและการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติการในหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) ได้วิเคราะห์การดำเนินงานสู่การเป็นสถาบันเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีประเด็นการพิจารณา 4 ประเด็น ได้แก่ ได้เคยดำเนินการแล้ว กำลังดำเนินการอยู่ ยังไม่ได้ดำเนินการ และไม่เห็นใจ และโปรดระบุความคิดเห็น และ/หรือหลักฐานการดำเนินการที่เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนด้วย ใช้การวิเคราะห์ร้อยละของการดำเนินการตามประเด็นการพิจารณาในแต่ละยุทธศาสตร์

2) ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยให้ประเมินความคิดเห็นและความพึงพอใจที่มีต่อแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ โดยระดับความคิดเห็น/ความพึงพอใจ ประกอบด้วย 5 ระดับ ได้แก่ 5 หมายถึง เห็นด้วย/พึงพอใจมากที่สุด 4 หมายถึง เห็นด้วย/พึงพอใจมาก 3 หมายถึง เห็นด้วย/พึงพอใจปานกลาง 2 หมายถึง เห็นด้วย/พึงพอใจน้อย 1 หมายถึง เห็นด้วย/พึงพอใจน้อยที่สุด และ 0 หมายถึง ไม่เห็นด้วย/ไม่พึงพอใจ และโปรดแสดงความคิดเห็นและ/หรือให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม วิเคราะห์ข้อมูลโดยโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รายข้อคำถามและภาพรวม

ผู้วิจัยได้ส่งเอกสารไปยังสถาบันอุดมศึกษาที่เกี่ยวข้องทั้งสิ้น 52 สถาบัน ได้เอกสารคืนกลับมาจำนวน 33 สถาบัน แบ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ 6 แห่ง สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 15 แห่ง และสถาบันอุดมศึกษาเอกชน 12 แห่ง ได้ประเมินการดำเนินงาน และประเมินความสำคัญของประเด็นยุทธศาสตร์ดังกล่าว คิดเป็น 64 % ถือเป็นอัตราการตอบกลับที่ดีถึงดีมาก (Berdie และคณะ, 1986)

1.3 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพแวดล้อมด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม SWOT ANALYSIS ทั้งระบบ โดยผ่านความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 ท่าน ที่เป็นผู้มีความรู้และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา และการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (รายชื่อดังภาคผนวก ข) โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยรายข้อ และเรียงลำดับความสำคัญ โดยมีเกณฑ์ดังนี้

- ค่าเฉลี่ย 4.01 – 5.00 หมายความว่า ประเด็นในข้อนั้นให้ความสำคัญในระดับสูงมาก
- ค่าเฉลี่ย 3.01 – 4.00 หมายความว่า ประเด็นในข้อนั้นให้ความสำคัญในระดับสูง
- ค่าเฉลี่ย 2.01 – 3.00 หมายความว่า ประเด็นในข้อนั้นให้ความสำคัญในระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 1.01 – 2.00 หมายความว่า ประเด็นในข้อนั้นให้ความสำคัญในระดับต่ำ
- ค่าเฉลี่ย 0.00 – 1.00 หมายความว่า ประเด็นในข้อนั้นให้ความสำคัญในระดับต่ำมาก

1.4 หลังจากนั้น นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) มารวบรวมและสรุปเป็นร่างประเด็นยุทธศาสตร์ยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ประกอบด้วย กลยุทธ์และมาตรการสำหรับใช้เป็นแนวทางการปรับบทบาทการดำเนินการของมหาวิทยาลัยจากสถาบันที่เน้นการจัดการเรียนการสอนไปสู่สถาบันที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของบุคคลเพื่อนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิต่อที่ประชุมสมทมนากลุ่ม

ผลลัพธ์ที่ได้ (Output) ได้ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต พร้อมแนวทางการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม

ตอนที่ 3 การนำเสนอยุทธศาสตร์และการปฏิบัติเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การดำเนินงานช่วงที่ 3 ใช้เวลา 6 เดือน (เดือนที่ 13-18) เป็นการนำเสนอยุทธศาสตร์และการปฏิบัติเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย การดำเนินงานดังนี้

3.1 ผู้วิจัยสังเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่ได้จากการดำเนินงานขั้นตอนที่ 1 และ 2 จัดทำเป็นร่างยุทธศาสตร์และการปฏิบัติเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3.2 ผู้วิจัยปรับปรุงร่างยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเอกสารประกอบด้วย จดหมายเชิญเข้าร่วมการสมทมนากลุ่ม โครงร่างการวิจัย ประเด็นการสมทมนากลุ่ม (ดังภาคผนวก ก) ประเด็นร่างยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และแบบประเมินยุทธศาสตร์ฯ (ดังภาคผนวก ก) ที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้รวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในการ การตรวจสอบและประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบัน การเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จาก การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เอกสารงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ การถอดบทเรียนกรณีศึกษาและการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วยเนื้อหาสาระที่สามารถแบ่งได้เป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบในมิติที่หลากหลาย โดยมีระดับการให้คะแนนความคิดเห็น 5 ระดับ และตอนที่ 3 ข้อพิพาท ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมให้ผู้ทรงคุณวุฒิ นำเสนอข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยระดับความเห็นด้วย โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นเห็นด้วยในระดับ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง มีความคิดเห็นเห็นด้วยในระดับ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง มีความคิดเห็นเห็นด้วยในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง มีความคิดเห็นเห็นด้วยในระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง มีความคิดเห็นเห็นด้วยในระดับ น้อยที่สุด

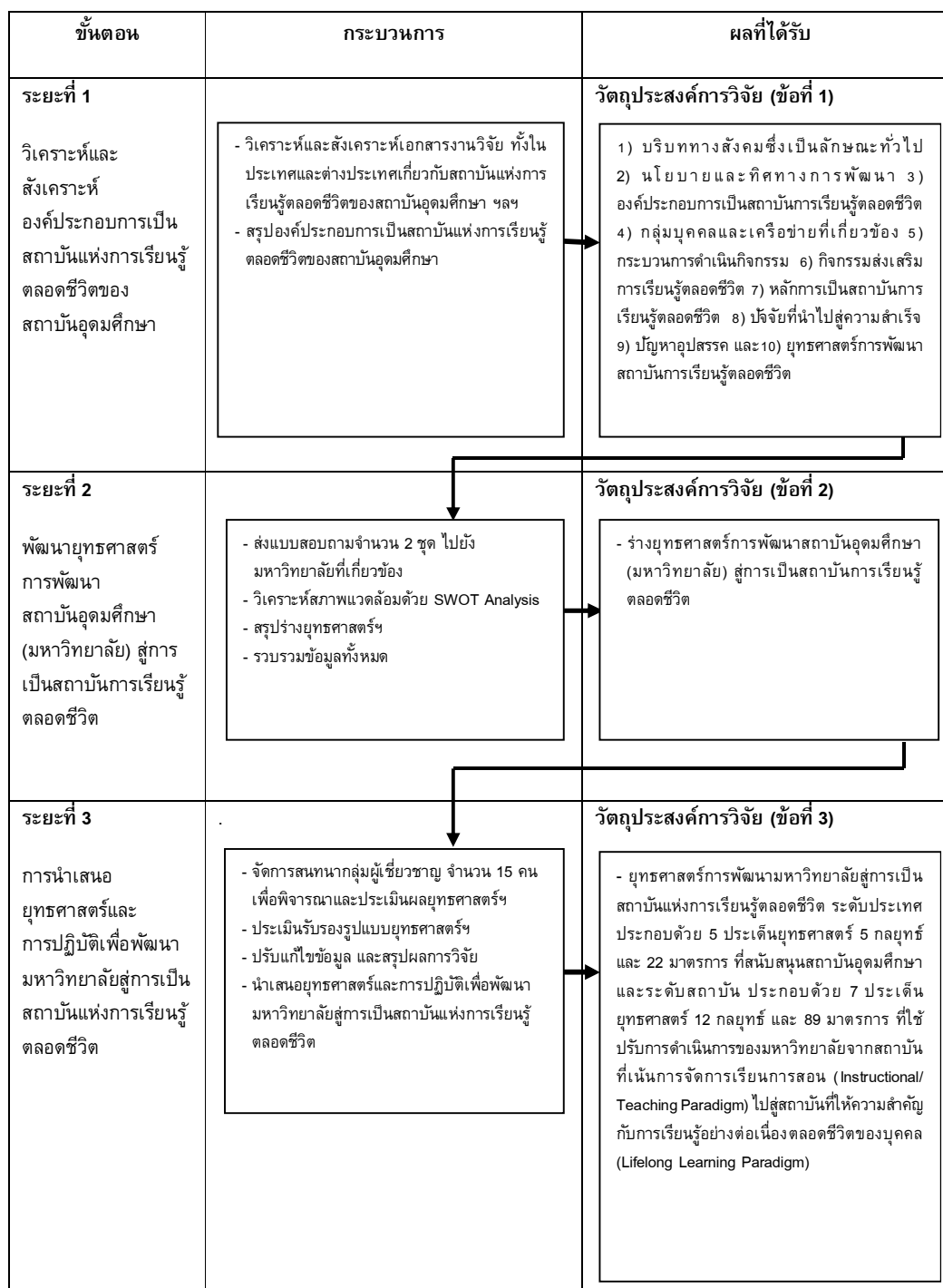
3.3 ดำเนินการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาและตรวจสอบยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับการนำไปใช้ ในวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 ณ ห้องประชุม 818 ชั้น 8 อาคารพระมิ่งขวัญการศึกษาไทย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ภาพการประชุมสนทนากลุ่ม ดังภาคผนวก ง)

3.4 ผู้วิจัยนำข้อคิดเห็นและ/หรือข้อเสนอแนะต่างๆ จากที่ประชุมสนทนากลุ่มมาสรุปรวบรวมเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

3.5 จัดทำรายงานสรุปผลโครงการ ยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์อุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตพร้อมเผยแพร่องค์ความรู้สู่สาธารณะในหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ เอกสารคู่มือสำหรับสถาบันอุดมศึกษา การจัดทำเว็บไซต์เผยแพร่องค์ความรู้ สื่อโทรทัศน์ และสื่อสิ่งพิมพ์อื่นๆ อาทิ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

ผลลัพธ์ที่ได้ (Output) ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และมาตรการในการปฏิบัติเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ซึ่งเป็นต้นแบบนวัตกรรมการพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ซึ่งรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังแสดงในแผนภาพที่ 2 แสดงรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย

แผนภาพที่ 2 แสดงรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

งานวิจัย เรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษา 2) พัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ 3) นำเสนอยุทธศาสตร์และการปฏิบัติเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 3 ตอนตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษา

การวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษา ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ รายละเอียดผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษา มีดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษา จากเอกสารงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบองค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษา โดยการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้แก่ คำเพชร ภูริปัญญา, 2550; ชรติ อุ่มสัมฤทธิ์, 2550; ต่อตระกูล อุบลวัตร, 2550; ธำรง รัตนภารานุเดช, 2553; พสุ เดชะรินทร์, 2549; พันธุ์ศักดิ์ พลสารัมย์, 2540; Volbrecht and Walters, 2000; Brennan and Jary, 2005; European University Association, 2008; National Institute of Adult Continuing Education, 2009; Henschke, 2000, 2014; Walters, 2012; Sawano, 2012

ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษา มีรายละเอียด ดังนี้

การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นแนวคิดหลัก หรือเป็นหลักการที่ถือว่าเป็นการพัฒนา การเปลี่ยนแปลง การปรับเปลี่ยนที่ต่อเนื่องตลอดเวลา ไม่มีจุดสิ้นสุด ในการรับรู้ของมนุษย์ ซึ่งรวมถึงการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งผ่านการเรียนรู้ในระบบการศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย แต่ยิ่งมากไปกว่านั้น ในแง่ของผลการดำเนินชีวิต และอาจเป็นทั้งโดยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ ซึ่งรวมถึง

ความเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น รวมถึงเข้าใจโลกในวงกว้าง อิงจาก 6 เสาหลักแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ เรียนเพื่อรู้ คือ การแสวงหาข้อมูลที่เหมาะสม การทำความเข้าใจเนื้อหาวิชา การใช้เครื่องมือกับสถานการณ์ต่างๆ เรียนรู้เพื่อปฏิบัติ เป็นการเรียนรู้เพื่อให้สามารถปฏิบัติตัวได้อย่างสร้างสรรค์ในสิ่งแวดล้อมของตน เรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน คือการมีส่วนร่วมและร่วมดำเนินการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ กับผู้อื่น เรียนรู้ที่จะเป็น เป็นความก้าวหน้าที่เป็นที่ต่อยอดมาจาก หลักการเรียนรู้ 3 ประการ ข้างต้น เรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง เป็นการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อสร้างสังคมที่ดีขึ้นสำหรับทุกคน และ เรียนรู้เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน คือความพยายามเพื่อความยั่งยืนในทุกด้าน เพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้ และการแบ่งปันความรู้ สนับสนุนให้ประชาชนมีหน้าที่หลากหลาย ทั้งโดยส่วนตัวและในฐานะส่วนหนึ่งของชุมชนและองค์กร

การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) ไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตในมิติต่างๆ ที่ประกอบด้วย 1) บริบททางสังคมซึ่งเป็นลักษณะทั่วไป 2) นโยบายและทิศทางการพัฒนา 3) องค์ประกอบการเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ (1) กรอบการพัฒนา (Overarching Frameworks) ได้แก่ นโยบาย หลักการและเหตุผล เป้าหมาย มาตรการ (2) กลยุทธ์ เครือข่ายและความร่วมมือ (Strategic Partnerships and Linkages) ได้แก่ ระดับหน่วยงานในสถาบัน ระหว่างสถาบัน และสถาบันในประเทศและต่างประเทศ (3) การวิจัย (Research) (4) กระบวนการจัดการเรียนการสอน (The Teaching and Learning Processes) แบ่งเป็น บทบาทสถาบัน บทบาทผู้สอน บทบาทผู้เรียน (5) นโยบายและกลไกการบริหารจัดการ (Administration Policies and Mechanisms) (6) ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support Systems) (7) ระบบการบริการและการสนับสนุนผู้เรียน (Student Support Systems and Services) (8) กลุ่มบุคคลและเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง (9) กระบวนการดำเนินกิจกรรม (10) กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (11) หลักการเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต (12) ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ (13) ปัญหาอุปสรรค และ (14) ยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

องค์ประกอบหลักสำคัญของการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย ด้านกรอบแนวคิด ด้านกลยุทธ์การมีส่วนร่วมและเครือข่ายการเรียนรู้ ด้านการวิจัยและพัฒนา ด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการเชิงนโยบายและกลไกการทำงาน ด้านระบบการคิดและการตัดสินใจ ด้านระบบการสนับสนุนผู้เรียนและการบริการ เป็นต้น เพื่อการพัฒนาสู่การเป็นสถาบันส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

รายละเอียดองค์ประกอบหลักสำคัญของการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีดังนี้

1. กรอบการพัฒนา (Overarching Frameworks)

กรอบการพัฒนาเป็นกรอบกำหนดบริบทเพื่อเอื้อให้สถาบันการศึกษาดำเนินบทบาทเป็นสถาบันเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

- **การกำกับดูแล**

1. หน่วยงานพัฒนาการศึกษาของชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ) กำหนดนโยบายการเงินและแผนปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสถาบันอุดมศึกษา
2. หน่วยงานพัฒนาการศึกษาของชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ) กำหนดกรอบกฎหมายและแผนปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสถาบันอุดมศึกษา
3. หน่วยงานพัฒนาการศึกษาของชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ) ระบุประเด็นกังวลด้านสังคม ในนโยบายและแผนปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสถาบันอุดมศึกษา
4. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในภูมิภาคเสนอแนะนโยบายสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต
5. สถาบันมีแผนการเงินเพื่อสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต
6. สถาบันมีวัฒนธรรมที่สนับสนุนการศึกษาในลักษณะให้ผู้ใหญ่เป็นศูนย์กลาง รวมทั้งคำนึงและให้ความเคารพต่อความต้องการ ความแตกต่าง และส่วนสนับสนุนส่งเสริมจากบุคคลดังกล่าวที่มีต่อการดำเนินการเรียนการสอน
7. มีการร่วมมือและสื่อสารระหว่างฝ่ายต่างๆ ในสถาบัน เพื่อบรรลุความต้องการด้านการศึกษา อาชีพ การเงิน และความต้องการส่วนบุคคลของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (LLLs)
8. จำเป็นต้องมีสื่อสารกันอย่างใกล้ชิดและจริงจังระหว่างมหาวิทยาลัยกับผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

2. กลยุทธ์เครือข่ายและความร่วมมือ (Strategic Partnerships and Linkages)

ในกลยุทธ์เครือข่ายและความร่วมมือ รวมรูปแบบความสัมพันธ์ 3 ลักษณะ

- **เครือข่ายและความร่วมมือระหว่างประเทศ**

1. มีการจัดทำบันทึกและการใช้งานในระดับสถาบันสำหรับกิจกรรมด้านการแลกเปลี่ยน การแบ่งปันทักษะ โอกาสด้านการวิจัย การพัฒนานิสิตนักศึกษารวมทั้งบุคลากรตลอดจนการร่วมมือกันกับสถาบันระหว่างประเทศ

- **เครือข่ายและความร่วมมือระหว่างสถาบันและสังคม**

2. มีการจัดทำบันทึกและการใช้งานในระดับสถาบัน สำหรับความร่วมมือในรูปแบบของการแบ่งปันทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรด้านอื่นๆ รวมทั้งการดำเนินวิจัยร่วมระหว่างสถาบันและองค์กรอื่นๆ ในสังคม อาทิ สหภาพแรงงาน หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานด้านศึกษาอื่นๆ ตลอดจนพนักงานในหน่วยงานดังกล่าว

- **เครือข่ายและความร่วมมือภายในสถาบัน**

3. มีการจัดทำบันทึกและการใช้งานในระดับคณะวิชา เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

4. มีการจัดทำบันทึกและการทำงานเพื่อทบทวนการปรับปรุงและประเมินโครงการเป็นระยะ เพื่อพิจารณาว่าการร่วมมือประเภทต่างๆดังกล่าวมีส่วนในการปรับปรุงโครงการมากน้อยแค่ไหน
5. มีการจัดทำบันทึกและนำมาใช้เพื่อปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม

3. การวิจัย (Research)

การวิจัยเป็นประเด็นที่เข้าใจในภาพกว้างๆ และรวมถึงการดำเนินงานในทุกแขนงวิชา และ/หรือสถาบัน การเรียนรู้ตลอดชีวิตถือเป็นการวิจัยแขนงหนึ่งซึ่งมีความสำคัญและเป็นที่ยอมรับ

1. มีการส่งเสริมการทำสัญญาวิจัยในทุกแขนงวิชา และ/หรือสถาบัน และมีการจัดทำบันทึกการดำเนินงานดังกล่าวในระดับคณะวิชา
2. มีการส่งเสริมการทำวิจัยร่วมกับสังคม เศรษฐกิจ และผู้เรียน และมีการจัดทำบันทึกการดำเนินงานดังกล่าวในระดับคณะวิชา
3. มีการใช้กระบวนการค้นคว้าด้านการวิจัยในกรอบกว้าง มีการกำหนดเป้าหมายเพื่อเพิ่มรูปแบบการวิจัยต่างๆ อาทิ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ กรณีศึกษา และการเล่าเรื่อง
4. มีการสร้างกลไกที่เหมาะสม เพื่อประเมินว่าสถาบันได้บรรลุผลตามตัวชี้วัดในระดับใด
5. มีการพัฒนาและปรับปรุงตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง ตลอดระยะเวลาในการดำเนินงานของสถาบัน
6. มีการเผยแพร่ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยอย่างเป็นระบบ ให้สาธารณะและประชาชนได้รับรู้
7. มีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวัง ประสิทธิภาพ ความต้องการ และความพึงพอใจของนิสิตนักศึกษา อย่างเป็นระบบ
8. มีการสร้างกลไกที่เหมาะสมในอนาคต เพื่อประเมินว่าสถาบันได้บรรลุผลตามตัวชี้วัดในระดับใด
9. มีการพัฒนาและปรับปรุงตัวชี้วัดการปฏิบัติงานสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง สำหรับการดำเนินงานด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันการศึกษา

4. กระบวนการจัดการเรียนการสอน (The Teaching and Learning Processes)

ผู้สอนมีบทบาทในการกระตุ้นการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง การแสวงหาความรู้ ความสนใจ และสถานการณ์ในชีวิตที่ผู้เรียนนำมาสู่การศึกษา รวมทั้งประยุกต์ใช้วิธีการเรียนรู้แบบเปิดและอิงทรัพยากร สถาบันจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกส่วนกลาง ในรูปแบบของการให้บริการห้องสมุด ให้การสนับสนุนด้านข้อมูลและบุคลากรที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง (Self-directed learning: SDL) เป็นลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีประสิทธิภาพอย่างหนึ่ง ซึ่งการเรียนรู้แบบ SDL นี้ เป็นการเรียนรู้ที่นิสิต นักศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการทำงานร่วมกับคณะวิชา เพื่อออกแบบโปรแกรมการเรียนรู้ของตนเอง โดยระบุความต้องการด้านการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างเหมาะสมและดีที่สุดที่สุดในวิชาชีพ

การเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ มีความแตกต่างจากการเรียนในลักษณะที่ผู้เรียนนั่งฟังผู้สอนบรรยายฝ่ายเดียว การเรียนแบบลงมือปฏิบัติเป็นลักษณะการเรียนรู้ที่ผู้เรียนและผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์ สันทนาการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลองใช้แนวคิดใหม่ๆ ในสถานการณ์ประกอบการ และเป็นลักษณะการเรียนรู้ที่มีการนำแบบฝึกหัดและประสบการณ์มาใช้ เพื่อสนับสนุนทั้งข้อเท็จจริงและทฤษฎี ช่วยให้ผู้เรียนมีความคิดและโตเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น

● บทบาทสถาบัน

กำหนดแผนงานเพื่อดำเนินการและพัฒนาคณะวิชา ที่มีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นผู้อำนวยการความสะอาดในการดำเนินกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งตรงกันข้ามกับผู้แจกจ่ายข้อมูล

1. สถาบันมอบหมายให้คณะวิชา ซึ่งไม่ได้จำกัดบทบาทเพียงการเป็นผู้สอนในชั้นเรียน และอาจเป็นผู้ดำเนินบทบาทหน้าที่หลากหลาย อาทิ งานด้านธุรการ ให้คำปรึกษา การสอน ตลอดจนการอำนวยความสะดวกด้านการเรียนการสอน [Council for Adult & Experiential Learning (CAEL)]
2. สถาบันมีบทบาทกระตุ้นหรือดึงดูดให้ผู้เรียนทุกคนให้ความสนใจกระบวนการด้านการศึกษาและการวางแผนวิชาชีพ เพื่อประเมินระดับพัฒนาการด้านการศึกษาดังแต่เข้าเรียน รวมถึงเป้าหมายด้านการศึกษาและวิชาชีพ รวมถึงกำหนดแผน เพื่อช่วยให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพที่สุดเท่าที่เป็นไปได้
3. เพิ่มจำนวนหน่วยกิตสำหรับการเทียบโอนผลการเรียนรู้ (Recognition of Prior Learning: RPL) / พันธกิจทางเลือกและประสบการณ์ชีวิตเป็นเปอร์เซ็นต์ ภายในระยะเวลาที่กำหนด
4. สถาบันสนับสนุนการพัฒนาบุคลากร
5. สถาบันสนับสนุนการประเมินสรุปผล เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการสอนในแต่ละโมดูล เพื่อการพัฒนาปรับปรุง และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน
6. มีการบันทึกรายละเอียดการสมัครเรียนและจำนวนผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ให้ข้อมูลมีความเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ
7. มุ่งเน้นการพัฒนาผู้สอนเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต
8. สถาบันอนุมัติและรับรองระบบวิธีการสอนที่หลากหลาย
9. สถาบันจัดหาสิ่งแวดล้อมด้านการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีความใส่ใจดูแลซึ่งกันและกัน สร้างบรรยากาศอบอุ่น เป็นกันเอง มีความใกล้ชิดและมีความเชื่อใจซึ่งกันและกัน

● บทบาทผู้สอน

ผู้สอนควรมีความเข้าใจและแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของวิสัยทัศน์ในการออกแบบและนำเสนอหลักสูตร ผู้สอนจะเป็นผู้ตอบสนองความต้องการของนิสิต นักศึกษาที่เลือกสมัครเรียนตามนโยบายการรับสมัครทางเลือกต่างๆ ควรจัดหาสิ่งแวดล้อมที่ซึ่งคณะวิชาปฏิบัติต่อนิสิต นักศึกษาผู้ใหญ่เสมือนเพื่อน โดยการให้การยอมรับและเคารพนิสิต นักศึกษาในฐานะที่เป็นผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์และควรรับฟัง ให้เกียรติ และแสดงความชื่นชมต่อความคิดเห็นของนิสิต นักศึกษาผู้ใหญ่ว่า

ผู้สอนควรได้รับการกระตุ้นให้ใช้วิธีและเทคนิคการสอนที่แตกต่าง เพื่อรองรับผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีสไตล์หลากหลาย อาทิ การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากการปฏิบัติ และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันก็มีการนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างเหมาะสม

10. ผู้สอนและตัวเตอรแสดงศักยภาพของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต เน้นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างมีประสิทธิภาพ

11. ควรจัดหาสิ่งแวดล้อมที่ซึ่งคณะวิชาปฏิบัติต่อนิสิต นักศึกษาผู้ใหญ่เสมือนเพื่อน โดยการให้การยอมรับและเคารพนิสิต นักศึกษาในฐานะที่เป็นผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์ และควรรับฟังให้เกียรติ และแสดงความชื่นชมต่อความคิดเห็นของนิสิต นักศึกษาผู้ใหญ่ดังกล่าว

12. ผู้สอนจะพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิตของตนเอง

13. ผู้สอนต้องปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับนิสิต นักศึกษา

14. มีการพัฒนาหลักสูตรที่เอื้อให้กลุ่มคนที่ด้อยโอกาสในสังคม ทั้งในและนอกสถาบันสามารถเข้าร่วมได้อย่างเต็มที่

15. มีการประเมินในหลากหลายรูปแบบ และนำผลการประเมินมาพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

16. ผู้สอนท้าทายสติปัญญาของผู้เรียนอย่างเต็มที่ ให้สูงกว่าระดับความสามารถในการเรียนรู้ปัจจุบันของผู้เรียน

● บทบาทผู้เรียน

17. ผู้เรียนให้ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องแก่คณะวิชา เพื่อให้ทางคณะได้ประเมินพัฒนาการทางวิชาการ และคิดหน่วยกิตตามความเหมาะสม

18. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างจริงจัง

19. ผู้เรียนตระหนักได้ว่า ความต้องการและลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลได้รับการเคารพ

20. ผู้เรียนตระหนักว่าเมื่ออยู่ในห้องเรียน ความสามารถและความสำเร็จในชีวิตของตนได้รับการรับรู้และเคารพ

21. ผู้เรียนได้รับการกระตุ้นให้ประเมินตนเอง เพื่อประเมินความพร้อมในการดำเนินตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยตนเอง

22. ผู้เรียนจะดำเนินการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง

23. ผู้เรียนจะแสวงหาความท้าทายทางสติปัญญา

24. ผู้เรียนจะดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเข้มข้นไปพร้อมกับผู้สอนและผู้เรียนร่วมชั้นเรียน

25. ผู้เรียนจะมีอิสระทางสติปัญญา การทดลอง และ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

26. ผู้เรียนมีความคาดหวังว่าจะได้รับการปฏิบัติ แบบผู้ใหญ่ที่มีสติปัญญาที่ความคิดเห็นของตนได้รับการรับฟัง ให้เกียรติ และ แสดงความชื่นชม

5. นโยบายและกลไกการบริหารจัดการ

การให้บริการผู้เรียนเป็นความสำคัญอันดับแรกสำหรับฝ่ายธุรการ

1. การประกาศพันธกิจและการจัดสรรทรัพยากร รวมถึงเจ้าหน้าที่ สะท้อนความมุ่งมั่นของสถาบัน ในการดำเนินงานด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สถาบัน

2. มีแผนเชิงกลยุทธ์ และขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อดำเนินงานด้านการศึกษาลดชีวิตในสถาบัน กระบวนการรับสมัครเข้าเรียนมีความครอบคลุม และไม่เน้นการแข่งขัน เพื่อให้กระบวนการทางการศึกษาสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

3. มีสภา และกลุ่มผู้นำหรือผู้บริหาร เพื่อปฏิบัติตามนโยบายการเรียนรู้ตลอดชีวิต

● การรับสมัคร/การตลาด

4. ระบบการดำเนินการเป็นระบบที่อิงความเชื่อที่แสดงให้เห็นว่า การฟังอย่างจริงจัง แข็งขันและเป็นระบบ กลายเป็นปฏิกริยาโต้ตอบเชิงบวก เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

5. กระบวนการทางการตลาด ที่ครอบคลุมทุกคณะวิชา มีการตั้งเป้าหมายผู้เรียนที่หลากหลาย โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

6. กระบวนการรับสมัครมีความครอบคลุมและไม่เน้นการแข่งขัน เพื่อให้กระบวนการด้านการศึกษามีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

7. เอกสารประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลระบุความต้องการของประชากรทั้งกลุ่ม รวมทั้งผู้ศึกษาในเวลา

8. เอกสารประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลสนับสนุนแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

9. กระบวนการตลาดสะท้อนความเข้าใจบทบาทและความรับผิดชอบของผู้ใหญ่

10. กระบวนการตลาดสะท้อนความเข้าใจบทบาทและความรับผิดชอบของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่

11. กระตุ้นให้ศิษย์เก่าเชิญชวนผู้อื่นมาเข้าร่วมในสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

● การเข้าเรียน

12. จุดเข้าและออกหลักสูตรการเรียนมีความยืดหยุ่น

13. ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงทุนการศึกษาต่างๆ รวมถึงผู้เรียนนอกเวลา

14. การลงทะเบียน เวลาบรรยาย และคอร์ส รวมถึงมีตัวเลือกที่เป็นหน่วยย่อยต่างๆ และการสนับสนุนเชิงวิชาการ มีความพร้อมตามเวลาที่เหมาะสม และอยู่ในรูปแบบที่สะดวกต่อผู้เรียน

15. รับรู้การเรียนรู้ก่อนหน้า ทั้งในแง่ของการเข้าถึง และการได้รับหน่วยกิตสำหรับโมดูล

- **จำนวนผู้เรียน**

16. มีการเก็บ วิเคราะห์ และกระจายข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนิสิต นักศึกษา อย่างเป็นระบบทั่วมหาวิทยาลัย เพื่อเพิ่มอัตราการสำเร็จการศึกษาของผู้เรียนสู่ตลอดชีวิต

17. มีการเก็บ วิเคราะห์ และกระจายข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนิสิต นักศึกษา อย่างเป็นระบบทั่วมหาวิทยาลัย เพื่อสนับสนุนและเพิ่มความสำเร็จของนิสิต นักศึกษา

6. ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ

1. สถาบันมีการประเมินประจำปี และ ประเมินความต้องการ ความคาดหวัง และความพึงพอใจของผู้เรียน เพื่อเก็บเป็นข้อมูล พัฒนา ทำตลาด และ ปรับปรุงหลักสูตรวิชา/การให้บริการ

2. มีการเก็บข้อมูลสถิติ เพื่อเพิ่มจำนวน

- นิสิต นักศึกษา
- หลักสูตรที่เปิดสอน
- สถานที่เปิดสอน
- การทำสัญญากับหน่วยงานต่างๆ

3. การตัดสินใจเลือกโปรแกรม การประเมินผลการเรียนรู้ การออกแบบหลักสูตร และวิธีการถือเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน องค์กรบวนการตามความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่วิชาการ เจ้าหน้าที่บริการ และผู้เรียน

4. ศิษย์เก่าพยายามหาสมาชิกเพิ่มเติมมาเข้าร่วมในสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง

5. ผู้เรียนมีการประเมินวิชาที่เปิดสอนอย่างต่อเนื่อง

6. มีการคิดค้น คงรักษา และประเมินการพัฒนาหลักสูตรสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต พร้อมกลไกการอนุมัติที่เหมาะสม

7. สถาบันสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตัวเอง การใส่ใจดูแล ความอบอุ่นใจ เป็นกันเอง มีความใกล้ชิดและเชื่อมั่นซึ่งกันและกัน

7. ระบบการบริการและการสนับสนุนผู้เรียน

สถาบันจัดให้มีการบริการผู้เรียนที่เป็นกันเอง ตามเวลาที่สะดวกต่อตารางการเรียนรู้ของผู้เรียนสู่ตลอดชีวิต นอกจากนี้ ผู้เรียนได้รับการสนับสนุนให้เป็นผู้เรียนอย่างอิสระ ในหลากหลายแนวทาง

1. มีการระบุนุภาวะและความรับผิดชอบของผู้เรียน ผู้ให้บริการทางการศึกษา และการบริการด้านธุรการไว้อย่างชัดเจนตั้งแต่ต้น

2. มีการจัดทำแผนกลยุทธ์สำหรับการบริการด้านคมนาคมและจัดเลี้ยงสำหรับผู้เรียนนอกเวลา ใส่ใจ ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่ทุพพลภาพ ใส่ใจ ตอบสนองความต้องการของ

ผู้เรียนทางไกล มีบริการรับเลี้ยงเด็กอ่อน สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัย มั่นคง มีบริการ
สาธารณสุขให้กับผู้เรียนทุกคน

3. มีโครงสร้างที่เกื้อหนุนทุกที่และทุกเวลาที่มีผู้เรียน
4. มีโครงการที่เกื้อหนุนผู้สอนที่ต้องการคำแนะนำในการรับมือกับผู้เรียนนอกกระบวนการ
เรียนแบบดั้งเดิม
5. การให้คำปรึกษา (ทั้งระบบทางไกล และตัวต่อตัว) ให้คำแนะนำ และการพัฒนาด้าน
วิชาชีพ เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องจัดหาให้กับผู้ลงทะเบียนเรียนช่วงเย็น

นอกจากนี้ผลจากการวิเคราะห์กรณีศึกษาที่ดีในประเทศต่างๆ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา
แอฟริกาใต้ ญี่ปุ่น และกลุ่มประเทศในทวีปยุโรป เป็นต้นพบข้อมูลเพิ่มเติม ดังนี้

ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ในบริบทของสถาบันอุดมศึกษา การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึงการเรียนรู้เพื่อเรียนรู้ เพื่อ
เชื่อมโยงกับชุมชน และเพื่อยกระดับความสามารถในการทำงาน

ลักษณะของการเรียนรู้ตลอดชีวิตในมหาวิทยาลัย

ลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย ประเด็นด้านต่างๆ ได้แก่ ด้าน
นักศึกษา ด้านการจัดการ ด้านงบประมาณ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ด้านนักศึกษา พบว่า

- มีร้อยละของนักศึกษาไม่เต็มเวลาสูง
- อายุเฉลี่ยของนักศึกษาสูง
- มีร้อยละของนักศึกษาที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกายสูง
- มีจำนวนนักศึกษาที่มาจากชนชั้นแรงงานจำนวนมาก
- มหาวิทยาลัยให้ความสำคัญกับผู้เรียนที่สู้ง่าย
- สร้างความเชื่อมั่นในศักยภาพให้กับผู้เรียนที่สู้ง่าย
- เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สัมผัสและเรียนรู้ประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ๆ เพื่อเพิ่ม
โอกาสใหม่ๆ ในการประกอบชีพ
- อำนวยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมการทำงานที่หลากหลายและ
ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานได้
- เปิดโอกาสในการเรียนรู้กับกลุ่มผู้เรียนต่างวัยเพื่อสร้างความสัมพันธ์ซึ่งจะทำให้
ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน
- กระตุ้นให้ผู้เกษียณอายุราชการกลับไปทำงานในหน่วยงานที่ไม่แสวงผลกำไรหรือมี
โอกาสได้ลองฝึกประสบการณ์การทำงานในสถานที่ต่างๆ
- การเตรียมความพร้อมในด้านตัวผู้เรียนเอง คณาจารย์ และนักศึกษาคนอื่นๆ

ด้านการจัดการ พบว่า

- รัฐมีนโยบายที่สนับสนุนระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- มหาวิทยาลัยเปิดรับนักศึกษามากขึ้นในสาขาที่ได้รับความนิยมเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน
- ให้โอกาสนักศึกษาที่มาจากสถาบันระดับล่างที่มีคุณภาพได้เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยชื่อดัง
- มหาวิทยาลัยให้ความสำคัญกับการศึกษาที่มีคุณภาพมากกว่าการจัดอันดับ
- ให้โอกาสผู้ที่มีโอกาสน้อยได้ศึกษาและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
- ไม่กีดกันทางสังคม
- เปิดกว้างทางการศึกษาและให้ประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม
- นักศึกษาสามารถถ่ายโอนหน่วยกิตและสะสมหน่วยกิตได้ ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาผู้ใหญ่สามารถเข้ารับการศึกษได้โดยไม่ต้องอยู่ในระบบการศึกษาเต็มเวลาตลอดช่วงระยะเวลาที่กำหนด
- ช่วยพัฒนาสมรรถภาพของนักศึกษาในด้านความรู้กว้างและรู้ลึก มีความตระหนักเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และมีความเป็นพลเมือง
- มหาวิทยาลัยมีส่วนรับผิดชอบต่อประชาคมโลก
- มีวิธีในการวัดคุณภาพที่สอดคล้องกับระบบ เช่น คุณภาพในการสอน การมีส่วนร่วมต่อการเคลื่อนไหวทางสังคม การบริการชุมชน การให้การสนับสนุนต่อชุมชนเมืองและชนบท และการมีส่วนร่วมต่อการบริการทางสาธารณะอื่นๆ
- เปิดหลักสูตรที่รองรับกับความสนใจของผู้เรียนที่สูงวัย
- ลดความซับซ้อนของหลักสูตรเพื่อช่วยให้ตัดสินใจเลือกเรียนได้ตรงกับความต้องการ
- มีสิ่งอำนวยความสะดวกในมหาวิทยาลัย เช่น รถโดยสารในมหาวิทยาลัยที่จอดรถ
- มีการจัดหลักสูตรระยะสั้นที่เน้นการประเมินตามสภาพจริงโดยเน้นการวัดด้านทักษะและความรู้
- เปิดหลักสูตรที่เน้นอาชีพเป็นหลักเนื่องจากผู้สูงวัยคือกลุ่มที่นำความรู้ไปใช้จริงในการทำงาน
- คำนึงถึงความแตกต่างทางด้านกายภาพของผู้เรียนสูงวัยทั้งผู้สูงวัยที่ร่างกายปกติพิการ หรือบกพร่องทางการได้ยิน
- การส่งเสริมทางการเรียนรู้และการเป็นผู้นำนอกห้องเรียนโดยการร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา กับองค์กรทางภาคธุรกิจและสังคมภายนอก โดยใน Minnesota ได้ก่อตั้งองค์กรซึ่งเป็นมีบทบาทส่วนหนึ่งในการส่งเสริมความเป็นเลิศของผู้เรียนทางด้านอุตสาหกรรมเพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่จะสามารถเชื่อมโยงผู้เรียนกับการทำงานในบริบทจริงได้

ด้านการจัดสรรงบประมาณ พบว่า

- รัฐบาลสนับสนุนเงินทุนทางการศึกษา มหาวิทยาลัยมอบทุนการศึกษาเพิ่มขึ้นให้กู้ยืมโดยไม่มีดอกเบี้ย
- นักศึกษาไม่เต็มเวลาได้รับทุนค่าเล่าเรียนและมีโอกาสในการกู้ยืมเงินทุนการศึกษา
- ไม่ยึดเพียงงบประมาณเป็นเกณฑ์ในการปฏิบัติงาน
- เนื่องจากผู้เรียนอายุน้อยจะเป็นกลุ่มเป้าหมายที่รัฐบาลให้การสนับสนุนเป็นหลัก ดังนั้นมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยจะต้องทำให้งบประมาณที่นำมาใช้ในการส่งเสริมด้านการศึกษาของผู้เรียนที่อายุน้อยและผู้เรียนสูงวัยเกิดความเท่าเทียมกัน
- มีการจัดทำบัญชีกองทุนเพื่อรวบรวมเงินบริจาคจากบุคคล เจ้าของธุรกิจ และรัฐบาล เพื่อไว้สำรองจ่ายเกี่ยวกับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

นอกจากนี้ พบประเด็นอุปสรรคของการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ ผู้เรียนสูงวัยมีมุมมองว่าการจะเข้าศึกษาในระดับที่สูงขึ้นนั้นจำเป็นต้องมีวุฒิทางการศึกษาในระดับหนึ่งมาก่อน นโยบายและพันธกิจเป้าหมายของสถาบันในระบบส่วนใหญ่ยังเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการศึกษานอกระบบ กล่าวคือไม่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนเท่าที่ควร ทำให้เป็นการลดโอกาสของผู้เรียน ภาวะด้านการเงินเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ขัดขวางผู้เรียนในการเข้าสู่ระบบการศึกษา เป็นต้น

1.2 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษา จากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษา จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 19 คน (รายชื่อ ดังภาคผนวก ค) มีรายละเอียด ดังนี้

1. นโยบายและทิศทางในการพัฒนาคนและสังคมไทยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีลักษณะเป็นอย่างไร

ประเทศไทยมีแผนการพัฒนาประเทศ อาทิ รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2549-2553) ในปัจจุบัน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 รวมถึงนโยบายและแผนการปฏิบัติงานขององค์กรภาครัฐและเอกชน เช่น สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการ (กพร.) สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.) สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ เป็นต้น ได้ให้ความสำคัญกับการสร้างความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ การพัฒนาประเทศโดยการ

เชื่อมโยงมิติด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันอย่างสมดุลและยั่งยืน การตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การนำแนวคิด ‘คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาประเทศ’ มาบูรณาการไว้ในกระบวนการปฏิบัติงานและการดำเนินงาน เพราะเชื่อว่า ‘คน’ เป็นทรัพยากรทางสังคมที่มีคุณค่า สามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวทันกับนานาอารยประเทศได้ การจัดการศึกษาที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการ และแก้ปัญหาของบุคคลจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ผ่านมาหน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้รณรงค์และสนับสนุนการรู้หนังสือของประชาชน การสื่อสารข้อมูลข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์ การฝึกอบรม การฝึกอาชีพ และการส่งเสริมการศึกษาต่อเนื่อง การศึกษาตลอดชีวิต รวมไปถึงการส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและเพียงพอในทุกพื้นที่ จะเห็นได้ว่าแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาประเทศข้างต้น มาจากการตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรมนุษย์ นั่นเอง โดยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อมุ่งพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ อันจะเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศด้าน เศรษฐกิจและสังคมของรัฐบาล ให้ประชาชนได้รับโอกาสในการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีสิทธิและมีหน้าที่ร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการจัดการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม ตอบสนองความต้องการและสอดคล้องกับสภาพของกลุ่มเป้าหมาย และบูรณาการเข้าเป็นวิถีชีวิตของคนในสังคม

จากความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ประเทศไทยกำลังเผชิญกับบริบทการเปลี่ยนแปลงหลายด้านที่สำคัญ ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

(1) การรวมตัวของกลุ่มเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงในตลาดการเงินของโลก ทำให้การเคลื่อนย้ายเงินทุน สินค้า และบริการ รวมทั้งคนในระหว่างประเทศมีความคล่องตัวมากขึ้น ประกอบกับการก่อตัวของศตวรรษแห่งเอเชียที่มีจีนและอินเดียเป็นตัวจักรสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลก ส่งผลให้ประเทศไทยต้องดำเนินนโยบายการค้าในเชิงรุก ทั้งการหาตลาดเพิ่มและการผลักดันให้ผู้ผลิตในประเทศปรับตัวให้สามารถแข่งขันได้บนฐานความรู้ ฐานทรัพยากรธรรมชาติและความเป็นไทย นอกจากนี้ ปัญหาความไม่สมดุลทางเศรษฐกิจของโลกที่สะสมมานาน และการขยายตัวของกองทุนประกันความเสี่ยงจะสร้างความผันผวนต่อระบบการเงินของโลก จึงมีความจำเป็นต้องยกระดับการกำกับดูแลการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศ และการเตรียมความพร้อมต่อการผันผวนของค่าเงินและอัตราดอกเบี้ยในตลาดโลก

(2) การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด ความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีชีวภาพ เทคโนโลยีวัสดุ และนาโนเทคโนโลยี สร้างความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมทั้งในด้านโอกาสและภัยคุกคาม จึงจำเป็นต้องเตรียมพร้อมให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดังกล่าวในอนาคต โดยจะต้องมีการบริหารจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ ทั้งการพัฒนาหรือสร้างองค์ความรู้ รวมถึงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาผสมผสานร่วมกับจุดแข็งในสังคมไทย อาทิ สร้างความเชื่อมโยงเทคโนโลยีกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างคุณค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ มีการบริหารจัดการ

ลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร และการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรมกับชุมชน

(3) การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม ปัจจุบันประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นทั้งโอกาสและภัยคุกคามต่อประเทศไทย โดยด้านหนึ่งประเทศไทยจะมีโอกาสมากขึ้นในการขยายตลาดสินค้าเพื่อสุขภาพ และการให้บริการด้านอาหารสุขภาพ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแพทย์พื้นบ้าน สถานที่ท่องเที่ยวและการพักผ่อนระยะยาวของผู้สูงอายุ จึงนับเป็นโอกาสในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยและนำมาสร้างมูลค่าเพิ่ม ซึ่งจะเป็นสินทรัพย์ทางปัญญาที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ แต่ในอีกด้านก็จะเป็นภัยคุกคามในเรื่องการเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีฝีมือและทักษะไปสู่ประเทศที่มีผลตอบแทนสูงกว่า ขณะเดียวกัน การแพร่ขยายของข้อมูลข่าวสารที่ไร้พรมแดนทำให้การดูแลและป้องกันเด็กและวัยรุ่นจากค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์เป็นไปอย่างลำบากมากขึ้น ตลอดจนปัญหาการก่อการร้าย การระบาดของโรคพันธุกรรมใหม่ๆ และการค้ายาเสพติดในหลากหลายรูปแบบ

(4) การเคลื่อนย้ายของคนอย่างเสรี ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการขนส่งและกระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้มีการเดินทางทั้งเพื่อการท่องเที่ยวและการทำธุรกิจในที่ต่างๆ ทั่วโลกมากขึ้น รวมทั้งสังคมและเศรษฐกิจฐานความรู้ ทำให้ประเทศต่างๆ ตระหนักถึงความสำคัญของบุคลากรที่มีองค์ความรู้สูงต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ในขณะที่กฎ ระเบียบที่เกี่ยวกับการรวมตัวของกลุ่มเศรษฐกิจมุ่งสู่การส่งเสริมให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานและผู้ประกอบการเพื่อไปทำงานในต่างประเทศได้สะดวกขึ้น ดังนั้น ประเทศไทยจึงต้องคำนึงถึงมาตรการทั้งด้านการส่งเสริมคนไปทำงานต่างประเทศ การดึงดูดคนต่างชาติเข้ามาทำงานในประเทศ และมาตรการรองรับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น โดยเฉพาะปัญหาที่จะมีผลกระทบต่อความมั่นคงของคนในเชิงสุขภาพ และความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน

(5) การเปลี่ยนแปลงด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวนประชากรในโลกที่มากขึ้น ได้สร้างแรงกดดันต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของโลกให้เสื่อมโทรมลง ส่งผลกระทบต่อความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ และการเกิดภัยธรรมชาติบ่อยครั้งขึ้น รวมทั้งการเกิดการระบาดของแพร่เชื้อโรคที่มีรหัสพันธุกรรมใหม่ๆ เป็นเหตุให้เกิดเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศและสนธิสัญญาเพื่อให้มีการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโลกในประเด็นต่างๆ ร่วมกัน อาทิ อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ เป็นต้น นอกจากนี้ การกีดกันทางการค้าที่เชื่อมโยงกับประเด็นด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็มีมากขึ้น ประเทศไทยจึงต้องยกระดับมาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยปกป้องฐานทรัพยากรเพื่อรักษาความสมดุลยั่งยืนของระบบนิเวศ ด้วยการพัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้มีประสิทธิภาพสูงสุดภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วม และปรับรูปแบบการผลิตสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

ขณะเดียวกัน ต้องเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน และพัฒนาพลังงานทางเลือก เพื่อรองรับความต้องการใช้พลังงานในประเทศ

จะเห็นได้ว่า ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงที่ประเทศไทยต้องเผชิญในอนาคต การทบทวนสถานะของประเทศในด้านสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการประเทศ แสดงว่าประเทศไทยมีโอกาสการปรับตัวและได้รับประโยชน์จากกระแสโลกาภิวัตน์ แต่ยังคงพัฒนาโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในหลายประการ เพื่อให้คนไทยอยู่ดีมีสุข ขณะเดียวกันจำเป็นต้องเสริมสร้างระบบ โครงสร้าง กลไก และกระบวนการบริหารพัฒนาประเทศให้อยู่บนหลักธรรมาภิบาลและประชาธิปไตย โดยบูรณาการการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและทุกระดับในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้เกิดความสมดุล เป็นธรรมและยั่งยืน พร้อมทั้งปรับระบบบริหารจัดการภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ลดบทบาทอำนาจของราชการในส่วนกลาง และเพิ่มบทบาท มอบอำนาจและกระจายอำนาจการตัดสินใจ การดำเนินการ และกระจายการจัดสรรทรัพยากรให้แก่ราชการส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และชุมชน ส่งเสริมบทบาทภาคเอกชนและการปฏิรูปธุรกิจเอกชนให้เข้มแข็ง สุจริต โปร่งใส และเร่งปฏิรูปกฎหมาย กฎระเบียบ เพื่อสร้างสมดุลในการจัดสรรและกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาให้ทั่วถึงเป็นธรรม โดยต้องดำเนินการรักษาและเสริมสร้างความมั่นคงควบคู่ไปด้วย อันจะสนับสนุนให้การบริหารจัดการประเทศสู่ดุลยภาพ ทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และความมั่นคง นำไปสู่สันติสุขและความยั่งยืน

2. การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษามีความจำเป็นหรือไม่ เพราะเหตุใด

ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นร่วมกันว่า ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของสถาบันอุดมศึกษาทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย มีความพยายามในการพัฒนาและปรับตัวเพื่อรองรับกับสภาพการแข่งขันที่รุนแรงขึ้น โดยมหาวิทยาลัยในประเทศไทยหลายแห่งได้เพิ่มศักยภาพการแข่งขัน การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะดูแลกลุ่มผู้ใหญ่ซึ่งเป็นฐานคนทำงานเพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดการศึกษาที่เชื่อมโยงกันทั้งการศึกษาระดับพื้นฐาน อุดมศึกษา หรือหลังอุดมศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการและสนใจได้ตลอดชีวิต ด้วยการศึกษารูปแบบ นั่นคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

ดังที่ ศ. ดร. พุทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2559) “...คือต้องยอมรับความจริงว่า สถาบันอุดมศึกษาตอนนี้ก็คล้ายๆ กับสถาบันศึกษาอื่นๆ ที่กำลังจะเผชิญกับปัญหาว่าสิ่งที่เราสอนนิสิตนักศึกษาไป ถึงแม้ว่าจะสอนองค์ความรู้ที่ลึกซึ้งอย่างไรก็ตาม องค์ความรู้เหล่านั้นก็จะล้าสมัยเร็ว ไม่ใช่เพราะว่าสอนไม่ดีหรอก แต่ว่าเป็นเพราะว่าองค์ความรู้สมัยใหม่เปลี่ยนแปลงเร็ว แต่จริง ๆ แล้วสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปมันอาจจะต้องวิเคราะห์กันว่า ส่วนที่เป็นแก่นสารมันอาจจะไม่ได้เปลี่ยนมาก แต่ส่วนที่เป็นส่วนประกอบอาจจะเปลี่ยนเยอะ แต่ก็ไม่แน่นอนเสมอไป ในบางเรื่องส่วนที่เป็นแก่นก็อาจจะเปลี่ยนได้ด้วย แต่ละสาขา แต่ละคณะก็ต้องมีการวิเคราะห์ว่าแนวโน้ม

ของศาสตร์ในสาขาตัวเอง ส่วนที่เป็นแก่นกับส่วนที่เป็นส่วนประกอบมีอันไหนที่คิดว่ามีแนวโน้มจะเปลี่ยนไปบ้าง การเปลี่ยนแปลงในอดีตส่วนมากจะเปลี่ยนแบบต่อยอด เปลี่ยนโดยมีส่วนใหญ่ฐานยังเหมือนเดิม แต่มันมีสีสันเปลี่ยนแปลงเพิ่มมากขึ้น แสดงว่าการเปลี่ยนแปลงในอนาคตไม่ใช้การเปลี่ยนแปลงแบบเดิมอีกต่อไปแล้ว ซึ่งผมเข้าใจว่าเปลี่ยนจากหน้ามือเป็นหลังมือ เปลี่ยนในทิศทางใหม่ไม่ใช้ทิศทางเดิม เปลี่ยนแบบเปลี่ยนกระบวนทัศน์ไปเลย”

จะเห็นได้ว่า การปรับตัวของสถาบันอุดมศึกษามีความจำเป็นมาก สถาบันอุดมศึกษาทั้งรัฐและเอกชนทั่วประเทศควรปรับตัวเพื่อรับมือกับการแข่งขันของธุรกิจอุดมศึกษาในอนาคต และจำเป็นต้องศึกษาคาดการณ์แนวโน้มอนาคต เพื่อเป็นกรอบในการปรับทิศทางการพัฒนาอุดมศึกษาให้สอดคล้องกับอนาคตที่จะมาถึงเพื่อเป็นสถาบันที่ผลิตบุคลากรให้มีคุณภาพต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

3. นโยบายและทิศทางในการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาในอนาคตจะมีลักษณะเป็นอย่างไร

ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับนโยบายและทิศทางในการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาในอนาคต ส่วนใหญ่คิดเห็นไปในทางเดียวกัน นั่นคือ เน้นการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายทางสังคมให้มากขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในฐานะกำลังการพัฒนาประเทศ สถาบันอุดมศึกษาควรมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

1. กำหนดทิศทางของสถาบันอุดมศึกษา โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้ชัดเจน ทุกคณะ ทุกสาขาวิชา และทุกมหาวิทยาลัย จะต้องร่วมกันสร้างมาตรฐานการศึกษาของชาติ (National Education Framework) ในการศึกษาในระดับต่างๆ
2. กำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจ โดยคำนึงถึงศักยภาพและอัตลักษณ์ของแต่ละสถาบัน
3. สรรหาผู้บริหาร คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถ เพื่อบริหารสถาบันอุดมศึกษาตามวิสัยทัศน์และพันธกิจที่กำหนดไว้
4. สร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย
5. สร้างงานวิจัย การเรียนการสอน การให้บริการวิชาการเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน
6. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนจากการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ
7. การสร้างระบบการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมและเป็นที่ยอมรับ

4. บริบทสังคมไทยหรือองค์ประกอบทางสังคมที่เอื้อต่อการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีอะไรบ้าง

สังคมไทยมีโครงสร้างทางสังคมที่ยืดหยุ่น ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ได้หลายทาง ภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์การทางศาสนา ธุรกิจ-อุตสาหกรรม สื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเปิดและปิด และอื่นๆ ตลอดจนนโยบายและแผนการพัฒนาศึกษาของประเทศที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนา

คุณภาพพลเมืองให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ อาทิ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 รวมถึงนโยบายและแผนการปฏิบัติงานขององค์กรหรือหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน นโยบายและแผนงานเหล่านี้ล้วนเอื้อต่อการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังที่ ศ. ดร. พงษ์ ศิริบริวรรณพิทักษ์ (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2559) ระบุความสำคัญของการศึกษาสามรูปแบบที่กำหนดไว้ชัดเจนใน) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 “...ที่นี้ถ้าจะให้การศึกษาตลอดชีวิตมาจะมีจริงต้องพึ่งการศึกษาตามอัธยาศัยเยอะ ๆ เพราะจริง ๆ การศึกษานอกระบบเองก็ต้องออกแบบใหม่ เพราะว่าเราออกแบบเหมือนเดิมไม่ได้แบบ เช่น ออกแบบว่าต้องเป็นการศึกษาผู้ใหญ่ มาจัดให้คนที่ไม่ได้เรียน ม.หก จบการศึกษามาเรียนเพื่อจะสอบเทียบ มาสอนให้คนอ่านออกเขียนได้ ผมว่ามันไม่พอแล้วแค่นั้น การศึกษานอกระบบควรจะต้องคิดหลักสูตรเหมือนกับเอกชนคือจัดอบรมแล้วมีลูกค้า แต่ว่าการอบรมของเอกชนเขาทำเพื่อองค์กร เพื่อหน้าที่การงาน ผมคิดว่าการศึกษานอกระบบเราก็กทำส่วนนั้นได้ส่วนหนึ่ง แต่ว่าของเอกชนไว้ก็ดี แต่เราต้องทำในสิ่งที่แก้วิกฤติประเทศไทย”

ประกอบกับแรงกดดันทั้งจากภายในประเทศและภายนอกประเทศในด้านต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่

- แรงกดดันภายนอก อาทิ กระแสโลกาภิวัตน์ และความร่วมมือนานาชาติในด้านต่าง ๆ อาทิ ประชาคมอาเซียน (ASEAN)
- แรงกดดันภายในประเทศ ได้แก่ ความต้องการกำลังคนที่มีคุณภาพจากหน่วยงานต่าง ๆ ในสังคม และความไว้วางใจ/ การยอมรับบทบาทของสถาบันการศึกษาจากผู้ปกครองและผู้เรียน

ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาควรคำนึงถึงประเด็นบริบทสังคมไทยที่เอื้อต่อการพัฒนาไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ร่วมกับประเด็นแนวคิดหรือการพัฒนาที่เกิดจากบริบทอื่นๆ ในต่างประเทศ เพื่อให้การพัฒนามีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ นั่นเอง

5. องค์ประกอบในการสร้างพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย)สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีอะไรบ้าง และโปรดระบุรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบ

การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นแนวคิดหลัก หรือเป็นหลักการที่ถือว่าการพัฒนา การเปลี่ยนแปลง การปรับเปลี่ยนที่ต่อเนื่องตลอดเวลา ไม่มีจุดสิ้นสุด ในการรับรู้ของมนุษย์ ซึ่งรวมถึงการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งผ่านการเรียนรู้ในระบบการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย แต่ยิ่งมากไปกว่านั้น ในแง่ของผลการดำเนินชีวิต และอาจเป็นทั้งโดยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ ซึ่งรวมถึง

ความเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น รวมถึงเข้าใจโลกในวงกว้าง อิงจาก 6 เสาหลักแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ การเรียนรู้เพื่อรู้ (Learning to Know) คือ เน้นองค์ความรู้ การแสวงหาข้อมูลที่เหมาะสม การทำความเข้าใจเนื้อหาวิชา การใช้เครื่องมือกับสถานการณ์ต่างๆ การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติจริง (Learning to Do) เน้นการพัฒนาทักษะ พัฒนาสมรรถนะ และศักยภาพตนเอง เป็นการเรียนรู้เพื่อให้สามารถปฏิบัติตัวได้อย่างสร้างสรรค์ในสิ่งแวดล้อมของตน การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน (Learning to Live Together) เน้นการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ พึ่งพากันและกัน คือการมีส่วนร่วมและร่วมดำเนินการ ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆกับผู้อื่น การเรียนรู้ที่จะเป็น (Learning to Be) เป็นความก้าวหน้าที่เป็นที่ต่อยอดมาจากหลักการเรียนรู้ 3 ประการข้างต้น การเรียนรู้เพื่อชีวิต เป็นการพัฒนาทักษะชีวิตอย่างเป็นองค์รวม และการปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การเรียนรู้ที่จะเปลี่ยนแปลง (Learning to Change) พัฒนาศักยภาพทางความคิด การตัดสินใจ และการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อสร้างสังคมที่ดีขึ้นสำหรับทุกคน และ การเรียนรู้เพื่อความยั่งยืน (Learning for Sustainable) คือ ความพยายามเพื่อความยั่งยืนในทุกด้าน เพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้ และการแบ่งปันความรู้ สนับสนุนให้ประชาชนมีหน้าที่หลากหลาย ทั้งโดยส่วนตัวและในฐานะส่วนหนึ่งของชุมชนและองค์กร

การพัฒนาไปสู่เส้นทางการส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น ผู้บริหารและบุคลากรทุกฝ่าย โดยเฉพาะผู้สอนมีความสำคัญยิ่ง ดังที่ ศ.ดร. ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2559) กล่าวว่า “...สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการเปลี่ยนแปลงของอาจารย์ว่ามหาวิทยาลัยไม่ใช่พื้นที่ของคนวัยเดียวอีกต่อไป มหาวิทยาลัยเป็นที่ของคนทุกวัย แม้กระทั่งอีกหน่อยเด็กมัธยมก็จะเข้ามา คิดว่าอย่างไรถ้าจะเข้ามา คล้าย ๆ การเรียนการสอนคือเด็กเรียนรู้ด้วยตัวเองมากขึ้น ฉะนั้นเด็กพวกนี้ก็จะเข้ามาเพื่อเข้าห้องสมุดบ้างเข้ามาหาอาจารย์ เขาอาจจะต้องมาหาแหล่งความรู้ให้มองตัวเองเป็นแหล่งเรียนรู้ ซึ่งความรู้เหล่านี้ก็ต้องคล้าย ๆ กับว่าต้องพร้อมที่จะพัฒนาตัวเองทุกวัน ในฐานะที่ตนเองรู้เรื่องนี้ก็ต้องเอามาใช้ประโยชน์”

นอกจากบุคลากรแล้ว ผู้เรียนที่มีคุณลักษณะของการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ผู้ที่มีคุณลักษณะนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความกระตือรือร้น สนใจแสวงหาความรู้อยู่เสมอ มุ่งมั่นที่จะเพิ่มประสิทธิภาพ ในการเรียนรู้และสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม การเรียนรู้อาจทำได้หลายวิธี เช่น อ่านหนังสือหรือวารสารที่มีประโยชน์ ดูรายการโทรทัศน์หรือฟังวิทยุที่มีสาระ ค้นหาหาความรู้โดยผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ชักถามข้อมูลจากผู้รู้ รวมทั้งสามารถจับใจความสำคัญเพื่อแยกแยะและเลือกสาระข้อมูลที่ได้มาอย่างมีเหตุผล ดังที่ ดร. กษมา วรธน ฒ อยุธา (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2559) อธิบายว่า “...คิดว่าสำคัญที่สุดก็ต้องพัฒนาให้นักศึกษาเองเป็นผู้ที่เป็น Life Long Learner โจทย์ที่ให้กับนักศึกษา วิช Grade Paper อะไรก็แล้วแต่มันจะต้องทำให้เด็กสนใจใฝ่ เรียนรู้ตลอดเวลา ...คิดว่าอันนี้คือวิธีการที่มหาวิทยาลัยคงต้องคิดให้มากขึ้นว่ามหาวิทยาลัยจะสอนคนให้เป็น Lifelong Learner เพราะว่าตัว

อาจารย์เองก็เป็น *Lifelong Learner* อาจารย์ปีที่ผ่านมามีอาจารย์ได้พัฒนาต่อยอดในเรื่องขององค์ความรู้ เรื่องของวิธีการเรียนการสอนที่มันต่างไปจากเดิมอย่างไร หรือว่าบรรยากาศบริหารภายในมหาวิทยาลัย มันสร้างบรรยากาศที่จะทำให้คนพยายามที่จะเรียนรู้ให้มาก *Learning curve* ขึ้นตลอดเวลา ขององค์กร *Learning curve* เป็นอย่างนั้นหรือไม่ ดิฉันคิดว่าถ้าตีโจทย์อันนี้แตกอย่างอื่น มันจะตามมาทันที มันจะเกิดความเข้าใจเลยว่าสำหรับลูกศิษย์ที่ออกไปเราจะช่วยทำให้เขาเป็น *Lifelong Learner* ได้อย่างไร...”

6. หลักการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ในสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตควรมีอะไรบ้าง

หลักการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ในสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วยหลักความร่วมมือแบบหุ้นส่วน (Partnership) หลักของการมีส่วนร่วม (Participation) และหลักของความสามารถในการดำเนินงาน (Performance) รายละเอียด ดังนี้

1. การมีความร่วมมือแบบหุ้นส่วน (Partnership) คือ การเรียนรู้เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างภาคส่วนต่างๆ โดยการร่วมกันจัดตั้ง การพัฒนา และการรักษาไว้ซึ่งความร่วมมือ โดยพิจารณาจากทัศนคติในการปฏิบัติงาน การวางแผนพัฒนา การลงทุนทำกิจกรรม และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2. การมีส่วนร่วม (Participation) คือ การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ขององค์กร ชุมชน สถาบัน และประชาชน มาส่วนร่วมกับนโยบาย การวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ และการร่วมทำกิจกรรมและการตอบสนองต่อการเรียนรู้ โดยการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคลต่างๆ ในพื้นที่และภายนอก

3. การติดตามความสามารถในการดำเนินงาน (Performance) คือ การเรียนรู้เพื่อประเมินผลความก้าวหน้า โดยการเปรียบเทียบผลการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้กับเป้าหมายของชุมชน หรือความก้าวหน้าในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชนอื่นๆ และพิจารณาหาวิธีการประเมินผลการดำเนินงาน มูลค่าเพิ่มที่ได้จากการสร้างสรรค์ของสังคมแห่งการเรียนรู้

นอกจากนี้ การพัฒนาไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต สถาบันอุดมศึกษาควรยึดหลักความจำเป็นของการเรียนรู้ การให้ความสำคัญกับชุมชนโดยอาศัยหลักการพัฒนาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน การประสานความร่วมมือ ประสานประโยชน์ กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย รวมไปถึงหลักการจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายและผสมกลมกลืนกับวิถีการดำเนินชีวิต หลักความเสมอภาค เปิดกว้าง ยืดหยุ่นและการเข้าถึงได้ง่าย และหลักความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อความยั่งยืน

7. กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและกระบวนการดำเนินกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษาสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ควรมีลักษณะอย่างไร

ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ มีทิศทางสอดคล้องกับหลักการของการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ควรปรับใช้กับการดำเนินงานของสถาบันการศึกษา ได้แก่ การพัฒนาคนในฐานะแรงงานหรือฐานการผลิต (Education for employability and national economic growth) การพัฒนาคนในฐานะมนุษย์ (Lifelong education and personal growth) การพัฒนาการเรียนรู้ของสังคม (Lifelong learning: a pre-requisite for participation in a socially inclusive and just democracy) ถือเป็นเป้าหมายของการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษา ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาควรเน้นการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ (for economic progress and development) การพัฒนาคนและเติมเต็มศักยภาพคน (for personal development and fulfilment) และการยอมรับทุกคนและความเป็นประชาธิปไตย (for social inclusiveness and democratic understanding)

นอกจากนี้ สถาบันอุดมศึกษาอาจมีกิจกรรม อื่นๆ เช่น สอดคล้องกับเป้าหมายวัตถุประสงค์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่กำหนดไว้ใน มคอ.3-5 รวบรวมรายชื่อหน่วยงานและแหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับมาตรฐานของรายวิชา มีระบบและกลไกการเทียบโอนความรู้ประสบการณ์ที่เป็นมาตรฐาน และมีระบบการให้คำปรึกษาและแนะแนวที่เหมาะสม จะเห็นได้ว่ากิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นไปที่การเรียนรู้ตลอดชีวิตนี้เอง คือส่วนสำคัญในการเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังที่ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.คุณหญิงสุมณฑา กีระนันท์ (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2559) อธิบายว่า “ความจริงหัวใจก็เกี่ยวกับการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็นในระบบนอกระบบ การศึกษาตลอดชีวิต เราจะสอนคนให้เขาความจริงตั้งแต่ระดับมัธยมขึ้นไป ให้รู้จักคิด คิดนอกกรอบ การคิดวิเคราะห์ให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้เขาศึกษาหาความรู้ด้วยตัวเอง ตอนนั้นก็พยายามเปลี่ยนเหมือนกัน พยายามเปลี่ยน คือเราไม่ได้เน้นเนื้อหาแล้ว เน้นงานวิจัยเข้ามาเกี่ยวข้อง ให้ นักศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม คือให้เขารู้จักเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะว่าถ้าให้เขาจำ เดี่ยวนี้ข้อมูลเยอะเหลือเกิน อย่างอินเทอร์เน็ต จาก Google จากอะไรต่าง ๆ เยอะแยะ อาจารย์ต้องเน้นพวกนี้ ให้เขาหาความรู้ตลอดชีวิตเขาเอง ต้องเปลี่ยนทัศนคติไปเลย”

ทั้งนี้ กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสถาบันอุดมศึกษาจะต้องอย่างต่อเนื่องจนถึงระดับการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง

8. กลุ่มบุคคล เครือข่ายที่เกี่ยวข้องควรมีใครบ้าง และมีความร่วมมือกันอย่างไร

กลุ่มบุคคล หรือเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย หน่วยงานที่รับผิดชอบการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาแล้ว สถาบันอุดมศึกษาควรทำงานร่วมกับหน่วยงานระดับนโยบายอื่นๆ อาทิ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ หรือ สภาพัฒน์ เนื่องจากมีบทบาทในการจัดทำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพื่อใช้เป็นกรอบและแนวทางในการพัฒนาประเทศในแต่ละช่วงระยะเวลา 5 ปี และการประสานการพัฒนาเพื่อให้เกิดมีการแปลงแผนพัฒนาไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อการพัฒนาไปสู่ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพได้เกิดความรู้ความเข้าใจตลอดจนเสริมสร้างให้เกิดการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ

นอกจากนี้ ภาคีเครือข่ายจากสถาบันครอบครัว กลุ่มศิษย์เก่า กลุ่มผู้ใช้บัณฑิตหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เครือข่ายนานาชาติ สถาบันการศึกษาในต่างประเทศ และกลุ่มประชาสังคม เช่น กลุ่มองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (NGOs) ชุมชน ท้องถิ่น และประชาชน เป็นต้น หน่วยงานเชิงนโยบาย การบริหารจัดการระบบการศึกษา หน่วยงานและบุคคลเชิงวิชาการและวิชาชีพสาขาต่างๆ นักวิจัยและประเมินผลการเรียนรู้ หน่วยงานที่เป็นต้นสังกัดของผู้เรียน (ลูกค้า) เช่น บริษัท โรงงาน หน่วยทหาร สถานศึกษา เรือนจำ สถานควบคุมความประพฤติ เป็นต้น ร่วมมือกันในลักษณะหุ้นส่วนการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเป็นองค์รวม อันจะเป็นประโยชน์ต่อทุกภาคส่วนในสังคม

จะเห็นได้ว่า กลุ่มบุคคล เครือข่ายที่เกี่ยวข้องในสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ควรมีความร่วมมือแบบหุ้นส่วน การมีส่วนร่วม และความสามารถในการดำเนินงานของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทั้งจากภายในและภายนอกพื้นที่ ได้แก่ บัณฑิตบุคคลที่เป็นตัวหลัก (Key Individuals) สถาบันต่างๆที่เป็นตัวหลัก (Key Institutions) กลุ่มที่เป็นแกนกลาง (Core Groups) กลุ่มสนใจ (Wider Interests) นายจ้างที่เป็นตัวหลัก (Key Employers) ประกอบกับการพัฒนาสังคมโดยอาศัยหลักความจำเป็นของการเรียนรู้ การให้ความสำคัญกับชุมชนโดยอาศัยหลักการพัฒนาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน หลักการจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายและผสมกลมกลืนกับวิถีการดำเนินชีวิต หลักความเสมอภาค เปิดกว้าง ยืดหยุ่นและการเข้าถึงได้ง่าย และหลักความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อความยั่งยืน

9. ปัจจัยเงื่อนไข (ปัจจัยเชิงบวกและปัจจัยเชิงลบ) ที่ก่อให้เกิดสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีอะไรบ้าง และปัจจัยเงื่อนไขเหล่านั้นมีความแน่นอนที่จะเกิดขึ้นเพียงใด

ปัจจัยเชิงบวก ได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีการพัฒนางานและคุณภาพชีวิตที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง และเป็นการเรียนรู้อย่างมีทิศทาง เป้าหมายและแรงจูงใจที่ชัดเจน และนโยบายระดับชาติ/ ทิศทางการพัฒนา ความเข้าใจในแนวคิดของผู้บริหารและคณาจารย์ทุกฝ่าย การเชื่อมโยงความร่วมมือทั้งในระดับหน่วยงาน สถาบัน และระหว่างสถาบันทั้งในประเทศและต่างประเทศ และทัศนคติและค่านิยมของสังคม ดังที่ ผศ.ดร. จุมพล พูลภัทรชีวิน (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2559) ระบุความสำคัญของครูและบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษาว่ามีส่วนสำคัญกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต “...ครูอาจารย์นี้สำคัญมากที่สุดเลยนะ ค่ะอาจารย์ผู้บริหารด้วยอาจารย์สำคัญ แล้วก็สังคมย่อมยอมรับเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิต ก็ที่อาจารย์บอกว่าสำคัญอย่างไรช่วยพัฒนาประเทศอย่างไร เพราะว่าคนที่มีความรู้จะอาศัยประสบการณ์

คนมีคุณภาพก็ช่วยพัฒนาประเทศ เพราะว่าเมืองไทยเราไปเน้นเนื้อหาเกินไป เพราะฉะนั้นเวลาแข่งขันกันในปัจจุบัน เพราะฉะนั้นครูอาจารย์นี้จริง ๆ ตอนนั้นก็สำคัญมากนอกจากผู้เรียน อย่างไรก็ตามอะไรต้องเปลี่ยนแนวคิดใหม่ ไม่อย่างนั้นถ้าครูอาจารย์สอนแบบเดิม ผลการประเมินก็ต้องออกมาแบบเดิม ปัญหาที่เคยะมาก”

ปัจจัยเชิงลบ ประกอบด้วย เป็นการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ค่อนข้างขัดแย้งกับรูปแบบของการศึกษาในระบบ อาจยากต่อการยอมรับของสังคมในระดับต้น การวัดผล ประเมินผลเน้นการประเมินแบบ Authentic อาจยุ่งยาก หากขาดความเที่ยงตรงจากผู้ประเมินจะทำให้ขาดการยอมรับของสังคม

จะเห็นได้ว่า ปัจจัยเงื่อนไขข้างต้นสำคัญมากต่อการขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

10. ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตน่าจะมีอะไรบ้าง เพราะเหตุใด

- การสื่อสารความเข้าใจ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถาบันกับหน่วยงานในมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะองค์กรวิชาชีพสาขาต่างๆ
- ความเข้าใจร่วมกันของบุคลากรภายในมหาวิทยาลัย
- การปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- แนวคิดและหลักการที่เข้าใจไม่ตรงกัน การปฏิบัติจึงไม่ถูกต้อง
- แหล่งเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ

11. ขั้นตอนการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีอะไรบ้าง และมีลักษณะเป็นอย่างไร

การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีหลากหลาย แต่ละมหาวิทยาลัยอาจมีขั้นตอนในการพัฒนาที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทที่แตกต่างกันในแต่ละสังคม โดยจะต้องคำนึงถึงบทบาทของหุ้นส่วนหรือเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กร ชุมชน สถาบันและส่วนต่างๆ ในสังคม รวมทั้งติดตามการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเพื่อประเมินผลความก้าวหน้าในการดำเนินงาน กระบวนการในการพัฒนาในภาพรวมสามารถสรุปได้ดังนี้

- ปรับวิสัยทัศน์ นโยบายให้เน้นที่การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- พัฒนาแนวคิด นโยบายต่อผู้บริหารระดับสูง ประสานงาน แลกเปลี่ยนความรู้กับหน่วยงานระดับเดียวกัน
- การสร้างความเข้าใจในหมู่คณาจารย์ ผู้ปฏิบัติ และนิสิตนักศึกษา รวมทั้งสังคมโดยรวม

- ศึกษาสภาพความสนใจและความต้องการของผู้เรียน
- ออกแบบและพัฒนาโครงการนำร่อง
- จัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ
- มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันในสถาบันอุดมศึกษาอย่างทั่วถึง เปิดเผยและโปร่งใส
- พัฒนาผลงานหรือสื่อนวัตกรรมสร้างสรรค์
- ติดตามผลและสรุปการพัฒนา

12. ในการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตควรมีแนวทางหลักหรือนโยบายในการพัฒนาอย่างไรบ้าง

แนวทางสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีดังนี้

1. จัดทำแผนแม่บทการพัฒนาที่ชัดเจน ครอบคลุมทุกมิติ โดยเป็นส่วนหนึ่งของแผนแม่บทมหาวิทยาลัย
2. สร้างกระแสความตื่นตัวและการมีบทบาทสร้างสังคมการเรียนรู้ให้กับประชาชนอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง โดยใช้สื่อมวลชน สื่อสาธารณะ และกิจกรรมหลากหลาย
3. เข้าใจ และคุณค่าในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างกว้างขวาง ต่อเนื่อง และยั่งยืน
4. ส่งเสริมให้คณะ หน่วยงานภายในต่าง ๆ จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมาย
5. เริ่มต้นสร้างการเรียนรู้จากประเด็นปัญหา ความต้องการ หรือความสนใจร่วมเป็นหลักของการเรียนรู้
6. จัดระบบการจัดการความรู้โดยสร้างการเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ ทั้งภายในมหาวิทยาลัยและระหว่างมหาวิทยาลัยทั้งในระดับประเทศ และระดับนานาชาติ เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในวงกว้างจนโยงใยครอบคลุม โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นกลไกการจัดการความรู้
7. มหาวิทยาลัยต้องพัฒนาหลักที่มีความน่าเชื่อถือ เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศและสังคม
8. สนับสนุนเงินทุนอุดหนุนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้มหาวิทยาลัยเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และจัดกิจกรรม โดยให้มีการระดมทุนจากแหล่งต่างๆ
9. เคารพและเชื่อมั่นในหลักสิทธิมนุษยชน
10. กระจายโอกาสทางการเรียนรู้
11. กระจายอำนาจและเชื่อมั่นในหลักการมีส่วนร่วม
12. ยอมรับในรูปแบบการเรียนรู้แบบนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

นอกจากนี้ สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องเปิดหลักสูตรให้ตรงกับสภาพความต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบันและอนาคต ดังที่ ดร.ไพรินทร์ ชูโชติถาวร (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2559) อธิบายว่า “มหาวิทยาลัยต้องทำ 3 เรื่องหลัก ได้แก่ *academic rigor, business relevance, and social significance* ...และจะตายกันหมดแน่หากยังคิดและทำแบบเดิม (2.0)...สังคมไทยก็เช่นกัน การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ คน และเป็นการเพิ่มต้นทุนทางสังคมให้แก่ประเทศ”

สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายในและสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ มากขึ้น เพื่อเสริมสร้างจุดแข็งและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใหม่ๆ ซึ่งกันและกัน สถาบันการศึกษาต้องมุ่งจัดการศึกษาเฉพาะทางที่เป็นการลงลึกเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญ อันเป็นการพัฒนาการอุดมศึกษาที่มีคุณภาพโดยสร้างความรู้และนวัตกรรมใหม่ๆ ให้สามารถแข่งขันกับสถาบันอุดมศึกษาชั้นนำอื่นๆ ทั่วโลกได้ ควรใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันและสร้างรายได้เข้าสู่สถาบันด้วยตนเอง พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา เช่น การสร้างความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาที่มีชื่อเสียงระดับโลกโดยอาจเป็นการเปิดหลักสูตรที่ทำการเรียนการสอนร่วมกัน เพื่อนำความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรต้นแบบที่มีคุณภาพจากมหาวิทยาลัยชั้นนำจากต่างประเทศและได้รับองค์ความรู้ใหม่ๆ มากขึ้น สำหรับในเรื่องของการบริหารจัดการแล้ว สถาบันอุดมศึกษาควรลดความซ้ำซ้อนใน การบริหารจัดการ ควรเปิดโอกาสให้คนดีมีฝีมือเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารสถาบันอุดมศึกษา ควรเน้นการกระจายอำนาจในการดำเนินงาน ซึ่งวิธีนี้จะทำให้สถาบันอุดมศึกษามีความคล่องตัวสูงและมีโอกาสเจริญเติบโตได้รวดเร็วกว่าสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ ที่ยึดอำนาจไว้ที่ศูนย์กลางเท่านั้น นอกจากนี้ หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนควรร่วมมือกันปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น และมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพของอุดมศึกษาไทย และที่สำคัญ ดังที่ กษมา วรณ ณ อยู่ธยา (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2559) อธิบายว่า บทบาทของมหาวิทยาลัย “...ถ้ามหาวิทยาลัยไม่ปรับตัวเองให้ได้รับการยอมรับว่าเป็นแหล่งความรู้ที่น่าเชื่อถือได้ เพราะฉะนั้นมหาวิทยาลัยก็ต้องมีบทบาททั้งในแง่ของงานวิจัยและทั้ง *engagement* กับชุมชน ถึงจะอาศัยความเก่าความเก่าอย่างเดียวแต่ถ้านักศึกษาจบไปแล้วผ่านเกณฑ์ต่าง ๆ แล้วไม่มี *competency* สังคมเมื่อมีโจทย์ก็หวังคำตอบจากมหาวิทยาลัยไม่ได้เลยภาคธุรกิจเอกชนก็หวังพึ่งพาไม่ได้มันก็จะทำให้มหาวิทยาลัยก็ด้อยค่าลง เพราะฉะนั้นมหาวิทยาลัยก็ต้องปรับตัวให้มากขึ้น เริ่มจากการรับนักศึกษา และคุณภาพก็จะต่างจากในอดีต เพราะเมื่อก่อนถ้าจบมาจากสถาบันนี้ก็ถือว่าเยี่ยมแล้ว แต่ถ้าจบจากสถาบันนี้เขียนหนังสือก็ยังไม่ได้ พูดอังกฤษก็ยังไม่ได้อะไรก็ว่าไป คุณค่าก็จะน้อยลง ค่านิยมคุณภาพก็จะต่างไป”

13. หน่วยงานที่รับผิดชอบการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย)สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคนและสังคมที่ยั่งยืน ควรเป็นหน่วยงานใด เพราะเหตุใด

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กระทรวงศึกษาธิการ จะเป็นหน่วยงานหลักที่สำคัญในการจัดและส่งเสริมการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยคำนึงถึงความเป็นอิสระและความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษาระดับปริญญา และทำงานร่วมกับหน่วยงานในกำกับเฉพาะ ได้แก่ สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ สำนักงานบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการศึกษา (UniNet) โครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย (TCU) สำนักพัฒนาบัณฑิตศึกษาและวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสถาบันคลังสมองของชาติ สถาบันอุดมศึกษา โรงเรียนสาธิตต่างๆ และทำงานร่วมกับเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ศูนย์ภูมิภาคแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่าด้วยการอุดมศึกษาฯ สำนักงานเลขาธิการเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน University Mobility in Asia and the Pacific: UMAP กองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) สำนักทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย สภาวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง และภาคประชาสังคม ประกอบกับสถาบันการศึกษาและหน่วยงานระหว่างประเทศ เช่น องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) องค์การความร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินงานของมหาวิทยาลัยมีความเป็นระบบสู่การพัฒนาคนและสังคมที่ยั่งยืน

14. การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ต้องการให้เกิดขึ้นควรเป็นไปในทิศทางใด และควรมียุทธศาสตร์ที่จำเป็นอะไรบ้าง

ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่อธิบายแนวโน้มสำคัญของสถาบันอุดมศึกษาไทยไว้หลายประการ อันจะเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นพื้นฐานแนวโน้มอนาคต เพื่อพัฒนาการอุดมศึกษาไทยได้ สามารถสรุปได้ดังนี้

- สถาบันอุดมศึกษาแสวงหาเอกลักษณ์ด้านคุณภาพและความแตกต่าง สภาพการแข่งขันด้านการศึกษาที่รุนแรงขึ้น ในขณะที่สถาบันอุดมศึกษามีทรัพยากรที่จำกัด อีกทั้งผู้เรียนมีความต้องการการศึกษาที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และผู้เรียนมีโอกาเลือกสถาบันอุดมศึกษาได้มากขึ้น ส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษาต่างพยายามพัฒนาตนเองให้แข่งขันได้ ด้วยเหตุนี้สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องค้นหาเอกลักษณ์เฉพาะที่ถนัด ทำได้ดี มีความเชี่ยวชาญ และมีประสิทธิภาพที่สุด เพื่อทุ่มทรัพยากรในการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวิจัย การพัฒนาบุคลากรที่เป็นจุดเด่นนั้นได้อย่างมีคุณภาพ และแตกต่างจากสถาบันอุดมศึกษาอื่น เช่น มหาวิทยาลัยที่โดดเด่นด้านภาษาอังกฤษและหลักสูตรนานาชาติ มหาวิทยาลัยที่โดดเด่นในด้านเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยที่โดดเด่นด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น

- สถาบันอุดมศึกษาจะเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย สภาพของความจำกัดทางทรัพยากร และการแข่งขันทางการศึกษาที่รุนแรง ประกอบกับความต้องการขยายตลาดทางการศึกษาไปยัง กลุ่มคนต่าง ๆ ให้มากขึ้น ส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษาต่างมุ่งสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงาน ภายหรือสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ มากขึ้น เพื่อเสริมจุดอ่อนจุดแข็งกันและกัน แบ่งปันหรือระดม ทรัพยากร ทำวิจัย หรือแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้เรียน ฯลฯ เป็นการ เพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน โดยมีแนวโน้มการสร้าง Brand name ร่วมกัน

- สถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทาง มีแนวโน้มว่าจะมีบางมหาวิทยาลัยมุ่งจัดการศึกษา เฉพาะที่เป็นการลงลึกระดับเชี่ยวชาญ อันเป็นการพัฒนาการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพระดับสูง และ เป็นการเพิ่มความสามารถแข่งขันให้มหาวิทยาลัย เพื่อดึงดูดกลุ่มผู้เรียนที่สนใจเจาะจงจากทั่วโลก ดึงดูดคณาจารย์ที่เก่งและมีความเชี่ยวชาญ ให้เข้ามาร่วมสอนและร่วมทำงานวิจัย ตัวอย่างเช่น มหาวิทยาลัยของบริษัทต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัยผลิตรถยนต์ยี่ห้อต่าง ๆ ประเทศสหรัฐ มี มหาวิทยาลัยแฮมเบอร์เกอร์ (Hamburger University) ก่อตั้งโดยบริษัทแมคโดนัลด์ ประเทศจีนมี มหาวิทยาลัยการแพทย์ (China Medical University) ในญี่ปุ่นมีมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยโตเกียว ด้านศาสตร์และเทคโนโลยีทางการทะเล (Tokyo University of Marine Science and Technology) โดยมีผู้คนจำนวนมากจากทั่วโลกหลั่งไหลเข้าเรียน ซึ่งในอนาคตมีแนวโน้มที่ประเทศไทย จะมีการ พัฒนาและเปิดมหาวิทยาลัยเฉพาะทางในลักษณะดังกล่าวมากขึ้น

- สถาบันอุดมศึกษามุ่งผลิตผลงานวิจัย จากสภาพการแข่งขันของสถาบันอุดมศึกษา ที่รุนแรงขึ้น ส่งผลให้มหาวิทยาลัยบางแห่งอาจปรับยุทธศาสตร์ไปสู่ทิศการมุ่งผลิตผลงานวิจัยที่มี คุณภาพ โดยสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ๆ รวมถึงการบุกเบิกการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ จนเป็นที่รู้จักและยอมรับจากนักศึกษาทั่วโลก ทั้งยังเป็นช่องทางหนึ่งในการสร้างรายได้เข้าสู่ มหาวิทยาลัยด้วย อย่างไรก็ตาม การพัฒนาสู่การเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย ยังมีลักษณะของมหาวิทยาลัย ที่มีการจัดการเรียนการสอนควบคู่ไปกับการผลิตผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ

- สถาบันอุดมศึกษาบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เนื่องจากความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ ทำให้การเรียนแบบ e-education หรือ e-learning เป็นที่นิยมมากขึ้น ในอนาคตจะมีการ วิจัยและพัฒนาสื่อการเรียนการสอน เนื้อหาหลักสูตรบนฐานอิเล็กทรอนิกส์มีการใช้ประโยชน์จาก เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสร้างความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาคุณภาพการเรียนการ สอน และการผลิตผู้เรียนให้เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน ในระดับมหาวิทยาลัยจะมีการใช้ อินเทอร์เน็ตที่มีเครือข่ายครอบคลุมกว้างขวาง หรือที่เรียกว่ามหาวิทยาลัยเสมือน (Virtual University) ซึ่งจะมีประโยชน์ในการเพิ่มโอกาสเข้าสู่การอุดมศึกษาสำหรับผู้อยู่ในพื้นที่ห่างไกล อย่างไรก็ตาม ข้อพึงระวังในการจัดการศึกษารูปแบบนี้ คือ คุณภาพการจัดการศึกษา

- สถาบันอุดมศึกษาที่ใช้หลักสูตรต้นแบบจากต่างประเทศ การขยายตัวด้านการ ลงทุนทางการศึกษาที่แข่งขันมากขึ้น สถาบันอุดมศึกษาที่มีชื่อเสียงระดับโลกพยายามทำตลาด การศึกษาไปยังประเทศต่างๆ รวมถึงประเทศไทย ในขณะที่คนในสังคมไทยต่างต้องการหลักสูตร

การศึกษาที่มีคุณภาพที่มีความน่าเชื่อถือระดับสากล ส่งผลให้มีแนวโน้มการนำเข้าหลักสูตรการเรียนการสอนสำเร็จรูปที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล หรือที่เรียกว่าแฟรนไชส์ (franchise) เข้ามาในมหาวิทยาลัยไทย หรืออาจเป็นการเปิดหลักสูตรร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยในประเทศไทย กับมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงในต่างประเทศ เป็นต้น

- สถาบันอุดมศึกษาไทยยังไม่สามารถขยายตลาดการศึกษาไปยังต่างประเทศ การเปิดเสรีทางการศึกษา เป็นช่องทางให้เกิดการขยายสาขาวิชาที่ไทยแกร่งหรือมีความพร้อมไปสู่ต่างประเทศได้ แต่ต้องยอมรับว่าการเปิดเสรีทางการศึกษาของไทยยังไม่มีความพร้อมเพียงพอ เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องอำนาจการต่อรอง กฎระเบียบต่างๆ รวมถึงความสามารถในการแข่งขัน กับสถาบันอุดมศึกษาจากต่างประเทศที่มีคุณภาพมากกว่า ดังนั้น ใน 5 ปีข้างหน้า สถาบันอุดมศึกษาอาจจะสามารถขยายตลาดการศึกษาไปต่างแดนได้ เฉพาะในสาขาที่เป็นเอกลักษณ์ของไทย เช่น สอนการทำอาหารไทย ดนตรีไทย รำไทย หัตถกรรมไทย ภาษาไทย เป็นต้น

- สถาบันอุดมศึกษาที่แข่งขันไม่ได้ต้องปิดตัวหรือควบรวมกิจการ การแข่งขันด้านการศึกษาไม่ถูกจำกัดอยู่ในขอบเขตพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งอีกต่อไป แต่จะขยายสู่การแข่งขันระดับภูมิภาคและระดับโลกมากขึ้น ส่งผลให้การแข่งขันการศึกษาจะทวีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง สถาบันอุดมศึกษาไทยจึงต้องเร่งพัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ เร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อดึงดูดผู้เรียน ซึ่งหากสถาบันอุดมศึกษาใดไม่สามารถเร่งพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหาร พัฒนาคุณภาพการศึกษา หรือมีจุดเด่นที่น่าดึงดูดมากเพียงพอ ย่อมจะทำให้ไม่สามารถแข่งขันได้ และอาจต้องปิดตัวหรือควบรวมกิจการกับสถาบันอุดมศึกษาอื่นไปในที่สุด

- สถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเชิงพาณิชย์มากขึ้น การแข่งขันด้านการศึกษาที่รุนแรงขึ้น ประกอบกับการเปลี่ยนสถานะสู่การเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับ ส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษาไทยต้องพึ่งตัวเองมากขึ้น โดยพัฒนาไปสู่การดำเนินกิจการเชิงพาณิชย์มากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ที่ต้องหารายได้เลี้ยงตัวเองมากกว่าสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ดังจะเห็นได้จากมหาวิทยาลัยในประเทศไทยหลายแห่งในปัจจุบัน ต่างหาช่องทางที่จะนารายได้ เข้าสู่มหาวิทยาลัยในรูปแบบต่างๆ เช่น การจัดทำโฆษณา การเปิดหลักสูตรปริญญาโท ปริญญาเอก การเปิดหลักสูตรการสอนผ่านอินเทอร์เน็ต เป็นต้น เพื่อลดการพึ่งพิงงบประมาณจากรัฐ แต่ในขณะเดียวกันอาจส่งผลกระทบเชิงลบตามมา หากสถาบันอุดมศึกษาไม่คำนึงถึงคุณภาพการจัดการศึกษา รวมถึงอาจเกิดการทุจริตบรรณในวิชาชีพ เช่น ปลอมเกรด การสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีผู้เรียนจำนวนมากแต่ขาดคุณภาพ การปล่อยให้นักศึกษาที่ทำผลงานวิทยานิพนธ์ โดยไม่มีคุณภาพสำเร็จการศึกษา เป็นต้น

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยควรมีการขับเคลื่อนไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่มีการทำงานสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ดังที่ ศ. ดร. พุทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2559) กล่าวว่า “...ถ้ามหาวิทยาลัยหันมาสนใจเรื่องการศึกษาตลอดชีวิตมากขึ้น ที่เห็นได้ชัดคือภาพพจน์ของมหาวิทยาลัยจะเปลี่ยนไปทันที ไม่ใช่หอคอยงาช้างอีกต่อไป คือ

มหาวิทยาลัยเข้าไป Contribute กับชุมชนและประเทศชาติมากขึ้น มันจะใกล้ชิดกับชุมชนมากขึ้น สิ่งทีสอนในมหาวิทยาลัยก็จะมีประโยชน์กับภาคปฏิบัติการมากขึ้น ไม่ใช่สอนให้มีความรู้เฉย ๆ ก็จะเป็นมหาวิทยาลัยของชุมชนของประเทศ แล้วมหาวิทยาลัยก็น่าจะเป็นที่ที่ชาวบ้านทั่วไปคิดว่าสูงสุด เอี่ยมอีกต่อไปแล้ว ...อาจจะต้อง International Community หรือในอาเซียนด้วย”

จะเห็นได้ว่า สถาบันอุดมศึกษาไทยในปัจจุบันและในอนาคต จะทำงานภายใต้แรงกดดันของกระแสโลกาภิวัตน์ ที่ได้นำการเปิดเสรีด้านการศึกษาและการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจสังคมเข้าสู่ประเทศไทย ส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องดำเนินการโดยที่คำนึงถึงความอยู่รอด แต่ในขณะเดียวกันต้องไม่ละทิ้งเจตนารมณ์ของการเป็นสถาบันที่ผลิตบุคลากรให้มีคุณภาพ ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

15. แนวโน้มคนและสังคมไทยในอีก 10 ปีข้างหน้า คาดว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร

แนวโน้มสังคมไทยและคนไทย สามารถสรุปได้ดังนี้

ผู้คนในสังคมจะเห็นคุณค่าของการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมอย่างชัดเจน มีการยอมรับในคุณค่าของการศึกษานอกระบบและอัตรายาศัยจะมีมากขึ้น จำนวนผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาจะลดลง และจะมีหน่วยงานที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทั้งสามรูปแบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยมากขึ้น บทบาทการศึกษาจะเปลี่ยนแปลงไป สถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัยจะไม่ใช้ที่เดียวที่คนจะเข้ามาหาความรู้ เนื่องจาก การเรียนรู้เกิดขึ้นได้รอบตัว ดังที่ ศ.ดร. ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2559) กล่าวว่า “10 ปีนี้มันไม่เคยคิดขนาดนั้น ผมว่าคนทั่วโลก คือว่าต่อไปมนุษย์จะไม่มีใครสอนใคร ผมคิดอย่างนั้นนะ ทำไม่ถึงไม่มีใครสอนใครเพราะว่าเขาจะไม่เชื่อคนที่เขาสอนคน ทำไม่ถึงไม่เชื่อ ไม่เชื่อเพราะว่าในสิ่งที่สอนมันไม่ใช่ ไม่ใช่สิ่งที่มันจะยั่งยืน คือสมัยก่อนเชื่อเพราะว่าสิ่งที่สอนมันชัดเจน แต่ต่อไปมันจะไม่ใช้เพราะว่าความเปลี่ยนแปลงมันมาเร็ว เร็วกว่าที่คิดมาก สมัยก่อนใครจะไปคิดว่าโทรศัพท์มือถืออะ แรก ๆ สมัยผมยังหนุ่ม จดหมายยังโทรเลขอยู่เลย อพเด็ดหมดเลย แล้วอีกหน่อยแบงค์ก็อาจจะหมดไป เดี่ยวนี้อยู่ในมือถือทุกอย่างเปลี่ยนไปหมดแล้ว ฉะนั้นเขาจะไม่เชื่อ ที่ไม่เชื่อเพราะหนึ่งมันเปลี่ยนแปลงเร็ว สองเขาเรียนรู้ได้เองด้วย อันนี้เป็นภาพใหญ่ ถ้าเราทอนลงมา ถ้าเรามองในแง่ของการศึกษาก็คือการเรียนรู้คน ถ้าเราคิดเป็นสเกลก็คือจากการที่นี้คือเชื่อ แล้วก็ก็ไม่เชื่อก็จะค่อย ๆ เพิ่มขึ้น ถึงระดับไหน อีก 10 ปีข้างหน้า บทบาทของสังคมไทยก็ยังไม่พุดง่าย ๆ ว่าผู้หลักผู้ใหญ่บทบาทของสังคมก็ยังมีมากขึ้นนะขึ้นอยู่ระดับหนึ่งยังไม่ถึงกับต่างคนต่างคิดต่างคนต่างทำ เพราะฉะนั้นถ้าเรามองในแง่การศึกษา กระบวนการเรียนรู้บทบาทก็ต้องค่อย ๆ เปลี่ยน ลดความเชื่อถือลงไป...”

นอกจากนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิอธิบายว่า คนไทยจะมีความเป็นส่วนตัวมากขึ้น ปฏิสัมพันธ์ของผู้คนในสังคมจะมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นผ่านสื่อมากกว่าการพบปะพูดคุยกัน ดังที่ คุณปิยะ

แสงเรืองชูสิทธิ์ (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2559) “10 ปีข้างหน้าจะเหมือนกับว่ามีโลกส่วนตัวมากขึ้น โลกส่วนตัวไม่ใช่ว่าไม่คุยกับคนอื่น แต่ว่าไม่ใช่ไม่มีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น แต่ว่ามันจะผ่านช่องทางอื่นหมดเลย โดยที่ไม่ได้มาเจอกันมาพบกัน แล้วก็คนเหมือนจะขยับตัวน้อยลง เพราะว่าในอนาคตเวลาจะไปเข้าถึงอะไรทุกอย่างมันจะสะดวกหรือมันจะใช้เวลาน้อยลงมากขึ้นเรื่อย ๆ มันจะทำให้ความห่างเหินของเหมือน Human Touch เจอกันแบบสัมผัสแวตาทันจริง ๆ มันจะน้อยลงแล้วมันจะไปเห็นกันจากแค่ทางสื่อทางภาพซึ่งอันหนึ่งทุกวันนี้มันก็เริ่มมีผลเสียที่เกิดขึ้นก็คือในแง่ที่ว่าเวลาที่คนเราจะพูดหรืออธิบายบางอย่างที่เป็นเนื้อหาความรู้หรือประสบการณ์ มันจะพูดแบบไม่อิน แวตามันจะไม่ได้ ความรู้สึกมันจะไม่ได้ เพราะว่าอย่างให้เห็นภาพง่าย ๆ ก็คือ ถ้าคนที่เจอแล้วถึงว่าเกาะมัลดีฟมันสวยขนาดไหน ถ้าเขาดูจากเว็บจากเน็ตจากภาพจากคลิปวิดีโอที่เพื่อนส่งมามันก็จะไม่เหมือนที่เขาได้ไปมา ความอินตรงนั้นแหละ อีกหน่อยมันจะเหมือนกับว่าแทบจะไม่มีใครอินกับเรื่องอะไรเลย เพราะว่าสัมผัสแบบผิวเผิน”

นอกจากนี้ ยังพบว่า ในด้านเศรษฐกิจประเทศไทยจะเป็นศูนย์กลางการให้บริการ ทั้งด้านการท่องเที่ยวการเงินและตลาดหลักทรัพย์ การขนส่ง (Logistics) ในอาเซียน เป็น connectivity hub การท่องเที่ยวจะเป็นภาคธุรกิจจ้างงานที่ใหญ่ที่สุดเข้ามาทดแทนภาคอุตสาหกรรมการผลิตที่ตั้งของประเทศไทยเหมาะสม แต่การท่องเที่ยวจะสร้างความยุ่งยากทางสังคมให้กับคนท้องถิ่น คนไทยต้องยอมเปิดกว้างรับวัฒนธรรมใหม่ๆ ให้มากขึ้น การเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ดังที่ ดร. กษมาวรรณ ณ อยุธยา (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2559) อธิบายว่า “ดิฉันคิดว่าในอนาคตความคิดเรื่องปริญญาอาจจะเปลี่ยนไปบ้าง ปริญญาจะมีค่าก็ต่อเมื่อมาพร้อม competency ขณะนี้ใครได้ปริญญาก็ถือว่าได้แล้ว แต่ตอนนี้มันเริ่มมีความพยายามที่จะวัดอย่างอื่น เช่น กพ. ก็วัดภาษาอังกฤษ คุณไม่ได้ภาษาอังกฤษคุณจบปริญญามาคุณก็สอบไม่ได้ หรือหลายหน่วยงานที่ความสามารถด้านเทคโนโลยี คือเพราะฉะนั้นปริญญาจะมีค่าโดยตัวของมันเองจะมีค่าน้อยลง แต่ competency ที่คนมีจะมีค่ามากขึ้น...”

นอกจากนี้ จะมีการขยายตัวของ Megacities โดยเฉพาะกรุงเทพฯ และเมืองหลักต่างๆ เช่น เชียงใหม่ อุตรธานี หาดใหญ่ ขอนแก่น โดยมีเมืองเล็กๆ จะบริการ เมืองใหญ่เป็นเมืองบริวารและกรุงเทพฯ ก็จะเป็นเมืองบริวารของเมืองอื่นๆ ตามสถิติของสำนักเศรษฐกิจแห่งชาติปัจจุบันมีคนไทยอยู่ในเมืองที่เรียกว่าเทศบาลต่างๆ ประมาณร้อยละ 40 จะเพิ่มขึ้นเป็นคนไทยสองในสามจะอยู่ในเมือง ในด้านสิ่งแวดล้อมอีก 20 ปีข้างหน้า ภัยพิบัติตามธรรมชาติที่เราสามารถรับมือได้จะน้อยลง แต่ภัยพิบัติที่เราไม่รู้จักระยะภัยพิบัติที่ใหญ่กว่าในปัจจุบันจะเพิ่มขึ้น อาจต้องมีการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติ นอกจากนี้ การประเมินความเสี่ยงยังต้องใช้วิทยาศาสตร์และการมีส่วนร่วมในวงกว้าง ควรมุ่งเน้นการจัดการให้ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยมีส่วนร่วม

ความเหลื่อมล้ำจะลดลงเพราะการเมืองไทยเปิดโอกาสให้คนรากหญ้าและยอดหญ้ามากขึ้น แต่ในบางบริบทความเหลื่อมล้ำจะเพิ่มขึ้น ประเทศไทยขาดเครื่องมือในการปฏิรูปการกระจายรายได้

โดยเฉพาะการเก็บภาษีสำคัญๆ เช่น ภาษีที่ดิน ภาษีจากกำไรหุ้น ฯลฯ ซึ่งหมายความว่าคนรวยรวยขึ้นกว่าเดิมเร็วขึ้น ปัญหาคอร์รัปชันในภาครัฐ คอร์รัปชันอันมาจากการจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่พรรคพวกยังจะไม่ลดลง และอาจจะเลวร้ายมากขึ้น เพราะระบบกำกับธรรมาภิบาลในประเทศยังคงอ่อนแอ แต่ธรรมาภิบาลจากภายนอกกลับมีบทบาทมากขึ้น และมีอิทธิพลต่อนโยบายสาธารณะมากขึ้นตัวกำกับธรรมาภิบาลจากภายนอกไม่ได้จำกัดอยู่แค่องค์กรระหว่างประเทศที่รัฐบาลยอมรับ เช่น UN WTO WB ฯลฯ แต่ยังรวมไปถึงองค์กรระหว่างประเทศที่ต่อต้านการคอร์รัปชัน ต่อต้านการละเมิดสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษยชน องค์กรที่มาใหม่และมีผลต่อรัฐบาลได้แก่ บริษัทจัดลำดับฐานะทางเศรษฐกิจการเงินระหว่างประเทศ เช่น กรณีที่รัฐบาลดีส์ของเราให้ความสำคัญกับบริษัทจัดอันดับประเทศระบุถึงผลเสียจากนโยบายจำนำข้าวมากกว่า การที่จะฟังเสียงข้าราชการที่ซื่อสัตย์สุจริต และนักวิชาการ เป็นต้น

ข้อคิดเห็นและ/หรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล พบข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่จะพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งสามารถสรุปข้อเสนอแนะ ได้ดังนี้

- กำหนดบทบาทและคุณค่าสู่การปรับเปลี่ยนการทำงานและการให้บริการของสถาบันอุดมศึกษา เน้นการเป็นองค์กรการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- วิเคราะห์และศึกษาความต้องการที่แท้จริงของสังคม และประชาชนทุกเพศวัย อาทิ เป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียน สภาพปัญหาและความต้องการในการทำงาน การประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิต เป็นต้น
 - ปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันและอนาคตของสังคม
 - ปรับโครงสร้างการบริหารองค์กร (สถาบันอุดมศึกษา) ใหม่ เน้นการบริหารงานแบบมีเอกภาพ อิสระและคล่องตัว
- พัฒนากลไกการกำกับติดตามและประเมินผลการทำงาน ทั้งในเชิงกระบวนการและเนื้อหาสาระ
 - พัฒนาระบบการบริหารและการจัดการการเงินที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
 - พัฒนาระบบหรือทดลองปฏิบัติการวิธีการเรียนการสอนใหม่ๆ รวมทั้งการทำวิจัยที่จะก่อเกิดประโยชน์ในวงกว้าง
- สร้างพันธมิตรหรือความร่วมมือกับเครือข่ายทั้งหน่วยงานหรือองค์กรในประเทศ และระหว่างประเทศเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบชัดเจน
- สร้างความร่วมมือกับภาคเอกชน โดยการเป็นภาคีหุ้นส่วนในการดำเนินงาน อาทิ การวิจัยและพัฒนา การศึกษาต่อเนื่อง เป็นต้น

- ปรับเป้าหมายในการเรียนรู้ เน้นที่ความรู้เป็นฐานการพัฒนา ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อาศัยผลการวิจัยเป็นพื้นฐานการจัดการเรียนการสอนและการปฏิบัติงาน รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นของผู้เรียนเป็นสำคัญ
- ปรับให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายที่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาวิชาชีพเฉพาะและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในฐานะที่เป็นกำลังสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ
- ประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้
- ปรับบรรยากาศในการทำงานไปสู่ความเป็นสากล (Internationally oriented) รองรับ การเพิ่มขึ้นของผู้เรียนนานาชาติที่มีความแตกต่างหลากหลาย
- พัฒนาบุคลากรทุกฝ่ายให้เป็นมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีทักษะความสามารถและมี คุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
- ปรับการทำงานที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพ และประสิทธิภาพที่วัดได้ชัดเจน

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาระบบอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่ การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือวิจัย 2 เครื่องมือ ได้แก่ การประเมินผลตัวชี้วัดผลการ ปฏิบัติงานที่สามารถนำไปวัดผลได้จริงสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการประเมินความคิดเห็น และความพึงพอใจที่มีต่อประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็น สถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลการวิจัยพบว่า

2.1 ผลการประเมินตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานที่สามารถนำไปวัดผลได้จริงสำหรับการ เรียนรู้ตลอดชีวิต: การปรับเปลี่ยนสถาบันอุดมศึกษาสู่การเป็นสถาบันเพื่อการเรียนรู้ตลอด ชีวิต

ประเด็นการพิจารณา 4 ประเด็น ได้แก่ ได้เคยดำเนินการแล้ว กำลังดำเนินการอยู่ ยังไม่ได้ ดำเนินการ และไม่แน่ใจ

1. กรอบการพัฒนา (Overarching Frameworks)

กรอบการพัฒนาเป็นกรอบกำหนดบริบทเพื่อเอื้อให้สถาบันการศึกษาดำเนินบทบาทเป็น สถาบันเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีผลการวิเคราะห์แบ่งเป็นประเด็นดังนี้

ได้เคยดำเนินการแล้ว ได้แก่

- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในภูมิภาคใสนโยบายสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ร้อยละ 39.39)

กำลังดำเนินการอยู่ ได้แก่

- มีการร่วมมือและสื่อสารระหว่างฝ่ายต่างๆในสถาบัน เพื่อบรรลุความต้องการด้านการศึกษา อาชีพ การเงิน และความต้องการส่วนบุคคลของผู้เรียนตลอดชีวิต (ร้อยละ 39.39)
- สถาบันมีวัฒนธรรมที่สนับสนุนการศึกษาในลักษณะให้ผู้ใหญ่เป็นศูนย์กลาง รวมทั้งคำนึงและให้ความเคารพต่อความต้องการ ความแตกต่าง และส่วนสนับสนุนส่งเสริมจากบุคคลดังกล่าวที่มีต่อการดำเนินการเรียนการสอน (ร้อยละ 33.33)

ยังไม่ได้ดำเนินการ ได้แก่

- สถาบันมีแผนการเงินเพื่อสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต (ร้อยละ 45.45)
- จำเป็นต้องมีสื่อสารกันอย่างใกล้ชิดและจริงจังระหว่างมหาวิทยาลัยกับผู้เรียนตลอดชีวิต (ร้อยละ 39.39)

ไม่แน่ใจ ได้แก่

- หน่วยงานพัฒนาการศึกษาของชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ) ระบุประเด็นกังวลด้านสังคม ในนโยบายและแผนปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสถาบันอุดมศึกษา (ร้อยละ 48.48)
- หน่วยงานพัฒนาการศึกษาของชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ) กำหนดนโยบายการเงินและแผนปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสถาบันอุดมศึกษา (ร้อยละ 36.36)
- หน่วยงานพัฒนาการศึกษาของชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ) กำหนดกรอบกฎหมาย และแผนปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสถาบันอุดมศึกษา (ร้อยละ 36.36)

2. กลยุทธ์เครือข่ายและความร่วมมือ (Strategic Partnerships and Linkages)

กลยุทธ์เครือข่ายและความร่วมมือ รวมรูปแบบความสัมพันธ์มี 3 ลักษณะ ได้แก่ เครือข่ายและความร่วมมือระหว่างประเทศ เครือข่ายและความร่วมมือระหว่างสถาบันและสังคม และเครือข่ายและความร่วมมือภายในสถาบัน มีผลการวิเคราะห์ดังนี้

ได้เคยดำเนินการแล้ว ได้แก่

- **เครือข่ายและความร่วมมือระหว่างประเทศ** มีการจัดทำบันทึกและการใช้งานในระดับสถาบันสำหรับกิจกรรมด้านการแลกเปลี่ยน การแบ่งปันทักษะ โอกาสด้านการวิจัย การพัฒนานิสิตนักศึกษารวมทั้งบุคลากร ตลอดจนการร่วมมือกันกับสถาบันระหว่างประเทศ (ร้อยละ 51.52)
- **เครือข่ายและความร่วมมือระหว่างสถาบันและสังคม** มีการจัดทำบันทึกและการใช้งานในระดับสถาบัน สำหรับความร่วมมือในรูปแบบของการแบ่งปันทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรด้านอื่นๆ รวมทั้งการดำเนินวิจัยร่วมระหว่างสถาบันและองค์กรอื่นๆในสังคม อาทิ สหภาพแรงงาน หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานด้านศึกษาอื่นๆ ตลอดจนพนักงานในหน่วยงานดังกล่าว (ร้อยละ 48.48)

กำลังดำเนินการอยู่ ได้แก่ เครือข่ายและความร่วมมือภายในสถาบัน

- มีการจัดทำบันทึกและนำมาใช้เพื่อปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม (ร้อยละ 57.58)
- มีการจัดทำบันทึกและการใช้งานในระดับคณะวิชา เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน (ร้อยละ 48.48)
- มีการจัดทำบันทึกและการใช้งานเพื่อทบทวนการปรับปรุงและประเมินโครงการเป็นระยะ เพื่อพิจารณาว่าการร่วมมือประเภทต่างๆดังกล่าวมีส่วนในการปรับปรุงโครงการมากน้อยแค่ไหน (ร้อยละ 48.48)

ยังไม่ได้ดำเนินการ -

ไม่แน่ใจ -

3. การวิจัย (Research)

การวิจัยเป็นประเด็นที่เข้าใจในภาพกว้างๆ และรวมถึงการดำเนินงานในทุกแขนงวิชา และหรือ/ สถาบัน การเรียนรู้ตลอดชีวิตถือเป็นการวิจัยแขนงหนึ่งซึ่งมีความสำคัญและเป็นที่ยอมรับ มีผลการวิเคราะห์ดังนี้

ได้เคยดำเนินการแล้ว ได้แก่

- มีการเผยแพร่ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยอย่างเป็นระบบ ให้สาธารณะและประชาชนได้รับรู้ (ร้อยละ 57.58)
- มีการส่งเสริมการทำวิจัยร่วมกับสังคม เศรษฐกิจ และผู้เรียน และมีการจัดทำบันทึกการดำเนินงานดังกล่าวในระดับคณะวิชา (ร้อยละ 48.48)

กำลังดำเนินการอยู่ ได้แก่

- มีการใช้กระบวนการค้นคว้าด้านการวิจัยในกรอบกว้าง มีการกำหนดเป้าหมายเพื่อเพิ่มรูปแบบการวิจัยต่างๆ อาทิ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ กรณีศึกษา และการเล่าเรื่อง (ร้อยละ 51.52)
- มีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวัง ประสบการณ์ ความต้องการ และความพึงพอใจของนิสิตนักศึกษา อย่างเป็นระบบ (ร้อยละ 48.48)
- มีการสร้างกลไกที่เหมาะสมในอนาคต เพื่อประเมินว่าสถาบันได้บรรลุผลตามตัวชี้วัดในระดับใด (ร้อยละ 48.48)
- มีการส่งเสริมการทำสัญญาวิจัยในทุกแขนงวิชา และหรือ/สถาบัน และมีการจัดทำบันทึกการดำเนินงานดังกล่าวในระดับคณะวิชา (ร้อยละ 45.45)
- มีการสร้างกลไกที่เหมาะสม เพื่อประเมินว่าสถาบันได้บรรลุผลตามตัวชี้วัดในระดับใด (ร้อยละ 42.42)
- มีการพัฒนาและปรับปรุงตัวชี้วัดการปฏิบัติงานสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง สำหรับการดำเนินงานด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันการศึกษา (ร้อยละ 39.39)

ยังไม่ได้ดำเนินการ ได้แก่

- มีการพัฒนาและปรับปรุงตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง ตลอดระยะเวลาในการดำเนินงานของสถาบัน (ร้อยละ 39.39)

ไม่แน่ใจ -

4. กระบวนการจัดการเรียนการสอน (Teaching and Learning Processes)

มีผลการวิเคราะห์ที่ทั้งดำเนินการแล้วและกำลังดำเนินการอยู่ดังนี้

ได้เคยดำเนินการแล้ว ได้แก่

- สถาบันจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกส่วนกลาง ในรูปแบบของการให้บริการห้องสมุด ให้การสนับสนุนด้านข้อมูลและบุคลากรที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (ร้อยละ 48.48)

- การเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ มีความแตกต่างจากการเรียนในลักษณะที่ผู้เรียนนั่งฟังผู้สอนบรรยายฝ่ายเดียว การเรียนแบบลงมือปฏิบัติเป็นลักษณะการเรียนรู้ที่ผู้เรียนและผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์ สนทนา ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลองใช้แนวคิดใหม่ๆ ในสถานประกอบการและเป็นลักษณะการเรียนรู้ที่มีการนำแบบฝึกหัดและประสบการณ์มาใช้ เพื่อสนับสนุนทั้งข้อเท็จจริงและทฤษฎี ช่วยให้ผู้เรียนมีความคิดและโตเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น (ร้อยละ 48.48)

กำลังดำเนินการอยู่ ได้แก่

- ผู้สอนมีบทบาทในการกระตุ้นการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง การแสวงหาความรู้ ความสนใจ และสถานการณ์ในชีวิตที่ผู้เรียนนำมาสู่การศึกษา รวมทั้งประยุกต์ใช้วิธีการเรียนรู้แบบเปิดและอิงทรัพยากร (ร้อยละ 51.52)

- การเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง (Self-directed learning: SDL) เป็นลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีประสิทธิภาพอย่างหนึ่ง ซึ่งการเรียนรู้แบบ SDL นี้ เป็นการเรียนรู้ที่นิสิต นักศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการทำงานร่วมกับคณะวิชา เพื่อออกแบบโปรแกรมการเรียนรู้ของตนเอง โดยระบุความต้องการด้านการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างเหมาะสมและดีที่สุดในวิชาชีพ (ร้อยละ 42.42)

บทบาทสถาบัน

ได้เคยดำเนินการแล้ว ได้แก่

- สถาบันสนับสนุนการพัฒนาบุคลากร (ร้อยละ 63.64)
- สถาบันสนับสนุนการประเมินสรุปผล เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการสอนในแต่ละโมดูล เพื่อการพัฒนาปรับปรุง และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน (ร้อยละ 57.58)

- สถาบันจัดหาสิ่งแวดล้อมด้านการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีความใส่ใจดูแลซึ่งกันและกัน สร้างบรรยากาศอบอุ่น เป็นกันเอง มีความใกล้ชิดและมีความเชื่อใจซึ่งกันและกัน (ร้อยละ 51.52)

- สถาบันมอบหมายให้คณะวิชา ซึ่งไม่ได้จำกัดบทบาทเพียงการเป็นผู้สอนใน ชั้นเรียน และอาจเป็นผู้ดำเนินบทบาทหน้าที่หลากหลาย อาทิ งานด้านธุรการ ให้คำปรึกษา การสอน ตลอดจนการอำนวยความสะดวกด้านการเรียนการสอน [Council for Adult & Experiential Learning (CAEL)] (ร้อยละ 48.48)

- สถาบันอนุมัติและรับรองระบบวิธีการสอนที่หลากหลาย (ร้อยละ 45.45)

- มีการบันทึกรายละเอียดการสมัครเรียนและจำนวนผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ให้ข้อมูลมีความเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ (ร้อยละ 33.33)

กำลังดำเนินการอยู่ ได้แก่

- สถาบันมีบทบาทกระตุ้นหรือดึงดูดให้ผู้เรียนทุกคนให้ความสนใจกระบวนการด้านการศึกษาและการวางแผนวิชาชีพ เพื่อประเมินระดับพัฒนาการด้านการศึกษาดังแต่เข้าเรียน รวมถึงเป้าหมายด้านการศึกษาและวิชาชีพ รวมถึงกำหนดแผน เพื่อช่วยให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ [CAEL] (ร้อยละ 48.48)

- มุ่งเน้นการพัฒนาผู้สอนเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ร้อยละ 39.39)

ยังไม่ได้ดำเนินการ ได้แก่

- เพิ่มจำนวนหน่วยกิตสำหรับการเทียบโอนผลการเรียนรู้ (Recognition of Prior Learning: RPL) / พันธกิจทางเลือกและประสบการณ์ชีวิต เป็นเปอร์เซ็นต์ ภายในระยะเวลาที่กำหนด (ร้อยละ 36.36)

ไม่แน่ใจ -

บทบาทผู้สอน

ได้เคยดำเนินการแล้ว ได้แก่

- ผู้สอนควรมีความเข้าใจและแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของวิสัยทัศน์ในการออกแบบและนำเสนอหลักสูตร (ร้อยละ 57.58)

- ผู้สอนควรได้รับการกระตุ้นให้ใช้วิธีและเทคนิคการสอนที่แตกต่าง เพื่อรองรับผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีสไตล์ หลากหลาย อาทิ การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากการปฏิบัติ และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันก็มีการนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างเหมาะสม (ร้อยละ 51.52)

- ผู้สอนจะเป็นผู้ตอบสนองความต้องการของนิสิต นักศึกษาที่เลือกสมัครเรียนตามนโยบายการรับสมัครทางเลือกต่างๆ (ร้อยละ 48.48)
- ควรจัดหาสิ่งแวดล้อมที่ซึ่งคณะวิชาปฏิบัติต่อนิสิต นักศึกษาผู้ใหญ่เสมือนเพื่อน โดยการให้การยอมรับและเคารพนับถือ นิสิต นักศึกษาในฐานะที่เป็นผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์ และควรรับฟังให้เกียรติ และแสดงความชื่นชมต่อความคิดเห็นของนิสิต นักศึกษาผู้ใหญ่ดังกล่าว (ร้อยละ 45.45)
- ผู้สอนจะพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิตของตนเอง (ร้อยละ 42.42)

กำลังดำเนินการอยู่ ได้แก่

- ผู้สอนท้าทายสติปัญญาของผู้เรียนอย่างเต็มที่ ให้สูงกว่าระดับความสามารถในการเรียนรู้ปัจจุบันของผู้เรียน (ร้อยละ 48.48)
- ผู้สอนและทีมอาจารย์แสดงศักยภาพของผู้เรียนตลอดชีวิต เน้นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างมีประสิทธิภาพ (ร้อยละ 42.42)
- ผู้สอนต้องปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับนิสิต นักศึกษา (ร้อยละ 42.42)
- ควรจัดหาสิ่งแวดล้อมที่ซึ่งคณะวิชาปฏิบัติต่อนิสิต นักศึกษาผู้ใหญ่เสมือนเพื่อน โดยการให้การยอมรับและเคารพนับถือ นิสิต นักศึกษาในฐานะที่เป็นผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์ และควรรับฟังให้เกียรติ และแสดงความชื่นชมต่อความคิดเห็นของนิสิต นักศึกษาผู้ใหญ่ดังกล่าว (ร้อยละ 39.39)
- มีการพัฒนาหลักสูตร ที่เอื้อให้กลุ่มคนที่ด้อยโอกาสในสังคม ทั้งในและนอกสถาบัน สามารถเข้าร่วมได้อย่างเต็มที่ (ร้อยละ 36.36)
- มีการประเมินในหลากหลายรูปแบบ และนำผลการประเมินมาพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนตลอดชีวิต (ร้อยละ 36.36)

ยังไม่ได้ดำเนินการ -

ไม่แน่ใจ -

บทบาทผู้เรียน

ได้เคยดำเนินการแล้ว ได้แก่

- ผู้เรียนให้ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องแก่คณะวิชา เพื่อให้ทางคณะได้ประเมินพัฒนาการทางวิชาการ และคิดหน่วยกิตตามความเหมาะสม (ร้อยละ 39.39)
- ผู้เรียนตระหนักได้ว่า ความต้องการและลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลได้รับการเคารพ ซึ่งมีค่าเท่ากับกำลังดำเนินการอยู่ (ร้อยละ 33.33)

กำลังดำเนินการอยู่ ได้แก่

- ผู้เรียนจะมีอิสระทางสติปัญญา การทดลอง และ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (ร้อยละ 57.58)

- ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างจริงจัง (ร้อยละ 51.52)
- ผู้เรียนจะดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเข้มข้น ไปพร้อมกับผู้สอนและผู้เรียนร่วมชั้นเรียน (ร้อยละ 48.48)
- ผู้เรียนมีความคาดหวังว่าจะได้รับการปฏิบัติ แบบผู้ใหญ่ที่มีสติปัญญา ที่ความคิดเห็นของตนได้รับการรับฟัง ให้เกียรติ และแสดงความชื่นชม (ร้อยละ 45.45)
- ผู้เรียนจะดำเนินการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง (ร้อยละ 42.42)
- ผู้เรียนจะแสวงหาความท้าทายทางสติปัญญา (ร้อยละ 42.42)
- ผู้เรียนได้รับการกระตุ้นให้ดำเนินกระบวนการประเมินตนเอง เพื่อประเมินความพร้อมในการดำเนินตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยตนเอง (ร้อยละ 39.39)
- ผู้เรียนตระหนักว่าเมื่ออยู่ในห้องเรียน ความสามารถและความสำเร็จในชีวิตของตนได้รับการรับรู้และเคารพ (ร้อยละ 36.36)

ยังไม่ได้ดำเนินการ -

ไม่แน่ใจ -

5. นโยบายและกลไกการบริหารจัดการ (Administration Policies and Mechanisms)

ได้เคยดำเนินการแล้ว -

กำลังดำเนินการอยู่ ได้แก่

- มีแผนเชิงกลยุทธ์ และขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อดำเนินงานด้านการศึกษาลดชีวิตในสถาบัน (ร้อยละ 39.39)
- การประกาศพันธกิจและการจัดสรรทรัพยากร รวมถึงเจ้าหน้าที่ สะท้อนความมุ่งมั่นของสถาบัน ในการดำเนินงานด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สถาบัน (ร้อยละ 36.36)
- กระบวนการรับสมัครเข้าเรียนมีความครอบคลุม และไม่เน้นการแข่งขัน เพื่อให้กระบวนการทางการศึกษาสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนตลอดชีวิต (ร้อยละ 36.36)
- มีสภาและกลุ่มผู้นำหรือผู้บริหาร เพื่อปฏิบัติตามนโยบายการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ร้อยละ 36.36)

ยังไม่ได้ดำเนินการ -

ไม่แน่ใจ -

การรับสมัคร / การตลาด

ได้เคยดำเนินการแล้ว ได้แก่

- เอกสารประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลระบุความต้องการของประชากรทั้งกลุ่ม รวมทั้งผู้ศึกษานอกเวลา (ร้อยละ 39.39)

กำลังดำเนินการอยู่ ได้แก่

- กระตุ้นให้ศิษย์เก่าเชิญชวนผู้อื่นมาเข้าร่วมในสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ร้อยละ 39.39)
- ระบบการดำเนินการเป็นระบบที่อิงความเชื่อที่แสดงให้เห็นว่า การฟังอย่างจริงจัง และเป็นระบบ กลายเป็นปฏิกิริยาโต้ตอบเชิงบวก เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (ร้อยละ 36.36)
- เอกสารประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลสนับสนุนแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เท่ากับ ยังไม่ได้ดำเนินการ (ร้อยละ 33.33)

ยังไม่ได้ดำเนินการ ได้แก่

- กระบวนการตลาดสะท้อนความเข้าใจบทบาทและความรับผิดชอบของผู้เรียนที่เป็น ผู้ใหญ่ (ร้อยละ 33.33)

ไม่แน่ใจ -

การเข้าเรียน

ได้เคยดำเนินการแล้ว -

กำลังดำเนินการอยู่ ได้แก่

- การลงทะเบียน เวลาบรรยาย และคอร์ส รวมถึงมีตัวเลือกที่เป็นหน่วยย่อยต่างๆ และการสนับสนุนเชิงวิชาการ มีความพร้อมตามเวลาที่เหมาะสม และอยู่ในรูปแบบที่สะดวกต่อ ผู้เรียน (ร้อยละ 42.42)
- จุดเข้าและออกหลักสูตรการเรียนรู้มีความยืดหยุ่น (ร้อยละ 39.39)

ยังไม่ได้ดำเนินการ ได้แก่

- ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงทุนการศึกษาต่างๆ รวมถึงผู้เรียนนอกเวลา (ร้อยละ 36.36)
- รับรู้การเรียนรู้ก่อนหน้าทั้งในแง่ของการเข้าถึง และการได้รับหน่วยกิตสำหรับโมดูล (ร้อยละ 33.33)

ไม่แน่ใจ -

จำนวนผู้เรียน

ได้เคยดำเนินการแล้ว ได้แก่

- มีการเก็บ วิเคราะห์ และกระจายข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนิสิต นักศึกษา อย่างเป็น ระบบทั่วมหาวิทยาลัย เพื่อสนับสนุนและเพิ่มความสำเร็จของนิสิต นักศึกษา (ร้อยละ 39.39)

กำลังดำเนินการอยู่ -

ยังไม่ได้ดำเนินการ ได้แก่

- มีการเก็บ วิเคราะห์ และกระจายข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนิสิต นักศึกษา อย่างเป็นระบบทั่วมหาวิทยาลัย เพื่อเพิ่มอัตราการสำเร็จการศึกษาของผู้เรียนรู้อัตโนมัติ (ร้อยละ 36.36)

ไม่แน่ใจ -

6. ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support Systems)

ได้เคยดำเนินการแล้ว ได้แก่

- มีการเก็บข้อมูลสถิติ เพื่อเพิ่มจำนวน: 1) นิสิต นักศึกษา (ร้อยละ 63.64) 2) หลักสูตรที่เปิดสอน (ร้อยละ 57.58) 3) สถานที่ที่เปิดสอน (ร้อยละ 57.58) และ 4) การทำสัญญากับหน่วยงานต่างๆ (ร้อยละ 45.45)

- ผู้เรียนมีการประเมินวิชาที่เปิดสอนอย่างต่อเนื่อง (ร้อยละ 63.64)
- สถาบันมีการประเมินประจำปี และประเมินความต้องการ ความคาดหวัง และความพึงพอใจของผู้เรียน เพื่อเก็บเป็นข้อมูล พัฒนา ทำตลาด และ ปรับปรุงหลักสูตรวิชา/การให้บริการ (ร้อยละ 57.58)

- สถาบันสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตัวเอง การใส่ใจดูแล ความอบอุ่นใจ เป็นกันเอง มีความใกล้ชิดและเชื่อมั่นซึ่งกันและกัน (ร้อยละ 48.48)

กำลังดำเนินการอยู่ ได้แก่

- การตัดสินใจเลือกโปรแกรม การประเมินผลการเรียนรู้ การออกแบบหลักสูตร และวิธีการถือเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน อิงกระบวนการตามความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่วิชาการ เจ้าหน้าที่บริการ และผู้เรียน (ร้อยละ 39.39)

- มีการคิดค้น คงรักษา และประเมินการพัฒนาหลักสูตรสำหรับการเรียนรู้อัตโนมัติ พร้อมกลไกการอนุมัติที่เหมาะสม ซึ่งมีค่าเท่ากับยังไม่ดำเนินการ (ร้อยละ 33.33)

ยังไม่ได้ดำเนินการ ได้แก่

- ศิษย์เก่าพยายามหาสมาชิกเพิ่มเติมมาเข้าร่วมในสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง (ร้อยละ 39.39)

ไม่แน่ใจ -

7. ระบบบริการและการสนับสนุนผู้เรียน (Student Support Systems and Services)

สถาบันจัดให้มีการบริการผู้เรียนที่เป็นกันเอง ตามเวลาที่สะดวกต่อตารางการเรียนของผู้เรียนรู้อัตโนมัติ นอกจากนี้ ผู้เรียนได้รับการสนับสนุนให้เป็นผู้เรียนอย่างอิสระ ในหลากหลายแนวทาง

ได้เคยดำเนินการแล้ว ได้แก่

- มีการจัดทำแผนกลยุทธ์สำหรับ : 1) ใส่ใจ ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่ทุพพลภาพ (ร้อยละ 36.36) 2) สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัย มั่นคง (ร้อยละ 63.64) 3) มีบริการสาธารณสุขให้กับผู้เรียนทุกคน (ร้อยละ 48.48)

- มีการระบุภาระและความรับผิดชอบของผู้เรียน ผู้ให้บริการทางการศึกษา และการบริการด้านธุรการไว้อย่างชัดเจนตั้งแต่ต้น (ร้อยละ 36.36)

กำลังดำเนินการอยู่ ได้แก่

- มีโครงสร้างที่เกื้อหนุนทุกที่และทุกเวลาที่มีผู้เรียน (ร้อยละ 42.42)
- มีโครงการที่เกื้อหนุนผู้สอนที่ต้องการคำแนะนำในการรับมือกับผู้เรียนนอกกระบวนการเรียนแบบดั้งเดิม ซึ่งมีค่าเท่ากับยังไม่ได้ดำเนินการ (ร้อยละ 33.33)

ยังไม่ได้ดำเนินการ ได้แก่

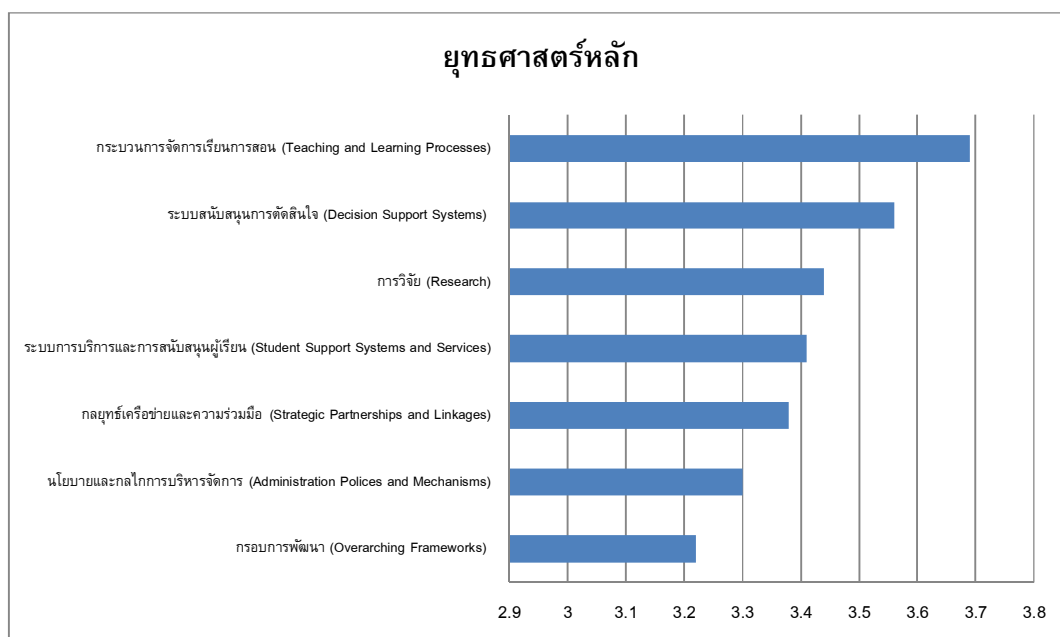
- มีการจัดทำแผนกลยุทธ์สำหรับ: 1) มีบริการรับเลี้ยงเด็กอ่อน (ร้อยละ 60.61) 2) บริการด้านคมนาคมและจัดเลี้ยงสำหรับผู้เรียนนอกเวลา (ร้อยละ 57.58) 3) ใส่ใจ ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนทางไกล (ร้อยละ 42.42)
- การให้คำปรึกษาทั้งระบบทางไกล และตัวต่อตัว ให้คำแนะนำ และการพัฒนาด้านวิชาชีพ เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องจัดหาให้กับผู้ลงทะเบียนเรียนช่วงเย็น (ร้อยละ 36.36)

ไม่แน่ใจ -

2.2 ผลการประเมินความคิดเห็นและความพึงพอใจที่มีต่อประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ผลการประเมินความคิดเห็นและความพึงพอใจที่มีต่อประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต เมื่อพิจารณาประเด็นยุทธศาสตร์ทั้ง 7 ยุทธศาสตร์ พบว่า ยุทธศาสตร์ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ กระบวนการจัดการเรียนการสอน (Teaching and Learning Processes) (3.69) รองลงมาได้แก่ ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support Systems) (3.56) และ การวิจัย (Research) (3.44) รายละเอียดดังตาราง

ยุทธศาสตร์หลัก	ค่าเฉลี่ย
กรอบการพัฒนา (Overarching Frameworks)	3.22
กลยุทธ์เครือข่ายและความร่วมมือ (Strategic Partnerships and Linkages)	3.38
การวิจัย (Research)	3.44
กระบวนการจัดการเรียนการสอน (Teaching and Learning Processes)	3.69
นโยบายและกลไกการบริหารจัดการ (Administration Policies and Mechanisms)	3.30
ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support Systems)	3.56
ระบบบริการและการสนับสนุนผู้เรียน (Student Support Systems and Services)	3.41

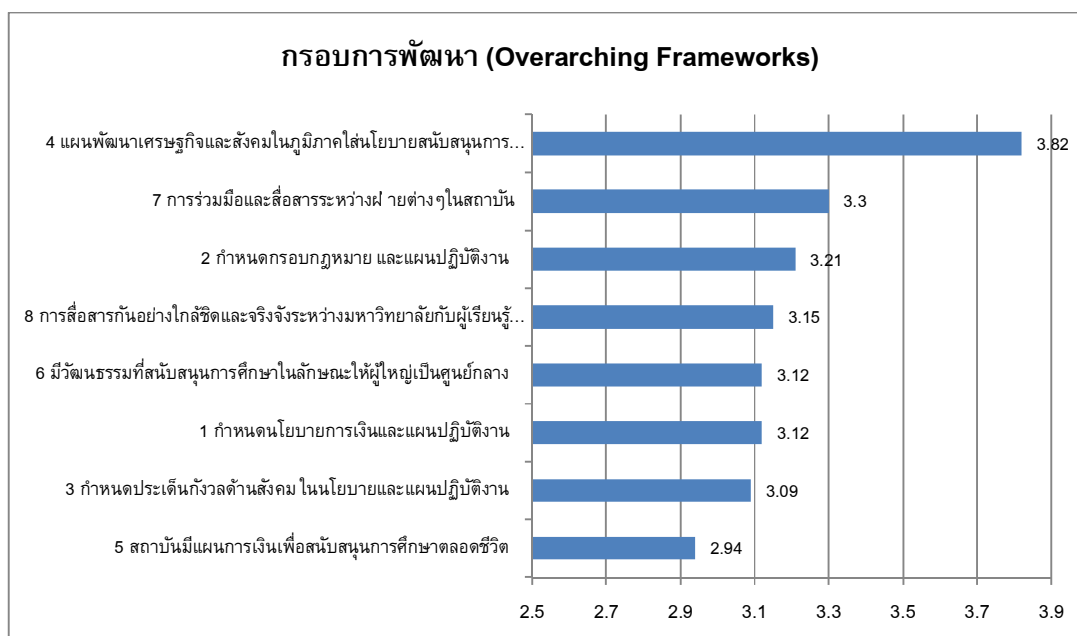
เมื่อพิจารณารายยุทธศาสตร์ มีผลการวิเคราะห์ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 กรอบการพัฒนา (Overarching Frameworks) กรอบการพัฒนาเป็นกรอบกำหนดบริบทเพื่อเอื้อให้สถาบันการศึกษาดำเนินบทบาทเป็นสถาบันเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ผลการประเมินความคิดเห็นและความพึงพอใจในยุทธศาสตร์ที่ 1 กรอบการพัฒนา พบว่าประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในภูมิภาค นโยบายสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (3.82) รองลงมาได้แก่ การร่วมมือและสื่อสารระหว่างฝ่ายต่างๆ ในสถาบัน เพื่อบรรลุความต้องการด้านการศึกษา อาชีพ การเงิน และความต้องการส่วนบุคคลของผู้เรียนรู้

ตลอดชีวิต (LLLs) (3.30) และ หน่วยงานพัฒนาการศึกษาของชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ) กำหนดกรอบกฎหมาย และแผนปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสถาบันอุดมศึกษา (3.21) รายละเอียดดังตาราง

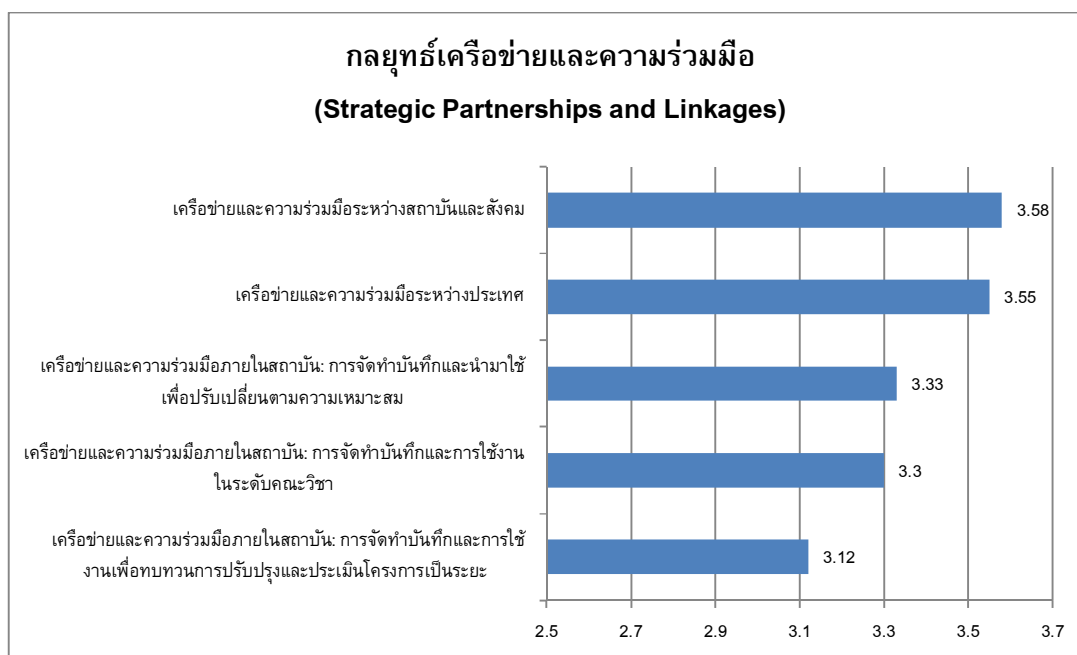
ประเด็นยุทธศาสตร์	ค่าเฉลี่ย	SD
1. กรอบการพัฒนา (Overarching Frameworks)		
• การกำกับดูแล		
1. หน่วยงานพัฒนาการศึกษาของชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ) กำหนดนโยบายการเงินและแผนปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสถาบันอุดมศึกษา	3.12	1.52
2. หน่วยงานพัฒนาการศึกษาของชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ) กำหนดกรอบกฎหมาย และแผนปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสถาบันอุดมศึกษา	3.21	1.27
3. หน่วยงานพัฒนาการศึกษาของชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ) กำหนดประเด็นกังวลด้านสังคม ในนโยบายและแผนปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสถาบันอุดมศึกษา	3.09	1.16
4. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในภูมิภาคในนโยบายสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต	3.82	0.98
5. สถาบันมีแผนการเงินเพื่อสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต	2.94	1.25
6. สถาบันมีวัฒนธรรมที่สนับสนุนการศึกษาในลักษณะให้ผู้ใหญ่เป็นศูนย์กลาง รวมทั้งคำนึงและให้ความเคารพต่อความต้องการ ความแตกต่าง และส่วนสนับสนุนส่งเสริมจากบุคคลดังกล่าวที่มีต่อการดำเนินการเรียนการสอน	3.12	1.43
7. การร่วมมือและสื่อสารระหว่างฝ่ายต่างๆในสถาบัน เพื่อบรรลุความต้องการด้านการศึกษา อาชีพ การเงิน และความต้องการส่วนบุคคลของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (LLLs)	3.30	1.19
8. การสื่อสารกันอย่างใกล้ชิดและจริงจังระหว่างมหาวิทยาลัยกับผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต	3.15	1.28

ยุทธศาสตร์ที่ 2 กลยุทธ์เครือข่ายและความร่วมมือ (Strategic Partnerships and Linkages) ประกอบด้วย 3 ลักษณะ ได้แก่ เครือข่ายและความร่วมมือระหว่างประเทศ เครือข่ายและความร่วมมือระหว่างสถาบันและสังคม และเครือข่ายและความร่วมมือภายในสถาบัน

ผลการประเมินความคิดเห็นและความพึงพอใจในยุทธศาสตร์ที่ 2 กลยุทธ์เครือข่ายและความร่วมมือ พบว่า ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ เครือข่ายและความร่วมมือระหว่างสถาบันและสังคม โดยการจัดทำบันทึกและการใช้งานในระดับสถาบัน สำหรับความร่วมมือในรูปแบบของการแบ่งปันทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรด้านอื่นๆ รวมทั้งการดำเนินวิจัยร่วมระหว่างสถาบันและองค์กรอื่นๆ ในสังคม อาทิ สหภาพแรงงาน หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานด้านศึกษา ตลอดจนพนักงานในหน่วยงานดังกล่าว (3.58) รองลงมาได้แก่ เครือข่ายและความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยการจัดทำบันทึกและการใช้งานในระดับสถาบันสำหรับกิจกรรมด้านการแลกเปลี่ยน การแบ่งปันทักษะ โอกาสด้านการวิจัย การพัฒนานิสิตนักศึกษา รวมทั้งบุคลากร ตลอดจนการร่วมมือกันกับสถาบันระหว่างประเทศ (3.55) และเครือข่ายและความร่วมมือภายในสถาบัน โดยการจัดทำบันทึกและนำมาใช้เพื่อปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม (3.33)

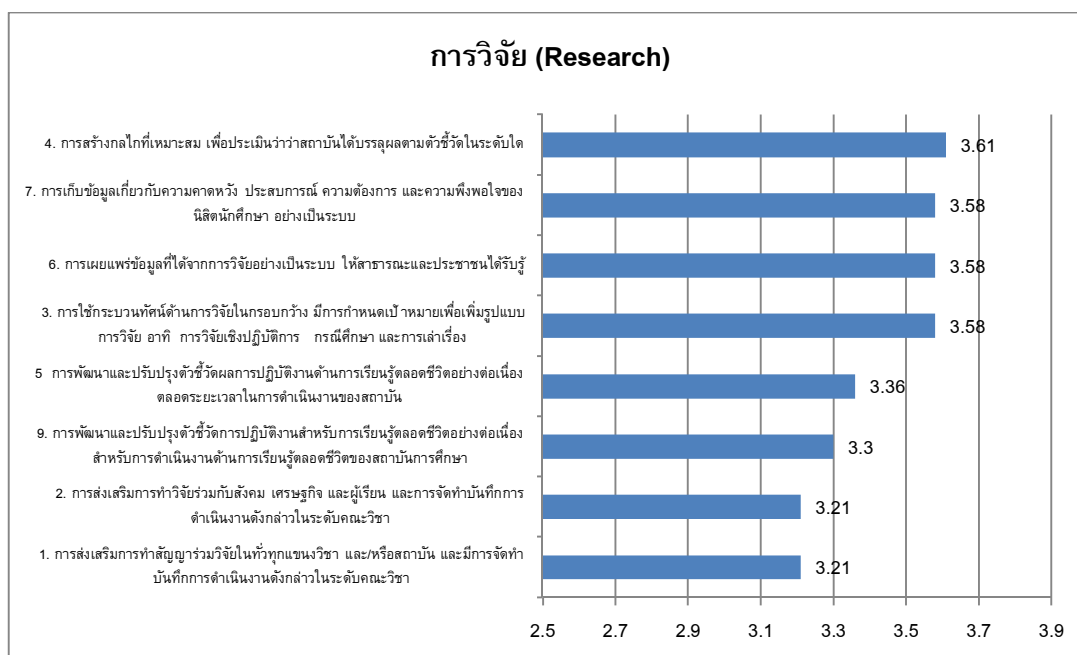
ประเด็นยุทธศาสตร์	ค่าเฉลี่ย	SD
2. กลยุทธ์เครือข่ายและความร่วมมือ (Strategic Partnerships and Linkages)		
• เครือข่ายและความร่วมมือระหว่างประเทศ		
1. การจัดทำบันทึกและการใช้งานในระดับสถาบันสำหรับกิจกรรมด้านการแลกเปลี่ยน การแบ่งปันทักษะ โอกาสด้านการวิจัย การพัฒนานิสิต นักศึกษารวมทั้งบุคลากร ตลอดจนการร่วมมือกันกับสถาบันระหว่างประเทศ	3.55	1.12
• เครือข่ายและความร่วมมือระหว่างสถาบันและสังคม		
2. การจัดทำบันทึกและการใช้งานในระดับสถาบัน สำหรับความร่วมมือในรูปแบบของการแบ่งปันทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรด้านอื่นๆ รวมทั้งการดำเนินวิจัยร่วมระหว่างสถาบันและองค์กรอื่นๆ ในสังคม อาทิ สหภาพแรงงาน หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานด้านศึกษา ตลอดจนพนักงานในหน่วยงานดังกล่าว	3.58	1.09
• เครือข่ายและความร่วมมือภายในสถาบัน		
3. การจัดทำบันทึกและการใช้งานในระดับคณะวิชา เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน	3.30	1.05
4. การจัดทำบันทึกและการใช้งานเพื่อทบทวนการปรับปรุงและประเมินโครงการเป็นระยะ เพื่อพิจารณาว่าการร่วมมือประเภทต่างๆ ดังกล่าวมีส่วนในการปรับปรุงโครงการมากน้อยแค่ไหน	3.12	1.29
5. การจัดทำบันทึกและนำมาใช้เพื่อปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม	3.33	1.08

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การวิจัย (Research) การวิจัยเป็นประเด็นร่วมสมัย และการดำเนินงานในทั่วทุกแขนงวิชาที่มีความสำคัญและเป็นที่ยอมรับ

ผลการประเมินความคิดเห็นและความพึงพอใจในยุทธศาสตร์ที่ 3 การวิจัย พบว่า ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ การสร้างกลไกที่เหมาะสม เพื่อประเมินว่าสถาบันได้บรรลุผลตามตัวชี้วัดในระดับใด (3.61) รองลงมาได้แก่ การใช้กระบวนการขั้นตอนการวิจัยในกรอบกว้าง มีการกำหนดเป้าหมายเพื่อเพิ่มรูปแบบการวิจัย อาทิ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ กรณีศึกษา และการเล่าเรื่อง การเผยแพร่ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยอย่างเป็นระบบ ให้สาธารณะและประชาชนได้รับรู้ และการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวัง ประสบการณ์ ความต้องการ และความพึงพอใจของนิสิตนักศึกษาอย่างเป็นระบบ (3.58)

ประเด็นยุทธศาสตร์	ค่าเฉลี่ย	SD
3. การวิจัย (Research)		
1. การส่งเสริมการทำสัญญาวิจัยในทุกแขนงวิชา และ/หรือสถาบัน และมีการจัดทำบันทึกการดำเนินงานดังกล่าวในระดับคณะวิชา	3.21	1.34
2. การส่งเสริมการทำวิจัยร่วมกับสังคม เศรษฐกิจ และผู้เรียน และการจัดทำบันทึกการดำเนินงานดังกล่าวในระดับคณะวิชา	3.21	1.14
3. การใช้กระบวนการวิจัยในการออกแบบ กำหนดเป้าหมาย เพื่อเพิ่มรูปแบบการวิจัย อาทิ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ กรณีศึกษา และการเล่าเรื่อง	3.58	1.03
4. การสร้างกลไกที่เหมาะสม เพื่อประเมินว่าสถาบันได้บรรลุผลตามตัวชี้วัดในระดับใด	3.61	1.12
5. การพัฒนาและปรับปรุงตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง ตลอดระยะเวลาในการดำเนินงานของสถาบัน	3.36	1.08
6. การเผยแพร่ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยอย่างเป็นระบบ ให้สาธารณะและประชาชนได้รับรู้	3.58	1.20
7. การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวัง ประสพการณ์ ความต้องการ และความพึงพอใจของนิสิตนักศึกษาอย่างเป็นระบบ	3.58	1.17
9. การพัฒนาและปรับปรุงตัวชี้วัดการปฏิบัติงานสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง สำหรับการดำเนินงานด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันการศึกษา	3.30	1.19

ยุทธศาสตร์ที่ 4 กระบวนการจัดการเรียนการสอน (Teaching and Learning Processes) การเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง (Self-direct learning: SDL) ที่ประกอบด้วย บทบาทสถาบัน บทบาทผู้สอน และบทบาทผู้เรียน

ผลการประเมินความคิดเห็นและความพึงพอใจในยุทธศาสตร์ที่ 4 กระบวนการจัดการเรียนการสอน พบว่า เมื่อพิจารณาในประเด็นใหญ่ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ บทบาทของผู้สอน (3.81) รองลงมาได้แก่ บทบาทสถาบัน (3.67) และบทบาทผู้เรียน (3.62)

ด้านบทบาทผู้สอน ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ผู้สอนแสดงศักยภาพของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต เน้นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างมีประสิทธิภาพ (4.03) รองลงมาได้แก่ ผู้สอนต้องปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับนิสิต นักศึกษา (3.97) และผู้สอนพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิตของตนเอง (3.91)

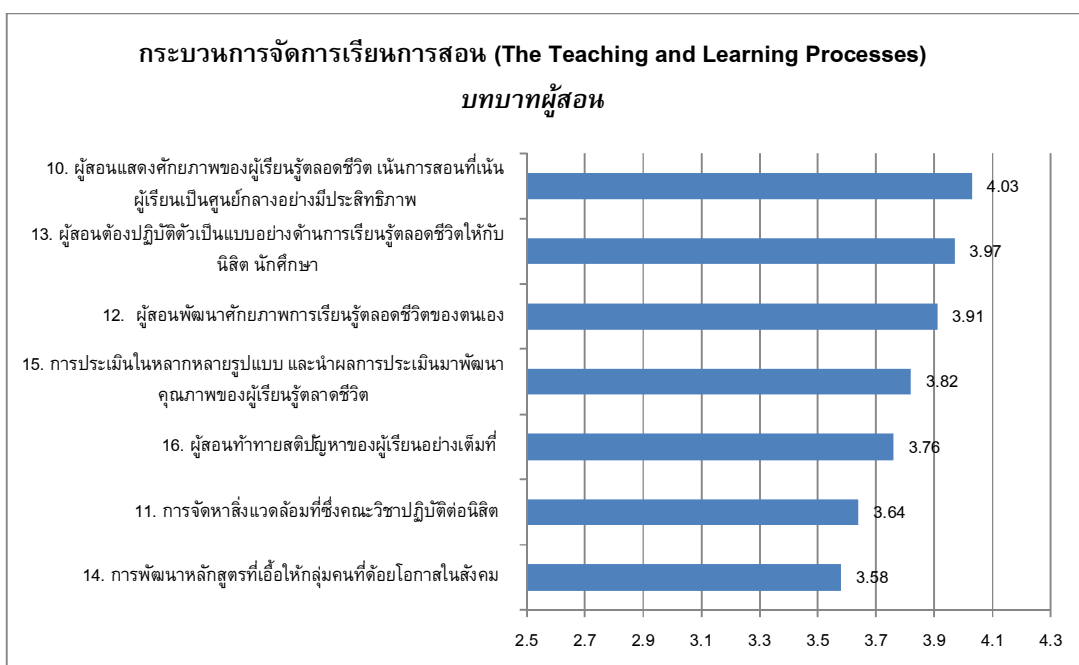
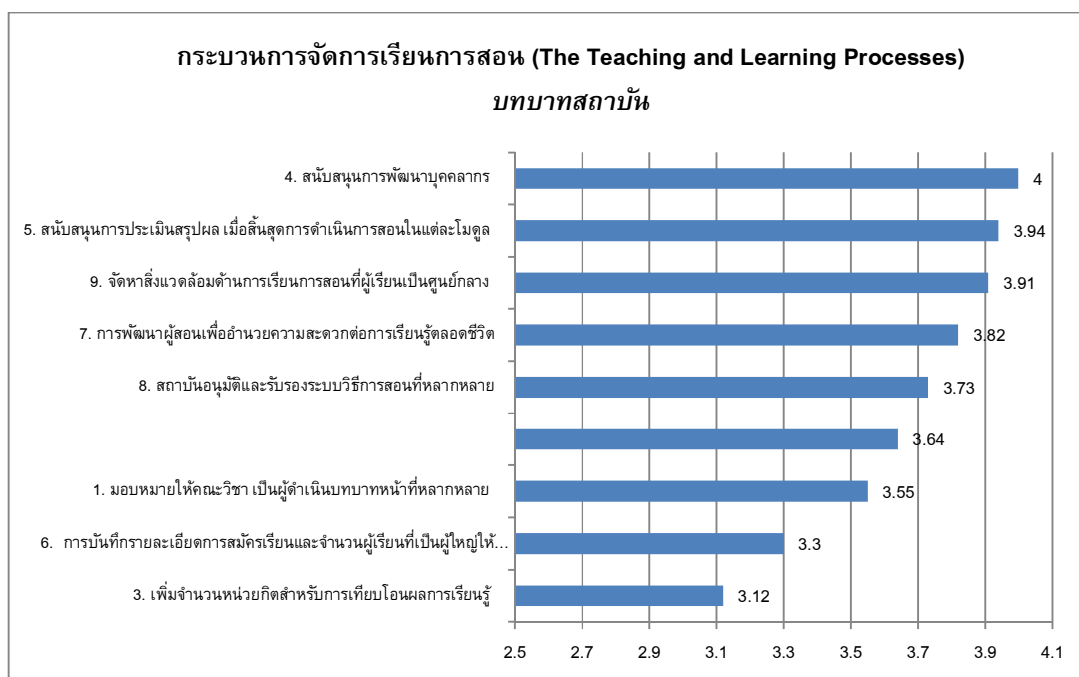
ด้านบทบาทสถาบัน ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ สนับสนุนการพัฒนาบุคลากร (4.00) รองลงมาได้แก่ สนับสนุนการประเมินสรุปผล เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการสอนในแต่ละโมดูล เพื่อการพัฒนาปรับปรุง และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน (3.94) และจัดหาสิ่งแวดล้อมด้านการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีความใส่ใจดูแลซึ่งกันและกัน สร้างบรรยากาศอบอุ่น เป็นกันเอง มีความใกล้ชิดและมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน (3.91)

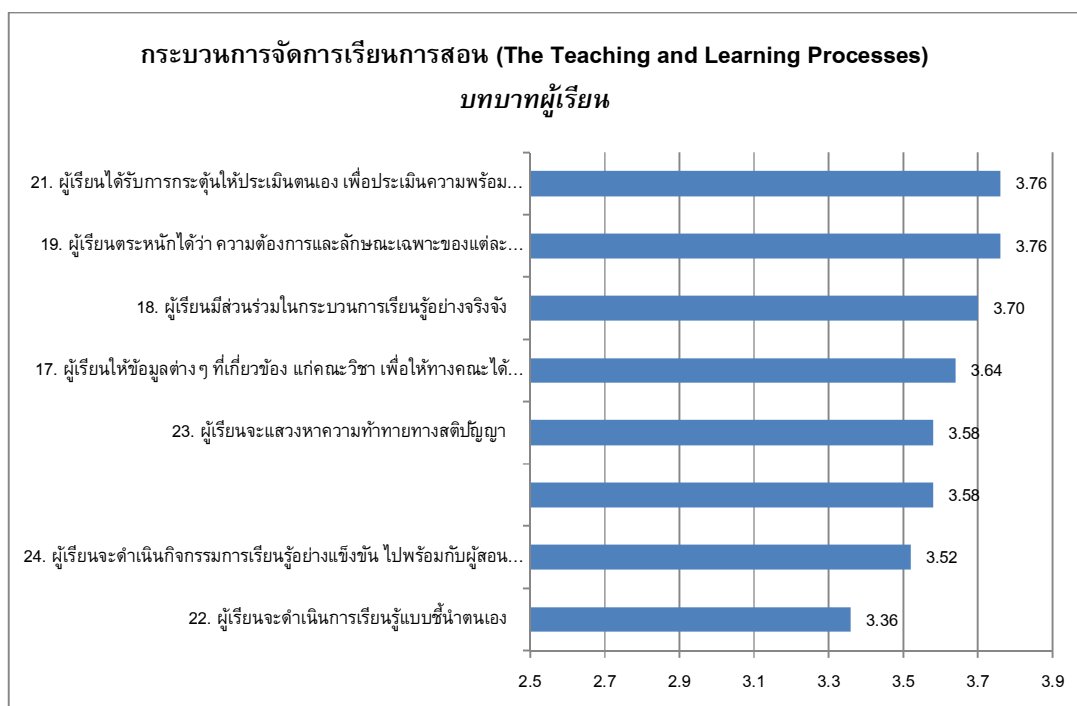
ด้านบทบาทผู้เรียน ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ผู้เรียนตระหนักได้ว่าความต้องการและลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลได้รับการเคารพ และผู้เรียนได้รับการกระตุ้นให้ประเมินตนเอง

เพื่อประเมินความพร้อมในการดำเนินการตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยตนเอง (3.76) รองลงมา ได้แก่ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างจริงจัง และผู้เรียนจะมีอิสระทางสติปัญญา การทดลอง และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (3.70)

ประเด็นยุทธศาสตร์	ค่าเฉลี่ย	SD
4. กระบวนการจัดการเรียนการสอน (The Teaching and Learning Processes)		
• บทบาทสถาบัน	3.67	1.12
1. มอบหมายให้คณะวิชา ซึ่งไม่ได้จำกัดบทบาทเพียงการเป็นผู้สอนในชั้นเรียน และอาจเป็นผู้ดำเนินบทบาทหน้าที่หลากหลาย อาทิ งานด้านธุรการ ให้คำปรึกษา การสอน ตลอดจนการอำนวยความสะดวกด้านการเรียนการสอน [Council for Adult & Experiential Learning (CAEL)]	3.55	1.09
2. กระตุ้นหรือดึงดูดให้ผู้เรียนทุกคนให้ความสนใจกระบวนการด้านการศึกษา และการวางแผนวิชาชีพ เพื่อประเมินระดับพัฒนาการด้านการศึกษาตั้งแต่เข้าเรียน รวมถึงเป้าหมายด้านการศึกษาและวิชาชีพ รวมถึงกำหนดแผน เพื่อช่วยให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพที่สุดเท่าที่เป็นไปได้	3.64	1.03
3. เพิ่มจำนวนหน่วยกิตสำหรับการเทียบโอนผลการเรียนรู้ (Recognition of Prior Learning: RPL) / พันธกิจทางเลือกและประสบการณ์ชีวิตเป็นเปอร์เซ็นต์ ภายในระยะเวลาที่กำหนด	3.12	1.36
4. สนับสนุนการพัฒนาบุคลากร	4.00	0.97
5. สนับสนุนการประเมินสรุปผล เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการสอนในแต่ละโมดูล เพื่อการพัฒนาปรับปรุง และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน	3.94	0.83
6. การบันทึกรายละเอียดการสมัครเรียนและจำนวนผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ให้ข้อมูล มีความเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ	3.30	1.42
7. การพัฒนาผู้สอนเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต	3.82	0.81
8. สถาบันอนุมัติและรับรองระบบวิธีการสอนที่หลากหลาย	3.73	1.28
9. จัดหาสิ่งแวดล้อมด้านการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีความใส่ใจดูแลซึ่งกันและกัน สร้างบรรยากาศอบอุ่น เป็นกันเอง มีความใกล้ชิดและมีความเชื่อใจซึ่งกันและกัน	3.91	0.91
• บทบาทผู้สอน	3.81	1.06
10. ผู้สอนแสดงศักยภาพของผู้เรียนเรียนรู้ตลอดชีวิต เน้นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างมีประสิทธิภาพ	4.03	0.92

ประเด็นยุทธศาสตร์	ค่าเฉลี่ย	SD
11. การจัดหาสิ่งแวดลอมที่ซึ่งคณะวิชาปฏิบัติต่อนิสิต นักศึกษาผู้ใหญ่เสมือนเพื่อน โดยการให้การยอมรับและเคารพนิสิต นักศึกษาในฐานะที่เป็นผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์ และควรรับฟัง ให้เกียรติ และแสดงความชื่นชมต่อความคิดเห็นของนิสิต นักศึกษาผู้ใหญ่ดังกล่าว	3.64	1.11
12. ผู้สอนพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิตของตนเอง	3.91	0.80
13. ผู้สอนต้องปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับนิสิต นักศึกษา	3.97	0.88
14. การพัฒนาหลักสูตร ที่เอื้อให้กลุ่มคนที่ด้อยโอกาสในสังคม ทั้งในและนอกสถาบันสามารถเข้าร่วมได้อย่างเต็มที่	3.58	1.41
15. การประเมินในหลากหลายรูปแบบ และนำผลการประเมินมาพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนรู้อาตมาชีวิต	3.82	1.07
16. ผู้สอนท้าทายสติปัญญาของผู้เรียนอย่างเต็มที่ ให้สูงกว่าระดับความสามารถในการเรียนรู้ปัจจุบันของผู้เรียน	3.76	1.03
• บทบาทผู้เรียน	3.62	1.21
17. ผู้เรียนให้ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องแก่คณะวิชา เพื่อให้ทางคณะได้ประเมินพัฒนาการทางวิชาการ และคิดหน่วยกิตตามความเหมาะสม	3.64	1.17
18. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างจริงจัง	3.70	1.24
19. ผู้เรียนตระหนักได้ว่า ความต้องการและลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลได้รับการเคารพ	3.76	1.06
20. ผู้เรียนตระหนักว่าเมื่ออยู่ในห้องเรียน ความสามารถและความสำเร็จในชีวิตของตนได้รับการรับรู้และเคารพ	3.58	1.25
21. ผู้เรียนได้รับการกระตุ้นให้ประเมินตนเอง เพื่อประเมินความพร้อมในการดำเนินตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยตนเอง	3.76	1.06
22. ผู้เรียนจะดำเนินการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง	3.36	1.34
23. ผู้เรียนจะแสวงหาความท้าทายทางสติปัญญา	3.58	1.20
24. ผู้เรียนจะดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเข้มข้น ไปพร้อมกับผู้สอนและผู้เรียนร่วมชั้นเรียน	3.52	1.25
25. ผู้เรียนจะมีอิสระทางสติปัญญา การทดลอง และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	3.70	1.16
26. ผู้เรียนมีความคาดหวังว่าจะได้รับการปฏิบัติ แบบผู้ใหญ่ที่มีสติปัญญา ที่ความคิดเห็นของตนได้รับการรับฟัง ให้เกียรติ และแสดงความชื่นชม	3.58	1.30

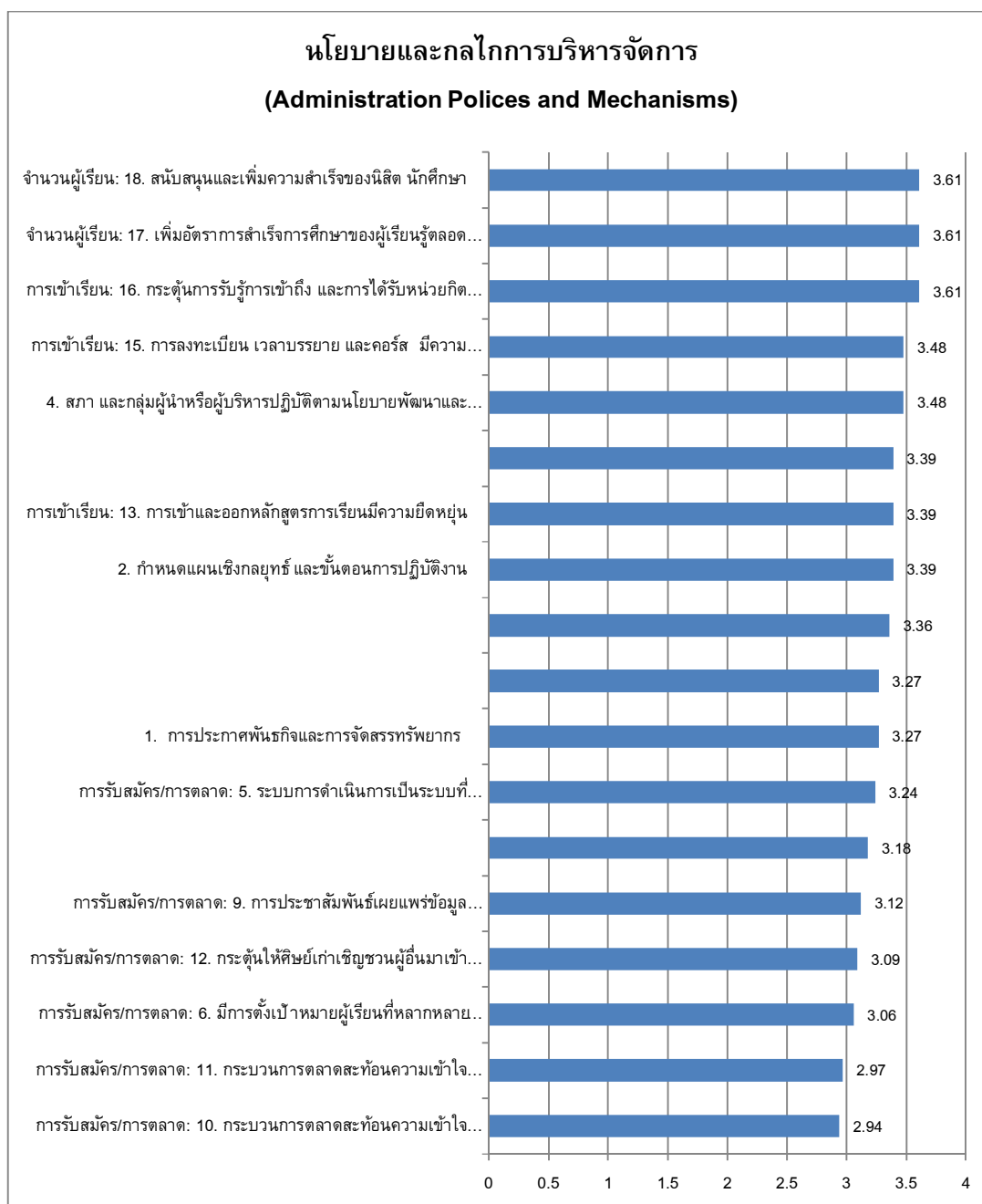

ยุทธศาสตร์ที่ 5 นโยบายและกลไกการบริหารจัดการ (Administration Policies and Mechanisms) การให้บริการผู้เรียนเป็นความสำคัญ ได้แก่ การรับสมัคร/การตลาด การเข้าเรียน และจำนวนผู้เรียน เป็นต้น

ผลการประเมินความคิดเห็นและความพึงพอใจในยุทธศาสตร์ที่ 5 นโยบายและกลไกการบริหารจัดการ พบว่า ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ จำนวนผู้เรียน โดยการเก็บ วิเคราะห์ และกระจายข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนิสิตนักศึกษา อย่างเป็นระบบทั่วมหาวิทยาลัย เพื่อเพิ่มอัตราการสำเร็จการศึกษาของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต และเพื่อสนับสนุนและเพิ่มความสำเร็จของนิสิตนักศึกษา และการเข้าเรียน โดยกระตุ้นการรับรู้การเข้าถึง และการได้รับหน่วยกิตสำหรับหลักสูตรหรือโมดูล การเรียน (3.61) รองลงมาได้แก่ สภา และกลุ่มผู้นำหรือผู้บริหารปฏิบัติตามนโยบายพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการเข้าเรียน โดยการลงทะเบียน เวลาบรรยาย และคอร์ส รวมถึงมีตัวเลือกที่เป็นหน่วยย่อยต่างๆ และการสนับสนุนเชิงวิชาการ มีความพร้อมตามเวลาที่เหมาะสม และอยู่ในรูปแบบที่สะดวกต่อผู้เรียน (3.48)

ประเด็นยุทธศาสตร์	ค่าเฉลี่ย	SD
5. นโยบายและกลไกการบริหารจัดการ (Administration Policies and Mechanisms)		
1. การประกาศพันธกิจและการจัดสรรทรัพยากร รวมถึงเจ้าหน้าที่ สะท้อนความมุ่งมั่นของสถาบัน ในการดำเนินงานด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สถาบัน	3.27	1.35
2. กำหนดแผนเชิงกลยุทธ์ และขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อดำเนินงานด้านการศึกษาลดชีวิตในสถาบัน	3.39	1.30
3. กระบวนการรับสมัครเข้าเรียนมีความครอบคลุม และไม่เน้นการแข่งขัน เพื่อให้กระบวนการทางการศึกษาสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนรู้อย่างตลอดชีวิต	3.36	1.39
4. สภา และกลุ่มผู้นำหรือผู้บริหารปฏิบัติตามนโยบายพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	3.48	1.33
• การรับสมัคร/การตลาด		
5. ระบบการดำเนินการเป็นระบบที่อิงความเชื่อที่แสดงให้เห็นว่า การพึงอย่างจริงจังแข่งขันและเป็นระบบ กลายเป็นปฏิกิริยาโต้ตอบเชิงบวก เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนรู้อย่างตลอดชีวิต	3.24	1.48
6. กระบวนการทางการตลาด ที่ครอบคลุมทุกคณะวิชา มีการตั้งเป้าหมายผู้เรียนที่หลากหลาย โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส	3.06	1.46
7. กระบวนการรับสมัครมีความครอบคลุมและไม่เน้นการแข่งขัน เพื่อให้กระบวนการด้านการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนรู้อย่างตลอดชีวิต	3.27	1.35
8. การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลระบุความต้องการของประชากรทั้งกลุ่ม รวมทั้งผู้ศึกษาในเวลา	3.18	1.55
9. การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลสนับสนุนแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต	3.12	1.45
10. กระบวนการตลาดสะท้อนความเข้าใจบทบาทและความรับผิดชอบของผู้ใหญ่	2.94	1.54
11. กระบวนการตลาดสะท้อนความเข้าใจบทบาทและความรับผิดชอบของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่	2.97	1.51
12. กระตุ้นให้ศิษย์เก่าเชิญชวนผู้อื่นมาเข้าร่วมในสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต	3.09	1.55
• การเข้าเรียน		
13. การเข้าและออกหลักสูตรการเรียนมีความยืดหยุ่น	3.39	1.27
14. การกำหนดให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงทุนการศึกษาต่างๆ รวมถึงผู้เรียนนอกเวลา	3.39	1.37

ประเด็นยุทธศาสตร์	ค่าเฉลี่ย	SD
15. การลงทะเบียน เวลาบรรยาย และคอร์ส รวมถึงมีตัวเลือกที่เป็นหน่วยย่อยต่าง ๆ และการสนับสนุนเชิงวิชาการ มีความพร้อมตามเวลาที่เหมาะสม และอยู่ในรูปแบบที่สะดวกต่อผู้เรียน	3.48	1.35
16. กระตุ้นการรับรู้การเข้าถึง และการได้รับหน่วยกิตสำหรับหลักสูตรหรือโมดูลการเรียน	3.61	1.20
• จำนวนผู้เรียน		
17. การเก็บ วิเคราะห์ และกระจายข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนิสิต นักศึกษา อย่างเป็นระบบทั่วมหาวิทยาลัย เพื่อเพิ่มอัตราการสำเร็จการศึกษาของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต	3.61	1.09
18. การเก็บ วิเคราะห์ และกระจายข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนิสิต นักศึกษา อย่างเป็นระบบทั่วมหาวิทยาลัย เพื่อสนับสนุนและเพิ่มความสำเร็จของนิสิต นักศึกษา	3.61	1.00

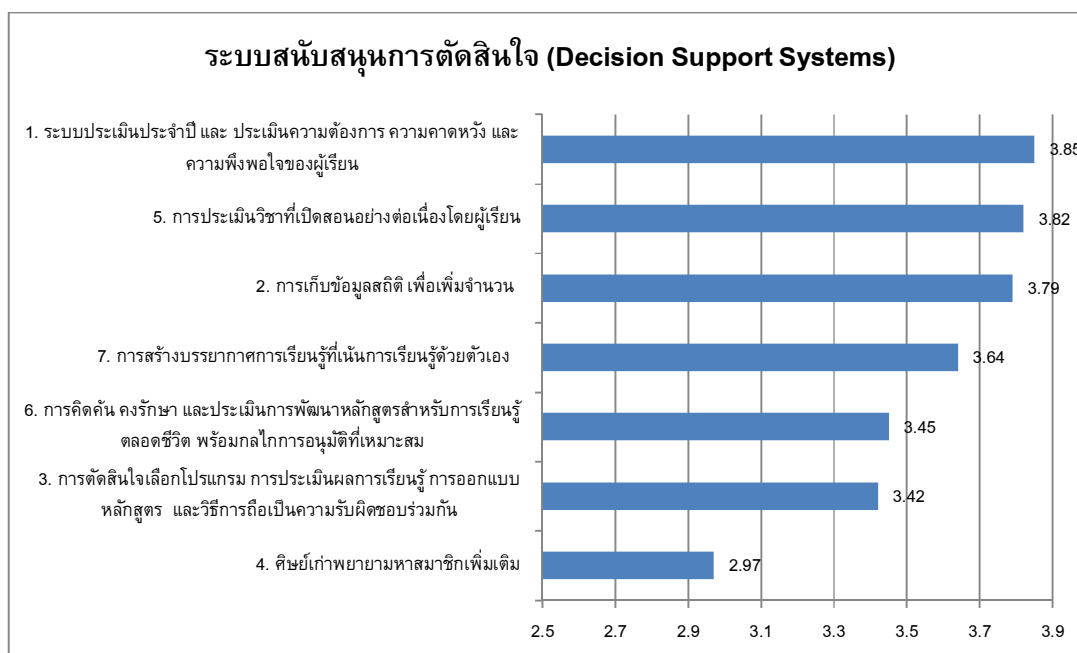
ยุทธศาสตร์ที่ 6 ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support Systems)

ประกอบด้วย การประเมินประจำปี การเก็บข้อมูลสถิติที่สำคัญต่างๆ ได้แก่ นิสิต นักศึกษา ศิษย์เก่า หลักสูตรที่เปิดสอน การทำสัญญากับหน่วยงานต่างๆ การพัฒนาหลักสูตร การประเมินผลการเรียนรู้ การออกแบบหลักสูตร และวิธีการถือเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน

ผลการประเมินความคิดเห็นและความพึงพอใจในยุทธศาสตร์ที่ 6 ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ พบว่า ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ระบบประเมินประจำปี และ ประเมินความ

ต้องการ ความคาดหวัง และความพึงพอใจของผู้เรียน เพื่อเก็บเป็นข้อมูล พัฒนา ทำตลาด และปรับปรุงหลักสูตรวิชา/การให้บริการ (3.85) รองลงมาได้แก่ การประเมินวิชาที่เปิดสอนอย่างต่อเนื่องโดยผู้เรียน (3.82) และการเก็บข้อมูลสถิติ เพื่อเพิ่มจำนวน ได้แก่ นิสิต นักศึกษาหลักสูตรที่เปิดสอน สถานที่เปิดสอน และการทำสัญญากับหน่วยงาน (3.79)

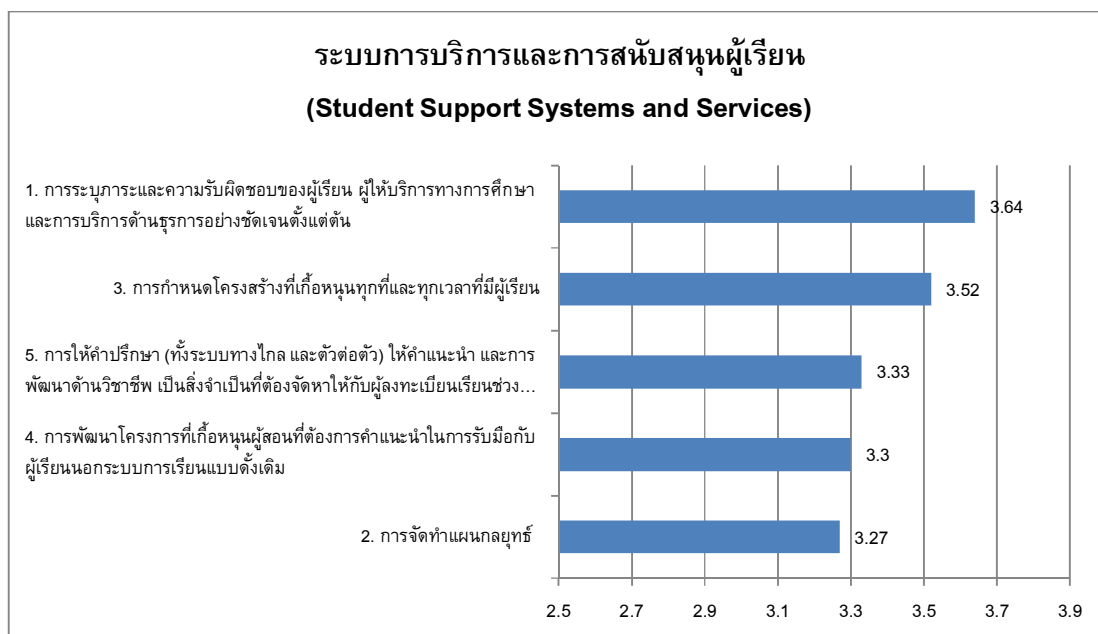
ประเด็นยุทธศาสตร์	ค่าเฉลี่ย	SD
6. ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support Systems)		
1. ระบบประเมินประจำปี และ ประเมินความต้องการ ความคาดหวัง และความพึงพอใจของผู้เรียน เพื่อเก็บเป็นข้อมูล พัฒนา ทำตลาด และ ปรับปรุงหลักสูตรวิชา/การให้บริการ	3.85	0.83
2. การเก็บข้อมูลสถิติ เพื่อเพิ่มจำนวน ได้แก่ นิสิต นักศึกษาหลักสูตรที่เปิดสอน สถานที่เปิดสอน และการทำสัญญากับหน่วยงาน	3.79	1.22
3. การตัดสินใจเลือกโปรแกรม การประเมินผลการเรียนรู้ การออกแบบหลักสูตร และวิธีการถือเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน อิงกระบวนการตามความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่วิชาการ เจ้าหน้าที่บริการ และผู้เรียน	3.42	1.25
4. ศิษย์เก่าพยายามหาสมาชิกเพิ่มเติมมาเข้าร่วมในสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง	2.97	1.38
5. การประเมินวิชาที่เปิดสอนอย่างต่อเนื่องโดยผู้เรียน	3.82	1.26
6. การคิดค้น คงรักษา และประเมินการพัฒนาหลักสูตรสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต พร้อมกลไกการอนุมัติที่เหมาะสม	3.45	1.23
7. การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตัวเอง การใส่ใจดูแลความอบอุ่นใจ เป็นกันเอง มีความใกล้ชิดและเชื่อมั่นซึ่งกันและกัน	3.64	1.34

ยุทธศาสตร์ที่ 7 ระบบการบริการและการสนับสนุนผู้เรียน (Student Support Systems and Services) การบริการผู้เรียนที่เป็นกันเอง ตามเวลาที่สะดวกต่อตารางการเรียนของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้ ผู้เรียนได้รับการสนับสนุนให้เป็นผู้เรียนอย่างอิสระ ในหลากหลายแนวทาง

ผลการประเมินความคิดเห็นและความพึงพอใจในยุทธศาสตร์ที่ 7 ระบบการบริการและการสนับสนุนผู้เรียน พบว่า ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ การระบุภาระและความรับผิดชอบของผู้เรียน ผู้ให้บริการทางการศึกษา และการบริการด้านธุรการอย่างชัดเจนตั้งแต่ต้น (3.64) รองลงมาได้แก่ การกำหนดโครงสร้างที่เกื้อหนุนทุกที่และทุกเวลาที่มีผู้เรียน (3.52) การให้คำปรึกษา (ทั้งระบบทางไกล และตัวต่อตัว) ให้คำแนะนำ และการพัฒนาด้านวิชาชีพ เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องจัดหาให้กับผู้ลงทะเบียนเรียนช่วงเย็น (3.33)

ประเด็นยุทธศาสตร์	ค่าเฉลี่ย	SD
7. ระบบการบริการและการสนับสนุนผู้เรียน (Student Support Systems and Services)		
1. การระบุนภาวะและความรับผิดชอบของผู้เรียน ผู้ให้บริการทางการศึกษา และการบริการด้านธุรการอย่างชัดเจนตั้งแต่ต้น	3.64	1.25
2. การจัดทำแผนกลยุทธ์ ได้แก่ - บริการด้านคมนาคมและจัดเลี้ยงสำหรับผู้เรียนนอกเวลา - ใส่ใจและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่ทุพพลภาพ - ใส่ใจ ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนทางไกล - บริการรับเลี้ยงเด็กอ่อน - สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัย มั่นคง - บริการสาธารณสุขให้กับผู้เรียนทุกคน	3.27	1.40
3. การกำหนดโครงสร้างที่เกื้อหนุนทุกที่และทุกเวลาที่มีผู้เรียน	3.52	1.48
4. การพัฒนาโครงการที่เกื้อหนุนผู้สอนที่ต้องการคำแนะนำในการรับมือกับผู้เรียนนอกกระบวนการเรียนแบบดั้งเดิม	3.30	1.47
5. การให้คำปรึกษา (ทั้งระบบทางไกล และตัวต่อตัว) ให้คำแนะนำ และการพัฒนาด้านวิชาชีพ เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องจัดหาให้กับผู้ลงทะเบียนเรียนช่วงเย็น	3.33	1.53

ข้อคิดเห็นและ/หรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ยุทธศาสตร์ในการทำหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิตยังไม่ชัดเจนและแพร่หลายในกลุ่มสถาบันทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จึงควรกำหนดให้ชัดเจนและแพร่หลายมากกว่านี้ และกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน เช่นในต่างประเทศ

2.3 ศึกษาสภาพการณ์ของสถาบันอุดมศึกษา จากการวิเคราะห์สภาพการณ์เปลี่ยนแปลงของสังคมทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

หลังจากนั้น ผู้วิจัยศึกษาสภาพการณ์ของสถาบันอุดมศึกษา จากการวิเคราะห์สภาพการณ์เปลี่ยนแปลงของสังคมทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ อาทิ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย อังกฤษ ญี่ปุ่น สิงคโปร์ และ UNESCO ผู้วิจัยพบว่า ประเด็นที่ประเทศเหล่านี้ให้ความสำคัญคือการแสวงหาแนวทางการจัดการระบบอุดมศึกษาในยุคใหม่ที่เรียกว่าสังคมความรู้หรือสังคมแห่งการเรียนรู้ (Knowledge Society/ Learning Society) โดยอาจสรุปการทำทายจากกระแสโลกยุคใหม่ได้ 4 ประเด็น คือ 1) แร่งงานฐานความรู้ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 2) ความก้าวหน้าทางด้าน ICT 3) อิทธิพลของระบบตลาด และ 4) ความสำคัญของปัจเจกบุคคล

จากเอกสาร Challenges facing higher education at the millennium (Hirsch and Weber, 1999) พบว่า มีความท้าทายใหม่ที่สถาบันอุดมศึกษาทั่วโลกกำลังเผชิญ นั่นคือ 1) ความจำเป็นทางการเงิน (financial imperatives) 2) ความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนไป (changing societal needs) และ 3) แร่งขับเคลื่อนจากเทคโนโลยี (technology drivers) และรายงานนี้ยังอธิบายว่า ความท้าทายใหม่จะทวีความรุนแรงมากขึ้นและสร้างปัญหาในการบริหารจัดการของสถาบันอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 นี้ หากยังไม่ปรับตัว ประกอบกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นเป็นภาพอนาคตที่ชัดเจน 2 ภาพใหญ่ ได้แก่ การปรับตัวครั้งใหญ่ของสถาบันอุดมศึกษา หรืออุตสาหกรรมอุดมศึกษา และวัฒนธรรมการเรียนรู้ของคน ประกอบด้วย การเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-centered) การเรียนรู้ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ (Affordable) การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) การเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน (Interactive and Collaborative) และการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งในเชิงเป้าหมายและความต้องการในการเรียนรู้ (Diverse)

นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2551-2565) มีสาระสำคัญ 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นการวิเคราะห์ภาพฉายและนัยสำคัญที่เป็นปัจจัยแวดล้อมรุมเร้า ส่งผลกระทบต่อมนุษย์และโลก ประเทศไทย จนถึงอุดมศึกษา ประกอบด้วย 7 เรื่อง คือ 1) ความเปลี่ยนแปลงด้านประชากร 2) พลังงานและสิ่งแวดล้อม 3) การมีงานทำและตลาดแรงงานในอนาคต 4) การจัดการความขัดแย้งและความรุนแรง 5) การกระจายอำนาจการปกครอง 6) เยาวชนไทย นักศึกษาไทย และบัณฑิตในอนาคต และ 7) เศรษฐกิจพอเพียง ส่วนที่สองเป็นปัจจัยในระบบอุดมศึกษา ประกอบด้วย 9 ประเด็น ได้แก่ 1) รอยต่อกับการศึกษาระดับอื่น 2) การแก้ปัญหาอุดมศึกษาในปัจจุบัน 3) ธรรมชาติและการบริหารจัดการ 4) การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันประเทศ 5) การเงินอุดมศึกษา 6) การพัฒนาบุคลากรในอุดมศึกษา

- 7) เครือข่ายอุดมศึกษา 8) การพัฒนาอุดมศึกษาในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 9) โครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ ซึ่งสรุปได้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2551)

สอดคล้องกับการวิเคราะห์สภาพการณ์ปัจจุบันที่สถาบันอุดมศึกษาไทยกำลังเผชิญ ประการแรก คือ การที่ประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) อัตราการเกิดของประชากรไทยนั้นต่ำมากและต่อไปจะต่ำกว่าอัตราการตาย ผลกระทบดังกล่าวเห็นแล้วได้ชัดเจนทำให้มหาวิทยาลัยต่างๆ มีจำนวนนักศึกษาเข้าศึกษาน้อยลง มีที่นั่งเหลือเพิ่มขึ้นมาห เมื่อไม่มีเยาวชนที่ต้องการเข้ามหาวิทยาลัยมากเช่นในอดีตทำให้การแข่งขันลดลง มีที่ว่างมากขึ้น คุณภาพในการคัดเลือกก็ลดลงด้วย

ประการที่สอง ประเทศไทยมีมหาวิทยาลัยจำนวนมาก ขณะนี้หากรวมทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐ เอกชน สถาบันราชภัฏ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาลัยพลศึกษา วิทยาลัยเกษตร สถาบันอุดมศึกษาที่มีภารกิจเฉพาะ อาจจะมีจำนวนมากถึงสามร้อยกว่าแห่ง มีการแข่งขันกันเปิดหลักสูตรเป็นจำนวนมาก ทั้งหลักสูตรภาคปกติ ภาคค่ำ ภาคสมทบ ภาคพิเศษ ภาคอินเตอร์ มีการเปิดหลักสูตร ปริญญาตรี-โท-เอก เกิดหลักสูตรใหม่ๆ ทุกแห่งพยายามขายสินค้าหรือหลักสูตรที่จะดึงดูดลูกค้าให้เข้ามาเรียนด้วยคุณลักษณะเด่นที่แตกต่างกันไป บางแห่งเน้นคุณภาพ บางแห่งเน้นไปที่จ่ายครบ จบง่าย เรียนสนุก แม้ว่าจะมีหน่วยงานกำกับดูแลมาตรฐานแต่ก็ไม่ทั่วถึง ทำให้สาขาวิชาหรือสถาบันอุดมศึกษาที่พยายามทำดีหรือมีคุณภาพดีอยู่แล้วกลับแย่ลง เนื่องจากเกณฑ์มาตรฐานบังคับใช้เหมือนกันไปหมดทุกสาขาวิชานั้นเอง อีกปัญหาที่สำคัญคือ

ประเทศไทยมีจำนวนมหาวิทยาลัยมากเกินไปกว่าความต้องการ มีบัณฑิตในบางสาขางานมากมาย เช่น ด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์ซึ่งเปิดสอนกันแทบทุกสถาบันในประเทศไทย บัณฑิตด้าน computer sciences จำนวนมากจากหลายสถาบันไม่สามารถเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ใช้งานได้ บริษัทเอกชนต้องการกำลังคนด้านนี้ที่เป็นคนเก่งคนมีความรู้ความสามารถ ซึ่งหาได้ยากยิ่งจะเห็นได้ว่า มหาวิทยาลัยผลิตบัณฑิตที่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดและมีคุณภาพไม่เพียงพอ

ประการที่สาม การไปศึกษาต่อต่างประเทศสมัยนี้ไม่ใช่เรื่องยาก ทำให้มีนักเรียนนักศึกษาไทยไปศึกษาต่อในต่างประเทศตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษา ปริญญาตรี หรือ ปริญญาโท มากขึ้นเรื่อยๆ ในประเทศที่พัฒนาแล้วนั้นแทบทุกประเทศต่างก็มีปัญหาสังคมผู้สูงอายุ ทำให้ในประเทศนั้นๆ มีนักศึกษาเก่งๆ ไม่มากนัก ทำให้จำเป็นต้องหานักศึกษาจากต่างประเทศมากขึ้นเรื่อยๆ นอกจากนี้ยังมีมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลกมาเปิดสาขาในประเทศเพื่อนบ้านของเรา เช่น สิงคโปร์ เป็นจำนวนมาก ที่สำคัญเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้เกิดการศึกษาออนไลน์ การศึกษาต่อเนื่อง ทั้งแบบที่ได้รับปริญญา และแบบที่ไม่ได้รับปริญญา (Non-degree program) มากขึ้นเรื่อยๆ

ประการที่สี่ การศึกษาของไทยไร้ทิศทาง ประเทศไทยไม่ได้ต้องการ บัณฑิต มหาบัณฑิต ดุษฎีบัณฑิต มากมายอะไรขนาดนี้ ในขณะที่ประเทศยังไม่ก้าวพ้นกับดักรายได้ปานกลาง (Middle income trap) ที่ประเทศไทยขาดแคลนจริงๆ กลับเป็นอาชีวะศึกษาซึ่งคนไทยไม่นิยมเรียน ในขณะที่

ที่เราผลิตบัณฑิต มหาบัณฑิต และดุษฎีบัณฑิตสายสังคมศาสตร์ ออกมามากมาย แต่สายวิชา เช่น วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี แพทยศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ ซึ่งล้วนขาดแคลนอย่างหนัก ผลิตได้ไม่เพียงพอกับความต้องการของประเทศและจะเป็นปัญหาต่อไปในอนาคต

จะเห็นได้ว่า ภาพฉายปัจจุบันและอนาคต มี 7 เรื่อง ได้แก่

1. ความเปลี่ยนแปลงด้านประชากร จำนวนเด็กและเยาวชนลดลง อัตราการบั่นผลประชากรที่จะหมดไป และผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นอุดมศึกษาต้องลดขยายตัวอย่างไม่มีจุดสิ้นสุด และหันมาเน้นคุณภาพการเพิ่มบทบาทด้านการเพิ่มผลิตภาพเศรษฐกิจวัยทำงาน เน้นการศึกษาต่อเนื่องเพื่อรองรับการเปลี่ยนงานและอาชีพ การเกิดอาชีพใหม่ และต้องส่งเสริมผู้สูงอายุให้ยังมีผลิตภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ (Social and economic productivity)

2. พลังงานและสิ่งแวดล้อม ประเทศไทยพึ่งพิงการนำเข้าพลังงานที่สูง ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การใช้พลังงานจากฟอสซิลสร้างปัญหามลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม อุดมศึกษาต้องสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์พลังงาน สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติในการศึกษาทุกระดับและในหมู่ประชาชน ผลิตบัณฑิตและความรู้สึกระหว่างการอนุรักษ์และการจัดการพลังงาน พลังงานหมุนเวียน ทำงานร่วมกับภาคการผลิตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน ความเข้าใจสาธารณะ จนถึงการสร้างคนและองค์กรความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทั้งดิน น้ำ ป่าไม้ และระบบนิเวศ

3. การมีงานทำและตลาดแรงงานในอนาคต ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อตลาดแรงงาน ได้แก่ โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ โลกาภิวัตน์ ความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและโลกสารสนเทศ อุดมศึกษาต้องทำงานกับภาคผลิตจริง ทั้งอุตสาหกรรมรายสาขาและกลุ่มอุตสาหกรรมเชิงพื้นที่ ต้องช่วยเตรียมความรู้และสร้างทักษะให้แก่แรงงานเพื่อเข้าสู่ภาคการผลิต ต้องเตรียมความพร้อมด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อให้เกิดมาตรฐานการศึกษา และ “ศตวรรษแห่งเอเชีย” ที่จีนและอินเดียเป็นผู้เล่นที่สำคัญ และต้องตระหนักว่าความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี นำมาซึ่ง “ผลิตภาพ” (Productivity) และ “นวัตกรรม” (Innovation) รวมถึงโลกยุคสารสนเทศที่การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความรู้กระทำได้ง่าย

4. การจัดการความขัดแย้งและความรุนแรง ความรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้ อุดมศึกษาต้องเข้าถึง เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและอาชีพในปัจจุบัน ควบคู่กับการสร้างความเข้าใจและโอกาสด้านการศึกษาอย่างถาวรต่อไปในอนาคต

5. การกระจายอำนาจการปกครอง พระราชบัญญัติระเบียบราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยมีแนวทางการกระจายอำนาจ ประกอบด้วย การถ่ายโอนภารกิจการกระจายอำนาจการเงิน การถ่ายโอนบุคลากร ฯลฯ อุดมศึกษาควรทำงานร่วมกับท้องถิ่น เพื่อเสริมภารกิจหลักด้านการบริการสังคมให้โดดเด่น และควรรวมตัวทำงานเป็นเครือข่ายพื้นที่ และเครือข่ายเชิงประเด็น เพราะโจทย์ท้องถิ่นเป็นโจทย์บูรณาการ ต้องการความรู้หลายระดับและหลากหลายสาขา

6. เยาวชนไทย นักศึกษาไทย และบัณฑิตในอนาคต มีการเปลี่ยนแปลงในมิติการใช้ชีวิต การเรียนรู้ ครอบครัว ตลอดจนภาวะเสี่ยงต่างๆ ที่สะท้อนถึงแนวโน้มของสังคมหลังยุคอุตสาหกรรมและความทันสมัย มีสัญญาณที่ชี้ไปในทางการเปลี่ยนแปลงของชีวิตการทำงานของบัณฑิตในอนาคต อุดมศึกษาพึงจัดให้มีการศึกษาในระบบ “ศิลปศาสตร์” (Liberal Arts Education) ในยุค Post Modern-Post Industrialization ทั้งนี้หมายรวมทั้งสาระแห่งศาสตร์และกระบวนการแห่งศาสตร์ เรียนรู้บนฐานการทำงานในภาคการผลิตและภาคสังคม (Work-based / Community-Based Education)

7. เศรษฐกิจพอเพียง อุดมศึกษาควรเป็นผู้นำให้วิเคราะห์ได้และปฏิบัติได้ บนฐานทรัพยากร ภูมิสังคม สร้างความรู้ใหม่ให้เกิดผลเป็นรูปธรรมทั้งระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน พื้นที่องค์กร และภาคการผลิต

จากการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนพัฒนาอุดมศึกษาของไทยในปัจจุบัน พบว่า แผนพัฒนาอุดมศึกษาและแผนพัฒนาของมหาวิทยาลัยส่วนมาก ระบุประเด็น 1) ลักษณะเด่นของสังคมไทย 2) ลักษณะเด่นของสังคมโลกในอนาคตและผลกระทบต่ออุดมศึกษาไทย 3) ระบบอุดมศึกษาในอนาคตที่พึงประสงค์ และ 4) วิฤตและช่องว่างระหว่างสังคมโลก สังคมไทย และระบบอุดมศึกษาไทย ซึ่งผู้วิจัยพบว่า แรงผลักดันสำคัญในสังคมที่มีต่อการขับเคลื่อนระบบอุดมศึกษาประกอบด้วย 1) ระบบเศรษฐกิจ 2) ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 3) ระบบโรงเรียน 4) ระบบการเมืองและการบริหารจัดการ และ 5) ระบบสังคม ซึ่งเปลี่ยนแปลงจากอดีตในทุกมิติ

ประเด็นการวิเคราะห์ทางออกในการปรับตัวที่จำเป็นต้องเกิดขึ้นในอนาคต พบว่า

1. ควรยุบเลิกมหาวิทยาลัยที่ไม่มีคุณภาพหรือขาดทุนมาก อาจจะต้องมีการควบรวมกิจการ (Merger and Acquisition) ของมหาวิทยาลัยเอกชน ขณะเดียวกันรัฐบาลก็ควรเข้ามาแก้ปัญหาโดยการยุบรวมมหาวิทยาลัยของรัฐเอง โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยที่มีขนาดเล็ก ให้มีขนาดใหญ่ขึ้น ใช้ทรัพยากรร่วมกันมากขึ้น ทำให้มหาวิทยาลัยต่างๆ มีความเข้มแข็งมากขึ้น และมีมาตรฐานดีขึ้น

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบายจำเป็นต้องมีการพัฒนาแผนการศึกษาแห่งชาติ กำหนดทั้งปริมาณและคุณภาพ ในการผลิตบัณฑิต มหาบัณฑิต ดุษฎีบัณฑิต ให้ตรงกับความต้องการ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องระหว่างอุปสงค์กับอุปทาน ไม่ปล่อยให้แข่งขันผลิตเพื่อหารายได้ ขยายปริญญา เกินความต้องการที่แท้จริงของประเทศ

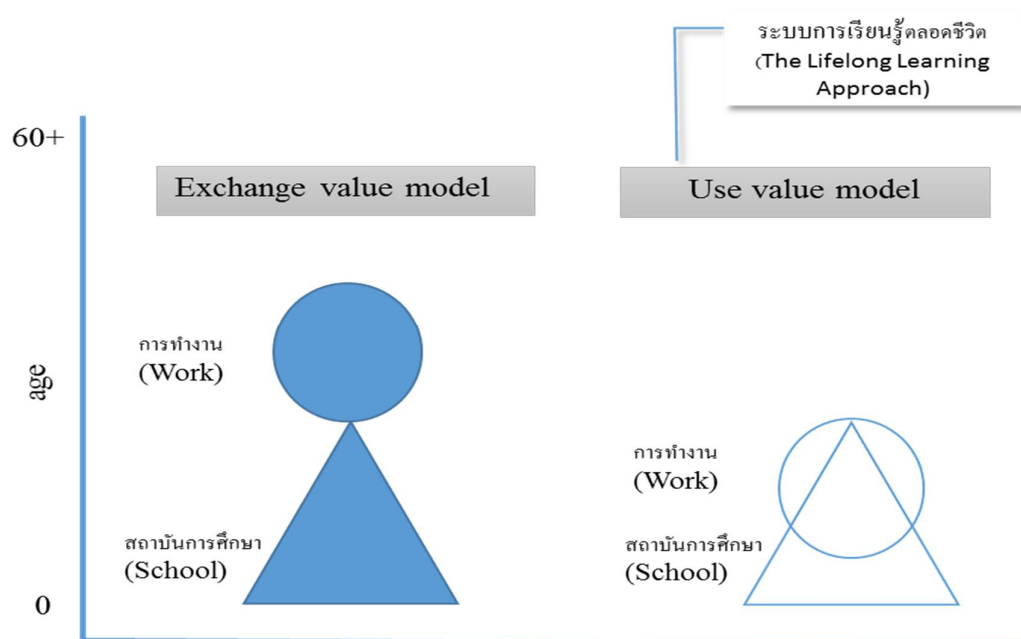
3. มหาวิทยาลัยต้องลดการพึ่งพารายได้จากการเรียนการสอนลงไป แต่เน้นไปที่การทำงานวิจัยที่นำไปสู่การพัฒนาประเทศและสามารถนำนวัตกรรม งานวิจัย มาผลิตและสร้างรายได้ และ/หรือ ความสามารถในการแข่งขันของประเทศ มหาวิทยาลัยต้องเน้นรายได้จากการวิจัยที่สร้างนวัตกรรมและนำไปสู่เชิงพาณิชย์ (Commercialization) ออกมาทำใช้ได้จริง ส่งออกได้จริง ลดต้นทุนได้จริง นำพาประเทศก้าวพ้นกับดักรายได้ปานกลาง ขณะเดียวกันก็เป็นแหล่งรายได้สำคัญของมหาวิทยาลัยด้วย มหาวิทยาลัยโดยเฉพาะในระดับบัณฑิตศึกษาต้องรับนักศึกษาให้ลดลง

แต่มีคุณภาพเข้มข้น ขณะเดียวกันอาจารย์มหาวิทยาลัยต้องหาเงินทุนวิจัยได้มากจากภาคเอกชน เพื่อนำมาจ้างนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในการเรียน ทำงานวิจัยช่วยอาจารย์ สร้างทั้งคนและสร้างงานที่ช่วยในการพัฒนาประเทศ นักศึกษาจะต้องเป็นทรัพยากรของมหาวิทยาลัย

4. มหาวิทยาลัยต้องเร่งพัฒนาหลักสูตรในลักษณะของสหกิจศึกษา โดยให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การฝึกงาน การตั้งโจทย์การวิจัย ซึ่งเป็นวิธีการที่ได้ประโยชน์ทุกฝ่าย หน่วยงานใดคนมีความสามารถตรงตามที่ต้องการ หน่วยงานใด know how ไปใช้ในการแก้ปัญหา อาจารย์ได้โจทย์การวิจัยที่นำไปใช้ในเชิงพาณิชย์ได้จริง นำไปสู่การสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ นักศึกษาได้ทุนมาเรียน ได้มาเรียนรู้ที่ทำให้ทฤษฎีได้ปะทะกับการปฏิบัติอย่างแท้จริง

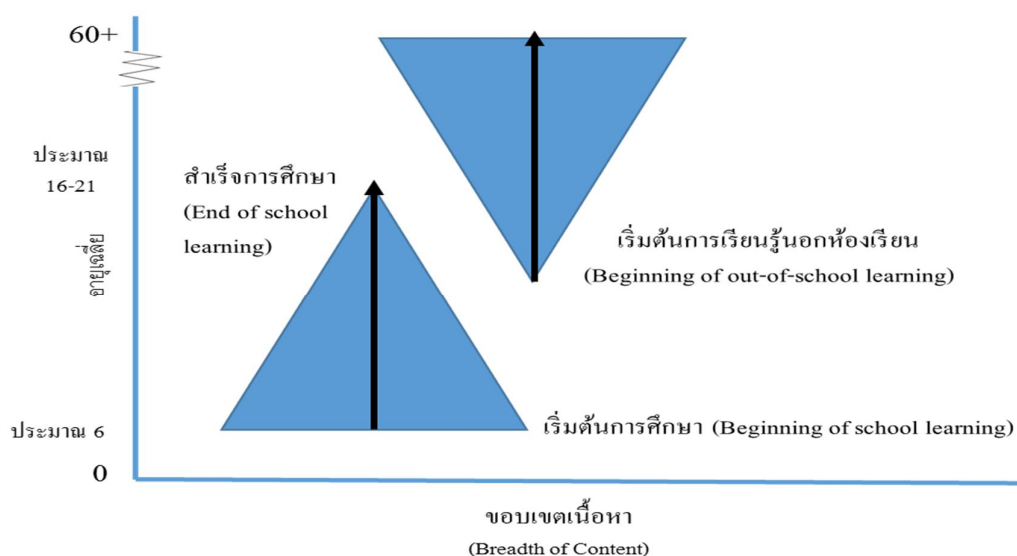
5. มหาวิทยาลัยต้องเน้นไปที่การศึกษาต่อเนื่องและการฝึกอบรมวิชาชีพ ที่แก้ไขปัญหาในการทำงานให้หน่วยงานต่างๆ มากขึ้น มุ่งส่งเสริมและพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถที่ดีขึ้นของบุคลากรผ่านกระบวนการฝึกอบรมหรือการศึกษาต่อเนื่องที่ทำให้พนักงานและคนไทยมีความรู้ ทักษะ ความสามารถในการทำงานได้ดีขึ้นจริง

เพื่อให้สามารถตอบโจทย์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมตามที่ได้กล่าวข้างต้น สถาบันอุดมศึกษาควรปรับกรอบความคิดการบริหารจัดการหรือการให้บริการการเรียนรู้แก่ผู้เรียนใหม่ ดังแสดงได้ตามแผนภาพที่ 3 แผนภาพแสดงความเชื่อมโยงของสถาบันการศึกษาและการทำงาน (Use Value Model) ในระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต

แผนภาพที่ 3 แสดงความเชื่อมโยงของของสถาบันการศึกษาและการทำงาน (Use Value Model) ในระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต

นอกจากสถาบันการศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกันระหว่างการเรียนในโรงเรียน หรือสถาบันอุดมศึกษากับการทำงานในสถานที่ทำงาน (Parjanen, 1993) งานวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนผู้ใหญ่หรือการเรียนรู้นอกห้องเรียนจะมีมุมมองการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน โดยการมีมุมมองแบบนี้จะช่วยสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และการริเริ่มการเรียนรู้จากความต้องการ ความสนใจและศักยภาพของตนเอง ดังนี้

แผนภาพที่ 4 แสดงมุมมองใหม่ในการเรียนรู้และเวลา

การกำหนดทิศทางการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นสิ่งจำเป็นสูงสุด อุดมศึกษาต้องตระหนักว่าการอุดมศึกษานาคดเป็นทั้ง “การเตรียมคนเข้าสู่ชีวิตและการปรับแต่งคนเข้าสู่งาน” โครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ ส่งเสริมให้อุดมศึกษาพัฒนาและใช้ศักยภาพทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อรองรับนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของชาติ การให้บริการข้อมูลสารสนเทศแก่ผู้เรียนและผู้ปกครองในฐานะผู้บริโภค และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเข้าถึง (Access) และการลดช่องว่างดิจิทัล (Digital Divide) เพื่อการเรียนรู้ จัดทำสื่อการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยออกสู่สาธารณะ (Open Courseware) จัดระบบเครือข่ายห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ รวมถึงการจัดตั้งกองทุนพัฒนาโครงสร้างทางกายภาพของสถาบันอุดมศึกษาและจัดกรอบนโยบายการพัฒนาระบบ “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” ของอุดมศึกษา ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับตัวทันที เพื่อความอยู่รอดและสามารถดำเนินงานภายใต้ความต้องการของประชาชนในสังคมในปัจจุบันนี้ เพื่อให้การพัฒนาอุดมศึกษาของประเทศยึดตามแนวทางกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2

(พ.ศ.2551-2565) โดยเป็นแผนเชิงรุก ชี้นำทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาอุดมศึกษา และมีเป้าหมาย คือ “ยกระดับคุณภาพอุดมศึกษาไทย เพื่อผลิตและพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพ สามารถปรับตัวสำหรับงานที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต พัฒนาศักยภาพอุดมศึกษาในการสร้างและนวัตกรรม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันของประเทศในโลกาภิวัตน์ สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่นไทย โดยใช้กลไกของธรรมาภิบาล การเงิน การกำกับมาตรฐาน และเครือข่ายอุดมศึกษาบนพื้นฐานของเสรีภาพทางวิชาการ ความหลากหลาย และเอกภาพเชิงระบบ”

2.4 ผลการวิเคราะห์ SWOT ANALYSIS

ในที่นี้ ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จากเครื่องมือ 2 เครื่องมือ ได้แก่ การประเมินผลตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานที่สามารถนำไปวัดผลได้จริงสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการประเมินความคิดเห็นและความพึงพอใจที่มีต่อประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต วิเคราะห์ร่วมกับสภาพการณ์ของสถาบันอุดมศึกษา และทำการวิเคราะห์ SWOT ANALYSIS และให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน ได้ให้คำแนะนำ (SWOT MATCHING)

ผลการวิเคราะห์ SWOT ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบอุดมศึกษาสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต สำหรับสถาบันอุดมศึกษา

การแปลความผลการประเมินใช้เกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.01 – 5.00 หมายความว่า ประเด็นในข้อนั้นให้ความสำคัญในระดับสูงมาก

ค่าเฉลี่ย 3.01 – 4.00 หมายความว่า ประเด็นในข้อนั้นให้ความสำคัญในระดับสูง

ค่าเฉลี่ย 2.01 – 3.00 หมายความว่า ประเด็นในข้อนั้นให้ความสำคัญในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.01 – 2.00 หมายความว่า ประเด็นในข้อนั้นให้ความสำคัญในระดับต่ำ

ค่าเฉลี่ย 0.00 – 1.00 หมายความว่า ประเด็นในข้อนั้นให้ความสำคัญในระดับต่ำมาก

จุดแข็ง (Strength)

จุดแข็งที่มีศักยภาพส่งผลกระทบท่อกลุ่ม

ผลการวิเคราะห์ จุดแข็งที่มีศักยภาพส่งผลกระทบท่อกลุ่ม พบว่า ระดับความสำคัญของจุดแข็งอยู่ในระดับสูงถึงสูงมาก โดยประเด็นที่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าให้ความสำคัญในระดับสูงมาก มี 6 ประเด็น ซึ่งประเด็นที่มีระดับความสำคัญสูงสุด ได้แก่ มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของบุคลากรและผู้เรียน (4.38) รองลงมา ได้แก่ มีโครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้มีครบครัน อาทิ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ อาคารสถานที่ สื่อและทรัพยากรการเรียนรู้ (4.13) บุคลากรมีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีผลงานเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับชาติและนานาชาติ (4.13) บัณฑิตมีความรู้คุณธรรม มีทักษะ อดทน สู้งาน (4.13) มีเครือข่ายและความร่วมมือระหว่างสถาบัน และสังคม และองค์กรระหว่างประเทศ โดยการจัดทำบันทึกและการใช้งานในระดับสถาบัน การแบ่งปัน

ทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรด้านอื่นๆ รวมทั้งการดำเนินวิจัยร่วมระหว่างสถาบันและองค์กรอื่นๆ ในสังคม อาทิ สหภาพแรงงาน หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานด้านศึกษา ตลอดจนพนักงานในหน่วยงาน ตลอดจนการร่วมมือกันกับสถาบันระหว่างประเทศ (4.13) ผู้สอนแสดงศักยภาพของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต เน้นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอนต้องปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับนิสิต นักศึกษา และผู้สอนพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิตของตนเอง (4.13) และมีการระบุนားและความรับผิดชอบของผู้เรียน ผู้ให้บริการทางการศึกษา และการบริการด้านธุรการอย่างชัดเจนตั้งแต่ต้น (4.00) มีรายละเอียดดังนี้

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับ ความสำคัญ
มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของบุคลากรและผู้เรียน	4.38	สูงมาก
มีโครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้มีครบครัน อาทิ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ อาคารสถานที่ สื่อและทรัพยากรการเรียนรู้	4.13	สูงมาก
บุคลากรมีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีผลงานเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับชาติและนานาชาติ	4.13	สูงมาก
บัณฑิตมีความรู้คู่คุณธรรม มีทักษะ อดทน สู้งาน	4.13	สูงมาก
มีเครือข่ายและความร่วมมือระหว่างสถาบันและสังคม และองค์กรระหว่างประเทศ โดยการจัดทำบันทึกและการใช้งานในระดับสถาบัน การแบ่งปันทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรด้านอื่นๆ รวมทั้งการดำเนินวิจัยร่วมระหว่างสถาบันและองค์กรอื่นๆ ในสังคม อาทิ สหภาพแรงงาน หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานด้านศึกษา ตลอดจนพนักงานในหน่วยงาน ตลอดจนการร่วมมือกันกับสถาบันระหว่างประเทศ	4.13	สูงมาก
ผู้สอนแสดงศักยภาพของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต เน้นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอนต้องปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับนิสิต นักศึกษา และผู้สอนพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิตของตนเอง	4.13	สูงมาก
มีการระบุนားและความรับผิดชอบของผู้เรียน ผู้ให้บริการทางการศึกษา และการบริการด้านธุรการอย่างชัดเจนตั้งแต่ต้น	4.00	สูง
ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรทุกระดับทั้งงบประมาณ เทคโนโลยีระบบ และกลไกในการส่งเสริมสมรรถนะในการปฏิบัติงาน รวมทั้งการพัฒนาและรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพ	3.88	สูง
บุคลากรรุ่นเก่าและใหม่มีความรัก สามัคคี และภาคภูมิใจในองค์กร	3.88	สูง

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับ ความสำคัญ
เป็นองค์กรที่มีความคล่องตัว สามารถนำองค์ความรู้ไปต่อยอดและเชื่อมโยง เพื่อให้เกิดการพัฒนาสู่สากล	3.88	สูง
มีหลักสูตรที่หลากหลาย สอดคล้องตามความต้องการสนใจ รวมถึงมีตัวเลือกที่เป็นหน่วยย่อยต่างๆ และการสนับสนุนเชิงวิชาการ มีความพร้อมตามเวลาที่เหมาะสม และอยู่ในรูปแบบที่สะดวกต่อผู้เรียน	3.88	สูง
มีระบบกลไกการเงินที่มีความคล่องตัว	3.88	สูง
สนับสนุนการพัฒนาบุคลากร สนับสนุนการประเมินสรุปผล เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการสอนในแต่ละโมดูล เพื่อการพัฒนาปรับปรุง และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน และจัดหาสิ่งแวดล้อมด้านการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีความใส่ใจดูแลซึ่งกันและกัน สร้างบรรยากาศอบอุ่น เป็นกันเอง มีความใกล้ชิดและมีความเชื่อใจซึ่งกันและกัน	3.88	สูง
การเก็บ วิเคราะห์ และกระจายข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนิสิตนักศึกษา หลักสูตรที่เปิดสอน สถานที่เปิดสอน และการทำสัญญากับหน่วยงาน อย่างเป็นระบบทั่วมหาวิทยาลัยเพื่อสนับสนุนและเพิ่มความสำเร็จของนิสิตนักศึกษา	3.88	สูง
มีการประเมินวิชาที่เปิดสอนอย่างต่อเนื่องโดยผู้เรียน	3.88	สูง
มีระบบการให้คำปรึกษา (ทั้งระบบทางไกล และตัวต่อตัว) ให้คำแนะนำ และการพัฒนาด้านวิชาชีพ เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องจัดหาให้กับผู้ลงทะเบียนเรียนช่วงเย็น	3.88	สูง
มีระบบธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการที่ชัดเจน	3.75	สูง
มีความร่วมมือและสื่อสารระหว่างฝ่ายต่างๆ สภา และกลุ่มผู้นำหรือผู้บริหารปฏิบัติตามนโยบายพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	3.75	สูง
มีกลไกที่เหมาะสม เพื่อประเมินว่าสถาบันได้บรรลุผลตามตัวชี้วัดในระดับใด	3.75	สูง
การพัฒนางานวิจัยมีความเป็นระบบ มีการกำหนดเป้าหมาย การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวัง ประสิทธิภาพ ความต้องการ และความพึงพอใจของนิสิตนักศึกษาอย่างเป็นระบบ การเผยแพร่ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยอย่างเป็นระบบ ให้สาธารณะและประชาชนได้รับรู้	3.75	สูง

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับ ความสำคัญ
ผู้เรียนตระหนักได้ว่าความต้องการและลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลได้รับการเคารพ และผู้เรียนได้รับการกระตุ้นให้ประเมินตนเอง เพื่อประเมินความพร้อมในการดำเนินตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยตนเอง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างจริงจัง และผู้เรียนจะมีอิสระทางสติปัญญา การทดลอง และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	3.75	สูง
มีนโยบายที่สร้างความมั่นคงและขวัญกำลังใจในการทำงานของบุคลากร	3.63	สูง
ระบบประเมินประจำปี และประเมินความต้องการ ความคาดหวัง และความพึงพอใจของผู้เรียน เพื่อเก็บเป็นข้อมูล พัฒนา ทำตลาด และปรับปรุงหลักสูตรวิชา/การให้บริการ	3.63	สูง

จุดแข็งที่มีความสำคัญเชิงเปรียบเทียบ

ผลการวิเคราะห์จุดแข็งที่มีความสำคัญเชิงเปรียบเทียบ พบว่า ระดับความสำคัญของจุดแข็งอยู่ในระดับสูงถึงสูงมาก โดยประเด็นที่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าให้มีความสำคัญในระดับสูงมาก มี 5 ประเด็น ซึ่งประเด็นที่มีระดับความสำคัญสูงสุด ได้แก่ มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของบุคลากรและผู้เรียน (4.38) รองลงมาได้แก่ บุคลากรมีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีผลงานเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับชาติและนานาชาติ (4.25) มีเครือข่ายและความร่วมมือระหว่างสถาบันและสังคม และองค์กรระหว่างประเทศ โดยการจัดทำบันทึกและการใช้งานในระดับสถาบัน การแบ่งปันทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรด้านอื่นๆ รวมทั้งการดำเนินวิจัยร่วมระหว่างสถาบันและองค์กรอื่นๆในสังคม อาทิ สหภาพแรงงาน หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานด้านศึกษา ตลอดจนพนักงานในหน่วยงาน ตลอดจนการร่วมมือกันกับสถาบันระหว่างประเทศ (4.25) มีโครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้มีครบครัน อาทิ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ อาคารสถานที่ สื่อและทรัพยากรการเรียนรู้ (4.13) และบัณฑิตมีความรู้คู่คุณธรรม มีทักษะ อดทน สู้งาน (4.13) มีรายละเอียดดังนี้

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับ ความสำคัญ
มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต ของบุคลากรและผู้เรียน	4.38	สูงมาก
บุคลากรมีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีผลงานเป็นที่ยอมรับทั้งใน ระดับชาติและนานาชาติ	4.25	สูงมาก
มีเครือข่ายและความร่วมมือระหว่างสถาบันและสังคม และองค์กร ระหว่างประเทศ โดยการจัดทำบันทึกและการใช้งานในระดับสถาบัน การแบ่งปันทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรด้านอื่นๆ รวมทั้งการ ดำเนินวิจัยร่วมระหว่างสถาบันและองค์กรอื่นๆ ในสังคม อาทิ สหภาพ แรงงาน หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานด้านศึกษา ตลอดจนพนักงาน ในหน่วยงาน ตลอดจนการร่วมมือกันกับสถาบันระหว่างประเทศ	4.25	สูงมาก
มีโครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้มีครบครัน อาทิ ระบบเทคโนโลยี สารสนเทศ อาคารสถานที่ สื่อและทรัพยากรการเรียนรู้	4.13	สูงมาก
บัณฑิตมีความรู้คู่คุณธรรม มีทักษะ อดทน สู้งาน	4.13	สูงมาก
ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรทุกระดับทั้งงบประมาณ เทคโนโลยีระบบ และกลไกในการส่งเสริมสมรรถนะในการปฏิบัติงาน รวมทั้งการ พัฒนาและรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพ	3.88	สูง
เป็นองค์กรที่มีความคล่องตัว สามารถนำองค์ความรู้ไปต่อยอดและ เชื่อมโยง เพื่อให้เกิดการพัฒนาสู่สากล	3.88	สูง
ผู้สอนแสดงศักยภาพของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต เน้นการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอนต้องปฏิบัติตัวเป็น แบบอย่างด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับนิสิต นักศึกษา และผู้สอน พัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิตของตนเอง	3.88	สูง
สนับสนุนการพัฒนาบุคลากร สนับสนุนการประเมินสรุปผล เมื่อสิ้นสุด การดำเนินการสอนในแต่ละโมดูล เพื่อการพัฒนาปรับปรุง และเพื่อ เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน และจัดหาสิ่งแวดล้อมด้านการเรียนการสอนที่ ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีความใส่ใจดูแลซึ่งกันและกัน สร้างบรรยากาศ อบอุ่น เป็นกันเอง มีความใกล้ชิดและมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน	3.88	สูง
มีการระบุนားและความรับผิดชอบของผู้เรียน ผู้ให้บริการทางการ ศึกษา และการบริการด้านธุรการอย่างชัดเจนตั้งแต่ต้น	3.88	สูง
บุคลากรรุ่นเก่าและใหม่มีความรัก สามัคคี และภาคภูมิใจในองค์กร	3.75	สูง
มีระบบกลไกการเงินที่มีความคล่องตัว	3.75	สูง

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับ ความสำคัญ
การเก็บ วิเคราะห์ และกระจายข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนิสิตนักศึกษาหลักสูตรที่เปิดสอน สถานที่เปิดสอน และการทำสัญญากับหน่วยงาน อย่างเป็นระบบทั่วมหาวิทยาลัยเพื่อสนับสนุนและเพิ่มความสำเร็จ ของนิสิตนักศึกษา	3.75	สูง
มีกลไกที่เหมาะสม เพื่อประเมินว่าสถาบันได้บรรลุผลตามตัวชี้วัด ในระดับใด	3.63	สูง
การพัฒนางานวิจัยมีความเป็นระบบ มีการกำหนดเป้าหมาย การเก็บ ข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวัง ประสพการณ์ ความต้องการ และความ พึงพอใจของนิสิตนักศึกษาอย่างเป็นระบบ การเผยแพร่ข้อมูลที่ได้ จากการวิจัยอย่างเป็นระบบ ให้สาธารณะและประชาชนได้รับรู้	3.63	สูง
ผู้เรียนตระหนักได้ว่าความต้องการและลักษณะเฉพาะของแต่ละ บุคคลได้รับการเคารพ และผู้เรียนได้รับการกระตุ้นให้ประเมินตนเอง เพื่อประเมินความพร้อมในการดำเนินตามแนวทางการเรียนรู้ตลอด ชีวิตด้วยตนเอง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างจริงจัง และผู้เรียนจะมีอิสระทางสติปัญญา การทดลอง และ ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์	3.63	สูง
มีระบบการให้คำปรึกษา (ทั้งระบบทางไกล และตัวต่อตัว) ให้ คำแนะนำ และการพัฒนาด้านวิชาชีพ เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องจัดหา ให้กับผู้ลงทะเบียนเรียนช่วงเย็น	3.63	สูง
มีหลักสูตรที่หลากหลาย สอดคล้องตามความต้องการสนใจ รวมถึงมี ตัวเลือกที่เป็นหน่วยย่อยต่างๆ และการสนับสนุนเชิงวิชาการ มีความ พร้อมตามเวลาที่เหมาะสม และอยู่ในรูปแบบที่สะดวกต่อผู้เรียน	3.50	สูง
มีระบบธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการที่ชัดเจน	3.50	สูง
ระบบประเมินประจำปี และประเมินความต้องการ ความคาดหวัง และความพึงพอใจของผู้เรียน เพื่อเก็บเป็นข้อมูล พัฒนา ทำตลาด และปรับปรุงหลักสูตรวิชา/การให้บริการ	3.50	สูง
มีการประเมินวิชาที่เปิดสอนอย่างต่อเนื่องโดยผู้เรียน	3.50	สูง
มีความร่วมมือและสื่อสารระหว่างฝ่ายต่างๆ สภา และกลุ่มผู้นำหรือ ผู้บริหารปฏิบัติตามนโยบายพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	3.25	สูง
มีนโยบายที่สร้างความมั่นคงและขวัญกำลังใจในการทำงานของ บุคลากร	3.13	สูง

จุดอ่อน (Weakness)

จุดอ่อนที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อกลุ่ม

ผลการวิเคราะห์จุดอ่อนที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อกลุ่ม พบว่า ระดับความสำคัญของจุดอ่อนอยู่ในระดับสูงถึงสูงมาก โดยประเด็นที่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าให้ความสำคัญในระดับสูงมากมี 1 ประเด็น ได้แก่ หลักสูตรสำหรับการพัฒนาคนและเติมเต็มศักยภาพคนทุกกลุ่มเพื่อการทำงานและการดำเนินชีวิตยังมีน้อย และขาดความหลากหลายและยืดหยุ่น (4.75) มีรายละเอียดดังนี้

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับ ความสำคัญ
หลักสูตรสำหรับการพัฒนาคนและเติมเต็มศักยภาพคนทุกกลุ่มเพื่อการทำงานและการดำเนินชีวิตยังมีน้อย และขาดความหลากหลายและยืดหยุ่น	4.75	มากที่สุด
นิสิตนักศึกษาในระดับต่างๆ ขาดความกระตือรือร้น ยังไม่เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่สามารถนำการเรียนรู้ด้วยตนเองได้	4.00	สูง
หลักสูตรส่วนใหญ่พัฒนาขึ้นภายใต้การริเริ่มของโปรแกรม/ภาควิชา จึงมีลักษณะแคบและขาดการบูรณาการของสาขาวิชาอื่นๆ นอกภาควิชาหรือนอกคณะโดยเฉพาะขาดการนำความต้องการจริงของผู้ใช้บัณฑิตมาใช้ในการกำหนดหลักสูตรอย่างจริงจัง การกำหนดวิชาที่มีในหลักสูตรอยู่ในพื้นฐานของความเชี่ยวชาญ/ความต้องการของอาจารย์ในภาควิชาอื่นๆ เท่านั้น ดังนั้น การเกิดหลักสูตรที่มีลักษณะบูรณาการหลายสาขาวิชาในคณะหนึ่งๆ จึงเกิดขึ้นได้ยากมาก ส่วนการเกิดหลักสูตรในระดับปริญญาตรีที่มีการบูรณาการระหว่างคณะและในระดับบัณฑิตศึกษามีค่อนข้างน้อย	4.00	สูง
ไม่มีระบบการเพิ่มจำนวนหน่วยกิตสำหรับการเทียบโอนผลการเรียนรู้ (Recognition of Prior Learning: RPL) / พันธกิจทางเลือกและประสบการณ์ชีวิตเป็นเปอร์เซ็นต์ ภายในระยะเวลาที่กำหนด	3.88	สูง
โครงสร้างและระบบการบริหารองค์กรทั้งระดับมหาวิทยาลัยและระดับคณะยังไม่เอื้อต่อการรองรับ การเปลี่ยนแปลงที่เป็นภาวะคุกคามจากสิ่งแวดล้อมภายนอก	3.75	สูง
บุคลากรทั้งสายผู้สอนและสายสนับสนุนส่วนใหญ่ยังมีศักยภาพไม่พร้อมในการปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง และยังยึดติดในกระบวนการทำงานแบบเดิม	3.75	สูง
กรอบการพัฒนาสถาบันขาดแผนการสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต	3.75	สูง

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับ ความสำคัญ
วัฒนธรรมการทำงานของบุคลากร คณะและหน่วยงานยังไม่มองภาพรวมของมหาวิทยาลัยเป็นหลัก ส่วนใหญ่ยังคงยึดติดกับผลประโยชน์ของตนและหน่วยงานเท่านั้น	3.75	สูง
งานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ที่นำมาใช้อันก่อให้เกิดประโยชน์อย่างชัดเจนมีน้อย	3.75	สูง
ฐานข้อมูลด้านการเงินยังไม่สามารถนำมาเป็นข้อมูลในการบริหารและตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.75	สูง
การส่งเสริมการทำสัญญาร่วมวิจัย หรือทำงานวิชาการร่วมกับสังคม เศรษฐกิจ และผู้เรียนในทั่วทุกแขนงวิชา และ/หรือสถาบัน และมีการจัดทำบันทึกการดำเนินงานดังกล่าวในระดับคณะวิทยายังมีน้อย และการดำเนินงานดังกล่าวในระดับคณะวิทยายังไม่ครอบคลุม	3.75	สูง
การพัฒนาหลักสูตร ที่เอื้อให้กลุ่มคนที่ด้อยโอกาสในสังคมทั้งในและนอกสถาบันสามารถเข้าร่วมยังทำได้ไม่เต็มที่	3.75	สูง
ขาดกลไกผลักดันและขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยสู่สากลทั้งในระดับบุคคลและระดับสถาบัน	3.75	สูง
การสื่อสารในองค์กรยังไม่สามารถเข้าถึงและเข้าใจได้ทุกระดับทั่วทั้งองค์กร และระบบการประชาสัมพันธ์ ยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและบุคลากรฝ่ายต่างๆ	3.63	สูง
นโยบายด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัยยังไม่ชัดเจน ระบบและระเบียบการบริหารงานวิจัยยังไม่ชัดเจน ขาดการกำกับ ติดตาม และประเมินผล ขาดการบูรณาการงานวิจัยเพื่อกำหนดโจทย์วิจัยที่เป็นจุดแข็งของมหาวิทยาลัย และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์งานวิจัยของชาติ	3.63	สูง
คณาจารย์ นักวิจัยขาดการร่วมมือ การเชื่อมโยง และการตั้งเป้าหมายในการบูรณาการงานวิจัยร่วมกันทั้งภายในและภายนอกทั้งระดับชาติและนานาชาติ	3.63	สูง
ระบบการจัดการความปลอดภัย การจัดระเบียบสังคม และสิ่งแวดล้อมรอบมหาวิทยาลัยยังมีข้อจำกัดอยู่มาก	3.63	สูง
บุคลากรไม่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทใหม่ที่มหาวิทยาลัยต้องปรับตัว อาทิ การบริการการเรียนรู้ สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต	3.50	สูง
หลักสูตรไม่มีความเชื่อมโยงกันระหว่างระดับอุดมศึกษาและ	3.50	สูง

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับ ความสำคัญ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน รอยต่อการศึกษาระดับอื่นๆ		
การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ แม้ว่าในด้านเครือข่ายคอมพิวเตอร์จะได้รับการพัฒนาและสนับสนุนอย่างต่อเนื่องแต่ยังไม่เพียงพอ และระบบซอฟต์แวร์เพื่อการบริหาร การจัดการเรียน การสอนส่วนกลางจะได้รับการพัฒนาและใช้งานได้แล้ว แต่ยังมีจุดอ่อนจากการนำไปใช้งาน ระบบฐานข้อมูลในภาพรวมและในแต่ละหน่วยงานมีการพัฒนาดีขึ้น แต่ยังมีจุดอ่อนในด้านความถูกต้อง ความทันสมัย ความทันเวลาต่อการใช้งาน ความร่วมมือของผู้ให้ข้อมูลและความเชื่อมโยงของฐานข้อมูล	3.50	สูง
การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการเรียนการสอนและการบริหารจัดการยังไม่มีความพร้อม ความทันสมัย และมีประสิทธิภาพเพียงพอ	3.50	สูง
ไม่มีการตั้งค่าเป้าหมายระดับบุคคล เพื่อรองรับการประเมินผลการปฏิบัติงาน	3.25	สูง

จุดอ่อนที่มีความสำคัญเชิงเปรียบเทียบ

ผลการวิเคราะห์จุดอ่อนที่มีความสำคัญเชิงเปรียบเทียบ พบว่า ระดับความสำคัญของจุดอ่อนอยู่ในระดับสูงถึงสูงมาก โดยประเด็นที่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าให้มีความสำคัญในระดับสูงมาก มี 3 ประเด็น ได้แก่ ขาดกลไกผลักดันและขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยสู่สากลทั้งในระดับบุคคลและระดับสถาบัน (4.75) รองลงมา ได้แก่ คณาจารย์ นักวิจัยขาดการร่วมมือ การเชื่อมโยง และการตั้งเป้าหมายในการบูรณาการงานวิจัยร่วมกันทั้งภายในและภายนอก ทั้งระดับชาติและนานาชาติ (4.13) และ นิสิตนักศึกษาในระดับต่างๆ ขาดความกระตือรือร้น ยังไม่เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่สามารถนำการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ (4.13) มีรายละเอียดดังนี้

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับ ความสำคัญ
ขาดกลไกผลักดันและขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยสู่สากลทั้งในระดับบุคคลและระดับสถาบัน	4.25	สูงมาก
คณาจารย์ นักวิจัยขาดการร่วมมือ การเชื่อมโยง และการตั้งเป้าหมายในการบูรณาการงานวิจัยร่วมกันทั้งภายในและภายนอกทั้งระดับชาติและนานาชาติ	4.13	สูงมาก
นิสิตนักศึกษาในระดับต่างๆ ขาดความกระตือรือร้น ยังไม่เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่สามารถนำการเรียนรู้ด้วยตนเองได้	4.13	สูงมาก
บุคลากรทั้งสายผู้สอนและสายสนับสนุนส่วนใหญ่ยังมีศักยภาพไม่พร้อมในการปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง และยังยึดติดในกระบวนการทัศน์การทำงานแบบเดิม	4.00	สูง
หลักสูตรสำหรับการพัฒนาคนและเติมเต็มศักยภาพคนทุกกลุ่มเพื่อการทำงานและการดำเนินชีวิตยังมีน้อยและขาดความหลากหลายและยืดหยุ่น	3.88	สูง
โครงสร้างและระบบการบริหารองค์กรทั้งระดับมหาวิทยาลัยและระดับคณะยังไม่เอื้อต่อการรองรับ การเปลี่ยนแปลงที่เป็นภาวะคุกคามจากสิ่งแวดล้อมภายนอก	3.75	สูง
การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ แม้ว่าในด้านเครือข่ายคอมพิวเตอร์จะได้รับการพัฒนาและสนับสนุนอย่างต่อเนื่องแต่ยังไม่เพียงพอ และระบบซอฟต์แวร์เพื่อการบริหาร การจัดการเรียนการสอนส่วนกลางจะได้รับการพัฒนาและใช้งานได้แล้ว แต่ยังมีจุดอ่อนจากการนำไปใช้งาน ระบบฐานข้อมูลในภาพรวมและในแต่ละหน่วยงานมีการพัฒนาดีขึ้น แต่ยังมีจุดอ่อนในด้านความถูกต้อง ความทันสมัย ความทันเวลาต่อการใช้งาน ความร่วมมือของผู้ให้ข้อมูลและความเชื่อมโยงของฐานข้อมูล	3.75	สูง
วัฒนธรรมการทำงานของบุคลากร คณะและหน่วยงานยังไม่มองภาพรวมของมหาวิทยาลัยเป็นหลัก ส่วนใหญ่ยังคงยึดติดกับผลประโยชน์ของตนและหน่วยงานเท่านั้น	3.75	สูง

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับ ความสำคัญ
หลักสูตรส่วนใหญ่พัฒนาขึ้นภายใต้การริเริ่มของโปรแกรม/ภาควิชา จึงมีลักษณะแคบและขาดการบูรณาการของสาขาวิชาอื่นๆ นอก ภาควิชาหรือนอกคณะโดยเฉพาะขาดการนำความต้องการจริงของผู้ใช้บัณฑิตมาใช้ในการกำหนดหลักสูตรอย่างจริงจัง การกำหนดวิชา ที่มีในหลักสูตรอยู่ในพื้นฐานของความเชี่ยวชาญ/ความต้องการของ อาจารย์ในภาควิชาอื่นๆ เท่านั้น ดังนั้น การเกิดหลักสูตรที่มีลักษณะ บูรณาการหลายสาขาวิชาในคณะหนึ่งๆ จึงเกิดขึ้นได้ยากมาก ส่วน การเกิดหลักสูตรในระดับปริญญาตรีที่มีการบูรณาการระหว่างคณะ และในระดับบัณฑิตศึกษามีค่อนข้างน้อย	3.75	สูง
งานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ที่นำมาใช้อันก่อให้เกิดประโยชน์อย่าง ชัดเจนมีน้อย	3.75	สูง
ฐานข้อมูลด้านการเงินยังไม่สามารถนำมาเป็นข้อมูลในการบริหาร และตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.75	สูง
การส่งเสริมการทำสัญญาร่วมวิจัย หรือทำงานวิชาการร่วมกับสังคม เศรษฐกิจ และผู้เรียนในทั่วทุกแขนงวิชา และ/หรือสถาบัน และมีการ จัดทำบันทึกการดำเนินงานดังกล่าวในระดับคณะวิทยายังมีน้อย และ การดำเนินงานดังกล่าวในระดับคณะวิทยายังไม่ครอบคลุม	3.75	สูง
การพัฒนาหลักสูตร ที่เอื้อให้กลุ่มคนที่ด้อยโอกาสในสังคมทั้งในและ นอกสถาบันสามารถเข้าร่วมยังทำได้ไม่เต็มที่	3.75	สูง
บุคลากรไม่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทใหม่ที่มีมหาวิทยาลัย ต้องปรับตัว อาทิ การบริการการเรียนรู้ สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต	3.63	สูง
การสื่อสารในองค์กรยังไม่สามารถเข้าถึงและเข้าใจได้ทุกระดับทั่ว ทั้งองค์กร และระบบการประชาสัมพันธ์ ยังไม่สามารถเข้าถึง กลุ่มเป้าหมายและบุคลากรฝ่ายต่างๆ	3.63	สูง
กรอบการพัฒนาสถาบันขาดแผนการสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต	3.63	สูง
ระบบการจัดการความปลอดภัย การจัดระเบียบสังคม และ สิ่งแวดล้อมรอบมหาวิทยาลัยยังมีข้อจำกัดอยู่มาก	3.63	สูง
ไม่มีระบบการเพิ่มจำนวนหน่วยกิตสำหรับการเทียบโอนผลการ เรียนรู้ (Recognition of Prior Learning: RPL) / พันธกิจทางเลือก และประสบการณ์ชีวิตเป็นเปอร์เซ็นต์ ภายในระยะเวลาที่กำหนด	3.63	สูง

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับ ความสำคัญ
หลักสูตรไม่มีความเชื่อมโยงกันระหว่างระดับอุดมศึกษาและการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอยต่อการศึกษาระดับอื่นๆ	3.5	สูง
นโยบายด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัยยังไม่ชัดเจน ระบบและระเบียบการบริหารงานวิจัยยังไม่ชัดเจน ขาดการกำกับ ติดตาม และประเมินผล ขาดการบูรณาการงานวิจัยเพื่อกำหนดโจทย์วิจัยที่เป็นจุดแข็งของมหาวิทยาลัย และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์งานวิจัยของชาติ	3.38	สูง
การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการเรียนการสอนและการบริหารจัดการยังไม่มีความพร้อม ความทันสมัย และมีประสิทธิภาพเพียงพอ	3.38	สูง
ไม่มีการตั้งค่าเป้าหมายระดับบุคคล เพื่อรองรับการประเมินผลการปฏิบัติงาน	3.13	สูง

โอกาส (Opportunity)

โอกาสที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อกลุ่ม

ผลการวิเคราะห์โอกาสที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อกลุ่ม พบว่า ระดับความสำคัญของโอกาสอยู่ในระดับสูงถึงสูงมาก โดยประเด็นที่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าให้ความสำคัญในระดับสูงมากมี 5 ประเด็น ได้แก่ กระแสการแข่งขันในประเทศและต่างประเทศ เช่น Transnational Education ผลักดันให้มหาวิทยาลัยต้องเร่งพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (4.38) รองลงมาได้แก่ การแผ่ขยายของโลกาภิวัตน์ ทำให้การถ่ายทอดองค์ความรู้ นวัตกรรมใหม่ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ช่วยเอื้อต่อการทำงานให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (4.25) มีการนำสารสนเทศและการสื่อสารมาปรับวิธีการเรียนการสอนและการบริการวิชาการให้แก่กลุ่มเป้าหมายของมหาวิทยาลัยที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น (4.25) ความต้องการของสังคมที่มีต่อมหาวิทยาลัยเปลี่ยนไป (4.13) และความต้องการแรงงานฐานความรู้ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีคุณภาพสูงสากล (4.13) มีรายละเอียดดังนี้

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับ ความสำคัญ
กระแสการแข่งขันในประเทศและต่างประเทศ เช่น Transnational Education ผลักดันให้มหาวิทยาลัยต้องเร่งพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	4.38	สูงมาก
การแผ่ขยายของโลกาภิวัตน์ทำให้การถ่ายทอดองค์ความรู้ นวัตกรรมใหม่ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ เป็นไปอย่างรวดเร็ว ช่วยเอื้อต่อการทำงานให้รวดเร็วและมี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น	4.25	สูงมาก
มีการนำสารสนเทศและการสื่อสารมาปรับวิธีการเรียนการสอนและ การบริการวิชาการให้แก่กลุ่มเป้าหมายของมหาวิทยาลัยที่หลากหลาย มากยิ่งขึ้น	4.25	สูงมาก
ความต้องการของสังคมที่มีต่อมหาวิทยาลัยเปลี่ยนไป	4.13	สูงมาก
ความต้องการแรงงานฐานความรู้ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมี คุณภาพสูง	4.13	สูงมาก
การจัดอันดับของมหาวิทยาลัยโดย สำนักงานคณะกรรมการการ อุดมศึกษามีผลกระทบในวงกว้างต่อภาพลักษณ์และชื่อเสียงของ สถาบันจึงเป็นปัจจัยเชิงบวกหากได้รับการจัดอันดับที่ดีและเป็น ปัจจัยเชิงลบหากได้รับการจัดอันดับต่ำแต่เป็นโอกาสที่มหาวิทยาลัย จะได้ปรับปรุงและพัฒนาให้ได้ค่าคะแนนที่ดีขึ้นตามตัวชี้วัด	4.00	สูง
กระแสการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองที่เพิ่มสูงขึ้น	4.00	สูง
แนวคิดการพัฒนาบนฐานความรู้หรือสังคมแห่งการเรียนรู้และ นวัตกรรมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการขับเคลื่อนการ พัฒนาประเทศ (Knowledge-based Society)	3.88	สูง
นโยบายชาติ อาทิ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของรัฐบาลให้สถานศึกษาของรัฐที่ จัดการศึกษาระดับปริญญาเป็นนิติบุคคล และส่งเสริมและสนับสนุน การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา	3.75	สูง
นโยบายของรัฐบาลในการบริหารงานแบบบูรณาการเปิดโอกาสให้ มหาวิทยาลัยได้พัฒนาองค์กรและพัฒนาระบบบริหารจัดการองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของ Outside in และมิติของการมีส่วนร่วม ของประชาชน การกระจายอำนาจการปกครอง	3.75	สูง

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับ ความสำคัญ
สังคมไทยกำลังเคลื่อนเข้าสู่สังคมสูงอายุ (Ageing Society) เป็นโอกาสของมหาวิทยาลัยในการสร้างหลักสูตรต่างๆ เพื่อรองรับกลุ่มเป้าหมายใหม่ๆ	3.75	สูง
มหาวิทยาลัยมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของสังคมและหน่วยงานภายนอกอื่นๆ มีเครือข่ายศิษย์เก่าที่เข้มแข็ง และหน่วยงานภายนอกที่ให้ความร่วมมือและให้การสนับสนุนมหาวิทยาลัย ประชาชนและชุมชนท้องถิ่นมีความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อมหาวิทยาลัย	3.75	สูง
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในภูมิภาคมีนโยบายสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต	3.5	สูง
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับมหาวิทยาลัย และมีงบประมาณในการบริหารจัดการจำนวนมาก เป็นโอกาสที่มหาวิทยาลัยสามารถสร้างความร่วมมือในการพัฒนาบุคลากรและชุมชนร่วมกับองค์กรส่วนท้องถิ่น	3.5	สูง
การประเมินและรับรองโดย สมศ. เป็นกลไกที่เปิดโอกาสให้หน่วยงานต่างๆ ในมหาวิทยาลัยได้รับทราบข้อดีและข้อด้อย กระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวที่จะไปสู่การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลง การประเมินโดยจำแนกเป็นกลุ่มสาขาวิชาต่างๆ เปิดโอกาสให้คณะต่างๆ ในกลุ่มสาขาวิชาเดียวกันช่วยเหลือกันได้มากขึ้น	3.38	สูง

โอกาสที่มีความสำคัญเชิงเปรียบเทียบ

ผลการวิเคราะห์โอกาสที่มีความสำคัญเชิงเปรียบเทียบ พบว่า ระดับความสำคัญของโอกาสอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง โดยประเด็นที่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าให้ความสำคัญในระดับสูงมี 8 ประเด็น ได้แก่ แนวคิดการพัฒนาบนฐานความรู้หรือสังคมแห่งการเรียนรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ (Knowledge-based Society) (4.00) รองลงมาได้แก่ ความต้องการของสังคมที่มีต่อมหาวิทยาลัยเปลี่ยนไป (3.875) การประเมินและรับรองโดย สมศ. เป็นกลไกที่เปิดโอกาสให้หน่วยงานต่างๆ ในมหาวิทยาลัยได้รับทราบข้อดีและข้อด้อย กระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวที่จะไปสู่การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลง การประเมินโดยจำแนกเป็นกลุ่มสาขาวิชาต่างๆ เปิดโอกาสให้คณะต่างๆ ในกลุ่มสาขาวิชาเดียวกันช่วยเหลือกันได้มากขึ้น (3.625) ความต้องการแรงงานฐานความรู้ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีคุณภาพสู่สากล (3.375) มหาวิทยาลัยมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของสังคมและหน่วยงานภายนอกอื่นๆ มีเครือข่ายศิษย์เก่าที่เข้มแข็ง และหน่วยงานภายนอกที่ให้ความร่วมมือและให้การสนับสนุนมหาวิทยาลัย ประชาชนและ

ชุมชนท้องถิ่นมีความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อมหาวิทยาลัย (3.375) นโยบายชาติ อาทิ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของรัฐบาลให้สถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญาเป็นนิติบุคคล และส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (3.25) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในภูมิภาคมีนโยบายสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (3.25) และสังคมไทยกำลังเคลื่อนเข้าสู่สังคมสูงอายุ (Ageing Society) เป็นโอกาสของมหาวิทยาลัยในการสร้างหลักสูตรต่างๆ เพื่อรองรับกลุ่มเป้าหมายใหม่ๆ (3.125) มีรายละเอียดดังนี้

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับ ความสำคัญ
แนวคิดการพัฒนาบนฐานความรู้หรือสังคมแห่งการเรียนรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ (Knowledge-based Society)	4.00	สูง
ความต้องการของสังคมที่มีต่อมหาวิทยาลัยเปลี่ยนไป	3.875	สูง
การประเมินและรับรองโดย สมศ. เป็นกลไกที่เปิดโอกาสให้หน่วยงานต่างๆ ในมหาวิทยาลัยได้รับทราบข้อดีและข้อด้อย กระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวที่จะไปสู่การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลง การประเมินโดยจำแนกเป็นกลุ่มสาขาวิชาต่างๆ เปิดโอกาสให้คณะต่างๆ ในกลุ่มสาขาวิชาเดียวกันช่วยเหลือกันได้มากขึ้น	3.625	สูง
ความต้องการแรงงานฐานความรู้ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีคุณภาพสู่สากล	3.375	สูง
มหาวิทยาลัยมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของสังคมและหน่วยงานภายนอกอื่นๆ มีเครือข่ายศิษย์เก่าที่เข้มแข็ง และหน่วยงานภายนอกที่ให้ความร่วมมือและให้การสนับสนุนมหาวิทยาลัย ประชาชนและชุมชนท้องถิ่นมีความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อมหาวิทยาลัย	3.375	สูง
นโยบายชาติ อาทิ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของรัฐบาลให้สถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญาเป็นนิติบุคคล และส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา	3.25	สูง
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในภูมิภาคมีนโยบายสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต	3.25	สูง
สังคมไทยกำลังเคลื่อนเข้าสู่สังคมสูงอายุ (Ageing Society) เป็นโอกาสของมหาวิทยาลัยในการสร้างหลักสูตรต่างๆ เพื่อรองรับกลุ่มเป้าหมายใหม่ๆ	3.125	สูง

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับ ความสำคัญ
นโยบายของรัฐบาลในการบริหารงานแบบบูรณาการเปิดโอกาสให้มหาวิทยาลัยได้พัฒนาองค์กรและพัฒนาระบบบริหารจัดการองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของ Outside in และมิติของการมีส่วนร่วมของประชาชน การกระจายอำนาจการปกครอง	3	ปานกลาง
การแผ่ขยายของโลกาภิวัตน์ทำให้การถ่ายทอดองค์ความรู้ นวัตกรรมใหม่ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ เป็นไปอย่างรวดเร็ว ช่วยเอื้อต่อการทำงานให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น	2.875	ปานกลาง
มีการนำสารสนเทศและการสื่อสารมาปรับวิธีการเรียนการสอนและการบริการวิชาการให้แก่กลุ่มเป้าหมายของมหาวิทยาลัยที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น	2.875	ปานกลาง
กระแสการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองที่เพิ่มสูงขึ้น	2.875	ปานกลาง
การจัดอันดับของมหาวิทยาลัยโดย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษามีผลกระทบในวงกว้างต่อภาพลักษณ์และชื่อเสียงของสถาบันจึงเป็นปัจจัยเชิงบวกหากได้รับการจัดอันดับที่ดีและเป็นปัจจัยเชิงลบหากได้รับการจัดอันดับต่ำแต่เป็นโอกาสที่มหาวิทยาลัยจะได้ปรับปรุงและพัฒนาให้ได้ค่าคะแนนที่ดีขึ้นตามตัวชี้วัด	2.75	ปานกลาง
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับมหาวิทยาลัย และมีงบประมาณในการบริหารจัดการจำนวนมาก เป็นโอกาสที่มหาวิทยาลัยสามารถสร้างความร่วมมือในการพัฒนาบุคลากรและชุมชนร่วมกับองค์กรส่วนท้องถิ่น	2.75	ปานกลาง
กระแสการแข่งขันในประเทศและต่างประเทศ เช่น Transnational Education ผลักดันให้มหาวิทยาลัยต้องเร่งพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	2.5	ปานกลาง

อุปสรรค(Threat)

อุปสรรคที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อกลุ่ม

ผลการวิเคราะห์อุปสรรคที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อกลุ่ม พบว่า ระดับความสำคัญของอุปสรรคอยู่ในระดับสูงทั้งหมด โดยประเด็นที่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าให้ความสำคัญมากที่สุด มี 4 ประเด็นเท่ากัน ได้แก่ การบริหารภายใต้ระบอบราชการแบบเดิม ซึ่งยังคงไม่คล่องตัวและระบบการบริหารงานบุคคลยังมีบุคลากรหลายประเภทซึ่งมีสถานะและสิทธิแตกต่างกัน เป็นสถานะที่เป็นข้อจำกัดอย่างมากในปัจจุบันและถือเป็นภาวะคุกคามอย่างหนึ่ง (4.00) ความเปลี่ยนแปลงด้าน

ประชากร จำนวนประชากรวัยเรียนในอนาคตมีแนวโน้มลดลง และเยาวชนที่สนใจศึกษาต่อมีแนวโน้มลดลงด้วย (4.00) มีสถาบันการศึกษาในภูมิภาค/จังหวัด จำนวนมากก่อให้เกิดภาวะแข่งขันด้านการศึกษาสูง (4.00) และความสำคัญของปัจเจกบุคคลและวัฒนธรรมการเรียนรู้ของคน (4.00) มีรายละเอียดดังนี้

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับ ความสำคัญ
การบริหารภายใต้ระบบราชการแบบเดิม ซึ่งยังคงไม่คล่องตัวและระบบการบริหารงานบุคคลยังมีบุคลากรหลายประเภทซึ่งมีสถานะและสิทธิแตกต่างกัน เป็นสภาวะที่เป็นข้อจำกัดอย่างมากในปัจจุบัน และถือเป็นภาวะคุกคามอย่างหนึ่ง	4.00	สูง
ความเปลี่ยนแปลงด้านประชากร จำนวนประชากรวัยเรียนในอนาคตมีแนวโน้มลดลง และเยาวชนที่สนใจศึกษาต่อมีแนวโน้มลดลงด้วย	4.00	สูง
มีสถาบันการศึกษาในภูมิภาค/จังหวัด จำนวนมากก่อให้เกิดภาวะแข่งขันด้านการศึกษาสูง	4.00	สูง
ความสำคัญของปัจเจกบุคคลและวัฒนธรรมการเรียนรู้ของคน	4.00	สูง
การจัดสรรงบประมาณให้แก่มหาวิทยาลัยลดสัดส่วนลง เนื่องจากข้อจำกัดด้านระบบงบประมาณ	3.88	สูง
กฎระเบียบภาครัฐที่ไม่คล่องตัวส่งผลให้การทำงานของมหาวิทยาลัยมีอุปสรรคต่อการพัฒนาการดำเนินงาน	3.88	สูง
อิทธิพลของระบบตลาด การมีงานทำและตลาดแรงงานในอนาคต	3.88	สูง
ประเทศไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงและความผันผวนทางการเมืองค่อนข้างสูง ทำให้นโยบายในการบริหารประเทศขาดความต่อเนื่องไม่ชัดเจนเท่าที่ควร	3.75	สูง
ปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยของรัฐจำนวนมาก ภายใต้ทรัพยากรและการสนับสนุนที่จำกัด โอกาสที่บางมหาวิทยาลัยจะได้รับการสนับสนุนเหมือนเดิมจะลดลง	3.63	สูง
ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป็นอุปสรรคในการดำเนินการพัฒนาของมหาวิทยาลัยให้เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลง	3.38	สูง
มหาวิทยาลัย และองค์กรต่างๆ มีการแสวงหาคนดี คนเก่ง โดยการดึงบุคลากรจากหน่วยงานอื่นมากขึ้น	3.38	สูง
เยาวชนไทย นักศึกษาไทย และบัณฑิตในอนาคตมีปัญหาและความต้องการที่หลากหลายมากขึ้น	3.25	สูง

อุปสรรคที่มีความสำคัญเชิงเปรียบเทียบ

ผลการวิเคราะห์อุปสรรคที่มีความสำคัญเชิงเปรียบเทียบ พบว่า ระดับความสำคัญของอุปสรรคอยู่ในระดับปานกลางถึงสูงมาก โดยประเด็นที่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ามีความสำคัญในระดับสูงมาก ได้แก่ การบริหารภายใต้ระบบราชการแบบเดิม ซึ่งยังคงไม่คล่องตัวและระบบการบริหารงานบุคคลยังมีบุคลากรหลายประเภทซึ่งมีสถานะและสิทธิแตกต่างกัน เป็นสถานะที่เป็นข้อจำกัดอย่างมากในปัจจุบันและถือเป็นภาวะคุกคามอย่างหนึ่ง (4.13) รองลงมาได้แก่ การจัดสรรงบประมาณให้แก่มหาวิทยาลัยลดสัดส่วนลง เนื่องจากข้อจำกัดด้านระบบงบประมาณ (3.75) และความสำคัญของปัจเจกบุคคลและวัฒนธรรมการเรียนรู้ของคน (3.75) รายละเอียดดังนี้

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับความสำคัญ
การบริหารภายใต้ระบบราชการแบบเดิม ซึ่งยังคงไม่คล่องตัวและระบบการบริหารงานบุคคลยังมีบุคลากรหลายประเภทซึ่งมีสถานะและสิทธิแตกต่างกัน เป็นสถานะที่เป็นข้อจำกัดอย่างมากในปัจจุบันและถือเป็นภาวะคุกคามอย่างหนึ่ง	4.13	สูงมาก
การจัดสรรงบประมาณให้แก่มหาวิทยาลัยลดสัดส่วนลง เนื่องจากข้อจำกัดด้านระบบงบประมาณ	3.75	สูง
ความสำคัญของปัจเจกบุคคลและวัฒนธรรมการเรียนรู้ของคน	3.75	สูง
ประเทศไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงและความผันผวนทางการเมืองค่อนข้างสูง ทำให้นโยบายในการบริหารประเทศขาดความต่อเนื่องไม่ชัดเจนเท่าที่ควร	3.63	สูง
ความเปลี่ยนแปลงด้านประชากร จำนวนประชากรวัยเรียนในอนาคตมีแนวโน้มลดลง และเยาวชนที่สนใจศึกษาต่อมีแนวโน้มลดลงด้วย	3.63	สูง
มีสถาบันการศึกษาในภูมิภาค/จังหวัด จำนวนมากก่อให้เกิดภาวะแข่งขันด้านการศึกษาสูง	3.63	สูง
อิทธิพลของระบบตลาด การมีงานทำและตลาดแรงงานในอนาคต	3.63	สูง
ปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยของรัฐจำนวนมาก ภายใต้ทรัพยากรและการสนับสนุนที่จำกัด โอกาสที่บางมหาวิทยาลัยจะได้รับการสนับสนุนเหมือนเดิมจะลดลง	3.5	สูง
กฎระเบียบภาครัฐที่ไม่คล่องตัวส่งผลให้การทำงานของมหาวิทยาลัยมีอุปสรรคต่อการพัฒนาการดำเนินงาน	3.38	สูง

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับ ความสำคัญ
ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป็นอุปสรรคในการดำเนินการพัฒนาของมหาวิทยาลัยให้เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลง	3.25	สูง
เยาวชนไทย นักศึกษาไทย และบัณฑิตในอนาคตมีปัญหาและความต้องการที่หลากหลายมากขึ้น	3.25	สูง
มหาวิทยาลัยและองค์กรต่าง ๆ มีการแสวงหาคนดี คนเก่ง โดยการดึงบุคลากรจากหน่วยงานอื่นมากขึ้น	2.88	ปานกลาง

2.5 ร่างยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

หลังจากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาร่างยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการนำเสนอในการสนทนากลุ่ม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

งานวิจัย เรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา(มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษา (2) พัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ (3) นำเสนอยุทธศาสตร์และการปฏิบัติเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต บัดนี้ผู้วิจัยดำเนินการจนมาถึงวัตถุประสงค์สุดท้ายเพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์และการปฏิบัติเพื่อพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ในการได้มาซึ่งยุทธศาสตร์ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลากหลายแหล่ง และนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ ดังนี้ เมื่อองค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษาที่สำคัญ ผู้วิจัยพัฒนาร่างยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตขึ้น และให้ผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ จำนวน 33 แห่ง แบ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ 6 แห่ง สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 15 แห่ง และสถาบันอุดมศึกษาเอกชน 12 แห่ง ได้ประเมินการดำเนินงาน และประเมินความสำคัญของประเด็นยุทธศาสตร์ดังกล่าว หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ร่วมกับสภาพการณ์ปัจจุบันของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ตามแนวทางของการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม SWOT ANALYSIS ทั้งระบบ โดยผ่านความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 ท่าน หลังจากนั้น

นำข้อมูลที่ได้มาสรุปเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อเป็นแนวทางการปรับบทบาทการดำเนินการของมหาวิทยาลัยจากสถาบันที่เน้นการจัดการเรียนการสอน (Instructional/ Teaching Paradigm) ไปสู่สถาบันที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของบุคคล (Lifelong Learning Paradigm)

คำจำกัดความ

ยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง แผนการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยอย่างเป็นระบบเพื่อนำไปสู่ภาพลักษณ์ใหม่ ที่จัดการศึกษาและจัดฝึกอบรมสนองตอบความต้องการของประชาชนทุกกลุ่ม เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลิtbัณฑิตที่มีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถ ทักษะและสมรรถนะในการประกอบอาชีพ สร้างองค์ความรู้ทฤษฎี และข้อค้นพบใหม่ทางวิชาการ จัดการความรู้อย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านผู้รู้ สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรการเรียนรู้ต่างๆ เน้นการพัฒนามาตรฐานการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีส่วนร่วม อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน และการพัฒนาประเทศชาติที่ยั่งยืน

แนวทางการปฏิบัติเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง มาตรการ/ข้อปฏิบัติในการบรรลุยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต แนวทางกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกรอบคิดและการปฏิบัติ การบริหารงานและการจัดการอย่างเป็นระบบ ทำให้การดำเนินการเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อมุ่งประโยชน์ตามเป้าประสงค์

ยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีรายละเอียด ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ กรอบความคิดหลัก วัตถุประสงค์ เป้าหมาย หลักการ และยุทธศาสตร์ประกอบด้วย ประเด็นยุทธศาสตร์ระดับประเทศ และประเด็นยุทธศาสตร์ระดับสถาบัน และมาตรการในการดำเนินการ รายละเอียดดังต่อไปนี้

วิสัยทัศน์ “สถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ส่งเสริมประชาชนให้มีโอกาสเรียนรู้ และพัฒนานตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และมีองค์ความรู้สำคัญสำหรับพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศที่มั่นคงและยั่งยืน”

กรอบความคิดหลัก การจะพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาไปสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีกรอบคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ (1) การพัฒนาคนในฐานะแรงงานหรือฐานการผลิต (Education for employability and national economic growth) (2) การพัฒนาคนในฐานะมนุษย์ (Lifelong education and personal growth) และ (3) การยอมรับและ

การมีส่วนร่วมของทุกคน (Lifelong learning: a pre-requisite for participation in a socially inclusive and just democracy) ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ (Lifelong Adult Learning) ที่มีองค์ประกอบ 7 เรื่องของการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาบนฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ หรือที่ภาษาอังกฤษเรียกว่า Andragogical Concept (the art and science of helping adults or human beings learn) ประกอบด้วย (1) การพัฒนากรอบการพัฒนา (Overarching Frameworks) (2) การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ (Strategic Partnerships and Linkages) (3) การพัฒนาการวิจัย (Research) (4) การยกระดับกระบวนการจัดการเรียนการสอน (Teaching and Learning Processes) (5) การกำหนดกลไกการบริหารจัดการ (Administration Policies and Mechanisms) (6) การพัฒนาระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support Systems) และ (7) การพัฒนาระบบการบริการและการสนับสนุนผู้เรียน (Student Support Systems and Services) และประเด็นหลักสำคัญของการศึกษา 6 ประเด็น (Six pillars of learning) ได้แก่ *การเรียนรู้เพื่อรู้ (Learning to Know)* เป็นการเรียนรู้ที่เน้นองค์ความรู้ที่สำคัญ การแสวงหาและการใช้ความรู้ เป็นการพัฒนาความจำ จินตนาการ การให้เหตุผล รวมทั้ง ความสามารถในการคิดอย่างใคร่ครวญบนหลักเหตุและผล การคิดแก้ปัญหาโดยอาศัยข้อมูลความรู้รอบตัว *การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติจริง (Learning to Do)* โดยเน้นการพัฒนาทักษะ พัฒนาสมรรถนะ และศักยภาพเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข การใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมโดยรวม *การเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to Be)* เป็นการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้บุคคลสามารถเรียนรู้พัฒนาทักษะชีวิตอย่างเป็นองค์รวม และการปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นการเรียนรู้ที่ผ่านการขัดเกลาจากกระบวนการทางสังคม *การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน (Learning to Live Together)* เน้นการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ พึ่งพากันและกัน การเคารพถึงคุณค่าและวัฒนธรรม มีความเข้าใจตนเองและผู้อื่น รับฟังและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง โดยการช่วยเหลือและมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคมที่หลากหลาย *การเรียนรู้ที่จะเปลี่ยนแปลง (Learning to Change)* ที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและการกระทำของผู้เรียน (Transformative Learning) พัฒนาศักยภาพทางความคิด การตัดสินใจ และการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) บนพื้นฐานของความต้องการที่หลากหลาย และเสมอภาคทางการเรียนรู้ และ *การเรียนรู้เพื่อความยั่งยืน (Learning for Sustainable Development)* ที่ตระหนักถึงความสำคัญของมิติทางสังคมอื่นๆ ผนวกเข้ากับการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎีและการปฏิบัติ โดยคำนึงถึงความสมดุลของชีวิตและสิ่งแวดล้อม เน้นกระบวนการสื่อสาร การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ทางสังคม ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้จริงในชีวิต สามารถพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

วัตถุประสงค์ เพื่อให้แนวทางการพัฒนาไปสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต สำหรับสถาบันอุดมศึกษา

เป้าหมาย เกิดการเปลี่ยนแปลงวิธีคิดและกระบวนการทำงานตามภารกิจต่างๆ ของสถาบันอุดมศึกษาที่เน้นการเรียนรู้ของบุคคล ทั้งนี้เพื่อให้การบริการทางการศึกษาที่ความสอดคล้องเชื่อมโยงกับนโยบายและทิศทางการพัฒนาประเทศ รวมไปถึงความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง เกิดการยกระดับคุณภาพอุดมศึกษาไทย เพื่อผลิตและพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพ สามารถปรับตัวสำหรับงานที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต พัฒนาศักยภาพอุดมศึกษาในการสร้างและนวัตกรรม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับนานาชาติประเทศ เป็นแหล่งความรู้ให้กับชุมชนและสังคมที่ยั่งยืน การบริหารจัดการที่ดีตามกลไกของธรรมาภิบาล การเงิน การกำกับมาตรฐาน และเครือข่ายอุดมศึกษาบนพื้นฐานของเสรีภาพทางวิชาการ ความหลากหลาย และเอกภาพเชิงระบบ เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและการพัฒนาประเทศชาติที่มั่นคงและยั่งยืน

หลักการ ในการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) ไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตหรือที่ภาษาอังกฤษเรียกว่า Lifelong Learning University (LLU) มีหลักการที่สำคัญดังนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน และสื่อสารให้ทราบทั่วกัน
2. การกำหนดภาระหน้าที่การทำงานเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง
3. ความตั้งใจจริงในการพัฒนาของกลุ่มผู้บริหาร
4. การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า
5. การทำงานแบบร่วมมือและการปรับปรุงพัฒนางานอย่างสม่ำเสมอ
6. การพัฒนาฐานการเรียนรู้หรือความรู้ (Knowledge-based Development)
7. การมีความร่วมมือแบบหุ้นส่วน (Partnership) ความสัมพันธ์ระหว่างภาคส่วนต่างๆ
8. การติดตามความสามารถในการดำเนินงาน (Performance)
9. หลักการจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายและผสมกลมกลืนกับวิถีการดำเนินชีวิต
10. หลักความเสมอภาค เปิดกว้าง ยืดหยุ่นและการเข้าถึงได้ง่าย
11. หลักความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อความยั่งยืน
12. หลักความสำคัญของกลุ่มเป้าหมายหรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา

ยุทธศาสตร์ ยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตระดับประเทศ ประกอบด้วย 5 ประเด็นยุทธศาสตร์ 5 กลยุทธ์ และ 22 มาตรการ ที่สนับสนุนสถาบันอุดมศึกษา และระดับสถาบัน ประกอบด้วย 7 ประเด็นยุทธศาสตร์ 12 กลยุทธ์ และ 89 มาตรการ ที่ใช้ปรับการดำเนินการของมหาวิทยาลัยจากสถาบันที่เน้นการจัดการเรียนการสอน (Instructional/ Teaching Paradigm) ไปสู่สถาบันที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของบุคคล (Lifelong Learning Paradigm) ดังนี้

• ยุทธศาสตร์ระดับประเทศ

ยุทธศาสตร์ระดับประเทศให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการทำงานที่เอื้อให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต รายละเอียดประเด็นยุทธศาสตร์และมาตรการในการดำเนินงานมีดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนากอบการพัฒนา

การกำหนดกรอบการพัฒนาที่ชัดเจน และสอดคล้องเชื่อมโยงกับนโยบายและทิศทางการพัฒนาประเทศ การพัฒนาชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากตามบริบทเพื่อเอื้อให้สถาบันอุดมศึกษาดำเนินบทบาทเป็นสถาบันเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยรัฐกำกับเชิงนโยบาย แผน และคุณภาพ มาตรฐาน

มาตรการ

1. รัฐกำหนดนโยบาย เป้าหมายและแผนอุดมศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสถาบันอุดมศึกษาที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาของประเทศ
2. รัฐกำกับการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาในเชิงนโยบายและคุณภาพ มาตรฐาน โดยใช้กลไกการจัดสรรงบประมาณ (Demand side Financing) เป็นเครื่องมือในการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของสถาบัน
3. ปรับภารกิจสำคัญของสถาบันอุดมศึกษา อาทิ การเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และด้านสังคมให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มผู้เรียนผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ ที่มีความต้องการ ความสนใจ และความพร้อมในการเรียนที่แตกต่างกันกับกลุ่มผู้เรียนปกติ ระบบต่างๆ ต้องรองรับได้
4. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในภูมิภาคมีการกำหนดเรื่องนโยบายสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างชัดเจน
5. จัดระบบสถาบันอุดมศึกษาเป็นกลุ่มหรือเครือข่ายที่มีระดับการพัฒนาและบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน เพื่อพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศตามบทบาทและจุดเน้นของแต่ละสถาบัน เพื่อลดปัญหาการขาดแคลนผู้เรียนในสถาบันการศึกษาในภูมิภาค/จังหวัด
6. หน่วยงานพัฒนาการศึกษาของชาติกำหนดประเด็นปัญหาด้านสังคม อาทิ การผลิตกำลังคนการกระจายโอกาสทางการศึกษา เป็นต้น ในนโยบายและแผนปฏิบัติงานเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถพัฒนาแผนการดำเนินงานที่สอดคล้องและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้
7. จัดระบบสถาบันอุดมศึกษาเป็นกลุ่มหรือเครือข่ายที่มีระดับการพัฒนาและบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน เพื่อพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศตามบทบาทและจุดเน้นของแต่ละสถาบัน เพื่อลดปัญหาการขาดแคลนผู้เรียนในสถาบันการศึกษาในภูมิภาค/จังหวัด

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การกำหนดกลไกการบริหารจัดการ

การสร้างระบบและกลไกการให้บริการกับผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งเป็นภารกิจสำคัญเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษามีระบบการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาประเทศ

มาตรการ

1. ให้มีองค์กรทำหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์และข้อเสนอแนะการบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษา อาทิ การรับสมัคร/การตลาด ระบบการเข้าศึกษา และจำนวนผู้เรียน เป็นต้น เป็นองค์กรที่มีความอิสระและมีความคล่องตัว ดำเนินงานในรูปแบบคณะกรรมการที่ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ
2. ปรับกระบวนการตัดสินใจในการทำงานใหม่ ที่เน้นบทบาทที่ชัดเจนในการดำเนินการกิจต่างๆ การทำงานคล่องตัวและระบบการบริหารงานบุคคลที่ชัดเจน โปร่งใส เป็นธรรมและตรวจสอบได้ ตามหลักการธรรมาภิบาล (Good Governance)
3. สนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ธุรกิจ สถานประกอบการ ชุมชน ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการระดับอุดมศึกษาอย่างหลากหลาย โดยรัฐมีมาตรการต่างๆ เพื่อสนับสนุนและจูงใจ
4. พัฒนาระบบฐานข้อมูลสำคัญระดับประเทศ เก็บ วิเคราะห์ และกระจายข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนิสิต นักศึกษา อย่างเป็นระบบ เพื่อเพิ่มอัตราการสำเร็จการศึกษาของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต
5. นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการให้มีความเป็นระบบ ให้กระจายโอกาสอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม และมีคุณภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาระบบการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ

การสร้างเครือข่ายและขยายความร่วมมือที่ก่อเกิดการทำงานร่วมกันอย่างยั่งยืน เพื่อให้ภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาอย่างหลากหลาย

มาตรการ

1. ให้มีหน่วยงานกลาง/ กลไก ดูแลการบริหารงานการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือในภาพรวมของประเทศ เพื่อเอื้ออำนวยการดำเนินงาน ได้แก่ การจัดทำบันทึกและการใช้งานในระดับสถาบันสำหรับกิจกรรมด้านการแลกเปลี่ยน การแบ่งปันทักษะ โอกาสด้านการวิจัย การพัฒนานิสิตนักศึกษารวมทั้งบุคลากร ตลอดจนการร่วมมือกันกับสถาบันระหว่างประเทศ
2. สนับสนุนโครงการความร่วมมือ โดยคำนึงถึงความเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างสถาบันและสังคม การมีส่วนร่วมและการระดม การแบ่งปันทรัพยากรในรูปแบบต่างๆ

โดยเฉพาะการสร้างเครือข่ายทั้งของรัฐและเอกชนต่างๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนการใช้ทรัพยากรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. สนับสนุนการจัดทำบันทึกและการใช้งานข้อมูลเครือข่ายและความร่วมมือภายในสถาบันเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน โดยมีกระบวนการทบทวนการปรับปรุงและประเมินโครงการเป็นระยะ เพื่อพิจารณาว่าความร่วมมือประเภทต่างๆ ดังกล่าวมีส่วนในการหนุนเสริมการทำงานหรือโครงการต่างๆ มากน้อยแค่ไหน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน และการวิจัย

เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพ และสร้างองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพของประเทศในการแข่งขันกับนานาชาติประเทศ และขึ้นการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศ

มาตรการ

1. ปรับปรุงการเรียนการสอน หลักสูตรให้มีคุณภาพและมาตรฐานสากล โดยให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา สร้างสรรค์นวัตกรรม และใฝ่ เรียนรู้ตลอดชีวิต ตลอดจนสร้างงาน รู้เท่าทันและสามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง พึ่งพาตนเองได้ และเป็นประโยชน์ต่อสังคม เพื่อสร้างบัณฑิตที่จะเป็นนำประเทศในศาสตร์สาขาวิชาต่างๆ

2. สนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาสร้างหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของสังคม และประเทศชาติ สร้างงานวิจัยที่มีประโยชน์

3. กำหนดเกณฑ์มาตรฐาน (Benchmark) เป็นตัวชี้วัดคุณภาพ และความสำเร็จของหลักสูตรทั้งภาคปกติ และภาคอื่นๆ รวมทั้งมาตรฐานภารกิจที่จำเป็นอื่นๆ และกำหนดหลักเกณฑ์หรือแนวปฏิบัติที่ดี รวมทั้งสนับสนุนให้มีการจัดระดับหรือจัดอันดับสถาบันอุดมศึกษา เพื่อกระตุ้นการพัฒนาคุณภาพและความร่วมมือทางวิชาการ

4. พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน และเปิดโอกาสให้มีการพัฒนาความรู้เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง อาทิ ระบบการเทียบโอนหน่วยกิต ผลการศึกษา หรือการลงทะเบียนข้ามสถาบัน

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาคุณภาพคณาจารย์และบุคลากรอุดมศึกษา

การจูงใจผู้ที่มีความรู้ความสามารถเข้าสู่ระบบอุดมศึกษาและพัฒนาผู้ที่อยู่ในระบบ ทั้งผู้บริหาร คณาจารย์ และบุคลากรให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงาน และคงอยู่ในระบบได้อย่างมีคุณภาพ และสามารถปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

มาตรการ

1. สร้างระบบการพัฒนาผู้บริหาร คณาจารย์ และบุคลากรระหว่างสาขาวิชา สถาบันทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้วยกิจกรรมที่มีความเป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อให้เกิดความร่วมมือ ช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนในการทำงาน อาทิ การจัดการเรียนการสอน การวิจัย การ

บริการวิชาการ และการดำเนินภารกิจต่างๆ แก่สังคม และมีระบบการติดตาม ประเมินผลเพื่อการพัฒนา

2. กำหนดมาตรฐาน เกณฑ์การปฏิบัติงานสำหรับภาระงานประเภทต่างๆ ระบบการเข้าสู่ตำแหน่งวิชาการที่มีความหลากหลายตามภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา

3. มีกลไกการยกย่อง สนับสนุนส่งเสริม การให้กำลังใจ กับผู้ที่ทำงานอย่างทุ่มเท อุทิศตน เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับคนรุ่นใหม่

• ยุทธศาสตร์ระดับสถาบัน¹

ยุทธศาสตร์ระดับสถาบันให้ความสำคัญกับการปฏิบัติภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา ไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต รายละเอียดประเด็นยุทธศาสตร์และมาตรการในการดำเนินงานในแต่ละยุทธศาสตร์ มีดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนากรอบการพัฒนา (Overarching Frameworks)

การกำหนดกรอบการพัฒนาที่ชัดเจนตามบริบทเพื่อเอื้อให้สถาบันการศึกษาดำเนินการเป็นสถาบันเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

มาตรการ

1. กำหนดนโยบายและแผนการพัฒนาสถาบันไปสู่การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. กำหนดกรอบนโยบายและการปฏิบัติบนฐานแนวคิดการพัฒนาศักยภาพความรู้หรือสังคมแห่งการเรียนรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ (Knowledge-based Society) (+)

3. มีแผนการจัดการงบประมาณที่เป็นระบบเพื่อสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต

4. สนับสนุนการจัดการศึกษาในลักษณะผู้เรียนผู้ใหญ่เป็นศูนย์กลาง รวมทั้งคำนึงและให้ความสำคัญต่อความต้องการ ความสนใจ ความพร้อมของแต่ละบุคคลที่มีความแตกต่างกัน

5. สื่อสารเป้าหมายการพัฒนาสถาบันระหว่างฝ่ายต่างๆ ให้ทราบตรงกัน เพื่อบรรลุความต้องการด้านการศึกษาและการเรียนรู้ การประกอบอาชีพ การบริหารจัดการการเงิน และความต้องการของบุคคลในฐานะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

6. ปรับให้มีระบบการสื่อสารกันอย่างใกล้ชิดระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ภายในสถาบันอุดมศึกษารวมทั้งกับผู้เรียนด้วย

¹ เครื่องหมาย* คือ ยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุด เครื่องหมาย (+) คือ ข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ทรงคุณวุฒิ และตัวทึบในประเด็นยุทธศาสตร์ต่างๆ คือ สถาบันอุดมศึกษายังไม่ได้ดำเนินการ

7. ปรับกระบวนการทัศน์ในการทำงานใหม่ ที่เน้นการการเรียนรู้และการกำหนดบทบาทที่ชัดเจนในการดำเนินภารกิจต่างๆ มีการทำงานคล่องตัวและระบบการบริหารงานบุคคลที่ชัดเจน โปร่งใส เป็นธรรมและตรวจสอบได้ ตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) (+)

8. ปรับภารกิจสำคัญของสถาบันอุดมศึกษา อาทิ การเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และด้านสังคมให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มผู้เรียนผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ ที่มีความต้องการ ความสนใจ และความพร้อมในการเรียนที่แตกต่างกันกับกลุ่มผู้เรียนปกติ (+)

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ (Strategic Partnerships and Linkages)

การสร้างเครือข่ายและขยายความร่วมมือที่ก่อเกิดการทำงานร่วมกัน ได้แก่ เครือข่ายและความร่วมมือระหว่างประเทศ เครือข่ายและความร่วมมือระหว่างสถาบันและสังคม และเครือข่ายและความร่วมมือภายในสถาบัน

มาตรการ

มาตรการเครือข่ายและความร่วมมือระหว่างประเทศ

1. การจัดทำบันทึกและการใช้งานในระดับสถาบันสำหรับกิจกรรมด้านการแลกเปลี่ยน การแบ่งปันทักษะ โอกาสด้านการวิจัย การพัฒนานิสิตนักศึกษารวมทั้งบุคลากร ตลอดจนการร่วมมือกันกับสถาบันระหว่างประเทศ

มาตรการเครือข่ายและความร่วมมือระหว่างสถาบันและสังคม

2. การจัดทำบันทึกและการใช้งานในระดับสถาบัน สำหรับความร่วมมือในรูปแบบของการแบ่งปันทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรด้านอื่นๆ รวมทั้งการดำเนินวิจัยร่วมระหว่างสถาบัน และองค์กรอื่นๆ ในสังคม อาทิ สหภาพแรงงาน หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานด้านศึกษา ตลอดจนพนักงานในหน่วยงานดังกล่าว

3. สร้างความร่วมมือใหม่ระหว่างสถาบันและสังคม และองค์กรระหว่างประเทศ และปรับการทำงานเชิงรุกกลับเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันและสังคมตามภารกิจต่างๆ (+)

มาตรการเครือข่ายและความร่วมมือภายในสถาบัน

4. การจัดทำบันทึกและการใช้งานในระดับคณะ สาขาวิชา เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

5. การจัดทำบันทึกและการใช้งานเพื่อทบทวนการปรับปรุงและประเมินโครงการเป็นระยะ เพื่อพิจารณาว่าการร่วมมือประเภทต่างๆดังกล่าวมีส่วนในการปรับปรุงโครงการมากน้อยแค่ไหน

6. สร้างความร่วมมือของเครือข่าย สถาบันและสังคม และองค์กรระหว่างประเทศ ใหม่และปรับปรุงความร่วมมือเดิมที่มีอยู่แล้ว โดยเน้นที่การพัฒนาหลักสูตรสำหรับการพัฒนาและ เติบโตเต็มศักยภาพคนทุกกลุ่ม (+)

7. รวบรวมข้อมูลบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีผลงานเป็นที่ยอมรับทั้งใน ระดับชาติและนานาชาติ สนับสนุนการทำงานและการสร้างร่วมมือในรูปแบบต่างๆ ทั้งในระดับ บุคคลและระดับสถาบันเพื่อขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยสู่สากล (+)

8. พัฒนากลไกการผลักดันและขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยสู่สากลทั้งในระดับบุคคล และระดับสถาบัน โดยอาศัยความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัย รวมไปถึงการประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ ช่วยเอื้อต่อการทำงานให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (+)

***ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาการวิจัย (Research)**

การพัฒนาการวิจัยทั้งในเชิงกระบวนการและผลจากการวิจัย เป็นประเด็นร่วมสมัย และการดำเนินงานในทั่วทุกแขนงวิชาที่มีความสำคัญและเป็นที่ยอมรับ

มาตรการ

1. การส่งเสริมการทำสัญญาร่วมวิจัยในทั่วทุกแขนงวิชา และ/หรือสถาบัน และมี การจัดทำบันทึกการดำเนินงานดังกล่าวในระดับคณะวิชา

2. การส่งเสริมการทำวิจัยร่วมกับสังคม เศรษฐกิจ และผู้เรียน และการจัดทำ บันทึกการดำเนินงานดังกล่าวในระดับคณะวิชา

3. การใช้กระบวนการทัศน์ด้านการวิจัยในกรอบกว้าง มีการกำหนดเป้าหมายเพื่อเพิ่ม รูปแบบการวิจัย อาทิ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ กรณีศึกษา และการเล่าเรื่อง

4. การสร้างกลไกที่เหมาะสม เพื่อประเมินว่าสถาบันได้บรรลุผลตามตัวชี้วัดใน ระดับใด

5. การพัฒนาและปรับปรุงตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานด้านการเรียนรู้ตลอด ชีวิตอย่างต่อเนื่อง ตลอดระยะเวลาในการดำเนินงานด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบัน

6. การเผยแพร่ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยอย่างเป็นระบบ ให้สาธารณะและประชาชน ได้รับรู้

7. การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวัง ประสบการณ์ ความต้องการ และความ พึงพอใจของนิสิตนักศึกษา อย่างเป็นระบบ

8. สร้างพื้นที่เรียนรู้ให้คณาจารย์ นักวิจัยได้ร่วมมือทำงานกับบุคลากรมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีผลงานเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับชาติและนานาชาติ โดยอาศัยเครือข่ายความ ร่วมมือ การแบ่งปันทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรด้านอื่นๆ รวมทั้งการดำเนินวิจัยร่วมระหว่าง สถาบันและองค์กรอื่นๆ ในสังคม (+)

9. เพิ่มการเชื่อมโยงและการตั้งเป้าหมายในการบูรณาการงานวิจัยร่วมกันทั้งภายในและภายนอก ทั้งระดับชาติและนานาชาติ ผ่านเครือข่ายความร่วมมือของกลุ่มคณาจารย์นักวิจัยในหลากหลายระดับในลักษณะการทำงานร่วมกันของสหสาขาวิชา (+)

10. รวบรวมข้อมูลบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีผลงานเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับชาติและนานาชาติ สนับสนุนการทำงานและการสร้างความร่วมมือในการวิจัยและการพัฒนาทั้งในระดับบุคคลและระดับสถาบัน (+)

***ยุทธศาสตร์ที่ 4 การยกระดับกระบวนการจัดการเรียนการสอน (Teaching and Learning Processes)**

การพัฒนากระบวนการสร้างการเรียนรู้ วิธีการเรียนการสอน การเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง (Self-direct learning: SDL) ที่ประกอบด้วย บทบาทสถาบัน บทบาทผู้สอน และบทบาทผู้เรียน

มาตรการ

มาตรการบทบาทสถาบัน

1. มอบหมายให้คณะวิชา ซึ่งไม่ได้จำกัดบทบาทเพียงการเป็นผู้สอนในชั้นเรียน และอาจเป็นผู้ดำเนินบทบาทหน้าที่หลากหลาย อาทิ งานด้านธุรการ ให้คำปรึกษา การสอน ตลอดจนการอำนวยความสะดวกด้านการเรียนการสอน (Council for Adult & Experiential Learning: CAEL)

2. กระตุ้นหรือดึงดูดให้ผู้เรียนทุกคนให้ความสนใจกระบวนการด้านการศึกษและการวางแผนวิชาชีพ เพื่อประเมินระดับพัฒนาการด้านการศึกษตั้งแต่เข้าเรียน รวมถึงเป้าหมายด้านการศึกษาและวิชาชีพ รวมถึงกำหนดแผน เพื่อช่วยให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพที่สุดเท่าที่เป็นไปได้

3. เพิ่มจำนวนหน่วยกิตสำหรับการเทียบโอนผลการเรียนรู้ (Recognition of Prior Learning: RPL) พันธกิจทางเลือกและประสบการณ์ชีวิตเป็นเปอร์เซ็นต์ ภายในระยะเวลาที่กำหนด

4. สนับสนุนการพัฒนาบุคลากร

5. สนับสนุนการประเมินสรุปผล เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการสอนในแต่ละโมดูล เพื่อการพัฒนาปรับปรุง และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน

6. การบันทึกรายละเอียดการสมัครเรียนและจำนวนผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ให้ข้อมูลมีความเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

7. การพัฒนาผู้สอนเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Facilitators)

8. สถาบันอนุมัติและรับรองระบบวิธีการสอนที่หลากหลาย

9. จัดหาสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เน้นการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีความใส่ใจดูแลซึ่งกันและกัน สร้างบรรยากาศอบอุ่น เป็นกันเอง มีความใกล้ชิดและมีความเชื่อใจซึ่งกันและกันของคณาจารย์ บุคลากร และผู้เรียน (+)

10. พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติความต้องการแรงงานฐานความรู้ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีคุณภาพสู่สากล (+)

11. นำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาปรับใช้กับวิธีการเรียนการสอนและการบริการวิชาการให้แก่กลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น (+)

12. สร้างระบบการทำงานร่วมกันระหว่างผู้สอนที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีผลงานเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับชาติและนานาชาติ และผู้สอนที่ยังไม่มีประสบการณ์ให้ได้แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์การทำงานร่วมกัน และมีระบบการติดตาม ประเมินผลเพื่อการพัฒนา (+)

13. สนับสนุนการพัฒนาผู้สอน การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอนต้องปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับนิสิตนักศึกษา และผู้สอนพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิตของตนเอง (+)

มาตรการบทบาทผู้สอน

14. ผู้สอนแสดงศักยภาพของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต เน้นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างมีประสิทธิภาพ

15. สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันในลักษณะเพื่อนเรียนรู้ (Co- Learning) โดยการยอมรับและเคารพในตัวผู้เรียนในฐานะที่เป็นผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์ รับฟัง ให้เกียรติ และแสดงความชื่นชมต่อความคิดเห็นของผู้เรียน

16. ผู้สอนพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิตของตนเอง

17. ผู้สอนต้องปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับนิสิตนักศึกษา

18. การพัฒนาหลักสูตร ที่เอื้อให้กลุ่มคนที่ด้อยโอกาสในสังคม ทั้งในและนอกสถาบันสามารถเข้าร่วมได้อย่างเต็มที่

19. การประเมินในหลากหลายรูปแบบ และนำผลการประเมินมาพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

20. ผู้สอนท้าทายสติปัญญาของผู้เรียนอย่างเต็มที่ ให้สูงกว่าระดับความสามารถในการเรียนรู้ปัจจุบันของผู้เรียน

มาตรการบทบาทผู้เรียน

21. ผู้เรียนให้ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง แก่คณะวิชา เพื่อให้ทางคณะได้ประเมินพัฒนาการทางวิชาการ และคิดหน่วยกิตตามความเหมาะสม

22. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างจริงจัง

23. ผู้เรียนตระหนักได้ว่า ความต้องการและลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลได้รับการเคารพ

24. ผู้เรียนตระหนักว่าเมื่ออยู่ในห้องเรียน ความสามารถและความสำเร็จในชีวิตของตนได้รับการรับรู้และเคารพ

25. ผู้เรียนได้รับการกระตุ้นให้ประเมินตนเอง เพื่อประเมินความพร้อมในการดำเนินตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยตนเอง

26. ผู้เรียนจะดำเนินการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง

27. ผู้เรียนจะแสวงหาความท้าทายทางสติปัญญา

28. ผู้เรียนจะดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเข้มข้น ไปพร้อมกับผู้สอนและผู้เรียนร่วมชั้นเรียน

29. ผู้เรียนจะมีอิสระทางสติปัญญา การทดลอง และ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

30. ผู้เรียนมีความคาดหวังว่าจะได้รับการปฏิบัติ แบบผู้ใหญ่ที่มีสติปัญญา ที่ความคิดเห็นของตนได้รับการรับฟัง ให้เกียรติ และ แสดงความชื่นชม

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การกำหนดกลไกการบริหารจัดการ (Administration Policies and Mechanisms)

การสร้างระบบและกลไกการให้บริการกับผู้เรียนเป็นความสำคัญ ได้แก่ การรับสมัคร/การตลาด การเข้าเรียน และจำนวนผู้เรียน เป็นต้น

มาตรการ

1. การประกาศพันธกิจและการจัดสรรทรัพยากร รวมถึงเจ้าหน้าที่ สะท้อนความมุ่งมั่นของสถาบัน ในการดำเนินงานด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สถาบัน

2. กำหนดแผนเชิงกลยุทธ์ และขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อดำเนินงานด้านการศึกษาตลอดชีวิตในสถาบัน

3. กระบวนการรับสมัครเข้าเรียนมีความครอบคลุม และไม่เน้นการแข่งขัน เพื่อให้กระบวนการทางการศึกษาสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

4. สภา และกลุ่มผู้นำหรือผู้บริหารปฏิบัติตามนโยบายพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

5. ระบบการดำเนินการเป็นระบบที่อิงความเชื่อที่แสดงให้เห็นว่า การพึงอย่างจริงจังแข่งขันและเป็นระบบ กลายเป็นปฏิริยาโต้ตอบเชิงบวก เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

6. กระบวนการทางการตลาด ที่ครอบคลุมทุกคณะวิชา มีการตั้งเป้าหมายผู้เรียนที่หลากหลาย โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

7. กระบวนการรับสมัครมีความครอบคลุมและไม่เห็นการแข่งขัน เพื่อให้กระบวนการด้านการศึกษา มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนตลอดชีวิต

8. การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูล และระบุความต้องการของผู้เรียนทุกกลุ่ม

9. เอกสารการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลสนับสนุนแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต

10. กระบวนการตลาดสะท้อนความเข้าใจบทบาทและความรับผิดชอบของผู้ใหญ่

11. กระบวนการตลาดสะท้อนความเข้าใจบทบาทและความรับผิดชอบของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่

12. กระตุ้นให้ศิษย์เก่าเชิญชวนผู้อื่นมาเข้าร่วมในสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

มาตรการการเข้าเรียน

13. การเข้าและออกหลักสูตรการเรียนมีความยืดหยุ่น

14. การกำหนดให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงทุนการศึกษาต่าง ๆ รวมถึงผู้เรียนนอกเวลาราชการ

15. การลงทะเบียน เวลาบรรยาย และคอร์ส รวมถึงมีตัวเลือกที่เป็นหน่วยย่อยต่าง ๆ และการสนับสนุนเชิงวิชาการ มีความพร้อมตามเวลาที่เหมาะสม และอยู่ในรูปแบบที่สะดวกต่อผู้เรียน

16. กระตุ้นการรับรู้ ทั้งในแง่การเข้าถึง และการได้รับหน่วยกิตสำหรับการเรียนในหลักสูตรหรือโมดูลการเรียนต่าง ๆ

มาตรการจำนวนผู้เรียน

17. การเก็บ วิเคราะห์ และกระจายข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนิสิต นักศึกษา อย่างเป็นระบบทั่วมหาวิทยาลัย เพื่อเพิ่มอัตราการสำเร็จการศึกษาของผู้เรียนตลอดชีวิต

18. การเก็บ วิเคราะห์ และกระจายข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนิสิต นักศึกษา อย่างเป็นระบบทั่วมหาวิทยาลัย เพื่อสนับสนุนและเพิ่มความสำเร็จของนิสิต นักศึกษา

***ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support Systems)**

การพัฒนาสนับสนุนส่งเสริมการทำงานและสร้างระบบการตัดสินใจที่เอื้อต่อการทำงานของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ให้มีความคล่องตัว และมีธรรมาภิบาลยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ประกอบด้วย การประเมินประจำปี การเก็บข้อมูลสถิติที่สำคัญต่าง ๆ ได้แก่ นิสิต นักศึกษา ศิษย์เก่า หลักสูตรที่เปิดสอน การทำสัญญากับหน่วยงานต่าง ๆ การพัฒนาหลักสูตร การประเมินผล การเรียนรู้ การออกแบบหลักสูตร และวิธีการถือเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน

มาตรการ

1. ระบบประเมินประจำปี และประเมินความต้องการ ความคาดหวัง และความพึงพอใจของผู้เรียน เพื่อเก็บเป็นข้อมูล พัฒนา ทำตลาด และ ปรับปรุงหลักสูตรวิชา/การให้บริการ
2. การเก็บข้อมูลสถิติ เพื่อเพิ่มจำนวน ได้แก่ นิสิต นักศึกษาหลักสูตรที่เปิดสอน สถานที่เปิดสอน และการทำสัญญากับหน่วยงาน
3. การตัดสินใจเลือกโปรแกรม การประเมินผลการเรียนรู้ การออกแบบหลักสูตร และวิธีการถือเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน อิงกระบวนการตามความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่วิชาการ เจ้าหน้าที่บริการ และผู้เรียน
4. ศิษย์เก่าร่วมมือในการรวบรวมสมาชิกเพิ่มเติมมาเข้าร่วมในสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง
5. การประเมินวิชาที่เปิดสอนอย่างต่อเนื่องโดยผู้เรียน
6. การคิดค้น คงรักษา และประเมินการพัฒนาหลักสูตรสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต พร้อมกลไกการอนุมัติที่เหมาะสม
7. การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตัวเอง การใส่ใจดูแลความอบอุ่นใจ เป็นกันเอง มีความใกล้ชิดและเชื่อมั่นซึ่งกันและกัน
8. วิเคราะห์ลักษณะการเรียนรู้ของผู้คนในปัจจุบัน รวมถึงความต้องการและความสนใจในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายผู้เรียนผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำคัญสำหรับการจัดการเรียนการสอน การวิจัยและพัฒนา การบริการวิชาการที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับผู้เรียนอย่างแท้จริง (+)

ยุทธศาสตร์ที่ 7 การพัฒนาระบบบริการและการสนับสนุนผู้เรียน (Student Support Systems and Services)

การพัฒนาระบบการให้บริการผู้เรียนตามความต้องการอย่างแท้จริง นอกจากนี้ผู้เรียนได้รับการสนับสนุนให้เป็นผู้เรียนอย่างอิสระในหลากหลายแนวทาง

มาตรการ

1. การระบุภาระและความรับผิดชอบของผู้เรียน ผู้ให้บริการทางการศึกษา และการบริการด้านธุรการอย่างชัดเจนตั้งแต่ต้น
2. การจัดทำแผนกลยุทธ์ ได้แก่
 - บริการด้านคมนาคมและจัดเลี้ยงสำหรับผู้เรียนนอกเวลา
 - ใส่ใจและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่ทุพพลภาพ
 - ใส่ใจ ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนทางไกล
 - มีบริการรับเลี้ยงเด็กอ่อน
 - สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัย มั่นคง

- บริการสาธารณสุขให้กับผู้เรียนทุกคน
- 3. การกำหนดโครงสร้างที่เกื้อหนุนทุกที่และทุกเวลาที่มีผู้เรียน
- 4. การพัฒนาโครงการที่เกื้อหนุนผู้สอนที่ต้องการคำแนะนำในการรับมือกับผู้เรียนที่มีความหลากหลาย และมีความต้องการพิเศษ เช่น ผู้เรียนนอกกระบวนการเรียนแบบดั้งเดิม
- 5. การให้คำปรึกษา (ทั้งระบบทางไกล และตัวต่อตัว) ให้คำแนะนำ และการพัฒนาด้านวิชาชีพ โดยการจัดให้กับผู้ลงทะเบียนเรียนช่วงเย็น หรือกลุ่มผู้เรียนกลุ่มอื่น ๆ
- 6. ปรับโครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ อาทิ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ อาคารสถานที่ สื่อและทรัพยากรการเรียนรู้ กระตุ้นการพัฒนานิสิตนักศึกษาในระดับต่างๆ ให้มีความกระตือรือร้น เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่สามารถนำการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ (+)
- 7. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้มีครบครัน อาทิ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ อาคารสถานที่ สื่อและทรัพยากรการเรียนรู้ (+)

จะเห็นได้ว่า การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) ไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต หรือที่ภาษาอังกฤษเรียกว่า Lifelong Learning University (LLLU) นั้น ต้องอาศัยยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับภาระงานของมหาวิทยาลัยโดยตรง เป็นยุทธศาสตร์เพื่อการปฏิบัติ (The Strategy-as Practice Approach) คือ เน้นการกำหนดยุทธศาสตร์ที่สามารถปฏิบัติได้ภายในองค์กร มากกว่าการกำหนดในสิ่งที่องค์กรมี และคำนึงถึงกระบวนการที่ทำให้เกิดการปฏิบัติที่เป็นทางการ ได้แก่ การประชุม การนำเสนองาน และการอบรมเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น โดยคำนึงถึงเป้าหมายของการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษา นั่นคือการสร้างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ การพัฒนาคนและเติมเต็มศักยภาพคน และการสร้างการยอมรับและส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในสังคมโดยรวม

กระบวนการการพัฒนาไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) ไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีขั้นตอนที่สำคัญ 3 ระยะ ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นกระบวนการสากลของการพัฒนา (Global Process) ดังนี้

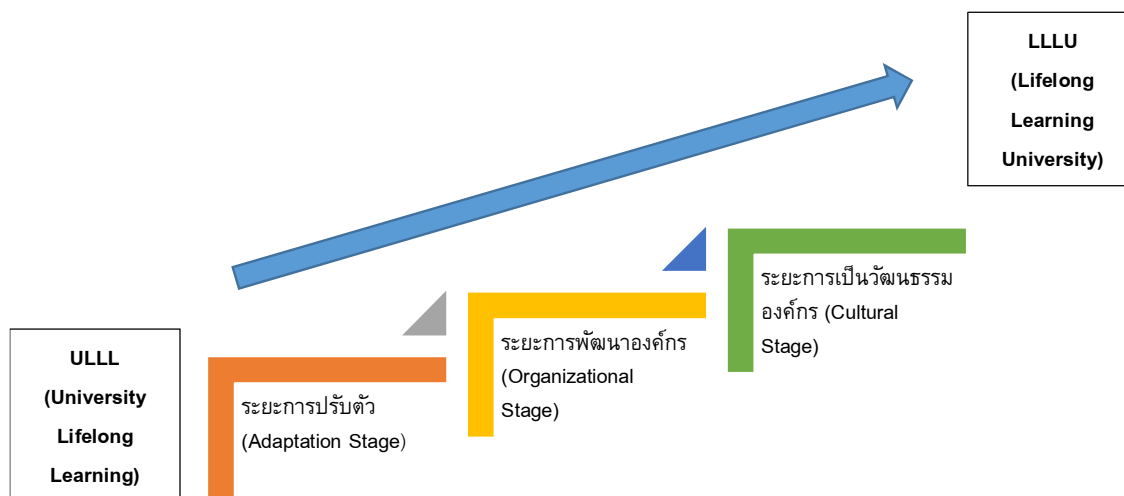
ขั้นตอนที่หนึ่ง ระยะการปรับตัว (Adaptation Stage) ระยะนี้เป็นการกำหนดกรอบการเปลี่ยนแปลงบางอย่างที่มุ่งเน้นกิจกรรมการเรียนรู้และการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาต่อเนื่อง อีกทั้งการสื่อสารการเปลี่ยนแปลงนี้ภายในองค์กร นั่นคือ ทุกฝ่ายต่างตระหนักและพร้อมปรับการทำงานที่เปิดรับความจริง รับฟังความคิดเห็น ความต้องการจำเป็นของกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ไม่เพียงแต่ผู้เรียนที่เป็นเยาวชนเท่านั้น มีกลุ่มผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ แรงงาน บุคลากรในองค์กรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม และผู้สูงอายุที่ต้องให้ความสำคัญมากขึ้นด้วย ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้อาจแยกเป็นพันธกิจเฉพาะที่ไม่ใช่พันธกิจเดิมของการทำงานในการพัฒนามหาวิทยาลัย ใน

ระยะนี้มหาวิทยาลัยเพียงเปิดกว้างทางความคิด และยังไม่ต้องทำให้ทุกคนทบทวนเข้าใจความหมายและความสำคัญของการเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ขั้นตอนที่สอง ระยะการพัฒนาองค์กร (Organizational Stage) ในขั้นนี้มหาวิทยาลัยต้องพัฒนาแผนการพัฒนาเฉพาะที่มุ่งไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ชัดเจนตั้งแต่นโยบายและแผนการปฏิบัติงาน มีหลักสูตร และกิจกรรมเฉพาะที่เน้นการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนแห่งการเรียนรู้ และบรรยากาศการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยกิจกรรมวิชาการ การพัฒนาผู้เรียนต้องมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ไปสู่สาธารณชนด้วย ซึ่งจะเป็นเป้าหมายที่สำคัญในการดึงดูดผู้เรียนในสังคมวงกว้าง

ขั้นตอนที่สาม ระยะการเป็นวัฒนธรรมองค์กร (Cultural Stage) ในระยะนี้ทั้งมหาวิทยาลัยต้องเข้าใจและสามารถปฏิบัติได้จริง นั่นคือ ความเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ถูกฝังรากลึกในทุกคนทุกฝ่ายขององค์กร กิจกรรมการเรียนรู้ทุกอย่างเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีวัฒนธรรมของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เนื้อหาสาระครอบคลุมทั้งเรื่องวิชาการ เรื่องชีวิต และเรื่องการทำงานในทุกมิติ (Lifelong and Life-wide learning) รวมทั้งการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา มีการทำงานอย่างมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน มหาวิทยาลัยเป็นสถานที่เปิดรับทุกคน การบริหารงานเน้นการทำงานแบบระบบเปิด (Open System) คือ ระบบที่ต้องอาศัยการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคล องค์กรหรือหน่วยงานอื่นๆ ในลักษณะเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน และผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นมีความสมดุล รวมทั้งสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปก็มีผลหรืออิทธิพลต่อการทำงานต่อการทำงานขององค์กรเช่นกัน งานหลักสูตรการเรียนการสอน และงานวิจัยและพัฒนาต้องเน้นที่การพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการปฏิบัติที่เกิดผลการเปลี่ยนแปลงต่อการพัฒนาคน องค์กร ชุมชน และสังคมโดยรวมอย่างแท้จริง ขั้นตอนการพัฒนาไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังแสดงตามแผนภาพที่ 5

ขั้นตอนการพัฒนาไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

แผนภาพที่ 5 แสดงขั้นตอนการพัฒนาไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

โดยสรุป

การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ยั่งยืนให้ประสบความสำเร็จนั้นต้องคำนึงถึงบริบทขององค์กรทั้งในเชิงลักษณะหรือประเภทการให้บริการของสถาบันอุดมศึกษา กรอบคิดและการทำงาน เป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกันในการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ปรับกลยุทธ์การพัฒนาในหน่วยงาน โดยเน้นการลงทุนในทรัพยากรมนุษย์ การส่งเสริมการถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญา และข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ทั้งภายในองค์กรหรือหน่วยงาน และชุมชน และระหว่างองค์กรหรือหน่วยงานและชุมชน การรักษาองค์ความรู้ และภูมิปัญญาที่มีคุณค่า ตลอดจนการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้ทุนทางสังคมให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้องมีการปฏิรูปและส่งเสริมผ่านกิจกรรมทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมไปถึงการดำเนินงานและงบประมาณ โดยทุกคนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องปรับบทบาทจากผู้ปฏิบัติมาเป็นผู้สนับสนุนการพัฒนาการเรียนรู้อบรมตลอดชีวิต การระดมสรรพกำลังและสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็น การปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้และวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการจัดการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม และบูรณาการเข้าเป็นวิถีชีวิตเพื่อเป็นหลักประกันว่าผู้เรียนจะได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน และมีคุณภาพชีวิต

ทั้งนี้ กระบวนการพัฒนาดังกล่าวต้องเกิดจากความรู้และความเข้าใจที่แท้จริง และข้อตกลงร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติการ และกลุ่มเป้าหมาย การส่งเสริมและสนับสนุน

ให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีสิทธิและหน้าที่ร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสถาบันอุดมศึกษาในลักษณะความร่วมมือแบบหุ้นส่วน การมีส่วนร่วม และการมีความสามารถในการดำเนินการ การนำเอาการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นฐานในการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) ไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต นั้นเองจึงเป็นแนวทางการพัฒนาคนหรือทรัพยากรมนุษย์ ชุมชน สังคม และประเทศชาติแบบองค์รวมที่เหมาะสมกับการพัฒนาในยุคปัจจุบัน สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อสร้างพัฒนาบุคลากรเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ชุมชนและสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เข้มแข็งสู่การพัฒนาประเทศชาติที่มั่นคง ยั่งยืน และมีความสุข

ตอนที่ 3 ผลการนำเสนอยุทธศาสตร์และการปฏิบัติเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ผู้วิจัยจัดการสนทนากลุ่มเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2560 เวลา 09.00-12.00 น. ณ ห้องประชุม 818 ชั้น 8 อาคารพระมิ่งขวัญการศึกษาไทย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมจำนวน 8 คน (ดังภาคผนวกที่ ก) การสนทนากลุ่มมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) นำเสนอผลการวิจัย 2) เปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนต่างๆ และ 3) พิจารณาและประเมินผลยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ประเด็นการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย มุมมองในการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม และมุมมองเกี่ยวกับผลการวิจัย ดังนี้

ประเด็นที่ 1: พิจารณาผลการวิจัย ประกอบด้วย ความคิดเห็นต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต การนำยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตไปสู่การปฏิบัติ โดยมีประเด็นสำหรับการพิจารณา ได้แก่ การปฏิบัติจริง ขั้นตอน และผู้รับผิดชอบ ข้อควรคำนึง ปัญหาและอุปสรรค บทบาทหน้าที่ขององค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อน ประเด็นที่ 2: ประเมินผลยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตในมิติต่างๆ ตามแบบประเมิน และประเด็นที่ 3: ข้อคิดเห็น และหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่นๆ (หากมี)

ซึ่งผลการนำเสนอยุทธศาสตร์และการปฏิบัติเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีดังนี้

ประเด็นที่ 1: พิจารณาผลการวิจัย

1.1 ความคิดเห็นต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ที่ประชุมแสดงความคิดเห็นหลากหลายเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถสรุปเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

นโยบายการพัฒนาที่ชัดเจน เป็นประเด็นที่ทุกท่านอธิบายว่าสำคัญมาก ดังที่ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งระบุว่า “การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้นำตนเองในการเรียนรู้ได้ *Self-directed Learning* มหาวิทยาลัยไม่ค่อยพูดถึงในนโยบายและแผนการทำงาน มุ่งแต่การให้ความรู้แก่ผู้เรียนเป็นหลัก ซึ่ง จะไม่สามารถช่วยให้ผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้เลย หากไม่สามารถนำการเรียนรู้หรือรู้ความต้องการในการเรียนรู้ของตนเอง”

การพัฒนานิสิตและนักศึกษาให้มีคุณลักษณะและทักษะจำเป็นสำหรับการทำงานและการดำเนินชีวิต เป็นอีกประเด็นสำคัญที่สถาบันอุดมศึกษาต้องเน้นให้มาก เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับใช้ได้ทันที ดังที่ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งกล่าวว่า “ผู้สอนต้องตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้รู้ตัวเอง ครูอาจารย์ในมหาวิทยาลัยสอนและเป็นคนแบบนี้รีบว ไม่แน่ใจเลย หากเราอยากให้ผู้เรียนเป็นอย่างไร เราในฐานะผู้อาจารย์ต้องปรับทัศนให้เป็นแบบอย่างด้วยนั่นเอง”

ประเด็นระบบการเรียนการสอนที่มีความยืดหยุ่น คล่องตัว รวมทั้งการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง ดังที่ ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็นว่า “การเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยต้องเน้น *Skills* เพื่อให้เด็กได้พัฒนาตัวเอง มีการปรับปรุงหลักสูตรและการพัฒนางานวิจัยที่สนับสนุนเรื่องนี้ เช่น หาวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน หาเกณฑ์หรือแนวทางที่จะได้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานและการพัฒนาคุณภาพชีวิต” นอกจากนี้ประเด็นเกี่ยวกับวิชาที่จำเป็น ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความเห็นดังนี้ “วิชาสำคัญๆ ในมหาวิทยาลัย ต้องมีทั้งวิชาที่ได้ความรู้ และวิชาที่ให้ทักษะความชำนาญ หรือวิชาที่จะสร้างทัศนคติที่ดี ในอดีตมีวิชา เช่น วิชาย่อความที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึก *Conceptual Thinking* และวิชาเรียงความที่ช่วยให้ผู้เรียนได้จับประเด็นและเชื่อมโยงได้ดี วิชาเหล่านี้ไม่มีการเรียนการสอนอย่างจริงจังแล้ว น่าเสียดายมาก” และมีผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็นว่าการจัดวิชาที่มีความหลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของนิสิตมีความสำคัญมาก ดังที่ “ควรจัดให้มีวิชาเลือกเสรีที่ให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เลือกเรียนตามความสนใจจริงๆ อย่างเช่น เรียนเพื่อให้ได้ความรู้เสริม หรือเพิ่มเติม และวิชาที่เรียนเพื่อใช้สำหรับการทำงาน และวิชาที่ทำให้นิสิตได้รู้จักตัวเองว่าในอนาคตอยากทำงานอะไร เพื่อให้หาตัวเองให้เจอ”

เนื้อหาสาระอื่นๆ เช่นการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักการหาคำตอบด้วยตนเองก็เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องมีในหลักสูตรการเรียนการสอน ดังที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้อธิบายว่า “อีกอันคือทักษะที่สำคัญคือการหาคำตอบ เด็กสมัยนี้ไม่รู้วิธีการหาคำตอบด้วยตัวเอง ทักษะตรงนี้หายไป ไม่มีการรู้ เช่น ถ้าสมมุติว่าไม่รู้เรื่องนี้จะต้องไปอ่านหนังสืออะไร ทำให้นึกถึงคำพูดที่ว่า คนไม่รู้หนังสือไม่ใช่คนที่อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ คำนวณไม่ได้ แต่คือคนที่ไม่สามารถ *learn* ก็คือเรียนรู้เรื่องใหม่ๆ *relearn* กลับไปทบทวน และ *unlearn* ก็คือไม่ยึดติดกับความรู้เดิมพร้อมที่จะรับแล้วก็มาปรับกับความรู้ตัวเอง นี่ก็คือ

LLL และ LLL ยังสอนถึงเรื่องความมั่นคงภายใน หมายถึงความรู้ ต้องมีความรู้จากอะไร จับประเด็น และเชื่อมโยงเท่านั้น” และการจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยควรเพิ่มรายวิชาที่จำเป็นกับชีวิต ผู้เรียนให้มากขึ้น ดังที่ “อยากให้มหาวิทยาลัยมีวิชาบังคับบางอย่างเพิ่มที่เป็นเกี่ยวกับแนวคิด อย่างเช่นวิชาปรัชญา เคยไปนั่งเรียนในวิชาปรัชญาของคณะอักษรศาสตร์ ถึงไม่เข้าใจแต่ได้พูดคุย หรือสัมผัสกับคนที่ได้เรียนทางด้วยปรัชญามา ทำให้เราได้อะไรหรือว่าต่อยอดได้ อาจจะเป็น นามธรรม แต่ว่าด้วยตัวนามธรรมของรายวิชาต่อยอดได้ เหมือนตอนนี้ส่วนมากมหาวิทยาลัยจะ บังคับวิชาภาษาอังกฤษเพียงเท่านั้น แต่ยังมีวิชาอื่น ๆ ที่จะช่วยปูทางให้นิสิตมีคุณภาพหรือต่อยอด ทางความคิดได้”

ผู้ทรงคุณวุฒิระบุประเด็นการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยที่จำเป็นต้องมีการปรับปรุงว่า “บริษัทในไทยจะเกิดการเปลี่ยนแปลงก็ต่อเมื่อเกิดการกดดัน และยังเป็นคนจะเปลี่ยนแปลงด้วย สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ระดับเศรษฐกิจ อาจารย์จึงจำเป็นจะต้องปรับเพื่อให้สามารถอยู่ได้ และอยาก ผ่าท้วงการประเมินอาจารย์ในการสามารถทำงานต่อไปได้ จะทำให้มีผลต่อการทำงานของอาจารย์ จริง ๆ ก็เข้าใจว่าคนเราต้องมีการปรับปรุงตัว แต่ไม่จำเป็นจะต้องอยู่ภายใต้ความกดดันมากเกินไป และ การจะผลิตคน สอนลูกศิษย์นั้นจะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม 1. ทักษะการทำงาน ด้านวิชาการต่าง ๆ 2. ทักษะทางสังคม อันนี้สำคัญ จะเน้นด้านการเข้าสังคม บุคลิกภาพ เลือกรับอาหาร การสื่อสาร ถ้า เรียนเก่งมากแต่สื่อสารกันคนรอบข้างไม่ได้ก็ไม่ถือว่าดี” ประเด็นการให้ความสำคัญกับการพัฒนา ศักยภาพและความพร้อมของคณาจารย์ และนักวิจัย ประเด็นนี้ที่ประชุมให้คงมาคิดเห็นกว้างขวาง โดยเห็นว่า เป็นประเด็นที่สำคัญ ทั้งนี้ต้องเปิดโอกาสและให้มีความหลากหลาย ทั้งที่เป็นทางการ เช่น การอบรม สัมมนา การประชุมปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน และไม่เป็นทางการ เช่น การเรียนรู้ ด้วยตนเองตามความสนใจ เป็นต้น ปัจจุบันมีหลายสถาบันจัดให้มีระบบพี่เลี้ยงและการชี้แนะงาน เนื่องจากการเรียนรู้ด้วยกันในที่ทำงานจะช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีระหว่างกัน ดังที่ ผู้ทรงคุณวุฒิอธิบายว่า “การชี้แนะ หรือการ Coaching เป็นการช่วยเหลือบุคคลบนพื้นฐานของการ ปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้ชี้แนะและผู้รับการชี้แนะ มีเป้าหมายเพื่อการส่งเสริมผลการปฏิบัติ และ ความสามารถในการเรียนรู้ของบุคคล เป็นกระบวนการที่เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาการทำงาน เพื่อเสริมให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานและส่งผลให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ”

นอกจากนี้ที่ประชุมสนทนากลุ่มยังได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับประเด็นการพัฒนางานวิจัยที่ช่วย สนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และการให้บริการทางการศึกษา การสร้างเครือข่าย ความร่วมมือทั้งในเชิงวิชาการ การวิจัย และการบริหารจัดการการทำงานของสถาบันอุดมศึกษา สถาบันอุดมศึกษาควรให้ความสำคัญกับการสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายที่หลากหลาย ดังที่ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งระบุ เรื่องการทำงานกับภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ดังนี้ “มหาวิทยาลัย ควรพูดคุยกับเอกชนและภาครัฐที่เป็นผู้ให้ทุนคิดให้มากขึ้น เพื่อจะได้เห็นและเข้าใจความต้องการ ขององค์กรหรือหน่วยงานเหล่านั้น และนำข้อมูลมาปรับปรุงหลักสูตรการเรียนรู้ ผู้เรียนจะได้มี คุณสมบัติตรงตามความต้องการของสังคม” ประกอบกับผู้ทรงคุณวุฒิอีกท่านอธิบายเรื่องการสร้าง

องค์ความรู้ด้วยการวิจัยและพัฒนา ซึ่งถือเป็นอีกภารกิจสำคัญของสถาบันอุดมศึกษา ดังนั้น “พอขาดการทำงานกับเครื่องกับพื้นที่ ทำให้มหาวิทยาลัยไม่สามารถผลิตองค์ความรู้ได้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบันของสังคม จริงๆ หากสามารถทำงานร่วมกันได้จะเกิดประโยชน์มาก เพราะมหาวิทยาลัยมีคณาจารย์ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ในขณะที่หน่วยงานภาคเอกชนหรือแม้แต่ภาครัฐเองมีสภาพปัญหาเพราะเข้าใจพื้นที่และผู้คนเป็นอย่างดี หากทำงานด้วยกันจะทำให้ได้องค์ความรู้ที่ดีและใช้ประโยชน์ได้แน่นอน”

ประเด็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในระดับโรงเรียนเพื่อสร้างพื้นฐานผู้เรียนรู้ที่ดี และเมื่อนิสิตนักศึกษาเข้าสู่ระบบมหาวิทยาลัยย่อมจะสามารถเชื่อมต่อการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชน องค์กร และสังคม ดังที่ผู้ทรงคุณวุฒิระบุว่า “หลายอย่างควรเริ่มที่โรงเรียนด้วย เช่น การปลูกฝังนิสัยการเรียนรู้เพราะหากมาเริ่มต้นที่มหาวิทยาลัยอาจไม่ทัน จึงควรมีการปลูกฝังเรื่องนี้ตั้งแต่ในระดับโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนเองก็ควรนำแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตไปปรับประยุกต์ใช้กับการพัฒนาโรงเรียนด้วยจะดีมาก” ซึ่งสอดคล้องกับผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งที่ระบุเรื่องการทำงานร่วมกับครอบครัว “ครอบครัวและมหาวิทยาลัยควรทำงานร่วมกันให้มากขึ้น อย่างกรณีของคุณหมอเบญจมิตรที่สอนลูกให้รักการอ่านหนังสือ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนและการต่อยอดความรู้ในระดับอุดมศึกษา การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต องค์ความรู้เรื่องนี้ควรได้รับการถ่ายทอดหรือสื่อสารไปยังครอบครัวและชุมชนด้วย” ผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านเห็นสอดคล้อง ดังนี้ “เห็นด้วยกับการเลือกเป้าหมายในชีวิต ตั้งแต่ระดับประถม มัธยม ก่อนที่จะเข้ามหาวิทยาลัย LLL จะต้องมีการตั้งในโรงเรียน เพราะว่า LLL จะต้องรู้ว่าตนเองมีเป้าหมายอะไร รู้ว่าตัวเองมีศักยภาพในการนำตนเองได้ ต้องปลูกฝังในเรื่องนี้ เพราะฉะนั้น LLL จะต้องเข้าโรงเรียน” “ปัจจุบันนี้เป็นการเรียนรู้เพื่อสอบ ถ้าไม่ใช่ช่วงสอบก็จะไม่อ่านอะไรเลย ถ้าช่วงสอบ 1 เดือนก่อนสอบก็จะมาอ่าน คิดว่ามาเรียนเพื่อเกรดไม่ได้มาเรียนเพื่ออย่างอื่น อย่างเช่น ห้องสมุดจะเปิดดี ๆ ก็แค่ช่วงสอบ เพราะฉะนั้นหมายความว่าถ้าจะอำนวยความสะดวกเฉพาะช่วงสอบหรือ ไม่ได้สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดเวลาใช่หรือไม่ และถ้าพูดถึงมหาวิทยาลัยที่มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ต้องดูที่อาจารย์สอนให้เน้นที่ว่าเรียนแล้วเอาไปทำอะไร ไม่ใช่แบบว่าเรียนไปก่อนแล้วค่อยไปเลือกทีหลัง หรือเด็กบางคนก็จะเลือกตามเพื่อน ไม่สามารถตัดสินใจว่าตนเองชอบอะไรได้ หรือไม่รู้จักทาง ถ้ารู้จักทางก็จะทำให้เรามุ่งไปสู่สิ่งเหล่านั้นได้เลย” อีกทั้งควรมีการเสริมทักษะการวิจัยให้กับผู้เรียนได้เรียนรู้ในระดับโรงเรียนด้วย ดังที่ “...คำว่า *research* สำคัญนะ เดี่ยวนี้ระดับมัธยมเริ่มเก่งแล้วเพราะมีระบบลงไปสอนเรื่องวิจัยให้เด็ก เริ่มต้นจากการเรียนรู้ชุมชน ประวัติศาสตร์ของชุมชนตัวเองก่อน ก็เกิดการปลูกฝัง แต่ว่าเด็กที่ได้รับวิธีการสอนแบบนั้นก็น้อยอยู่”

ระบบการวัดและการประเมินผลการทำงานของคณาจารย์ที่มีประสิทธิภาพ ในประเด็นนี้มีผู้ทรงคุณได้อธิบายว่า “สถาบันอุดมศึกษาควรเปิดโอกาสให้ผู้รับบริการจากการศึกษาและการเรียนรู้ได้ประเมินตนเอง และประเมินผู้สอน ผ่านวิธีการทั้งที่เป็นวิธีแลเลทางการและไม่เป็นทางการ อาทิ การจัดให้มีกล่องรับความคิดเห็น และเปิดดูข้อมูลทุกสัปดาห์ มีการแจ้งผู้สอนให้รับทราบและ

ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหากมีความจำเป็นจริง ๆ เช่น หากผู้เรียนรู้สึกว่าได้ได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์กับตนเองมากพอ จากผู้รับผิดชอบจะแจ้งผู้สอนทันที เพื่อให้ปรับการจัดการเรียนการสอน และเนื้อหาวิชา เป็นต้น ซึ่งกระบวนการแบบนี้จะส่งผลดีการทำงาน และ/หรือการให้บริการ ไม่ต้องหาประเมินช่วงปลายเทอม” ผู้ทรงคุณวุฒิอีกท่านระบุปัญหาในเรื่องนี้เพิ่มเติมว่า “ในความเป็นจริงเราพบว่าการสอนของผู้สอนไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ แต่เรื่องเหล่านี้ไม่ถูกสะท้อนไว้ใน การประเมิน จึงอาจกล่าวได้ว่า ระบบการประเมินผู้สอนในหลาย ๆ ที่ไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลร้ายที่จะตกกับผู้เรียน”

การมีระบบการสนับสนุนการเรียนรู้ เช่น การให้บริการห้องสมุด ทรัพยากรการเรียนรู้ที่หลากหลายและเพียงพอ สอดคล้องตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันไป เช่น กลุ่มคนทำงาน และผู้สูงอายุ เป็นต้น ดังที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้ระบุว่า “สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยต้องเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และการเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปเข้ามารับบริหารหรือเข้าใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ตามสมควรก็เป็นเรื่องที่มหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญเพื่อให้เกิดบรรยากาศที่ดีในสังคม” หรือประเด็นกลุ่มผู้เรียนผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ ที่ว่า “ในตอนนี้อย่างไม่มีมหาวิทยาลัยที่เน้นไปที่ผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ ถ้ามีคนที่ยากกลับเข้ามาเรียนก็ยังไม่เอื้อ ระบบการยอมรับประสบการณ์ก็ยังไม่ มี ต้องยังต้องมานั่งเรียนในห้องเรียนอยู่เลย จะช่วยสังคมเยอะมากถ้าวันหนึ่งเรื่องของการเรียนรู้มาอยู่ที่ตัวคน ไม่ใช่อยู่ที่ระบบไม่ต้องมาพึ่งพิงทรัพยากรสังคมเลย ถ้าคนไทยสามารถที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ มหาวิทยาลัยเป็นเพียงแค่ช่วยสนับสนุนส่งเสริม แต่ไม่ได้จำเป็นต้องเป็นทุกอย่างในการจัดการเรียนรู้ให้กับคน อันนี้เป็นอุดมคติและคงจะเป็นไปได้ยาก แต่ก็ควรจะไปถึง”

และได้มีการแสดงความคิดเห็นเสริมเรื่องระบบการตลาด และระบบฐานข้อมูลที่มีคุณภาพเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารจัดการของสถาบันการศึกษา ดังที่ “มองในอีกแง่ว่าระบบการตลาดมีส่วนสำคัญ ระบบสนับสนุนการทำงาน ในการตลาดที่เราไปสำรวจข้อมูลว่าคนมีความต้องการจริง ๆ จากไหนบ้าง ต้องมีวิชาไหนบ้างในระบบการเรียนการสอน นี่ก็จะเป็นจุดที่เชื่อมโยงระหว่างการตลาดกับการเรียนการสอนได้ดี และจะคงสถานะของการดูแลรักษาไว้ได้ แต่บางทีเราก็อยากจะได้เรียนแพทย์แต่ก็ไม่สามารถที่จะเรียนได้จะทำอย่างไรดี บางทีก็ติดปัญหาเหมือนกัน มีความต้องการแต่ก็ต้องทำให้ได้ จึงมองต่อไปว่า อย่างคนที่จะเรียนแพทย์ก็ต้องมีความสามารถในระดับหนึ่ง แต่ในคณะแพทยนั้นจะต้องมีการเสริมหลักสูตร เช่น มีหลักสูตรระยะสั้นของคณะแพทย์ เพื่อให้คนที่สนใจเข้ามาลองศึกษา สำหรับผู้ที่มีเวลาน้อย หรือ ยึดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม อาจจะได้รับการรับรองผ่านการอบรม”

“ระบบฐานข้อมูลก็มีส่วนสำคัญ เช่น ตอนนี้เด็กอายุ 18 ปีมีความต้องการที่จะเรียนรู้เรื่องอะไรไปเอาความรู้ตรงนี้ที่ไหน หรือบัณฑิตที่จบใหม่ต้องการที่จะไปทำงานอะไร ระบบฐานข้อมูลเป็นปัญหามาก เป็นปัญหาของประเทศไทยได้เลย ทุก ๆ ข้อมูลแทบจะไม่มีฐานข้อมูล มีเพียงแค่สาธารณสุขที่เก็บไว้เฉพาะในส่วนของสาธารณสุข กระทรวงอื่น ๆ แยกกันเก็บของแต่ละส่วนของตนเองแต่ยังไม่เคยเห็นเผยแพร่สู่สาธารณะเท่าที่ควร การเก็บวิเคราะห์ และการกระจายข้อมูลที่เป็นเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความต้องการ หรือว่าระบบที่เขาสนับสนุน

แล้วก็เปลี่ยนแปลง อันนี้มองในเรื่องการสร้างขึ้นมา แต่ทั้งหมดนี้ต้องมีเกณฑ์ใครจะเป็นผู้สร้างเกณฑ์ เหตุผลอย่างนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ที่เข้ามาทำ ความพยายามระดับองค์กรนี้ สสส. อยากให้เกิด แต่เวลาเรียกประชุมผ่านไปแล้วก็ไม่มีอะไรต่อเนื่อง จึงต้องเน้นที่ผู้บริหาร ดูนโยบายสำคัญที่สุด แต่จะวนมาเป็นการประเมินอีก”

ผู้ทรงคุณวุฒิยังได้ระบุความสำคัญของการพัฒนามหาวิทยาลัยไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตว่า “มีคนที่เป็เจ้าของบริษัท นักธุรกิจที่จบแค่ชั้น ม.3 หรือ ป.6 แต่จะกลับมาเรียนต่อในมหาวิทยาลัยก็ไม่ใช่เพื่อว่าเรียนเพื่อฝึกทักษะหรือหาความรู้แต่มาเรียนเพื่อเป็นการเติมเต็มในส่วนที่ขาดหายไป จึงเห็นด้วยที่จะมี ULL เพื่อที่จะได้รู้จักการเรียนรู้ตลอดชีวิต”

จะเห็นได้ว่า ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มมีความคิดเห็นที่เห็นด้วยกับประเด็นอันเป็นข้อสรุปที่ได้จากผลการวิจัยที่เน้นว่าภารกิจของมหาวิทยาลัย ได้แก่ (1) การพัฒนากรอบการพัฒนา (Overarching Frameworks) (2) การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ (Strategic Partnerships and Linkages) (3) การพัฒนาการวิจัย (Research) (4) การยกระดับกระบวนการจัดการเรียนการสอน (Teaching and Learning Processes) (5) การกำหนดกลไกการบริหารจัดการ (Administration Policies and Mechanisms) (6) การพัฒนาระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support Systems) และ (7) การพัฒนาระบบการบริการและการสนับสนุนผู้เรียน (Student Support Systems and Services) ต้องปรับให้สอดคล้องกับสภาพสังคม และความต้องการที่แท้จริงผู้เรียนให้มากขึ้น เปิดโอกาสการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ การส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตภายใต้สังคมแห่งปัญญา (Wisdom-Based Society) สังคมแห่งการเรียนรู้(Lifelong Learning Society) และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (Supportive Learning Environment) จัดให้บริการการศึกษาที่มีคุณภาพ ครอบคลุม ทั้งถึงและเป็นธรรมเพื่อให้พลเมืองสามารถแสวงหาความรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

1.2 การนำยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สูการเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตไปสู่การปฏิบัติ โดยมีประเด็นสำหรับการพิจารณา ได้แก่ การปฏิบัติจริง ขั้นตอนและผู้รับผิดชอบ ข้อควรคำนึง ปัญหาและอุปสรรค

ผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านเห็นว่า การขับเคลื่อนองค์กรในลักษณะนี้ต้องอาศัยภาวะผู้นำเป็นสำคัญ นั่นคือ ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับเรื่อง เห็นและตระหนกอย่างจริงจังที่จะพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สูการเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ความสนใจของผู้บริหารในเรื่องนี้จึงเป็นประเด็นที่สำคัญมาก ดังที่ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งอธิบายว่า “หากผู้บริหารเห็นด้วยเรื่องอื่นเป็นเรื่องง่าย”

ผู้ทรงคุณวุฒิระบุหน่วยงานระดับกระทรวงว่าควรเข้ามาบทบาทผลักดันเรื่องนี้ให้เกิดขึ้น และทำหน้าที่สนับสนุนส่งเสริมการทำงานของมหาวิทยาลัย ดังที่ “เสนอว่า กระทรวงศึกษาธิการนี้จำเป็นนะ เพราะว่าเขามีเขตทั่วประเทศ เพราะฉะนั้นการที่เราจะไปจัดการศึกษาตลอดชีวิตนั้น

เพราะว่าเขามีเขต ๆ เพื่อให้ประชาชนมาใช้บรรยากาศเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึงกระทรวงอื่น ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ มี กศน. จะต้องเปลี่ยน กศน. เป็น LLL อย่างตอนนี้พระราชบัญญัติการศึกษาตลอดชีวิตยังไม่ออก ถูกตีตกเนื่องจากว่าใช้คำว่าพระราชบัญญัติการศึกษาตลอดชีวิต ถ้าเปลี่ยนใหม่เป็น พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต เชื่อว่าน่าจะดีกว่านี้ เพราะว่าไปเชื่อมกับทุกองค์กรได้หมด แต่จากมุมมองส่วนตัว คิดว่า กศน. มองผิด ว่าตนเองสามารถจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับสังคมไทยได้ เราทำไม่ได้แต่เราไปส่งเสริมได้ ตอนนี้เลยไม่เกิดขึ้น เกิดได้แต่คนไม่ร่วมด้วย จึงเป็นเพียงแค่การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ยังไม่เป็นการตลอดชีวิต”

1.3 บทบาทหน้าที่ขององค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ขององค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนเรื่องนี้ ที่ประชุมเห็นว่า กระทรวงหลักๆ อาทิ กระทรวงศึกษาธิการ หรือหน่วยงานอย่างสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ยังมีบทบาทสำคัญมาก แต่ในอนาคตอาจมีองค์กรเฉพาะที่รับผิดชอบการทำงานการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังที่ผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งระบุว่า “การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีประเด็นที่ควรคำนึงถึงเพื่อให้การพัฒนาบรรลุผลมากมาย คิดว่าควรมีหน่วยงานเฉพาะที่มาดูแลเรื่องนี้โดยตรงน่าจะเกิดประโยชน์กว่า” และอีกท่านระบุประเด็นกรณีตัวอย่างที่ควรเกิดขึ้นด้วย ดังที่ “คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ควรเป็นต้นแบบเรื่องนี้” นอกจากนี้ รัฐบาลในฐานะหน่วยงานหลักสำคัญควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมเรื่องการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเต็มที่ตามที่แนวนโยบายการเจริญเติบโตของประชากรจะเน้นไปที่กลุ่มผู้ใหญ่และผู้สูงอายุมากขึ้น และผู้ทรงคุณวุฒิอีกท่านได้พูดถึงประเด็นการจัดตั้งทีมทำงาน หรือที่ภาษาอังกฤษเรียกว่า Coaching เพื่อเป็นกลุ่มช่วยกันในการทำงานของคณาจารย์เก่าใหม่ หรือจัดตั้งในหลายๆ รูปแบบเพื่อสนับสนุนการทำงานของมหาวิทยาลัยให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ นั่นเอง นอกจากนี้ บทบาทของภาคเอกชนมีความสำคัญมาก ดังที่ “ด้วยสภาพสังคมไทยมีข้อจำกัดหลายอย่าง และมีกับดักของตัวเองด้วย ตรงนี้คิดถึงคนที่มีความรู้หลัก ถ้าเขาเห็นกระแสหรือความสำคัญของตรงนี้ เขามองเห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนตรงนี้ก็จะได้ แต่เอกชนจะมองเห็นมากกว่า แต่ว่าการทำงานของภาครัฐบาลกับภาคเอกชนนั้นยังทำงานคนละมิติกันอยู่ ถ้ามีจุดที่รัฐบาลเปิดทางให้แล้วเอกชนเป็นผู้ดำเนินการ ตรงนี้จะกลายเป็นสังคมที่ได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่ายทันทีเลย ถ้าทำได้จะดีมาก คือทำไมเอกชนมองเห็น แต่รัฐบาลมองไม่เห็น ทำไมหน่วยงานของการศึกษาถึงไม่เอาแบบนี้เข้ามาในมหาวิทยาลัย”

นอกจากนี้ ท่านผู้ทรงคุณวุฒิยังระบุว่า ควรมีการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วน “ถ้าพูดถึงการขับเคลื่อนก็ต้องนึกถึง 3 ฝ่าย ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน แต่ว่าถ้าจะเอาเป็นรายชื่อเลยก็ยังนึกไม่ออก คืออย่างเอกชนก็มีความสำคัญในการขับเคลื่อนตรงนี้เพราะว่าเขาเป็นตลาดที่จะ

รับแรงงานไป เขาก็มีสิทธิ์ที่จะมากำหนดวิธีการร่วมกัน เหมือนอย่างจังหวัดจัดการตนเองที่อาจารย์อมรวิชช์กำลังทำอยู่ คือเขาก็จะเน้นเอกชนมาก สุดท้ายที่จบออกมาจากการศึกษาที่จากพื้นที่ของตัวเองเขาก็ไม่ต้องย้ายไปไหนไม่ต้องอพยพย้ายแรงงานเข้ามาในเมืองใหญ่ เขาก็ต้องให้เอกชนที่อยู่ ในจังหวัดนั้น ๆ เข้ามาเป็นตัวร่วม อยากให้นักศึกษาประมาณไหน หรืออยากได้คุณสมบัติพิเศษอย่างไร แค่ออกซิเจนคิดเรื่องพวกนี้ก็เป็นความล้มเหลวที่มหาวิทยาลัยจะอยู่ไม่ได้แล้ว จริง ๆ ทำไมเอกชนจะต้องไปฝึกคนจบใหม่อีกรอบหนึ่ง ถ้ามหาวิทยาลัยสามารถทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างเต็มที่ สมมุติว่าเด็กคนนั้นไปอยู่ที่ SCG ทำไมจะต้องเสียเงินส่งไปฝึกอีกหลาย ๆ เรื่อง เขาโจมตีมหาวิทยาลัยเยอะมากเหมือนไม่ได้ทำงานร่วมกับเอกชน เหมือนเด็กจบออกไปก็โยนให้กับภาคของการทำงาน แล้วก็ไปพัฒนาอีกรอบหนึ่ง ระบบฝึกงานอยู่ในปีสุดท้าย เทอมสุดท้าย เขาไม่ได้กลับมาสะท้อนเลย อาจจะสะท้อนได้แค่ในวิชาสัมมนา แต่ไม่รู้เลยว่ายังขาดอะไรที่ต้องไปเรียนเพิ่ม มาอยู่ตอนท้ายก็ไม่ทันการณ์แล้ว ระบบฝึกงานเป็นระบบที่จะทำให้เด็กให้คำตอบกับตัวเองได้เลยว่าจริง ๆ แล้วต้องการอะไร ทราบเป้าหมายชีวิต เราต้องช่วยให้เขาค้นหาเป้าหมายชีวิตของเขาให้เร็วที่สุด จึงควรมีให้ฝึกหลาย ๆ องค์กร เพื่อให้เลือกและลองได้ ควรฝึกตั้งแต่ปี 1 – 2 เลย จริง ๆ ควรฝึกทุกชั้นปีเลย เช่น ปี 1 ไปที่ 7-11 ฝึกระเบียบวินัย ปี 2 ไปบริษัทชั้นนำ ปี 3-4 ตามสาขาที่สนใจ เป็นต้น ทำให้เขาเลือกได้ว่าเขาเจอทางที่ชอบในรูปแบบไหน ๆ มีหลากหลายทางให้ลองเลือกเดิน ถ้าเดินทางเข้าได้ก็สามารถเลือกในส่วนที่เป็นตัวเลือกสำรองได้ แต่ก็มียุทธศาสตร์ว่าถ้าไม่ใช่ทางเลย ก็จะต้องลาออกเพื่อเข้าเรียนในสาขาใหม่ ซึ่งเสียเวลาแต่เป็นกฎของสถาบันอุดมศึกษา ก็จะมีปัญหาในส่วนนี้”

ประเด็นบทบาทหน้าที่ขององค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากทุกภาคส่วนในสังคม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อร่วมกันทำงานตามเป้าประสงค์ที่ว่า สถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของประชาชน และมีองค์ความรู้สำคัญสำหรับพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศที่มีนัยสำคัญและยั่งยืน

1.4 ข้อคิดเห็น และหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ที่ประชุมไม่มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการแสดงความคิดเห็น มีเพียงความคิดเห็นที่สนับสนุนให้ประเด็นการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาเกิดขึ้นจริงในสังคมไทย ให้มีการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีการกำกับติดตามการทำงาน และประเมินผลการทำงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ จนเกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กร คนทำงาน และผู้เรียนหรือผู้รับบริการ

**ประเด็นที่ 2: ประเมินผลยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย)สู่
การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตในมิติต่าง ๆ ตามแบบประเมิน**

แบบประเมินยุทธศาสตร์ชุดนี้พัฒนาขึ้นเพื่อใช้รวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในการ
การตรวจสอบและประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็น
สถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาก
การศึกษาเอกสารงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ การถอดบทเรียนกรณีศึกษา แบบสอบถาม
และการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึกในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความ
ถูกต้องเหมาะสมความเป็นไปได้ และประสิทธิภาพในการนำไปปฏิบัติจริง ข้อมูลที่ได้จะนำไป
กำหนดเป็นแนวทางการสนทนากลุ่มและพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบัน
การเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณค่าอย่างแท้จริง

มีการแปลความหมาย ดังนี้

- ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเห็นด้วยในระดับ มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเห็นด้วยในระดับ มาก
ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเห็นด้วยในระดับ ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเห็นด้วยในระดับ น้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเห็นด้วยในระดับ น้อยที่สุด

ซึ่งผลจากการประเมินยุทธศาสตร์ ด้วยแบบประเมินยุทธศาสตร์ (ภาคผนวกที่ ก) พบว่า
ได้ผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ในมิติต่าง ๆ

1. มิติเชิงโครงสร้างและองค์ประกอบ

ผลการตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเห็นด้วยในระดับมาก
ที่สุดในทุกประเด็น ยกเว้นประเด็นความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ มีความคิดเห็นเห็นด้วยในระดับมาก
โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ความมีคุณค่าและประโยชน์ (4.86) รองลงมาได้แก่ ความ
ถูกต้องเหมาะสม และความมีประสิทธิภาพ (4.71 เท่ากัน)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับการเห็นด้วย	ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะอื่น ๆ
ความถูกต้องเหมาะสม	4.71	มากที่สุด	มหาวิทยาลัยเป็นองค์กรสำคัญที่จะผลักดันแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ความมีประสิทธิภาพ	4.71	มากที่สุด	
ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ	3.71	มาก	- ต้องอาศัยความร่วมมือและปัจจัยหลายอย่างที่จะก่อให้เกิดขึ้นได้จริง - อาจปฏิบัติไม่ครบทุกองค์ประกอบต้องค่อยเริ่มต้นจากทุนที่แต่ละมหาวิทยาลัยมีอยู่ก่อน
ความสัมพันธ์สอดคล้องกันบริบท	4.57	มากที่สุด	
ความมีคุณค่าและประโยชน์	4.86	มากที่สุด	
ความยั่งยืน	4.57	มากที่สุด	จะต้องเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม
ภาพรวมของโครงสร้างและองค์ประกอบ	4.57	มากที่สุด	

2. มิติเชิงกระบวนการพัฒนา

ผลการตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเห็นด้วยในระดับมากที่สุดในประเด็น ความมีคุณค่าและประโยชน์ และความยั่งยืน (4.71 เท่ากัน) รองลงมา ได้แก่ ความสัมพันธ์สอดคล้องกันบริบท (4.57) และ ความถูกต้องเหมาะสม (4.43)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับการเห็นด้วย	ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะอื่น ๆ
ความถูกต้องเหมาะสม	4.43	มากที่สุด	หากสามารถลงรายละเอียดในแนวทางปฏิบัติได้จะยิ่งทำให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
ความมีประสิทธิภาพ	4.14	มาก	
ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ	3.86	มาก	- ต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐเข้ามามีบทบาทเพื่อให้หลายภาคส่วนได้ลงมือดำเนินงาน - แต่ละมหาวิทยาลัยมีทุนที่ต่างกัน ดังนั้น จุดเริ่มต้น และระยะเวลาในการพัฒนางานก็จะต่างกัน

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับการเห็นด้วย	ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะอื่น ๆ
ความสัมพันธ์สอดคล้องกันบริบท	4.57	มากที่สุด	บริบทกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีจำเป็นต้องออกแบบการศึกษาใหม่ที่เหมาะสมกับเนื้อหาและปัญหา
ความมีคุณค่าและประโยชน์	4.71	มากที่สุด	
ความยั่งยืน	4.71	มากที่สุด	
ภาพรวมของกระบวนการพัฒนา	4.00	มาก	

3. มิติเชิงการบริหารจัดการ

ผลการตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเห็นด้วยในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น ยกเว้นประเด็นความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ มีความคิดเห็นเห็นด้วยในระดับมาก โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ความยั่งยืน (4.71) รองลงมาได้แก่ ความถูกต้องเหมาะสม (4.57) และความมีประสิทธิภาพ (4.43)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับการเห็นด้วย	ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะอื่น ๆ
ความถูกต้องเหมาะสม	4.57	มากที่สุด	
ความมีประสิทธิภาพ	4.43	มากที่สุด	ประสิทธิภาพที่ดีจะเกิดจากการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมาร่วมดำเนินการ
ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ	4.00	มาก	สถาบันการศึกษาและภาคเอกชนควรพูดคุยเกี่ยวกับคุณสมบัติบัณฑิตที่ต้องการผลิตให้ตรงกัน
ความสัมพันธ์สอดคล้องกันบริบท	4.43	มากที่สุด	
ความมีคุณค่าและประโยชน์	4.43	มากที่สุด	
ความยั่งยืน	4.71	มากที่สุด	
ภาพรวมของการบริหารจัดการ	4.29	มากที่สุด	

4. มิติเชิงประเด็นยุทธศาสตร์

ผลการตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเห็นด้วยในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น ยกเว้นประเด็นความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ มีความคิดเห็นเห็นด้วยในระดับมาก โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ความถูกต้องเหมาะสม (4.86) รองลงมาได้แก่ ความมีคุณค่าและประโยชน์ และความยั่งยืน (4.71 เท่ากัน)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับการเห็นด้วย	ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะอื่น ๆ
ความถูกต้องเหมาะสม	4.86	มากที่สุด	
ความมีประสิทธิภาพ	4.57	มากที่สุด	
ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ	4.14	มาก	
ความสัมพันธ์สอดคล้องกันบริบท	4.57	มากที่สุด	
ความมีคุณค่าและประโยชน์	4.71	มากที่สุด	
ความยั่งยืน	4.71	มากที่สุด	
ภาพรวมของประเด็นยุทธศาสตร์	4.57	มากที่สุด	

5. มิติเชิงการนำไปใช้

ผลการตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเห็นด้วยในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ความมีคุณค่าและประโยชน์ (4.71) รองลงมาได้แก่ ความมีประสิทธิภาพ และความยั่งยืน (4.57 เท่ากัน)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับการเห็นด้วย	ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะอื่น ๆ
ความถูกต้องเหมาะสม	4.43	มากที่สุด	
ความมีประสิทธิภาพ	4.57	มากที่สุด	เพิ่มเติมเรื่องระบบประเมินผล (กำกับติดตาม)
ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ	4.29	มากที่สุด	
ความสัมพันธ์สอดคล้องกันบริบท	4.43	มากที่สุด	
ความมีคุณค่าและประโยชน์	4.71	มากที่สุด	
ความยั่งยืน	4.57	มากที่สุด	
ภาพรวมของการนำไปใช้	4.43	มากที่สุด	

ตอนที่ 2 ข้อพิพาทและข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 100 ให้ความเห็นเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยภาพรวมในระดับดีมาก

โดยมีข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขดังนี้

- การเรียนรู้ตลอดชีวิต คือเป้าหมายสำคัญของการศึกษาไทยที่จะต้องสร้างโอกาสและจัดการเรียนรู้ให้กับประชาชนได้เรียนรู้ตลอดชีวิต ด้วยการนำเทคโนโลยี วิธีการเรียนรู้ทั้ง 3 รูปแบบ (ในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย) และการมีส่วนร่วมในสังคมมาออกแบบที่เหมาะสมในการเรียนการสอน หลักสูตรต่าง ๆ กับสภาพปัญหาเพื่อพัฒนาศักยภาพคน
- การสำรวจความต้องการของสังคมที่เกี่ยวข้องกับทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต Marketing Survey ของผู้เรียนเกี่ยวกับการเปิดสาขาวิชาตลอดจนรายวิชาต่างๆ ที่เป็นเทรนใหม่เพื่อใช้ข้อมูลมาพัฒนารายวิชาตามความต้องการของตลาด/ผู้เรียนอย่างแท้จริง
- อาจต้องเขียนเงื่อนไขของการนำยุทธศาสตร์ไปใช้กับมหาวิทยาลัยที่มีทุนต่างกัน หรือจัดกลุ่มยุทธศาสตร์เร่งด่วนที่ต้องดำเนินการก่อน กับยุทธศาสตร์สนับสนุน เพื่อเป็นแนวทางให้มหาวิทยาลัยนำยุทธศาสตร์ต่างๆ เหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง

ประเด็นที่ 3: ข้อคิดเห็น และหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่น ๆ (หากมี)

ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นควรให้มีการนำผลการวิจัยเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้ และสร้างเยาวชนคนรุ่นใหม่ รวมถึงผู้ใหญ่และผู้สูงอายุที่มีคุณค่าและมีคุณภาพสำหรับการพัฒนาสังคมไทยต่อไปในอนาคต

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้อธิบายสรุปกระบวนการดำเนินการวิจัย นำเสนอข้อสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และนำเสนอข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องในภาคส่วนต่างๆ อาทิ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรและหน่วยงาน และข้อเสนอแนะสำหรับชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจในยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ได้ไปเป็นแนวทางการพัฒนามหาวิทยาลัยที่เป็นรูปธรรม และเสริมสร้างระบบบูรณาการการศึกษาตลอดชีวิตในมหาวิทยาลัยที่เป็นรูปธรรมในแต่ละที่ รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจนำไปศึกษาหรือทำวิจัยต่อไป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษา (2) พัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาระบบอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ (3) นำเสนอยุทธศาสตร์และการปฏิบัติเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาอนาคต ใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาระบบอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยวิธีดำเนินการวิจัยของการวิจัยนี้แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษา ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษา โดยการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้วยแบบวิเคราะห์เอกสารที่พัฒนาขึ้น พัฒนาเครื่องมือแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้น Measurable Performance Indicators [MPI] for Lifelong Learning: Reorientation of a traditional higher education institution (Henschke, 2014) สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 19 คน ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ รวมถึงเครือข่ายผู้เกี่ยวข้อง ในช่วงเดือนมกราคม – พฤษภาคม พ.ศ. 2559 ตามประเด็น ประกอบด้วย บริบททางสังคมซึ่งเป็นลักษณะทั่วไป นโยบาย

และทิศทางการพัฒนา องค์ประกอบการเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต กลุ่มบุคคลและเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง กระบวนการดำเนินกิจกรรม กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต หลักการเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค และความคิดเห็นเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้วยแบบสัมภาษณ์เจาะลึก หลังจากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ และสรุปเป็นองค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษา

ตอนที่ 2 การพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้วิจัยส่งแบบสอบถาม จำนวน 2 ฉบับ ประกอบด้วย เครื่องมือวิจัยชุดที่ 5 ตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานที่สามารถนำไปวัดผลได้จริงสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต: การปรับเปลี่ยนสถาบันอุดมศึกษาสู่การเป็นสถาบันเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต สำหรับสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) ได้วิเคราะห์การดำเนินงานสู่การเป็นสถาบันเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเครื่องมือชุดที่ 7 ยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต สำหรับสถาบันอุดมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามนี้ไปยังสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จำนวน 156 แห่ง (ข้อมูล ณ เดือนกรกฎาคม 2558) ผู้วิจัยทำการสุ่มสถาบันอุดมศึกษาโดยให้ครอบคลุมทุกประเภทในอัตราส่วน 3:1 ได้ทั้งสิ้น 52 สถาบัน ได้เอกสารกลับมาจำนวน 33 สถาบัน คิดเป็น 64 % ถือเป็นอัตราการตอบกลับที่ดีถึงดีมาก (Berdie และคณะ, 1986) หลังจากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพแวดล้อมด้วยการทำ SWOT Analysis และส่งให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินประเด็นการวิเคราะห์ SWOT และนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) มารวบรวมและสรุปเป็นร่างประเด็นยุทธศาสตร์ฯ เพื่อนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิต่อที่ประชุมสนทนากลุ่ม

ตอนที่ 3 การนำเสนอยุทธศาสตร์และการปฏิบัติเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้วิจัยสังเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่ได้จากการดำเนินงานขั้นตอนที่ 1 และ 2 จัดทำเป็นร่างยุทธศาสตร์และการปฏิบัติเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเอกสารการเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม และดำเนินการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาและตรวจสอบยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ผู้วิจัยร่างขึ้นเพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับการนำไปใช้ ในวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 ณ ห้องประชุม 818 ชั้น 8 อาคารพระมิ่งขวัญการศึกษาไทย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้วิจัยนำข้อคิดเห็นและ/หรือข้อเสนอแนะต่างๆ จากที่ประชุมสนทนากลุ่มมาสรุปรวบรวมเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ประกอบด้วย ประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และมาตรการในการปฏิบัติเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยสู่

การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ซึ่งเป็นต้นแบบนวัตกรรม การพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติ เครือข่ายผู้ใช้บัณฑิต นิสิตนักศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เป็นต้น เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้เทคนิค EDFR

เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์เจาะลึก แบบสอบถามที่ พัฒนาขึ้น Measurable Performance Indicators [MPI] for lifelong learning: reorientation of a traditional higher education institution ประเด็นการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินรูปแบบ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์เชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และการสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัยจาก ผลการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษา

ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของ สถาบันอุดมศึกษา พบว่า ประเด็นสำคัญในการเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ องค์ประกอบ 7 เรื่องของการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษานานาชาติและการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ หรือที่ ภาษาอังกฤษเรียกว่า Andragogical Concept (the art and science of helping adults or human beings learn) ที่ให้ความสำคัญกับการนำตนเองตามคุณลักษณะของผู้เรียนผู้ใหญ่ 6 ประการ ได้แก่ (1) การรับรู้โน้ตทัศน์ต่อตนเอง (Learner's self-Concepts) (2) บทบาทประสบการณ์ของผู้เรียน (The Role of Experience) (3) ความพร้อมในการเรียน (Readiness to Learning) (4) เป้าหมาย การเรียนรู้ (Orientation to Learning) (5) ความจำเป็นที่ต้องรู้ (The need to know) และ (6) แรง บันดาลใจในการเรียนรู้ (Motivation) และการจัดการเรียนรู้บนหลักสำคัญของการศึกษา 6 ประเด็น (Six pillars of learning) ได้แก่ การเรียนรู้เพื่อรู้ (Learning to Know) เน้นองค์ความรู้ การเรียนรู้ เพื่อปฏิบัติจริง (Learning to Do) เน้นการพัฒนาทักษะ พัฒนาสมรรถนะ และศักยภาพตนเอง การเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to Be) เป็นการพัฒนากิจกรรมชีวิตอย่างเป็นองค์รวม และการปรับตัว อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน (Learning to Live Together) เน้นการ เรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ พึ่งพากันและกันการเรียนรู้ที่จะเปลี่ยนแปลง (Learning to Change) พัฒนาศักยภาพทางความคิด การตัดสินใจ และการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้เพื่อความ ยั่งยืน (Learning for Sustainable)

องค์ประกอบที่เป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วย (1) การพัฒนารอบการพัฒนา (Overarching Frameworks) (2) การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ (Strategic Partnerships and Linkages) (3) การพัฒนาการวิจัย (Research) (4) การยกระดับกระบวนการจัดการเรียนการสอน (Teaching and Learning Processes) (5) การกำหนดกลไกการบริหารจัดการ (Administration Policies and Mechanisms) (6) การพัฒนาระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support Systems) และ (7) การพัฒนาระบบการบริการและการสนับสนุนผู้เรียน (Student Support Systems and Services) และผลการประเมินพบว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาระบบสนับสนุนการตัดสินใจ และการวิจัยเป็นประเด็นที่สำคัญมากที่สุดตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงต้องมีมุมมองแบบองค์รวม (Comprehensive View) การปรับปรุงการเข้าถึง คุณภาพ และความเป็นธรรมในการเรียนรู้ สร้างรากฐานที่มั่นคงด้านทักษะการเรียนรู้ให้มีความสำคัญกับทุกรูปแบบของการเรียนรู้ จัดสรรทรัพยากร และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรจากทุกภาคส่วน สนับสนุนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นทุกช่วงเวลาในชีวิต และสร้างภาคีเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทุกภาคส่วน ซึ่งจะทำให้เกิดทักษะทางการเรียนรู้ที่ถูกต้องและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และเป็นการเรียนรู้ที่ผสมกลมกลืนไปกับวิถีการดำเนินชีวิต ทำให้บุคคลเกิดการพัฒนาในทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา ในทุกช่วงวัย ให้เป็นผู้ที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุขตามศักยภาพของตน มีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต ทั้งนี้ก็เพื่อให้มีความรู้พื้นฐานที่เพียงพอสำหรับการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ หรือแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม มีความสามารถในการแสวงหาและเพิ่มพูนความรู้ได้อย่างต่อเนื่อง เลือกรับความรู้ข้อมูลข่าวสารและนำมาประยุกต์ใช้ได้ อย่างเหมาะสม ปรับตัว ดูแลสุขภาพ ที่ถูกต้องและพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้ในทุกช่วงชีวิต และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตอีกประการหนึ่ง คือ การให้ความสำคัญกับการกระจายโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการเรียนรู้ การขยายโอกาสทางการศึกษา เพียงอย่างเดียวไม่ได้ช่วยลดความแตกต่างของอัตราการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในสังคม ดังนั้น การเรียนรู้จึงมีหลายรูปแบบและเกิดขึ้นได้หลายวิธี นั่นเอง

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ กรอบความคิดหลัก วัตถุประสงค์ เป้าหมาย หลักการ และยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย ประเด็นยุทธศาสตร์ระดับประเทศ และประเด็นยุทธศาสตร์ระดับสถาบัน กลยุทธ์และมาตรการในการดำเนินการ โดยแบ่งเป็น 2 ระดับยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ระดับประเทศที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการทำงานที่เอื้อให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถพัฒนาตนเองไปสู่การ

เป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต และยุทธศาสตร์ระดับสถาบันที่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติการกิจของสถาบันอุดมศึกษาไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต รายละเอียดประเด็นยุทธศาสตร์และมาตรการในการดำเนินงานในแต่ละยุทธศาสตร์ โดยยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ระดับประเทศ ประกอบด้วย 5 ประเด็นยุทธศาสตร์ 5 กลยุทธ์ และ 22 มาตรการ ที่สนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาและระดับสถาบัน ประกอบด้วย 7 ประเด็นยุทธศาสตร์ 12 กลยุทธ์ และ 89 มาตรการ ที่ใช้ปรับการดำเนินการของมหาวิทยาลัยจากสถาบันที่เน้นการจัดการเรียนการสอน (Instructional/ Teaching Paradigm) ไปสู่สถาบันที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของบุคคล (Lifelong Learning Paradigm) ดังนี้

ยุทธศาสตร์ระดับประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 กำหนดกรอบนโยบายและทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจน ประกอบด้วย กลยุทธ์ ปรับกรอบนโยบายและทิศทางการพัฒนา ที่มีมาตรการในการดำเนินการ ได้แก่ (1) รัฐกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และแผนอุดมศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสถาบันอุดมศึกษาที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาของประเทศ (2) กำกับการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาในเชิงนโยบายและคุณภาพ มาตรฐาน โดยใช้กลไกการจัดสรรงบประมาณ (Demand side Financing) เป็นเครื่องมือในการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของสถาบัน (3) ปรับภารกิจสำคัญของสถาบันอุดมศึกษา อาทิ การเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และด้านสังคมให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มผู้เรียนผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ (4) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในภูมิภาคมีการกำหนดเรื่องนโยบายสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างชัดเจน (5) จัดระบบสถาบันอุดมศึกษาเป็นกลุ่มหรือเครือข่ายที่มีระดับการพัฒนาและบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน เพื่อพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศตามบทบาทและจุดเน้นของแต่ละสถาบัน (6) หน่วยงานพัฒนาการศึกษาของชาติกำหนดประเด็นปัญหาด้านสังคมในนโยบายและแผนปฏิบัติงานเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถพัฒนาแผนการดำเนินงานที่สอดคล้องและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ และ (7) จัดระบบสถาบันอุดมศึกษาเป็นกลุ่มหรือเครือข่ายที่มีระดับการพัฒนาและบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน เพื่อพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศตามบทบาทและจุดเน้นของแต่ละสถาบัน เพื่อลดปัญหาการขาดแคลนผู้เรียนในสถาบันการศึกษาในภูมิภาค/จังหวัด

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนากลไกการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการทำงานของสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วย กลยุทธ์การสร้างระบบและกลไกการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ โดยมีมาตรการในการดำเนินการ ได้แก่ (1) ให้มีองค์กรทำหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์และข้อเสนอแนะการบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษา (2) ปรับกระบวนทัศน์ในการทำงานใหม่ ที่เน้นบทบาทที่ชัดเจนในการดำเนินการกิจต่างๆ โปร่งใส เป็นธรรมและตรวจสอบได้ตามหลักการธรรมาภิบาล (Good Governance) (3) สนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ธุรกิจ สถานประกอบการ ชุมชน ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนอย่างหลากหลาย (4) พัฒนาระบบฐานข้อมูลสำคัญระดับประเทศ เก็บ วิเคราะห์ และกระจายข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนิสิต นักศึกษา อย่างเป็นระบบ และ

(5) นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อให้การบริหารจัดการมีความเป็นระบบ ให้กระจายโอกาสอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม และมีคุณภาพ **ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาระบบการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ** ประกอบด้วย กลยุทธ์สนับสนุนการสร้างเครือข่ายและขยายความร่วมมือ โดยมีมาตรการการดำเนินการ ได้แก่ (1) ให้มีหน่วยงานกลาง และกลไก ดูแลการบริหารงานการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือในภาพรวมของประเทศ เพื่อเอื้ออำนวยการดำเนินงาน (2) สนับสนุนโครงการความร่วมมือ โดยคำนึงถึงความเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างสถาบันและสังคม การมีส่วนร่วม และการระดม การแบ่งปันทรัพยากรในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะการสร้างเครือข่ายทั้งของรัฐและเอกชนต่างๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนการใช้ทรัพยากรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (3) สนับสนุนการจัดทำบันทึกและการใช้งานข้อมูลเครือข่ายและความร่วมมือภายในสถาบันเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน โดยมีกระบวนการทบทวนการปรับปรุง และประเมินโครงการเป็นระยะ **ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน และการวิจัย** ประกอบด้วย กลยุทธ์ยกระดับหลักสูตร การเรียนการสอน และการวิจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนและสังคม และมาตรการดำเนินการ ได้แก่ (1) ปรับปรุงการเรียนการสอน หลักสูตรให้มีคุณภาพและมาตรฐานสากล (2) สนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาสร้างหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของสังคม และประเทศชาติ สร้างงานวิจัยที่มีประโยชน์ (3) กำหนดเกณฑ์มาตรฐาน (Benchmark) เพื่อเป็นตัวชี้วัดคุณภาพ และความสำเร็จของหลักสูตรทั้งภาคปกติ และภาคอื่นๆ รวมทั้งมาตรฐานภารกิจที่จำเป็นอื่นๆ เพื่อกระตุ้นการพัฒนาคุณภาพและความร่วมมือทางวิชาการ และ (4) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน และเปิดโอกาสให้มีการพัฒนาความรู้เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง และ **ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาระบบการพัฒนาคุณภาพคณาจารย์และบุคลากรอุดมศึกษา** ประกอบด้วย กลยุทธ์การสร้างระบบการพัฒนาคณาจารย์และบุคลากรอุดมศึกษาสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต และมาตรการ ได้แก่ (1) สร้างระบบการพัฒนาผู้บริหาร คณาจารย์ และบุคลากรระหว่างสาขาวิชา สถาบันทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้วยกิจกรรมที่มีความเป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อให้เกิดความร่วมมือ ช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนในการทำงาน อาทิ การจัดการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการดำเนินภารกิจต่างๆ แก่สังคม และมีระบบการติดตาม ประเมินผลเพื่อการพัฒนา (2) กำหนดมาตรฐาน เกณฑ์การปฏิบัติงานสำหรับภาระงานประเภทต่างๆ ระบบการเข้าสู่ตำแหน่งวิชาการที่มีความหลากหลายตามภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา และ (3) มีกลไกการยกย่อง สนับสนุนส่งเสริม การให้กำลังใจ กับผู้ที่ทำงานอย่างทุ่มเท อุทิศตน เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับคนรุ่นใหม่

ยุทธศาสตร์ระดับสถาบัน

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนารอบการพัฒนา (Overarching Frameworks) มี 2 กลยุทธ์สำคัญ และ 8 มาตรการ ประกอบด้วย กลยุทธ์กำหนดนโยบายและแผนการพัฒนาสถาบันไปสู่การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่มีมาตรการ ได้แก่ (1) กำหนดนโยบายและแผนการพัฒนาสถาบัน

ไปสู่การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (2) กำหนดกรอบนโยบายและการปฏิบัติบนฐานแนวคิดการพัฒนาบนฐานความรู้หรือสังคมแห่งการเรียนรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ (3) มีแผนการจัดการงบประมาณที่เป็นระบบเพื่อสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต (4) สนับสนุนการจัดการศึกษาในลักษณะผู้เรียนผู้ใหญ่เป็นศูนย์กลาง รวมทั้งคำนึงและให้ความสำคัญต่อความต้องการ ความสนใจ ความพร้อมของแต่ละบุคคลที่มีความแตกต่างกัน และกลยุทธ์การสร้างความรู้เข้าใจร่วมกันภายในสถาบันอุดมศึกษา ที่มีมาตรการในการดำเนินงาน ได้แก่ (5) สื่อสารเป้าหมายการพัฒนาสถาบันระหว่างฝ่ายต่างๆ ให้ทราบตรงกัน เพื่อบรรลุความต้องการด้านการศึกษาและการเรียนรู้ การประกอบอาชีพ การบริหารจัดการการเงิน และความต้องการของบุคคลในฐานะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (6) ปรับให้มีระบบการสื่อสารกันอย่างใกล้ชิดระหว่างหน่วยงานต่างๆ ภายในสถาบันอุดมศึกษารวมทั้งกับผู้เรียนด้วย (7) ปรับกระบวนการตัดสินใจในการทำงานใหม่ ที่เน้นการเรียนรู้และการกำหนดบทบาทที่ชัดเจนในการดำเนินภารกิจต่างๆ มีการทำงานคล่องตัว และระบบการบริหารงานบุคคลที่ชัดเจน โปร่งใส เป็นธรรมและตรวจสอบได้ ตามหลักธรรมาภิบาล และ (8) ปรับภารกิจสำคัญของสถาบันอุดมศึกษา อาทิ การเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และด้านสังคมให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มผู้เรียนผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ ที่มีความต้องการ ความสนใจ และความพร้อมในการเรียนที่แตกต่างกัน กับกลุ่มผู้เรียนปกติ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายและความร่วมมือ (Strategic Partnerships and Linkages) มี 1 กลยุทธ์สำคัญ และ 8 มาตรการ ประกอบด้วย กลยุทธ์เสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือทุกภาคส่วน ที่มีมาตรการสำคัญ คือ มาตรการเครือข่ายและความร่วมมือระหว่างประเทศ (1) การจัดทำบันทึกและการใช้งานในระดับสถาบันสำหรับกิจกรรมด้านการแลกเปลี่ยน การแบ่งปันทักษะ โอกาสด้านการวิจัย การพัฒนานิสิตนักศึกษารวมทั้งบุคลากรตลอดจนการร่วมมือกันกับสถาบันระหว่างประเทศ และมาตรการเครือข่ายและความร่วมมือระหว่างสถาบันและสังคม ได้แก่ (2) การจัดทำบันทึกและการใช้งานในระดับสถาบัน สำหรับความร่วมมือในรูปแบบของการแบ่งปันทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรด้านอื่นๆ รวมทั้งการดำเนินวิจัยร่วมระหว่างสถาบันและองค์กรอื่นๆ ในสังคม (3) สร้างความร่วมมือใหม่ระหว่างสถาบันและสังคม และองค์กรระหว่างประเทศ และปรับการทำงานเชิงรุกกลับเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันและสังคมตามภารกิจต่างๆ และมาตรการเครือข่ายและความร่วมมือภายในสถาบัน (4) การจัดทำบันทึกและการใช้งานในระดับคณะ สาขาวิชา เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน (5) การจัดทำบันทึกและการใช้งานเพื่อทบทวนการปรับปรุงและประเมินโครงการเป็นระยะ เพื่อพิจารณาว่าการร่วมมือประเภทต่างๆ (6) สร้างความร่วมมือของเครือข่าย สถาบันและสังคม และองค์กรระหว่างประเทศใหม่และปรับปรุงความร่วมมือเดิมที่มีอยู่แล้ว โดยเน้นที่การพัฒนาหลักสูตรสำหรับการพัฒนาและเติมเต็มศักยภาพคนทุกกลุ่ม (7) รวบรวมข้อมูลบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีผลงานเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับชาติและนานาชาติ สนับสนุนการทำงานและการสร้างความร่วมมือในรูปแบบ

ต่าง ๆ ทั้งในระดับบุคคลและระดับสถาบันเพื่อขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยสู่สากล และ (8) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ช่วยเอื้อต่อการทำงานให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาการวิจัย (Research) มี 1 กลยุทธ์สำคัญ และ 10 มาตรการประกอบด้วย กลยุทธ์ ส่งเสริมกลไกการพัฒนาการทำงานวิจัยทั้งระบบ ที่มีมาตรการในการดำเนินงาน ได้แก่ (1) การส่งเสริมการทำสัญญาความร่วมมือวิจัยในทุกแขนงวิชา และ/หรือสถาบัน และมีการจัดทำบันทึกการดำเนินงานดังกล่าวในระดับคณะวิชา (2) การส่งเสริมการทำวิจัยร่วมกับ สังคม เศรษฐกิจ และผู้เรียน และการจัดทำบันทึกการดำเนินงานดังกล่าวในระดับคณะวิชา (3) การใช้ กระบวนการทัศน์ด้านการวิจัยในกรอบกว้าง มีการกำหนดเป้าหมายเพื่อเพิ่มรูปแบบการวิจัยต่าง ๆ (4) การสร้างกลไกที่เหมาะสม เพื่อประเมินว่าสถาบันได้บรรลุผลตามตัวชี้วัดในระดับใด (5) การพัฒนา และปรับปรุงตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง ตลอดระยะเวลาในการ ดำเนินงานด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบัน (6) การเผยแพร่ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยอย่างเป็น ระบบ (7) การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวัง ประสบการณ์ ความต้องการ และความพึงพอใจของ นิสิตนักศึกษา อย่างเป็นระบบ (8) สร้างพื้นที่เรียนรู้ให้คณาจารย์ นักวิจัยได้ร่วมมือทำงานกับ บุคลากรมีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีผลงานเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับชาติและนานาชาติ (9) เพิ่มการ เชื่อมโยงและการตั้งเป้าหมายในการบูรณาการงานวิจัยร่วมกันทั้งภายในและภายนอก ทั้งระดับชาติ และนานาชาติ (10) รวบรวมข้อมูลบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีผลงานเป็นที่ยอมรับทั้งใน ระดับชาติและนานาชาติ สนับสนุนการทำงานและการสร้างความร่วมมือในการวิจัยและการพัฒนา ทั้งในระดับบุคคลและระดับสถาบัน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอน (Teaching and Learning Processes) มี 1 กลยุทธ์สำคัญ และ 30 มาตรการย่อย ประกอบด้วย กลยุทธ์ สร้างระบบและ กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน มีมาตรการบทบาท สถาบัน ได้แก่ (1) มอบหมายให้คณะวิชา ซึ่งไม่ได้จำกัดบทบาทเพียงการเป็นผู้สอนในชั้นเรียน และอาจเป็นผู้ดำเนินบทบาทหน้าที่หลากหลาย (2) กระตุ้นหรือดึงดูดให้ผู้เรียนทุกคนให้ความสนใจ กระบวนการด้านการศึกษาและการวางแผนวิชาชีพ เพื่อประเมินระดับพัฒนาการด้านการศึกษา ตั้งแต่เข้าเรียน รวมถึงเป้าหมายด้านการศึกษาและวิชาชีพ รวมถึงกำหนดแผน เพื่อช่วยให้บรรลุ เป้าหมายดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ (3) เพิ่มจำนวนหน่วยกิตสำหรับการ เทียบโอนผลการเรียนรู้ (Recognition of Prior Learning: RPL) พันธกิจทางเลือกและประสบการณ์ ชีวิตเป็นเปอร์เซ็นต์ ภายในระยะเวลาที่กำหนด (4) สนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้และการสร้างสรรค์ นวัตกรรมในการจัดการกระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ (5) สนับสนุนการประเมินสรุปผล เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการสอนในแต่ละโมดูล เพื่อการพัฒนาปรับปรุง และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อ ผู้เรียน (6) การบันทึกรายละเอียดการสมัครเรียนและจำนวนผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ให้ข้อมูลมีความเป็น ปัจจุบันอยู่เสมอ (7) การพัฒนาผู้สอนเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Facilitators)

(8) สถาบันอนุมัติและรับรองระบบวิธีการสอนที่หลากหลาย (9) จัดหาสิ่งแวดลอมที่เอื้อต่อการเรียนรู เน้นการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีความใส่ใจดูแลซึ่งกันและกัน สร้างบรรยากาศอบอุ่น เป็นกันเอง มีความใกล้ชิดและมีความเชื่อใจซึ่งกันและกันของคณาจารย์ บุคลากร และผู้เรียน (10) พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติความต้องการแรงงานฐานความรู้ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีคุณภาพสู่สากล (11) นำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาปรับใช้กับวิธีการเรียนการสอนและการบริการวิชาการให้แก่กลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น (12) สร้างระบบการทำงานร่วมกันระหว่างผู้สอนที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีผลงานเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับชาติและนานาชาติ และผู้สอนที่ยังไม่มีประสบการณ์ให้ได้แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์การทำงานร่วมกัน และมีระบบการติดตาม ประเมินผลเพื่อการพัฒนา (13) สนับสนุนการพัฒนาผู้สอน การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอนต้องปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับนิสิต นักศึกษา และผู้สอนพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิตของตนเอง มาตรการบทบาทผู้สอน ได้แก่ (14) ผู้สอนแสดงศักยภาพของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต เน้นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างมีประสิทธิภาพ (15) สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันในลักษณะเพื่อนเรียนรู้ (Co- Learning) โดยการยอมรับและเคารพในตัวผู้เรียนในฐานะที่เป็นผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์ รับฟัง ให้เกียรติ และแสดงความชื่นชมต่อความคิดเห็นของผู้เรียน (16) ผู้สอนพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิตของตนเอง (17) ผู้สอนต้องปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับนิสิต นักศึกษา (18) การพัฒนาหลักสูตร ที่เอื้อให้กลุ่มคนที่ด้อยโอกาสในสังคม ทั้งในและนอกสถาบันสามารถเข้าร่วมได้อย่างเต็มที่ (19) การประเมินในหลากหลายรูปแบบ และนำผลการประเมินมาพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน (20) ผู้สอนทำทนายสติปัญญาของผู้เรียนอย่างเต็มที่ ให้สูงกว่าระดับความสามารถในการเรียนรู้ปัจจุบันของผู้เรียน มาตรการบทบาทผู้เรียน ได้แก่ (21) ผู้เรียนให้ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง แก่คณะวิชา เพื่อให้ทางคณะได้ประเมินพัฒนาการทางวิชาการ และคิดหน่วยกิตตามความเหมาะสม (22) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างจริงจัง (23) ผู้เรียนตระหนักว่า ความต้องการและลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลได้รับการเคารพ (24) ผู้เรียนตระหนักว่าเมื่ออยู่ในห้องเรียน ความสามารถและความสำเร็จในชีวิตของตนได้รับการรับรู้และเคารพ (25) ผู้เรียนได้รับการกระตุ้นให้ประเมินตนเอง เพื่อประเมินความพร้อมในการดำเนินตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยตนเอง (26) ผู้เรียนจะดำเนินการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง (27) ผู้เรียนจะแสวงหาความท้าทายทางสติปัญญา (28) ผู้เรียนจะดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเข้มข้น ไปพร้อมกับผู้สอนและผู้เรียนร่วมชั้นเรียน (29) ผู้เรียนจะมีอิสระทางสติปัญญา การทดลอง และ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และ (30) ผู้เรียนมีความคาดหวังว่าจะได้รับการปฏิบัติ แบบผู้ใหญ่ที่มีสติปัญญา ที่ความคิดเห็นของตนได้รับการรับฟัง ให้เกียรติ และ แสดงความชื่นชม

ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนากลไกการบริหารจัดการ (Administration Polices and Mechanisms) มี 4 กลยุทธ์สำคัญ และ 18 มาตรการ ประกอบด้วยกลยุทธ์ สร้างระบบและกลไกการบริหารจัดการที่หนุนการทำงานและการบริการ ที่มีมาตรการ ได้แก่ (1) การประกาศพันธกิจและ

การจัดสรรทรัพยากร รวมถึงเจ้าหน้าที่ สะท้อนความมุ่งมั่นของสถาบัน ในการดำเนินงานด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สถาบัน (2) กำหนดแผนเชิงกลยุทธ์ และขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อดำเนินงานด้านการศึกษาตลอดชีวิตในสถาบัน (3) กระบวนการรับสมัครเข้าเรียนมีความครอบคลุม และไม่เน้นการแข่งขัน เพื่อให้กระบวนการทางการศึกษาสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (4) สภา และกลุ่มผู้นำหรือผู้บริหารปฏิบัติตามนโยบายพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (5) ระบบการดำเนินการเป็นระบบที่อิงความเชื่อที่แสดงให้เห็นว่า การฟ้องอย่างจริงจังแข่งขันและเป็นระบบ กลายเป็นปฏิกริยาโต้ตอบเชิงบวก เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต กลยุทธ์ การประชาสัมพันธ์และการตลาด มีมาตรการในการดำเนินการ ได้แก่ (6) กระบวนการทางการตลาด ที่ครอบคลุมทุกคณะวิชา มีการตั้งเป้าหมายผู้เรียนที่หลากหลาย โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส (7) การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูล และระบุความต้องการของผู้เรียนทุกกลุ่ม (8) เอกสารการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลสนับสนุนแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (9) กระบวนการตลาดสะท้อนความเข้าใจบทบาทและความรับผิดชอบของผู้ใหญ่ (10) กระบวนการตลาดสะท้อนความเข้าใจบทบาทและความรับผิดชอบของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ (11) กระตุ้นให้ศิษย์เก่าเชิญชวนผู้อื่นมาเข้าร่วมในสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต กลยุทธ์ การออกแบบระบบการเข้าศึกษา มีมาตรการการดำเนินการ ได้แก่ (12) กระบวนการรับสมัครมีความครอบคลุมและไม่เน้นการแข่งขัน เพื่อให้กระบวนการด้านการศึกษามีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต และกลยุทธ์ การพัฒนาระบบฐานข้อมูลจำเป็น มีมาตรการการดำเนินการ ได้แก่ มาตรการการเข้าเรียน(13) การเข้าและออกหลักสูตรการเรียนมีความยืดหยุ่น (14) การกำหนดให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงทุนการศึกษาต่างๆ รวมถึงผู้เรียนนอกเวลาราชการ (15) การลงทะเบียน เวลาบรรยาย และคอร์สรวมถึงมีตัวเลือกที่เป็นหน่วยย่อยต่างๆ และการสนับสนุนเชิงวิชาการ มีความพร้อมตามเวลาที่เหมาะสม และอยู่ในรูปแบบที่สะดวกต่อผู้เรียน (16) กระตุ้นการรับรู้ ทั้งในแง่การเข้าถึง และการได้รับหน่วยกิตสำหรับการเรียนในหลักสูตรหรือโมดูลการเรียนต่างๆ และมาตรการจำนวนผู้เรียน ได้แก่ (17) การเก็บ วิเคราะห์ และกระจายข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนิสิต นักศึกษา อย่างเป็นระบบทั่วมหาวิทยาลัย เพื่อเพิ่มอัตราการสำเร็จการศึกษาของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต และ (18) การเก็บ วิเคราะห์ และกระจายข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนิสิต นักศึกษา อย่างเป็นระบบทั่วมหาวิทยาลัย เพื่อสนับสนุนและเพิ่มความสำเร็จของนิสิต นักศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support Systems) มี 1 กลยุทธ์สำคัญ และ 8 มาตรการ ประกอบด้วย กลยุทธ์สร้างระบบการตัดสินใจที่เอื้อต่อการทำงาน ที่มีมาตรการในการดำเนินการ ได้แก่ (1) ระบบประเมินประจำปี และประเมินความต้องการ ความคาดหวัง และความพึงพอใจของผู้เรียน เพื่อเก็บเป็นข้อมูล พัฒนา ทำตลาด และปรับปรุงหลักสูตรวิชา/การให้บริการ (2) การเก็บข้อมูลสถิติ เพื่อเพิ่มจำนวน ได้แก่ นิสิต นักศึกษา หลักสูตรที่เปิดสอน สถานที่เปิดสอน และการทำสัญญากับหน่วยงาน (3) การตัดสินใจเลือกโปรแกรม การประเมินผลการเรียนรู้ การออกแบบหลักสูตร และวิธีการถือเป็นความรับผิดชอบ

ร่วมกัน อิงกระบวนการตามความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่วิชาการ เจ้าหน้าที่บริการ และผู้เรียน (4) ศิษย์เก่าร่วมมือในการรวบรวมสมาชิกเพิ่มเติมมาเข้าร่วมในสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง (5) การประเมินวิชาที่เปิดสอนอย่างต่อเนื่องโดยผู้เรียน (6) การคิดค้น คงรักษา และ ประเมินการพัฒนาหลักสูตรสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต พร้อมกลไกการอนุมัติที่เหมาะสม (7) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตัวเอง การใส่ใจดูแล ความอบอุ่นใจ เป็นกันเอง มีความใกล้ชิดและเชื่อมั่นซึ่งกันและกัน (8) วิเคราะห์ลักษณะการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายรวมถึงความต้องการและความสนใจในการเรียนรู้

ยุทธศาสตร์ที่ 7 การพัฒนาระบบการบริการและการสนับสนุนผู้เรียน (Student Support Systems and Services) มี 2 กลยุทธ์สำคัญ และ 7 มาตรการ ประกอบด้วย กลยุทธ์การบริการผู้เรียน โดยมีมาตรการในการดำเนินงาน ได้แก่ (1) การระบุภาระและความรับผิดชอบของผู้เรียน ผู้ให้บริการทางการศึกษา และการบริการด้านธุรการอย่างชัดเจน (2) การจัดทำแผนกลยุทธ์ที่ครอบคลุมประเด็นการบริการด้านคมนาคมและจัดเลี้ยงสำหรับผู้เรียนนอกเวลา ใส่ใจและความต้องการของผู้เรียนที่ทุพพลภาพ ใส่ใจ ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนทางไกล มีบริการรับเลี้ยงเด็กก่อน สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัย มั่นคง บริการสาธารณสุขให้กับผู้เรียนทุกคน (3) การพัฒนาโครงการที่เกื้อหนุนผู้สอนที่ต้องการคำแนะนำในการรับมือกับผู้เรียนที่มีความหลากหลาย และมีความต้องการพิเศษ เช่น ผู้เรียนนอกระบบการเรียนรู้แบบดั้งเดิม (4) การให้คำปรึกษา (ทั้งระบบทางไกล และตัวต่อตัว) ให้คำแนะนำ และการพัฒนาด้านวิชาชีพ โดยการจัดให้กับผู้ลงทะเบียนเรียนช่วงเย็น หรือกลุ่มผู้เรียนกลุ่มอื่นๆ และกลยุทธ์ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนการเรียนรู้ที่มีมาตรการการดำเนินงาน ได้แก่ (5) การกำหนดโครงสร้างที่เกื้อหนุนทุกที่และทุกเวลาที่มีผู้เรียน (6) ปรับโครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ อาทิ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ อาคารสถานที่ สื่อและทรัพยากรการเรียนรู้ กระตุ้นการพัฒนาบัณฑิตนักศึกษาในระดับต่างๆ ให้มีความกระตือรือร้น เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่สามารถนำการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ และ (7) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้มีครบครัน

ตอนที่ 3 ผลการนำเสนอยุทธศาสตร์และการปฏิบัติเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ประเด็นการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยมุมมองในการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม และมุมมองเกี่ยวกับผลการวิจัย ผลการวิจัยพบความคิดเห็นหลากหลายเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ ประเด็นนโยบายการพัฒนาที่ชัดเจน การพัฒนานิสิตและนักศึกษาให้มีคุณลักษณะและทักษะจำเป็นสำหรับการทำงานและการดำเนินชีวิต ประเด็นระบบการเรียนการสอนที่มีความยืดหยุ่น คล่องตัว รวมทั้งการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง

ประเด็นเกี่ยวกับวิชาที่จำเป็นสำหรับชีวิตและการทำงาน ประเด็นการให้ความสำคัญกับการพัฒนา คักยภาพและความพร้อมของคณาจารย์ และนักวิจัย ประเด็นการพัฒนางานวิจัยที่ช่วยสนับสนุนและ ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และการให้บริการทางการศึกษา การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งใน เชิงวิชาการ การวิจัย และการบริหารจัดการการทำงานของสถาบันอุดมศึกษา ประเด็นการส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิตในระดับโรงเรียนเพื่อสร้างพื้นฐานผู้เรียนรู้ที่ดี และเมื่อนิสิตนักศึกษาเข้าสู่ระบบ มหาวิทยาลัย และระบบการวัดและการประเมินผลการทำงานของคณาจารย์ที่มีประสิทธิภาพ การมี ระบบการสนับสนุนการเรียนรู้ ต้องปรับให้สอดคล้องกับสภาพสังคม และความต้องการที่แท้จริง ผู้เรียนให้มากขึ้น เปิดโอกาสการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ การส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตไปสู่การปฏิบัติ พบว่าภาวะผู้นำสำคัญมาก และบทบาทหน้าที่ ขององค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อน ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของ องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนเรื่องนี้จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจาก ทุกภาคส่วนในสังคม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม และข้อคิดเห็น และหรือ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม พบว่า อยากให้เกิดขึ้นจริงในสังคมไทย ให้มีการพัฒนาศาสนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย)สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ผลจากการประเมินยุทธศาสตร์ ด้วยแบบประเมินยุทธศาสตร์ ตอนที่ 1 ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์ใน 5 มิติ ได้แก่ มิติเชิงโครงสร้างและองค์ประกอบ มิติเชิงกระบวนการพัฒนา มิติเชิงการ บริหารจัดการ มิติเชิงประเด็นยุทธศาสตร์ และมิติเชิงการนำไปใช้ พบว่า (1) มิติเชิงโครงสร้างและ องค์ประกอบ ผลการตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเห็นด้วยในระดับ มากที่สุดในทุกประเด็น ยกเว้นประเด็นความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ มีความคิดเห็นเห็นด้วยในระดับ มาก โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ความมีคุณค่าและประโยชน์ (4.86) รองลงมาได้แก่ ความถูกต้องเหมาะสม และความมีประสิทธิภาพ (4.71 เท่ากัน) (2) มิติเชิงกระบวนการพัฒนา ผล การตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเห็นด้วยในระดับมาก ที่สุดในประเด็น ความมีคุณค่าและประโยชน์ และความยั่งยืน (4.71 เท่ากัน) รองลงมาได้แก่ ความสัมพันธ์สอดคล้องกันบริบท (4.57) และ ความถูกต้องเหมาะสม (4.43) (3) มิติเชิงการบริหาร จัดการ ผลการตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเห็นด้วยในระดับมาก ที่สุดในทุกประเด็น ยกเว้นประเด็นความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ มีความคิดเห็นเห็นด้วยในระดับมาก โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ความยั่งยืน (4.71) รองลงมาได้แก่ ความถูกต้องเหมาะสม (4.57) และความมีประสิทธิภาพ (4.43) (4) มิติเชิงประเด็นยุทธศาสตร์ ผลการตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเห็นด้วยในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น ยกเว้นประเด็น ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ มีความคิดเห็นเห็นด้วยในระดับมาก โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ความถูกต้องเหมาะสม (4.86) รองลงมาได้แก่ ความมีคุณค่าและประโยชน์ และความยั่งยืน (4.71 เท่ากัน) และ (5) มิติเชิงการนำไปใช้

ผลการตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเห็นด้วยในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ความมีคุณค่าและประโยชน์ (4.71) รองลงมาได้แก่ ความมีประสิทธิภาพ และความยั่งยืน (4.57 เท่ากัน) โดยผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 100 ให้ความเห็นเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยภาพรวมในระดับดีมาก โดยมีข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไข ได้แก่ การเรียนรู้ตลอดชีวิต คือเป้าหมายสำคัญของการศึกษาไทย การสำรวจความต้องการของสังคมที่เกี่ยวข้องกับทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต Marketing Survey ของผู้เรียนเพื่อใช้ข้อมูลมาพัฒนารายวิชาตามความต้องการของตลาด/ผู้เรียนอย่างแท้จริง อาจเพิ่มเงื่อนไขของการนำยุทธศาสตร์ไปใช้กับมหาวิทยาลัยที่มีทุนต่างกัน หรือจัดกลุ่มยุทธศาสตร์เร่งด่วนที่ต้องดำเนินการก่อน กับยุทธศาสตร์สนับสนุน เพื่อเป็นแนวทางให้มหาวิทยาลัยนำยุทธศาสตร์ต่างๆ เหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง

อภิปรายผล

ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยแบ่งได้เป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษา

จากผลการวิจัยที่พบว่า องค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วย (1) การพัฒนารอบการพัฒนา (2) การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ (3) การพัฒนาการวิจัย (4) การยกระดับกระบวนการจัดการเรียนการสอน (5) การกำหนดกลไกการบริหารจัดการ (6) การพัฒนาระบบสนับสนุนการตัดสินใจ และ (7) การพัฒนาระบบบริการและการสนับสนุนผู้เรียน โดยองค์ประกอบเหล่านี้เป็นภารกิจสำคัญในการจัดให้บริการการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา ตามมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2554 ที่ระบุมาตรฐาน 2 ด้าน ประกอบด้วย มาตรฐานด้านศักยภาพและความพร้อมในการจัดการศึกษา และมาตรฐานด้านการดำเนินการตามภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งมาตรฐานด้านศักยภาพและความพร้อมในการจัดการศึกษา ประกอบด้วยมาตรฐานย่อยด้านต่างๆ 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ (1) ด้านกายภาพ (2) ด้านวิชาการ (3) ด้านการเงิน และ (4) ด้านการบริหารจัดการ สถาบันอุดมศึกษา ส่วนมาตรฐานด้านการดำเนินการตามภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วย มาตรฐานย่อยด้านต่างๆ 4 ด้าน (1) ด้านการผลิตบัณฑิต สถาบันอุดมศึกษาดำเนินการรับนักศึกษาเข้าเรียนที่มีคุณสมบัติและจำนวนตรงตามแผนการรับนักศึกษาและสอดคล้องกับเป้าหมายการผลิตบัณฑิตอย่างมีคุณภาพ สถาบันผลิตบัณฑิต ได้ตามคุณลักษณะจุดเน้นของสถาบัน ตรงตามเป้าหมายที่กำหนด และจัดให้มีข้อสนเทศที่ชัดเจน เผยแพร่ต่อสาธารณะในเรื่องหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน คณาจารย์ ที่ส่งเสริมการจัดกิจกรรม การพัฒนาการเรียนรู้ทั้งในและนอกหลักสูตร และตอบสนองความต้องการ

ของนักศึกษา (2) ด้านการวิจัย สถาบันอุดมศึกษามีการดำเนินพันธกิจด้านการวิจัยอย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และภายใต้จุดเน้นเฉพาะ โดยมีการดำเนินการตามนโยบาย แผน งบประมาณ มีการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนคณาจารย์ นักวิจัย บุคลากรให้มีสมรรถนะในการทำวิจัย ส่งเสริมและสร้างเครือข่ายการทำวิจัยกับหน่วยงานภายนอกสถาบันเพื่อให้ได้ผลงานวิจัย ผลงานประดิษฐ์ และงานริเริ่มสร้างสรรค์ที่มีคุณภาพ มีประโยชน์ สนองยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้ในวงกว้างและก่อให้เกิดประโยชน์แก่สาธารณชน (3) ด้านการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม สถาบันอุดมศึกษามีการให้บริการทางวิชาการที่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทั้งใน วงกว้างและกลุ่มเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งอาจให้บริการโดยใช้ทรัพยากร ร่วมกันทั้งในระดับสถาบันและระดับบุคคลได้ในหลายลักษณะ อาทิ การให้คำปรึกษา การศึกษาวิจัย การค้นคว้าเพื่อแสวงหาคำตอบให้กับสังคม การให้บริการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นต่างๆ การจัดให้มีการศึกษาต่อเนื่องบริการแก่ประชาชนทั่วไป การให้บริการทางวิชาการนี้ สามารถจัดในรูปแบบของการให้บริการแบบให้เปล่าหรือเป็นการให้บริการเชิงพาณิชย์ที่ให้ผลตอบแทนเป็นรายได้หรือเป็นข้อมูล ย้อนกลับมาพัฒนาและปรับปรุงเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และ (4) ด้านการทํานุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม สถาบันอุดมศึกษามีการดำเนินการทํานุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ ทั้งในระดับหน่วยงานและระดับสถาบัน มีระบบและกลไกในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ศิลปะและวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนโดยตรงหรือโดยอ้อม เพื่อให้ผู้เรียนและบุคลากรของสถาบันได้รับการปลูกฝังให้มีความรู้ ตระหนักถึงคุณค่า เกิดความซาบซึ้งและมีสุนทรีย์ต่อศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องจรรโลงความดีงามในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ มีวิถีชีวิตที่ปรารถนาและเรียนรู้วิธีการจัดการวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่ไม่พึงปรารถนาได้ สถาบันมีการควบคุมการดำเนินงานด้านนี้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพตามเป้าหมายของแผนยุทธศาสตร์ การดำเนินงานด้านการทํานุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษา (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ, 2554) ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งที่ต้องพัฒนาให้สอดคล้องเป็นไปตามมาตรฐานข้างต้น

แต่ละองค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษานั้น สอดคล้องกับ Henschke (2000) ที่ได้อธิบายการขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยไปสู่ทิศทางที่เน้นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยได้อธิบายชัดว่า มหาวิทยาลัยประสบปัญหาเกี่ยวกับการทำหน้าที่ การเป็นสถาบันการศึกษาสำหรับผู้คนในสังคมให้สามารถรับบริการการศึกษาและการเรียนรู้จากมหาวิทยาลัยอย่างมีคุณภาพ ครอบคลุม ทั้งถึง และเป็นธรรม อีกทั้งกลุ่มเป้าหมายสำคัญจะเป็นกลุ่มผู้ใหญ่วัยทำงาน และกลุ่มผู้สูงอายุมากขึ้น หรือที่ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Lifelong Adult Learners กลุ่มผู้เรียนผู้ใหญ่กลุ่มนี้จะมีความต้องการในการพัฒนาศักยภาพในการทำงาน และการดำเนินชีวิต รวมถึงความต้องการในการเติมเต็มความสนใจในการเรียนรู้เพื่อการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าในสังคม จึงจำเป็นที่ผู้บริหาร คณาจารย์มหาวิทยาลัย หรือคนทำงานในสถาบันอุดมศึกษาต้องมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในการให้บริการการศึกษา การพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อม

ที่เอื้ออำนวยการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง รวมไปถึงการจัดการเรียนการสอน การจัดโปรแกรม การศึกษาและกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ดังที่ Knowles (1995, 1998) ระบุถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ (Lifelong Adult Learning) ว่าต้องให้ความสำคัญกับการนำตนเอง ตามคุณลักษณะของผู้เรียนผู้ใหญ่ 6 ประการ ได้แก่ 1. การรับรู้โน้ตส์ต่อตนเอง (Learner's self-Concepts) ธรรมชาติของเด็กนั้นต้องการการพึ่งพาอย่างสมบูรณ์จากผู้ใหญ่ โดยเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่มีวุฒิภาวะและความต้องการอย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น มโนทัศน์ต่างๆ ก็จะเปลี่ยนไปจากการพึ่งพาผู้อื่นมาเป็นการเรียนรู้แบบนำตนเองมากขึ้น และมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้นั้น กล่าวคือ ผู้ใหญ่มักมีเงื่อนไขอันลึกซึ้งจากประสบการณ์เดิมของตนเองที่ส่งสมมาจากการเรียนในวัยเด็ก การออกแบบโปรแกรมการเรียนจึงจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงการนำเอาประสบการณ์เดิมของผู้เรียนมาช่วยนำทางให้ผู้เรียนเกิดการคิดเกี่ยวกับบทบาทของตนเองและค้นหาทักษะใหม่ๆ ในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง 2. บทบาทประสบการณ์ของผู้เรียน (The Role of Experience) ผู้ใหญ่แต่ละคนนั้นมาจากภูมิหลังประสบการณ์ที่ส่งสมมาแต่วัยเด็กที่แตกต่างกัน ซึ่งเมื่อเติบโตขึ้นมีวุฒิภาวะขึ้นระยะเวลาที่ผ่านมาในชีวิตยังเป็นการเพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ ซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรที่มีคุณค่าอย่างยิ่งทั้งต่อตนเองและผู้อื่น การเรียนรู้ที่เหมาะสมจึงควรเป็นแนวที่ใช้ประโยชน์และต่อยอดจากประสบการณ์เดิมเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ 3. ความพร้อมในการเรียน (Readiness to Learning) ความพร้อมในการเรียนของผู้ใหญ่นั้นเกิดจากความต้องการเรียนรู้เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการทำงานและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิต ความพร้อมในการเรียนรู้จะเป็นผลจากภารกิจพัฒนาการ (developmental tasks) ถ้าสอดคล้องกับความต้องการ ตรงกับปัญหาและสถานการณ์จริงของผู้เรียน ผู้เรียนย่อมมีความพร้อมในการเรียนรู้สูงเกิดเป็น “ช่วงเวลาที่เหมาะสมที่จะสอน (teachable moment)” ผู้เรียนย่อมเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ การเปลี่ยนแปลง เช่น การแต่งงาน การมีลูก การไม่มีงานทำ การหย่าร้าง การจากไปของเพื่อนสนิทหรือญาติ หรือการย้ายที่อยู่ สามารถกระตุ้นให้เกิด 4. เป้าหมายการเรียนรู้ (Orientation to Learning) เป้าหมายการเรียนรู้ของเด็กจะมองการใช้ประโยชน์ของการเรียนรู้ในระยะยาวต่อวิชาชีพในอนาคต ในขณะที่ผู้ใหญ่จะมองเป้าหมายของการศึกษาว่าเป็นกระบวนการของการพัฒนาการเพิ่มขีดความสามารถเพื่อที่จะเติมเต็มศักยภาพของชีวิต ซึ่งผู้ใหญ่ต้องการจะประยุกต์ใช้ความรู้เข้ากับชีวิตประจำวันให้ได้มากที่สุดและมีประสิทธิภาพที่สุด 5. ความจำเป็นที่ต้องรู้ (The need to know) ผู้ใหญ่มีความจำเป็นที่จะรู้ถึงเหตุผลที่สามารถทำให้ผู้ใหญ่เข้าใจได้ว่าทำไมผู้ใหญ่ควรจะเรียนบางสิ่งบางอย่างโดยเฉพาะเจาะจง ทำไมผู้ใหญ่จำเป็นต้องเรียนรู้สิ่งที่ครูต้องสอนพวกเขา และ 6. แรงกระตุ้น (Motivation) ถึงแม้ว่ารูปแบบการเรียนรู้ผู้ใหญ่จะยอมรับว่า ผู้ใหญ่จะตอบสนองกับแรงกระตุ้นภายนอก เช่น โอกาสในการเลื่อนตำแหน่ง การเปลี่ยนงาน การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี แต่สิ่งกระตุ้นที่มีอำนาจสูงกว่าตัวกระตุ้นภายนอก คือ แรงกระตุ้นภายใน เช่น การยอมรับนับถือตนเอง การได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ความเชื่อมั่นในตัวเองสูงขึ้น จะเห็นได้ว่า ผู้เรียนผู้ใหญ่มีความแตกต่างจากผู้เรียนกลุ่มอื่นๆ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนมาก ประกอบกับเนื้อหาสาระในการเรียนรู้ควรต้องมุ่งให้ผู้เรียน

สามารถนำไปปรับใช้กับการทำงานและการดำเนินชีวิตประจำวันได้ทันที ตามหลักสำคัญของ การศึกษา 6 ประเด็น (Six pillars of learning) ได้แก่ การเรียนรู้เพื่อรู้ (Learning to Know) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติจริง (Learning to Do) การเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to Be) การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน (Learning to Live Together) การเรียนรู้ที่จะเปลี่ยนแปลง (Learning to Change) และการเรียนรู้เพื่อความยั่งยืน (Learning for Sustainable Development) (Delors, 1998, Henschke, 2014) ทั้งนี้ การดำเนินการในแต่ละองค์ประกอบ ได้แก่ การพัฒนากรอบการพัฒนา การสร้าง เครือข่ายและความร่วมมือ การพัฒนาการวิจัย การยกระดับกระบวนการจัดการเรียนการสอน การ กำหนดกลไกการบริหารจัดการ การพัฒนาระบบสนับสนุนการตัดสินใจ และการพัฒนาระบบการ บริการและการสนับสนุนผู้เรียน ต้องเป็นไปเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่ง ประกอบด้วย เนื้อหาสาระในการเรียนรู้ (Contents of Learning) ที่เน้นการพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปแก้ปัญหาและปรับใช้ได้จริงในการทำงานและการดำเนิน ชีวิต รูปแบบการให้บริการการเรียนรู้ที่หลากหลาย (Modalities of Learning) เพื่อให้บริการผู้เรียนที่ มีความแตกต่างกัน อาทิ การจัดการเรียนการสอนแบบทางไกล ออนไลน์ การเรียนการสอนแบบ ผสมผสาน การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เช่น MOOCs การอบรม สัมมนา เป็นต้น สถานที่ให้บริการการเรียนรู้ (Venues of Learning) จำเป็นต้องมีความยืดหยุ่น อาทิ อาคารเรียนในสถาบันอุดมศึกษา สถานประกอบการ ที่ทำงาน ศูนย์การเรียนรู้ ที่บ้านหรือที่พักอาศัย ต่างๆ เป็นต้น ประเด็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตยังเกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้ได้รับประโยชน์หรือกลุ่มเป้าหมาย ในการให้บริการการเรียนรู้ (Beneficiaries of Learning) ได้แก่ กลุ่มผู้เรียนวัยเรียน กลุ่มผู้เรียน ผู้ใหญ่ซึ่งในที่นี้หมายถึง ผู้ที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ สังคม และสติปัญญาตลอดจนมีความรับผิดชอบ ต่อตนเองและสังคม ตามวัยที่เหมาะสมของตน (Knowles, 1975)

นอกจากนี้ผลจากการวิจัยยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นว่า องค์ประกอบด้านการยกระดับ กระบวนการจัดการเรียนการสอน (Teaching and Learning Processes) องค์ประกอบด้านการ พัฒนาระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support Systems) และองค์ประกอบด้านการ พัฒนาการวิจัย (Research) มีความสำคัญมากที่สุดตามลำดับ ในการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2550) ที่อธิบายแนวโน้มสำคัญของสถาบันอุดมศึกษาไทยไว้หลายประการ ได้แก่ สถาบันอุดมศึกษา แสวงหาเอกลักษณ์ด้านคุณภาพและความแตกต่าง ผู้เรียนมีความต้องการการศึกษาที่มีคุณภาพและ สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และผู้เรียนมีโอกาเลือกสถาบันอุดมศึกษาได้มากขึ้น สถาบันอุดมศึกษาจะเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเพื่อเสริมจุดอ่อนจุดแข็งกันและกัน หรือแลกเปลี่ยนองค์ ความรู้ สถาบันอุดมศึกษามุ่งจัดการศึกษาเฉพาะทาง อันเป็นการพัฒนาการจัดการศึกษาที่มี คุณภาพระดับสูง และเป็นการเพิ่มความสามารถแข่งขันให้มหาวิทยาลัย สถาบันอุดมศึกษามุ่งผลิต ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ โดยสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ๆ สถาบันอุดมศึกษาบนเครือข่าย อินเทอร์เน็ต สถาบันอุดมศึกษาที่ใช้หลักสูตรต้นแบบจากต่างประเทศ การขยายตัวด้านการลงทุน

ทางการศึกษาที่แข่งขันมากขึ้น สถาบันอุดมศึกษาต้องพึ่งตัวเองมากขึ้น ต่างหาช่องทางที่จะนำรายได้เข้าสู่มหาวิทยาลัยในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดทำโฆษณา การเปิดหลักสูตรปริญญาโท ปริญญาเอก เป็นต้น นอกจากนี้ บทสรุปขององค์ประกอบสำคัญของระบบการศึกษาประกอบด้วย ปรัชญาการศึกษา หลักสูตรการเรียนสอน วัดผล ประเมินผล และการวิจัย โดยการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในระดับอุดมศึกษานั้น เป็นกระบวนการที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามความมุ่งหมายของมาตรฐานผลการเรียนรู้ทั้ง 5 ด้านของผู้เรียน ได้แก่ คุณธรรมจริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (นริ์ เหมมันต์ และอภิรักษ์ สิริรัตนจิตต์, 2558) โดยมีเงื่อนไขของความสอดคล้องกับความต้องการของสังคม ประเทศและสถาบัน เป็นประเด็นสำคัญที่สถาบันอุดมศึกษาต้องเร่งพัฒนา ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับการแข่งขันของธุรกิจ อุดมศึกษา โดยมุ่งความสำคัญไปที่การส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตภายใต้สังคมแห่งปัญญา (Wisdom-Based Society) สังคมแห่งการเรียนรู้ (Lifelong Learning Society) และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (Supportive Learning Environment) การพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพของประเทศ มีความสามารถ และมีศักยภาพในการแข่งขันระดับสากล “บุคคลแห่งการเรียนรู้ที่ใช้ความรู้เป็นฐานในการดำรงชีวิตและการทำงาน” (Knowledge Citizen/ Knowledge Worker) เป็นพลเมืองที่สามารถแสวงหาความรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ให้สอดคล้องและเป็นไปตามเจตนารมณ์ตามกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565) ที่เน้นการยกระดับคุณภาพอุดมศึกษาไทย เพื่อผลิตและพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพสามารถปรับตัว สำหรับงานที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต พัฒนาศักยภาพอุดมศึกษาในการสร้างความรู้และนวัตกรรม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในโลกาภิวัตน์ สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน ของท้องถิ่นไทย โดยใช้กลไกของธรรมาภิบาล การเงิน การกำกับมาตรฐาน และเครือข่าย อุดมศึกษาบนพื้นฐานของเสรีภาพทางวิชาการ ความหลากหลาย และเอกภาพเชิงระบบ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) ทั้งนี้ เพราะอุดมศึกษาเป็นกลไกในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ นั่นเอง

ตอนที่ 2 การพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาระบบสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ระดับประเทศ ประกอบด้วย 5 ประเด็นยุทธศาสตร์ 5 กลยุทธ์ และ 22 มาตรการ ที่สนับสนุนสถาบันอุดมศึกษา และระดับสถาบัน ประกอบด้วย 7 ประเด็นยุทธศาสตร์ 12 กลยุทธ์ และ 89 มาตรการ ที่ใช้ปรับ การดำเนินการของมหาวิทยาลัยจากสถาบันที่เน้นการจัดการเรียนการสอน (Instructional/ Teaching Paradigm) ไปสู่สถาบันที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของบุคคล

(Lifelong Learning Paradigm) โดยยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับการกิจและการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา และมีทิศทางที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาในระดับประเทศ ซึ่งประกอบด้วย วิสัยทัศน์ กรอบความคิดหลัก วัตถุประสงค์ เป้าหมาย หลักการ และยุทธศาสตร์ประกอบด้วย ประเด็นยุทธศาสตร์ระดับประเทศ และประเด็นยุทธศาสตร์ระดับสถาบัน กลยุทธ์และมาตรการในการดำเนินการ รายละเอียดยุทธศาสตร์ในภาพรวม คือ ยุทธศาสตร์ระดับประเทศให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการทำงานที่เอื้อให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ที่ 1 กำหนดกรอบนโยบายและทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจน ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนากลไกการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการทำงานของสถาบันอุดมศึกษา ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาระบบการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน และการวิจัย ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาระบบการพัฒนาคุณภาพคณาจารย์และบุคลากรอุดมศึกษา จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยมีกรอบการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาที่สำคัญอยู่ 2 กรอบนโยบาย ได้แก่ กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560-2574) และแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) และยังมีกรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2574 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ได้ให้แนวทางการพัฒนาคุณภาพประชากรของประเทศและกระบวนการจัดการศึกษาของสถานการศึกษาต่างๆ รวมไปถึงสถาบันอุดมศึกษาด้วย ซึ่งผลการวิจัยที่ได้นี้มีความแตกต่างในเนื้อหาสาระแต่สอดคล้องกันไปในทิศทางเดียวกับแผนการพัฒนาข้างต้น นั่นคือ เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถพัฒนาไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต กรอบการพัฒนาในระดับประเทศควรอธิบายเรื่องการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ด้วย ดังที่ Henschke (2014) และ Yang et al (2015) อธิบายความสำคัญของการที่นโยบายระดับประเทศสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตเนื่องจากจะช่วยเอื้อให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างคล่องตัวและมีประสิทธิภาพนั่นเอง ประกอบกับนโยบายการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาพูดถึงเรื่องนี้บ้าง อาทิ การปรับโครงสร้างอำนาจหน้าที่ ระบบการจัดสรรทรัพยากร พัฒนาอาจารย์ให้เป็นมืออาชีพ ยกระดับคุณภาพบัณฑิตอย่างก้าวกระโดด การปฏิรูปการบริหารการเงินอุดมศึกษา แนวทางการสร้างคนและองค์ความรู้ให้แก่ภาคการผลิต สังคม ชุมชนท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาอย่างสมดุล โดยเน้นแผนการพัฒนาและการบริหารจัดการที่ยืดหยุ่น ปรับตัวได้ตลอดเวลา รองรับการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2554) การกำหนดชัดเจนจะทำให้สถาบันอุดมศึกษาเห็นแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างชัดเจนและเป็นระบบมากขึ้น

ยุทธศาสตร์ระดับสถาบัน ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนารอบการพัฒนา (Overarching Frameworks) ให้ความสำคัญกับการกำหนดกรอบการพัฒนาที่ชัดเจนตามบริบทเพื่อเอื้อให้สถาบันการศึกษาดำเนินบทบาทเป็นสถาบันเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนา

ความเข้มแข็งของเครือข่ายและความร่วมมือ (Strategic Partnerships and Linkages) มุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายและขยายความร่วมมือที่ก่อให้เกิดการทำงานร่วมกัน ได้แก่ เครือข่ายและความร่วมมือระหว่างประเทศ เครือข่ายและความร่วมมือระหว่างสถาบันและสังคม และเครือข่ายและความร่วมมือภายในสถาบัน ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยกระดับการพัฒนาการวิจัย (Research) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการวิจัยทั้งในเชิงกระบวนการและผลจากการวิจัย เป็นประเด็นร่วมสมัย และการดำเนินงานในทั่วทุกแขนงวิชาที่มีความสำคัญและเป็นที่ยอมรับ ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอน (Teaching and Learning Processes) เน้นการพัฒนากระบวนการสร้างการเรียนรู้วิธีการเรียนการสอน การเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง (Self-direct learning: SDL) ที่ประกอบด้วย บทบาทสถาบัน บทบาทผู้สอน และบทบาทผู้เรียน ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนากลไกการบริหารจัดการ (Administration Policies and Mechanisms) มุ่งเน้นการสร้างระบบและกลไกการให้บริการกับผู้เรียนเป็นความสำคัญ ได้แก่ การรับสมัคร/การตลาด การเข้าเรียน และจำนวนผู้เรียน เป็นต้น ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support Systems) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสนับสนุนส่งเสริมการทำงานและสร้างระบบการตัดสินใจที่เอื้อต่อการทำงานของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ให้มีความคล่องตัว และมีธรรมาภิบาลยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ประกอบด้วย การประเมินประจำปี การเก็บข้อมูลสถิติที่สำคัญต่างๆ ได้แก่ นิสิต นักศึกษา ศิษย์เก่า หลักสูตรที่เปิดสอน การทำสัญญากับหน่วยงานต่างๆ การพัฒนาหลักสูตร การประเมินผล การเรียนรู้ การออกแบบหลักสูตร และวิธีการถือเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน ยุทธศาสตร์ที่ 7 การพัฒนาระบบการบริการและการสนับสนุนผู้เรียน (Student Support Systems and Services) เน้นที่การพัฒนาระบบการให้บริการผู้เรียนตามความต้องการอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ผู้เรียนได้รับการสนับสนุนให้เป็นผู้เรียนอย่างอิสระในหลากหลายแนวทาง จะเห็นได้ว่า ยุทธศาสตร์ระดับสถาบันที่ได้มีความสอดคล้องกับ UNESCO (2001) และ Henschke (2000, 2014) ที่เคยอธิบายว่าการจะขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยไปสู่การเน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตมากขึ้นนั้น ต้องประกอบด้วย 7 ภารกิจสำคัญ ได้แก่ (1) การพัฒนากรอบการพัฒนา (Overarching Frameworks) (2) การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ (Strategic Partnerships and Linkages) (3) การพัฒนาการวิจัย (Research) (4) การยกระดับกระบวนการจัดการเรียนการสอน (Teaching and Learning Processes) (5) การกำหนดกลไก การบริหารจัดการ (Administration Policies and Mechanisms) (6) การพัฒนาระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support Systems) และ (7) การพัฒนาระบบการบริการและการสนับสนุนผู้เรียน (Student Support Systems and Services) หากวิเคราะห์ตามหลักทฤษฎีประเด็นยุทธศาสตร์ที่ได้มีความสอดคล้องกับหลักการจัดโปรแกรมการศึกษา หรือกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนผู้ใหญ่ (Lifelong Adult Learners) รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนผู้ใหญ่หรือการเรียนรู้นอกห้องเรียนจะมีมุมมองการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน โดยการเรียนรู้แบบนี้จะช่วยสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และการริเริ่มการเรียนรู้จากความต้องการ ความสนใจและศักยภาพ

ของตนเอง รวมไปถึงการเปลี่ยนบทบาทของผู้สอนไปสู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ กระบวนการศึกษา การเรียนรู้ และการให้บริการการศึกษาเน้นหลักการเรียนรู้เพื่อรู้ การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติจริง การเรียนรู้เพื่อชีวิต การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน การเรียนรู้ที่จะเปลี่ยนแปลง และการเรียนรู้เพื่อความยั่งยืนเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Knowles, 1970, 1973, 1989, Billington, 1987; Delor, 1998; Lemkuhle, 1995; Maehl, 2000) และกลยุทธ์และมาตรการในการดำเนินการที่ได้นั้นพบว่า ยังมีความสอดคล้องกับภารกิจของมหาวิทยาลัยยุคใหม่ หรือ The New University ที่ประกอบด้วย การมีอิสระในการบริหารจัดการมีความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ ในสังคม โดยเฉพาะกับภาคเอกชน มีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างประเทศ มีความเป็นนานาชาติ มีอิสระทางวิชาการ โดยมีหุ้นส่วนภาคีการเรียนรู้ ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้มากกว่าการศึกษา จัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เน้นการให้บริการที่หลากหลาย มีการนำเทคโนโลยีและทรัพยากรการเรียนรู้มาใช้อย่างเป็นระบบ ให้ความสำคัญการพัฒนาศักยภาพบุคลากร มีกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพและการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ เป็นต้น (Rhodes, 1999) อีกทั้งยังสอดคล้องกับมุมมองการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาของประเทศในสหภาพยุโรป ดังที่ Nuesch (1999) ได้อธิบายการพัฒนาการอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ว่า สถาบันอุดมศึกษาต้องคำนึงถึงการมีนโยบายการพัฒนาที่ชัดเจน โครงสร้างการบริหารจัดการ มีงบประมาณเพียงพอ มีกรอบการวิจัย การจัดการเรียนการสอน และการให้บริการการเรียนรู้ต่างๆ มีการสื่อสารกันทั้งภายในและภายนอกองค์กร มีระบบและเกณฑ์การคัดเลือกผู้เรียนที่เปิดกว้างครอบคลุมกลุ่มผู้เรียนที่หลากหลายมากขึ้น และมีระบบการประเมินผล การกำกับติดตามผลการดำเนินงาน และการตรวจสอบการทำงานที่เน้นคุณภาพมีมาตรฐานสากล เป็นต้น โดยสถาบันอุดมศึกษาควรสอดแทรกหรือพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นในสถาบันให้ได้ เพื่อให้บริการการศึกษาสำหรับประชาชน ทำกลุ่มได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งกลุ่มวัยเรียน วัยทำงาน และวัยผู้ใหญ่และผู้สูงอายุซึ่งเป็นการกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ มีระบบสนับสนุนการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการให้บริการการปรึกษาและแนะแนวอย่างถูกต้อง เน้นการยอมรับประสบการณ์ของผู้คน สร้างวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ในสถาบัน สร้างองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์กับสังคมโดยรวม มีบรรยากาศที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมการเรียนรู้ เป็นมิตรและทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายภาคส่วนต่างๆ ได้อย่างดี ทั้งนี้ สถาบันอุดมศึกษาทำหน้าที่เป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต (European University Association, 2008; Smidt & Sursack, 2001)

ยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตถือเป็นแผนการพัฒนาระบบอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยอย่างเป็นระบบเพื่อนำไปสู่ภาพลักษณ์ใหม่ ที่จัดการศึกษาและจัดฝึกอบรมสนองตอบความต้องการของประชาชนทุกกลุ่ม เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของประชาชน และผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถ ทักษะและสมรรถนะในการประกอบอาชีพ สร้างองค์ความรู้ทฤษฎี และข้อค้นพบใหม่ทางวิชาการ จัดการ

ความรู้อย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านผู้รู้ สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรการเรียนรู้ต่างๆ เน้นการพัฒนาบนฐานการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีส่วนร่วม อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนและการพัฒนาประเทศชาติที่มั่นคงและยั่งยืน ประกอบด้วยประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และมาตรการในการบรรลุยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต แนวทางกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกรอบคิดและการปฏิบัติ การบริหารงานและการจัดการอย่างเป็นระบบ ทำให้การดำเนินการเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ เพื่อมุ่งประโยชน์ตามเป้าประสงค์ จะเห็นได้ว่า การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) ไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้องอาศัยยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับภาระงานของมหาวิทยาลัยโดยตรง เป็นยุทธศาสตร์เพื่อการปฏิบัติ (The Strategy-as Practice Approach) คือ เน้นการกำหนดยุทธศาสตร์ที่สามารถปฏิบัติได้ภายในองค์กร มากกว่าการกำหนดในสิ่งที่องค์กรมี และคำนึงถึงกระบวนการที่ทำให้เกิดการปฏิบัติที่เป็นทางการ (Jarzabkowski & Spee, 2009)

การขับเคลื่อนการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) ไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีขั้นตอนที่สำคัญ 3 ระยะ ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นกระบวนการสากลของการพัฒนา (Global Process) (Smidt and Surcock, 2011) ประกอบด้วย *ขั้นตอนที่หนึ่ง ระยะการปรับตัว (Adaptation Stage)* ระยะนี้เป็นการกำหนดกรอบการเปลี่ยนแปลงบางอย่างที่มุ่งเน้นกิจกรรมการเรียนรู้และการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาต่อเนื่อง อีกทั้งการสื่อสารการเปลี่ยนแปลงนี้ภายในองค์กร นั่นคือ ทุกฝ่ายต่างตระหนักและพร้อมปรับการทำงานที่เป็ดรับความจริง รับฟังความคิดเห็น ความต้องการจำเป็นของกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ไม่เพียงแต่ผู้เรียนที่เป็นเยาวชนเท่านั้น มีกลุ่มผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ แรงงาน บุคลากรในองค์กรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม และผู้สูงอายุที่ต้องให้ความสำคัญมากขึ้นด้วย ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้อาจแยกเป็นพันธกิจเฉพาะที่ไม่ใช่พันธกิจเดิมของการทำงานในการพัฒนามหาวิทยาลัย ในระยะนี้มหาวิทยาลัยเพียงเปิดกว้างทางความคิด และยังไม่ต้องทำให้ทุกคนทุกฝ่ายเข้าใจความหมายและความสำคัญของการเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต *ขั้นตอนที่สอง ระยะการพัฒนางานองค์กร (Organizational Stage)* ในขั้นนี้มหาวิทยาลัยต้องพัฒนาแผนการพัฒนาเฉพาะที่มุ่งไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ชัดเจนตั้งแต่นโยบายและแผนการปฏิบัติงาน มีหลักสูตร และกิจกรรมเฉพาะที่เน้นการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนแห่งการเรียนรู้และบรรยากาศการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยกิจกรรมวิชาการการพัฒนาผู้เรียนต้องมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ไปสู่สาธารณชนด้วย ซึ่งจะเป็นเป้าหมายที่สำคัญในการดึงดูดผู้เรียนในสังคมวงกว้าง *ขั้นตอนที่สาม ระยะการเป็นวัฒนธรรมองค์กร (Cultural Stage)* ในระยะนี้ทั้งมหาวิทยาลัยต้องเข้าใจและสามารถปฏิบัติได้จริง นั่นคือ ความเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ถูกฝังรากลึกในทุกคนทุกฝ่ายขององค์กร กิจกรรมการเรียนรู้ทุกอย่างเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีวัฒนธรรมของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เนื้อหาสาระครอบคลุมทั้งเรื่องวิชาการ เรื่องชีวิต และเรื่องการทำงานในทุกมิติ (Lifelong and Life-wide learning) รวมทั้งการเรียนรู้เกิดขึ้น

ได้ทุกที่ทุกเวลา มีการทำงานอย่างมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน มหาวิทยาลัยเป็นสถานที่เปิดรับทุกคน การบริหารงานเน้นการทำงานแบบระบบเปิด (Open System) คือ ระบบที่ต้องอาศัยการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคล องค์กรหรือหน่วยงานอื่นๆ ในลักษณะเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน และผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นมีความสมดุล รวมทั้งสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปก็มีผลหรืออิทธิพลต่อการทำงานต่อการทำงานขององค์กรเช่นกัน งานหลักสูตรการเรียนการสอน และงานวิจัยและพัฒนาต้องเน้นที่การพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการปฏิบัติที่เกิดผลการเปลี่ยนแปลงต่อการพัฒนาองค์กร ชุมชน และสังคมโดยรวมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบอุดมศึกษาจะประสบความสำเร็จต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกคนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยมีปัจจัยแห่งความสำเร็จได้แก่ ยุทธศาสตร์ต้องได้รับการสื่อสารอย่างจริงจังและชัดเจนภายในสถาบันอุดมศึกษาและเครือข่ายผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด ผู้นำหรือผู้บริหารองค์กรที่เห็นความสำคัญและกล้าดำเนินการในทิศทางดังกล่าวนี้ ผู้บริหารและผู้บริหารการ รวมถึงคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ต้องเข้าใจและพร้อมที่จะปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมร่วมกัน ระดมสรรพกำลังจากผู้เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันพัฒนา ทำงานร่วมกับภาคเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมอย่างต่อเนื่อง (de Viron & Davies, 2015) และต้องคำนึงถึงบริบทขององค์กรทั้งในเชิงลักษณะหรือประเภทการให้บริการของสถาบันอุดมศึกษา กรอบคิด และการทำงาน เป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกันในการพัฒนาอย่างเป็นระบบ

จะเห็นได้ว่า กระบวนการพัฒนาต้องเกิดจากความรู้และความเข้าใจที่แท้จริง และข้อตกลงร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติการ และกลุ่มเป้าหมาย การส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีสิทธิและหน้าที่ร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสถาบันอุดมศึกษาในลักษณะความร่วมมือแบบหุ้นส่วน การมีส่วนร่วม และการมีความสามารถในการดำเนินการ การนำเอาการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นฐานในการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) ไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต นั่นเองจึงเป็นแนวทางการพัฒนาคนหรือทรัพยากรมนุษย์ ชุมชน สังคม และประเทศชาติแบบองค์รวมที่เหมาะสมกับการพัฒนาในยุคปัจจุบัน สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อสร้างพัฒนาบุคคลการเรียนรู้ที่มีคุณภาพในฐานะแรงงานหรือฐานการผลิต และในฐานะมนุษย์ (Aspin & Chapman, 2000) ชุมชน และสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เข้มแข็งสู่การพัฒนาประเทศชาติที่มั่นคง ยั่งยืน และมีความสุข

ตอนที่ 3 การนำเสนอยุทธศาสตร์และการปฏิบัติเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ผลจากการนำเสนอพบความคิดเห็นที่หลากหลายเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย ประเด็นการนำนโยบายการพัฒนาที่มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ชัดเจน ประเด็นการพัฒนานิสิต

และนักศึกษาให้มีคุณลักษณะและทักษะจำเป็นสำหรับการทำงานและการดำเนินชีวิตเพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับใช้ได้ทันที ประเด็นระบบการเรียนการสอนที่มีความยืดหยุ่น คล่องตัว รวมทั้งการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง ประเด็นการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ประเด็นการพัฒนางานวิจัยที่ช่วยสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และการให้บริการทางการศึกษา การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในเชิงวิชาการ การวิจัย และการบริหารจัดการการทำงานของสถาบันอุดมศึกษา ประเด็นการมีระบบการวัดและการประเมินผลการทำงานของคณาจารย์ที่มีประสิทธิภาพ ประเด็นการมีระบบการสนับสนุนการเรียนรู้ เช่น การให้บริการห้องสมุด ทรัพยากรการเรียนรู้ที่หลากหลายและเพียงพอ สอดคล้องตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันไป เช่น กลุ่มคนทำงาน และผู้สูงอายุ เป็นต้น รวมถึงระบบการตลาด และระบบฐานข้อมูลที่มีคุณภาพเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารจัดการของสถาบันการศึกษา และประเด็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในระดับโรงเรียนเพื่อสร้างพื้นฐานผู้เรียนรู้ที่ดี และเมื่อนิสิตนักศึกษาเข้าสู่ระบบมหาวิทยาลัยย่อมจะสามารถเชื่อมต่อการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชน องค์กร และสังคม โดยยุทธศาสตร์จะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยทุกภาคส่วนในสังคมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต และให้มีการกำกับติดตามการทำงาน และประเมินผลการทำงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ จะเห็นได้ว่า หลายประเด็นสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาทั้งในส่วนแนวทางของประเทศไทย อาทิ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม Thailand 4.0/ University 4.0 แผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี (พ.ศ. 2560-2574) นโยบายรัฐบาล และกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ นโยบายเพื่อส่งเสริมสนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาให้ช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ มหาวิทยาลัยโลก โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560-2574) นโยบายและแผนยุทธศาสตร์ของแต่ละมหาวิทยาลัย เป็นต้น และแนวทางสากลในการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตของต่างประเทศ อาทิ 2008 the European Universities' Charter on Lifelong Learning (European University Association, 2008) Making Lifelong Learning a reality" by European cooperation in education and training (ET 2020) Lifelong Learning University (LLLU) (Smidt & Sursock, 2001; European University Association, 2008; Davies, 2007, 2009; OEDC, 2013; UNESCO, 2015) เป็นต้น นโยบายเพื่อส่งเสริมสนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาให้ช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ (สำนักนโยบายและแผนอุดมศึกษา, 2551; นวรัตน์ รามสูต และบัลลังก์ โรหิตเสถียร, 2558) อาทิ สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งควรกำหนดจุดเน้นในการผลิตบัณฑิตและงานวิจัย เพื่อสร้างความเป็นเลิศและความเชี่ยวชาญ โดยเปิดหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนในสาขาที่เป็นความถนัดของแต่ละสถาบัน การผลิตกำลังคนที่ตอบสนองความ

ต้องการตามอุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศและเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ การจัดหลักสูตรสหกิจศึกษา (Work Integrated Learning: WIL) ของสถาบันอุดมศึกษา การจัดการศึกษาหลักสูตรต่อเนื่องระดับปริญญาตรีเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสายอาชีวศึกษาได้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาและได้รับปริญญาแล้ว ยังเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเลือกเรียนสายอาชีวะและมีเส้นทางสู่อาชีพด้วย การให้เครือข่ายอุดมศึกษาร่วมเป็นพี่เลี้ยงให้โรงเรียน และชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็นระบบมากขึ้น การประเมินความสามารถการใช้ภาษาต่างประเทศสำหรับบัณฑิตทุกสาขา การส่งเสริมสนับสนุนงานวิจัยและนวัตกรรมที่ตอบโจทย์ความต้องการของประเทศ นอกจากนี้ประเด็นจากการนำเสนอ ยังพบข้อมูลที่สอดคล้องกับข้อมูลนโยบายที่จำเป็นต่อกระบวนการพัฒนามหาวิทยาลัย ได้แก่ การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดตั้งโครงการพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้มีโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มศักยภาพ และมีระบบการส่งเสริมที่ครบวงจร โดยเริ่มจากการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน การสร้างระบบการคัดเลือกนิสิตนักศึกษาให้ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การส่งเสริมระบบการคัดเลือกและระบบจูงใจเพื่อให้ได้บุคลากรของมหาวิทยาลัยที่มีคุณธรรมและมีคุณภาพสูง การจัดกลุ่มมหาวิทยาลัยตามคุณลักษณะหรือลักษณะการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่มีวัตถุประสงค์ การสร้างแนวความคิดในการพัฒนาระบบการเรียนการสอนเป็นแนวความคิดในเชิงแก้ปัญหา การพัฒนานวัตกรรมศึกษาที่เน้นการเรียนรู้กับการแก้ปัญหาตามสภาพจริง การเรียนรู้ข้ามศาสตร์ และการพัฒนาโครงการเชิงนวัตกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม การบริหารจัดการงานวิจัยที่มีคุณภาพ การมีระบบการให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับชีวิต และการทำงาน มีมาตรการในการให้การยอมรับประสบการณ์ชีวิต การส่งเสริมระบบการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยให้เป็นระบบที่มีการปกครองตนเองหรือมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ โดยปรับเปลี่ยนระบบการบริหารมหาวิทยาลัยเป็นระบบการจัดการในเชิงกลยุทธ์ให้มากขึ้น การส่งเสริมการมีระบบประกันคุณภาพที่มีเอกลักษณ์ของมหาวิทยาลัยและมีความเป็น มาตรฐานสากล เช่น ความเป็นไทยในความเป็นมหาวิทยาลัยระดับโลกเพื่อผดุงไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น ความมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม การบูรณาการระหว่างศาสตร์เพื่อประสมหรือผสมผสานให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถสร้างความแตกต่างในเชิงคุณค่าและคุณภาพ การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนเพื่อพัฒนากำลังคนในสาขาวิชาที่ต้องการส่งเสริม เครือข่ายความร่วมมือระดับภูมิภาค สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์ระดับมหาวิทยาลัยเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกและให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง การส่งเสริมและสนับสนุนการเป็นภาคีทางยุทธศาสตร์กับมหาวิทยาลัยต่างประเทศไปสู่ความร่วมมือเชิงพันธมิตรเพื่อยกระดับคุณภาพของสถาบันการศึกษาของประเทศ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558; European University Association, 2008; Smidt & Sursock, 2001)

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยจะเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ต้องประกอบด้วย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างทุกคน ไม่เพียงแต่ครูผู้สอนกับผู้เรียน แต่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เห็นและเข้าใจสังคมด้วย (Learning is shared) การเรียนการสอน หรือการให้บริการการศึกษาต้องเน้น

ที่คุณค่า ประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน และการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลาผ่านกิจกรรมการศึกษา รูปแบบต่างๆ ที่หลากหลายทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ (Learning is valued wherever and whenever it takes place) มีระบบการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และมีรูปแบบการวัดและการประเมินผลที่หลากหลายเพื่อสามารถวัดความรู้ ทักษะและความชำนาญ รวมไปถึงถึงทัศนคติที่ดี (Assessment is varied) เนื้อหาหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ รวมไปถึงเป้าหมายในการจัดการศึกษาต้องเน้นที่การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการเรียนรู้ทุกมิติชีวิตเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะต่างๆ ไปใช้ได้ทันทีกับการทำงานและกับการดำเนินชีวิตประจำวัน (Learning is lifelong and lifewide) ที่สำคัญคือ การทำให้การเรียนรู้เป็นเรื่องสนุกสนาน และเกี่ยวโยงกับชีวิตให้มากที่สุด (Learning is enjoyable and a rewarding experience) (Davies, 2009) จะเห็นได้ว่า การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือการพัฒนาจากการให้ความรู้ไปสู่การส่งเสริมการเรียนรู้ ตามหลักคิดนี้ การให้บริการของสถาบันอุดมศึกษาจะเปิดกว้าง และการปฏิบัติจะมีความคล่องตัวและยืดหยุ่นมากขึ้นเนื่องจากต้องตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย และสภาพการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สถาบันอุดมศึกษาจึงเป็นเสมือนองค์กรแห่งการเรียนรู้ (European University Association, 2011) นั่นเอง

ผลการประเมินยุทธศาสตร์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 100 ให้ความเห็นเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยภาพรวมในระดับดีมาก ใน 5 มิติการพัฒนายุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ ได้แก่ มิติโครงสร้างและองค์ประกอบ มิติเชิงกระบวนการพัฒนา มิติเชิงการบริหารจัดการ มิติเชิงประเด็นยุทธศาสตร์ และมิติเชิงการนำไปใช้ ซึ่งในแต่ละมิติมีประเด็นย่อยที่สำคัญ ได้แก่ ความถูกต้องเหมาะสม ความมีประสิทธิภาพ ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ความสัมพันธ์สอดคล้องกันบริบท ความมีคุณค่าและประโยชน์ ความยั่งยืน และภาพรวมของโครงสร้างและองค์ประกอบ ความคิดเห็นระบุเรื่องการทำไปปฏิบัติให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นสูงสุด ดังนั้น การนำนโยบายหรือแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาต่างๆ ไปปฏิบัติเป็นกระบวนการที่สำคัญมาก เนื่องจากการแสวงหาวิธีการ และแนวทางเพื่อปรับปรุงนโยบาย แผนงาน และการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในเชิงการบริหารและการนำเสนอโยบายควรให้ความสำคัญกับการแสวงหาคำอธิบาย หรือการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจ และให้ทุกคนทุกฝ่ายเห็นความสำคัญและพร้อมทุ่มเทกำลังกายและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรม (วรเดช จันทรศร, 2540; Younis & Davidson, 1990) นอกจากนี้กระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติ (implementation processes) ต้องอาศัยคนทรัพยากรการเรียนรู้ เวลา และการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเพื่อที่จะทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติบังเกิดความสำเร็จ (Smidt & Sursock, 2011)

โดยสรุป การบรรลุเป้าหมายสู่ความเป็นเลิศนี้มีความท้าทายอย่างสูง จึงจำเป็นต้องมีทั้งมหาวิทยาลัยต้อง กำหนดทิศทางการขับเคลื่อนที่กระชับ ชัดเจน สื่อสารให้ทุกคนทุกฝ่ายทั้งหมดได้ ร่วมกันผลักดันให้มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สามารถสร้างบัณฑิตที่มีความสามารถ ด้านวิชาการ มีทักษะที่ทันสมัย มีจิตสาธารณะ และมีความเป็นผู้นำ สามารถบุกเบิก บูรณาการองค์ความรู้ สร้างสรรค์นวัตกรรมด้านการเรียนการสอนและการวิจัย สามารถสร้างผลงานวิชาการและ วิจัยในระดับนานาชาติ ตลอดจนสามารถนำความรู้ไปขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศและสังคมไทยได้ อย่างมั่นคงและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้เกิดการนำผลการวิจัยไปสู่การปฏิบัติ ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอข้อเสนอแนะเพื่อการ พัฒนาและข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนามีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางสำหรับการพัฒนาสถาบัน การเรียนรู้ตลอดชีวิต และแนวทางการนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ใช้จริงในทางปฏิบัติ เพื่อให้เกิด คุณค่าและประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมอย่างแท้จริง ผู้วิจัยนำเสนอข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาแบ่ง 3 ประเภท ได้แก่ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 2) ข้อเสนอแนะเชิงการปฏิบัติ สำหรับ สถาบันอุดมศึกษา องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสำหรับชุมชนท้องถิ่นและประชาชนทั่วไป และ 3) ข้อเสนอแนะเชิงการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์โดยรวม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1.1 หน่วยงานที่สนับสนุนและกำกับการทำงานของสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ควรทบทวนกรอบแนวทางการพัฒนา สถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551–2565) และ แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) โดยระบุประเด็นภารกิจของ มหาวิทยาลัยที่เน้นการส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนทุกคนทุกกลุ่ม ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์ ระดับประเทศควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการทำงานที่เอื้อให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถ พัฒนาดตนเองไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งจะช่วยสนับสนุนและส่งเสริมการปรับ กระบวนทัศน์การทำงานของสถาบันอุดมศึกษาซึ่งเป็นระบบหน่วยงานให้สามารถปฏิบัติภารกิจได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

1.1.2 รัฐบาลร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับนโยบาย อาทิ สำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม จัดตั้งคณะกรรมการและคณะทำงานเพื่อการพัฒนา สถาบันอุดมศึกษาสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตในระดับชาติ โดยการวิเคราะห์เป้าหมาย

การพัฒนาในระดับประเทศ รวมไปถึงแผนหรือนโยบายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง ศักยภาพของอุดมศึกษาไทย ปัจจัยทั้งภายนอกและภายในที่ส่งผลกระทบต่อระบบอุดมศึกษาตามผลการวิจัยที่ได้ (1) การพัฒนารอบการพัฒนา (2) การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ (3) การพัฒนาการวิจัย (4) การยกระดับกระบวนการจัดการเรียนการสอน (5) การกำหนดกลไกการบริหารจัดการ (6) การพัฒนาระบบสนับสนุนการตัดสินใจ และ (7) การพัฒนาระบบการบริการและการสนับสนุนผู้เรียน เพื่อช่วยให้การดำเนินการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับนโยบายการพัฒนาประเทศ

1.1.3 รัฐบาลร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาร่วมกันกำหนดกลไกการทำงานโดยการกำหนดบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานกำกับดูแลการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา อาทิ คณะกรรมการการอุดมศึกษาให้ดำเนินการเชิงรุกมากขึ้น หรือควรจัดตั้งหน่วยงานกลางระดับชาติ (National Center for a Lifelong Learning University Development) หรือศูนย์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ และมีแผนการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา มีการกำหนดตัวชี้วัดและผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

1.1.4 หน่วยงานที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา อาทิ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาหรือความรู้เพื่อการพัฒนา อาทิ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ สถาบันจัดการความรู้ (สคส.) เป็นต้น ร่วมจัดประชุมสัมมนาระดับประเทศเพื่อนำเสนอข้อมูล และระดมความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางในการประสานนโยบายและแผนงานเพื่อการพัฒนาบทบาทของอุดมศึกษาในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเป็นระบบ และเพื่อให้ยุทธศาสตร์ที่ได้มีการนำไปปฏิบัติและบังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมโดยการเชื่อมโยงสถาบันอุดมศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ จนเกิดแนวคิดการพัฒนาาร่วมกันที่ชัดเจนเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตเสนอต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.2 ข้อเสนอแนะเชิงการปฏิบัติ

สำหรับสถาบันอุดมศึกษา และองค์กร/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.2.1 สถาบันอุดมศึกษาร่วมกับองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรวิเคราะห์บริบทของตนเองเพื่อความเป็นไปได้ในการนำผลการวิจัยทั้งในเชิงองค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตมาพัฒนาให้

เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม โดยคำนึงถึงระบบโครงสร้างการทำงานและการบริหารจัดการภายในสถาบันอุดมศึกษา เช่น กฎระเบียบ แผนงาน ระบบการจัดสรรงบประมาณ ระบบการบริหารงานบุคคล ระบบธรรมาภิบาล ประสิทธิภาพของระบบ และความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นต้น

1.2.2 สถาบันอุดมศึกษาควรจัดตั้ง “คณะกรรมการการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่อการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต” ที่ประกอบด้วยผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติครอบคลุมคนทุกกลุ่มในสถาบันอุดมศึกษา ทำหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์การทำงาน การประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภายในและภายนอก ประสานกับหน่วยงานระดับชาติ อาทิ คณะกรรมการการอุดมศึกษาเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ดี เน้นการทำงานเชิงรุก การทำงานร่วมกันอย่างมีส่วนร่วมและสร้างสรรค์ ทั้งด้านนโยบาย แผน และมาตรฐานต่างๆ รวมทั้งกำกับ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของสถาบัน มีการสรุปผลและนำเสนอต่อประชาคมอย่างต่อเนื่อง

1.2.3 สถาบันอุดมศึกษาร่วมกับเครือข่ายองค์กรสื่อสารมวลชนสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ขึ้นในสถาบันเพื่อให้เกิดเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนทำงานทุกระดับ มีการประสมพันธ์ข้อมูล เปิดพื้นที่การพูดคุยปรึกษา รับฟังความคิดเห็น จัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตในมิติต่างๆ อาทิ การทำงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน และให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีการยกย่องเชิดชูบุคคลตัวอย่างด้านการเรียนรู้ หรือหน่วยงานที่มีผลงานดีเด่นในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นที่ประจักษ์ เพื่อสร้างขวัญกำลังใจและกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

1.2.4 สถาบันอุดมศึกษาควรมีกระบวนการติดตามและประเมินผลการนำยุทธศาสตร์ที่ได้ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ โดยจัดตั้งสำนักงาน/ศูนย์การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตขึ้นในสถาบัน (Excellent Center for Lifelong Learning Development) ที่มีคณะทำงานที่ชัดเจนเพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือ ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงาน การกำกับดูแล การติดตามและประเมินผลการดำเนินการของแต่ละสถาบัน สำนัก คณะ ภาควิชา หรือฝ่ายงานต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพตามตัวชี้วัดความสำเร็จในการขับเคลื่อนการทำงาน

1.2.5 สถาบันอุดมศึกษาที่สนใจ ร่วมกับกระทรวงที่เกี่ยวข้องและภาคส่วนต่างๆ ในสังคมผลักดันการพัฒนาในลักษณะโครงการนำร่องการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ควบคู่กับการดำเนินการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยให้มีการถ่ายทอดบทเรียนจากการปฏิบัติและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลการดำเนินงาน เพื่อให้เป็นต้นแบบการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้อันจะเป็นกลไกการพัฒนาที่เป็นพลังต่อการพัฒนาสังคมและประเทศ

สำหรับชุมชนท้องถิ่นและประชาชนทั่วไป

1.2.6 ผลจากงานวิจัยได้องค์ความรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ข้อมูลในเชิงความรู้และการปฏิบัติจะเป็นประโยชน์กับชุมชนและประชาชน ดังนั้น ชุมชนท้องถิ่นควรเผยแพร่ข้อมูล และสร้างความเข้าใจใหม่ในหมู่มหาชนและประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่จะเป็นเรื่องของบุคคลมากขึ้น และบทบาทของมหาวิทยาลัยที่พร้อมให้โอกาสการเรียนรู้ การหาความรู้เพิ่มเติมต่อเนื่องตลอดชีวิต และการเข้าถึงอุดมศึกษาแก่ประชาชน และให้บริการการศึกษาที่มีคุณภาพ อย่างครอบคลุม ทั้งถึงและเป็นธรรม

1.2.7 ชุมชนและประชาชน ร่วมกับองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ อาทิ หน่วยงานปกครอง สถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพศึกษา ผลการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยปรับประยุกต์ใช้องค์ความรู้จากงานวิจัยไปพัฒนาการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน การสร้างความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ของชุมชน และการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้อันเป็นประโยชน์แก่ประชาชนโดยรวม

1.2.8 ชุมชนท้องถิ่น ครอบครัวยุคใหม่ และเครือข่ายภาคประชาสังคมควรร่วมมือทำงานกับสถาบันอุดมศึกษา หรือมหาวิทยาลัยให้มากขึ้น ผ่านกิจกรรมความร่วมมือต่างๆ อาทิ งานวิจัยและพัฒนา การบริการวิชาการ การพัฒนาพื้นที่ การพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ เป็นต้น เพื่อเกิดเป็นเครือข่ายการทำงานที่จะได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย ซึ่งผลจากการทำงานร่วมกันสามารถใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาชุมชน อีกทั้งเป็นการปลูกฝังค่านิยมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นในกลุ่มคนทำงาน และผู้เกี่ยวข้องด้วย

1.3 ข้อเสนอแนะเชิงการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์

1.3.1 สถาบันอุดมศึกษาควรนำยุทธศาสตร์ระดับสถาบันไปขับเคลื่อนภารกิจต่างๆ ของสถาบันอุดมศึกษา ในการปฏิบัติสามารถเลือกบางประเด็นไปใช้หรือนำยุทธศาสตร์ที่ได้ทั้งหมดไปพัฒนาให้เกิดผลเป็นรูปธรรม โดยมีขั้นตอนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่สำคัญ 3 ระยะ ได้แก่ ขั้นตอนหนึ่ง ระยะการปรับตัว เน้นเลือกไปปรับกับการเรียนการสอนในบางรายวิชาในหลักสูตรต่างๆ หรือกระบวนการทำงานของหน่วยงาน สถาบัน และคณะหรือสำนักวิชา เป็นต้น ขั้นตอนที่สอง ระยะการพัฒนางานองค์กร ในขั้นตอนนี้เป็นการปรับนโยบายที่ต้องสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเพื่อให้เกิดการเข้าใจและพร้อมใจปฏิบัติให้ไปเป็นตามนโยบายที่กำหนดไว้ และขั้นตอนที่สาม ระยะการเป็นวัฒนธรรมองค์กร ในขั้นตอนนี้ต้องอาศัยเวลาเนื่องจากต้องเกิดจากความต้องการที่แท้จริงของสมาชิกทุกคนทุกฝ่าย ในสถาบันอุดมศึกษา ทั้งนโยบาย ระบบโครงสร้าง กระบวนการทำงาน กิจกรรมต่างๆ รวมถึงสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและ/หรือผู้รับบริการ

1.3.2 การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้องขับเคลื่อนทั้งระบบ นั่นคือ การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในเชิงนโยบายและ

การปฏิบัติหรือโครงสร้างการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาขึ้นจริง เป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่อง ด้วยกำลังคน กระบวนการทำงานที่เป็นระบบ การถ่ายทอดตัวชี้วัด ยุทธศาสตร์สู่หน่วยงาน และระดับบุคคล มีบรรยากาศการเรียนรู้ และระบบการกำกับติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

1.3.3 การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้องอยู่บนพื้นฐานความรู้ และการเข้าถึงความจริง โดยการให้ความสำคัญกับองค์ความรู้ที่เป็นเนื้อหาของยุทธศาสตร์ ได้แก่ วิสัยทัศน์ กรอบความคิดหลัก วัตถุประสงค์ เป้าหมาย หลักการ ประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และมาตรการทางยุทธศาสตร์ โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการขับเคลื่อน มีการประมวลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์เพื่อประโยชน์ในการสื่อสารและการนำไปปฏิบัติ และมีการปรับปรุง /พัฒนากลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ และการขับเคลื่อนต้องมุ่งเน้นให้เกิดความรับผิดชอบทางสังคมของบุคลากรทุกระดับ (Individual Social Responsibility) ซึ่งจะนำไปสู่ความรับผิดชอบทางสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility) และความรับผิดชอบทางสังคมในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (Strategy Social Responsibility)

โดยสรุป ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาดังกล่าวข้างต้น มีวัตถุประสงค์เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) ไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ได้จากงานวิจัย จะเห็นได้ว่า ต้องอาศัยทั้งการขับเคลื่อนเชิงนโยบายและเชิงการปฏิบัติจากสถาบันอุดมศึกษาและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องต่างๆ ในสังคม ทั้งนี้เพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต และความจำเป็นที่สถาบันอุดมศึกษาต้องปรับบทบาทไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นการวางรากฐานการพัฒนาคน ชุมชน สังคม และประเทศที่มั่นคงและยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาวิจัยนี้ได้ยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สำคัญ จึงควรมีการศึกษาวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับประเด็นการนำไปปฏิบัติจริงในสถาบันอุดมศึกษา กระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนายุทธศาสตร์ฯ ทั้งระบบตั้งแต่เริ่มต้นการวางแผน กระบวนการปฏิบัติงาน และการประเมินผลการดำเนินงานของบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กรโดยรวมเพื่อให้สามารถถอดองค์ความรู้ ประสบการณ์ในการดำเนินการ อาทิ ประสิทธิภาพ การปฏิบัติงาน ปัญหาและอุปสรรค ปัจจัยแห่งความสำเร็จ และผลลัพธ์การดำเนินการ โดยเน้นการศึกษาเป็นระยะเวลานานอย่างต่อเนื่องของแต่ละสถาบันอุดมศึกษา จนเห็นการเปลี่ยนแปลงจากการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบการดำเนินการการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาแห่งการเรียนรู้ หรือภาษาอังกฤษเรียกว่า Lifelong Learning University (LLLU) ของประเทศไทยและ

ประเทศต่างๆ ในโลกและ/หรือประเทศในภูมิภาคเอเชีย โดยการศึกษากรณีศึกษาที่ดี การวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลนโยบายระดับประเทศและนโยบายระดับสถาบัน ที่มาหรือความคิดริเริ่ม แนวทางการปฏิบัติที่ดี บทบาทเครือข่ายองค์กรที่เกี่ยวข้อง ข้อดีและข้อเสียของการดำเนินการ เป็นต้น โดยอาศัยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติการ การสนทนากลุ่ม การสังเกตและการศึกษาพื้นที่จริง เป็นต้น

2.3 วิธีการศึกษาอนาคตหรือการมองอนาคตในรูปแบบต่างๆ ยังมีผู้สนใจดำเนินการวิจัยน้อยมากในสังคมไทย เนื่องจากปัจจัยหลายอย่าง อาทิ การขาดองค์ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับเทคนิคกระบวนการศึกษาอนาคต จึงควรมีการวิจัยศึกษาอนาคตภาพประเด็นการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา การประยุกต์วิธีการมองอนาคตไปใช้ในการประชุมวางแผนการทำงาน การให้บริการ และการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งการศึกษอนาคตหรือการมองอนาคตนี้เองสามารถปรับใช้ในมิติต่างๆ ได้ตามความเหมาะสม และบริบทที่แตกต่างกัน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

การศึกษานอกโรงเรียน, กรม. (2549). การศึกษาตามอัธยาศัย ตามแนวความคิดและ

ประสบการณ์. กรุงเทพฯ: กรมการศึกษานอกโรงเรียน.

กนิษฐา นาวารัตน์ (2545) การพัฒนารูปแบบและกลยุทธ์การส่งเสริมความเป็นศูนย์กลาง
การศึกษานานาชาติของประเทศไทยในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.

วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและ
ความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน.(2542). แนวทางการปฏิรูปการศึกษา

ระดับอุดมศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ:
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.

2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: พรินทวาทกราฟฟิค.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2545). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559.

กรุงเทพฯ: พรินทวาทกราฟฟิค.

คณะกรรมการการอุดมศึกษา, สำนักงาน. (2551). กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2

(พ.ศ.2551-2565). พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

คณะกรรมการการอุดมศึกษา, สำนักงาน. (2555). แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่

11 (พ.ศ.2555-2559). สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2560, จาก

https://planning.tu.ac.th/images/Download/03Strategy/dataStrat4/2_04.pdf

คณะกรรมการการอุดมศึกษา, สำนักงาน. (2556). แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่

11 (พ.ศ. 2555- 2559). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

คณะกรรมการการอุดมศึกษา, สำนักงาน. (2557). สถิติอุดมศึกษา ปี 2557. กรุงเทพฯ:

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2540). แผนพัฒนา

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540– 2544). กรุงเทพฯ: สำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2545). แผนพัฒนา

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549). กรุงเทพฯ: สำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2550). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550–2554)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2554). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555–2559)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

คำเพชร ภูริปัญญา. (2550). **การนำเสนอยุทธศาสตร์พัฒนาสถาบันอุดมศึกษาไทยสู่การเป็นมหาวิทยาลัยระดับโลก**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2525, กรกฎาคม). อนาคตศึกษาและการวิจัยอนาคต. **รัฐสภาสาร** 30(7), 66 – 70.

จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2529, มกราคม - เมษายน). การวิจัยอนาคต. **วารสารวิทยาการวิจัย** 1(1), 22– 25.

จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2530, มิถุนายน - กรกฎาคม). เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR. **วิจัยการศึกษา** 10 (5), 23 – 30.

จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2540). การวิจัยอนาคตแบบ EDFR ใน ทิศนา แฉมมณี และสร้อยสน สกลรัตน์, (บรรณาธิการ), **แบบแผนและเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา**, หน้า 263-265. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2548). **อนาคตศึกษา** โครงการจัดวิวัฒน์ มูลนิธิสตรี-สฤณีวงศ์ สนับสนุน โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2558, จาก <http://semsikkha.org/article/article/article171.doc>

จุฬารักษ์ มาเสถียรวงศ์. (2549). **นโยบายและยุทธศาสตร์การศึกษาแบบมุ่งอนาคตเพื่อเด็กและเยาวชนไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชา นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2558). **แผนยุทธศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2560-2563**. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2560, จาก <http://www.osm.chula.ac.th/images/stories/news/n590915/ST-Plan-60-63.pdf>

ชรัติ อุ่มสัมฤทธิ์. (2550). **การนำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของกองทัพบกเพื่อส่งเสริมความมั่นคงของชาติ**. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชา นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ต่อตระกูล อุบลวัตร (2550) . การนำเสนอยุทธศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษาไทยในบริบท
การเปิดเสรีทางการค้า. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชา
นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ทบวงมหาวิทยาลัย และสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. (2540). การพัฒนาการจัดการศึกษา
หมวดวิชาการศึกษาทั่วไปในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีทาง
การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ทศพล ศิริสัมพันธ์. (2539). การวางแผนเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- ทวีชัย บุญเดิม. (2540). การพัฒนาการจัดการเชิงยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น
สำหรับพุทธศักราช 2550. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชา
อุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทียนฉาย กิระนันท์. (2539, สิงหาคม - กันยายน). นวัตกรรมด้านการจัดการระบบการศึกษา.
วารสารข้าราชการครู 16 (6), 41-47.
- เทียน ทองแก้ว. (2551). การบริหารเพื่อมุ่งคุณภาพอุดมศึกษาไทยในยุคเศรษฐกิจเสรี
สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กันยายน 2557, จาก
<http://dusithost.dusit.ac.th/~ei/tuan/file21122005007.doc>
- ธนากร สังเขป. (2547). หลักคิดในการพัฒนาชุมชน สืบค้นเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2554, จาก
<http://www.franchisecb.com>
- ธำรง รัตนกรานูเดช. (2553). ยุทธศาสตร์การบริหารงานสถาบันอุดมศึกษาเอกชนของไทย
ตามหลักธรรมาภิบาล. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชา
นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- นภมณฑล สิบหมื่นเปี่ยม. (2548). การพัฒนารูปแบบเมืองแห่งการเรียนรู้: กรณีศึกษาองค์การ
บริหารส่วนตำบล จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาการศึกษา
นอกระบบโรงเรียน ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นวรรตน์ รามสูต และบัลลังก์ โรหิตเสถียร. (2558). 8 นโยบายส่งเสริมสถาบันอุดมศึกษา.
สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2560, จาก
http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=44045&Key=news_act
- นรี เหมมันต์ และ อภินันท์ สิริรัตนจิตต์. (2558). การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญใน
ระดับอุดมศึกษา ที่สัมพันธ์กับ TQF. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2560, จาก
<http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9580000022950>

- บุญส่ง หาญพานิช. (2546). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษา
ไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชาอุดมศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปฐม นิคมานนท์. (2528). การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ทิพย์อักษร.
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2554. (2556).
สืบค้นเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2560, จาก
http://www.mua.go.th/users/bhes/front_home/Announcement/44.pdf
- ประยูร ศรีประสาธน์. (2523, เมษายน-พฤษภาคม). เทคนิคการวิจัยเดลฟาย. วารสารการศึกษา
แห่งชาติ 4, (14), 49 – 60.
- ปราวินยา สุวรรณรัฐโชติ. (2547). เอกสารสรุปการบรรยายเรื่องวิธีการในการศึกษาแนวใหม่
กับการศึกษาแนวใหม่ทางเทคโนโลยีการศึกษา ภาควิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 10 สิงหาคม 2547 ณ ห้องประชุมยุพา วีระไวทยะ คณะ
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2558, จาก
www.pirun.ku.ac.th
- พนม พงษ์ไพบูลย์. (2550). สังคมแห่งการเรียนรู้ สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2550, จาก
<http://learners.in.th/blog/yarnapa2/15632>
- พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2546. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 123 ตอนที่ 83 ก
(21 สิงหาคม 2549).
- พลู เดชะรินทร์. (2549). การบริหารยุทธศาสตร์ **Strategic Management**. การประชุมเชิง
ปฏิบัติการหลักสูตรเพื่อพัฒนาผู้นำการบริหารการเปลี่ยนแปลง รุ่นที่ 2 ระหว่างวันที่ 29
พฤศจิกายน – 2 ธันวาคม 2548 ณ ห้องปั้นเกล้า 2 โรงแรมยอร์ลิตี ปิ่นเกล้า
กรุงเทพมหานคร. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2558, จาก
http://www.stabundamrong.go.th/interest/i_27htm.
- พันธ์ศักดิ์ พลสารมัย. (2540). การพัฒนาระบบการบริหารงานสถาบันอุดมศึกษา ตาม
แนวคิดการบริหารงานแบบมุ่งคุณภาพทั้งองค์การ : กรณีศึกษาจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชาอุดมศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พันธุ์สุรย์ ลดาวัลย์, สิทธิรัฐ ประพุทธนิตสาร และเท็กซ์เตอร์, โรเบิร์ต บี. (2527). ทางเลือกใน
อนาคตของสังคมไทย: ในทัศนะของนักวิชาการ. เชียงใหม่: คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมูลนิธิเอเซีย.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2549). รายงานการวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรวิชาการศึกษาทั่วไป
ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานจัดการศึกษาทั่วไป จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2550). **หลักสูตรวิชาการศึกษาก้าวไป: หลักการและวิธีดำเนินการ**.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และทองอินทร์ วงศ์โสธร. (2526). **รายงานการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหา
ของวิชาพื้นฐานทั่วไป**. กรุงเทพฯ: ทบวงมหาวิทยาลัย.
- มติชนออนไลน์. (2548). **สมศ.เผยปัญหาอุดมศึกษาไทยมีเพียบ** สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน
2558, จาก <http://www.matichon.co.th>
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2559). (ร่าง) **กรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.
2560 – 2574**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- วเรศ จันทรศร. (2540). **การนำนโยบายไปปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: กราฟิคฟอร์แมท.
- วิทยากร เชียงกูล. (2552). **รายงานสภาวะการศึกษาไทย 2551/2552**. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กันยายน
2557, จาก <http://www.rsunews.net/Think%20Tank/TT79/EducationReport.htm>
- วิวัฒน์ แพร่ศิริ. (2543). **วิวัฒนาการและอนาคตภาพการศึกษาคาทอลิกเพื่อพัฒนาสังคมไทย**.
วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครู
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2548). **อนาคตศึกษา: วิสัยทัศน์เพื่อการบริหารและการพัฒนา**. สืบค้นเมื่อ
วันที่ 20 พฤศจิกายน 2558, จาก <http://ednet.kku.ac.th>
- ศุภลักษณ์ สุวรรณะชฎ. (2541). **การกำหนดยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมเพื่อลดความตึงเครียด
และการเผชิญหน้าทางทหารลง**. เอกสารการวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยการทัพบก สถาบัน
วิชาการทหารบกชั้นสูง.
- ศรีสุดา วงศ์วิเศษกุล. (2554). **การพัฒนายุทธศาสตร์องค์กรสมรรถนะสูงของสถาบันการศึกษา
พยาบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎี
บัณฑิต. สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมศิริ นนทสวัสดิ์ศรี. (2554). **ยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานอุดมศึกษาสู่ความเป็นองค์กรแห่ง
การสร้างเสริมสุขภาพ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชา
นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ลีปพนนท์ เกตุทัต, และเท็กซ์เตอร์, โรเบิร์ต บี. (2535). **ทางสายกลางของสังคมไทยในอนาคต:
เทคโนโลยีที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่:
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ร่วมกับ สถาบันวัฒนธรรมและการสื่อสาร อีสต์
เวสต์ เซ็นเตอร์ ฮาวาย สหรัฐอเมริกา.
- สุนทร สุนันท์ชัย. (2529). **การศึกษานอกโรงเรียน... เส้นทางที่ไม่สิ้นสุด**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์
การพิมพ์.

- สุนทรี วรรณไพเราะ. (2555). ยุทธศาสตร์การบริหารสถาบันอุดมศึกษาไทยเพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา. ละครศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2543). ยุทธศาสตร์การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2544). การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
- สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์. (2555). การจัดกระบวนการเรียนรู้ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน. ใน **อุดมศึกษาเพื่อชีวิตและชุมชน**, หน้า 110-112. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- เสรี พงศ์พิศ. (2551). **แนวคิดแนวปฏิบัติยุทธศาสตร์พัฒนาท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: พลังปัญญา.
- อดุลย์ วิริยเวชกุล. (2541). **การอุดมศึกษาปริทัศน์**. กรุงเทพฯ: เจริญดีการพิมพ์.
- อุ้นดา นพคุณ. (2543, มิถุนายน - มิถุนายน). “การศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21” **วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย** 3.

ภาษาอังกฤษ

- Alheit, P. (1998). Two challenges to a modern concept of lifelong learning. In P. Alheit, and E. Kammler (eds.), **Lifelong learning and its impact on social and regional development**, pp. 31-41. Bremen: Donat Verlag.
- Aspin, D. N., and Chapman, J. D. (2000). Lifelong learning: Concepts and conceptions. **International Journal of Lifelong Education** 19 (1), 2-19.
- Bacon, F. (1915). **New atlantis**. Oxford: Clarendon press.
- Berdie. D. R, Anderson, J. F, and Niebuhr, M.A. (1986). **Questionnaires: Design and use**. Metuchen, N.J.: Scarecrow Press.
- Billington, D. (1987). **Ego development and adult education: The effects of intellectual stimulation. motivation. gender. time and tradition versus self-directed learning programs**. Unpublished doctoral dissertation, The Fielding Institute, Santa Barabara.
- Brennan, J., and Jary, D. (2005). **What is learned at university? the social and organisational mediation of university learning: A research project**. New York: The Higher Education Academy.

- Certo, S.C., and Peter, P.J. (1991). **Strategic management: Concepts and application**. (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Coffield, F. (1997). **A national strategy for lifelong learning**. London: University of Newcastle.
- Council of Europe (1998). **Lifelong learning for equity and social cohesion: A new challenge to higher education**. Strasbourg: Council of Europe.
- Cornish, E., and World Future Society. (1977). **The study of the future: An introduction to the art and science of understanding and shaping tomorrow's world**. Washington, D.C: The Society.
- Cornish, E. (2004). **Futuring: The exploration of the future**. Bethesda, Md: World Future Society.
- Cox, H. (1994). **Fire from heaven: The rise of pentecostal spirituality and the reshaping of religion in the 21st century**. Massachusetts: Addison-Wesley.
- Davies, P. (2007). **The Bologna Process and University Lifelong Learning: The State of Play and Future Directions**. Barcelona, EUCEN. Retrieved June 20, 2017, from <http://www.eucen.eu/BeFlex/FinalReports/BeFlexFullReportPD.pdf>
- Davies, P. (2009). **From University Lifelong Learning (ULLL) to Lifelong Learning Universities (LLLU)**. BeFlex Plus – Progress on flexibility in the Bologna Reform. Thematic report and recommendations to policy makers and managers. Barcelona, EUCEN. Retrieved June 24, 2017, from http://www.eucen.eu/BeFlexPlus/Reports/ThematicReport_FINAL.pdf
- Delors, J. (1998). **Learning: The Treasure Within: Revised Edition**. Report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty-first Century. UNESCO Publishing, Paris France.
- De Viron, F., and Davies, P. (2015). From university lifelong learning to lifelong learning universities: Developing and implementing effective strategies. In UNESCO Institute for Education (UIE). 2015. **The Role of Higher Education in Promoting Lifelong Learning**. Hamburg: UNESCO Institute for Lifelong Learning.
- EU. (2001). Making a European Area of Lifelong Learning a Reality. COM(2001) 678.
- Europa. (2003). **European commission: policy areas: Lifelong learning, what is lifelong learning?** Retrieved November 2, 2015, from http://europa.eu.int/comm/education/policies/lll/life/what_islll_en.html

- European University Association. (2008). **European universities' charter on lifelong learning**. Retrieved June 20, 2017, from [http://www.eua.be/Libraries/higher-education/eua_charter_eng_ly-\(5\).pdf?sfvrsn=0](http://www.eua.be/Libraries/higher-education/eua_charter_eng_ly-(5).pdf?sfvrsn=0)
- Faure, E. (1972). **Learning to be**. Paris: UNESCO.
- Glenn, J. C. (1994). **Introduction to the futures research methodology series**, Washington, D.C.: American Council of the United Nations University, Millennium Project.
- Glenn, J. C. (ed.). (1999). **Futures research methodology - millenium project**, Washington, D.C.: American Council of the United Nations University, Millennium Project.
- Gordon, T. J. (1994). **The Delphi method in futures research methodology**. Washington, D.C.: AC/UNU Millennium Project.
- Henschke, J. K. (2014). Measurable Performance Indicators [MPI] for lifelong learning: reorientation of a traditional higher education institution. In S. Charungkaittikul, (Ed.). **Lifelong Education and Learning**. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Henschke, J.A. (2000). Moving a university or college toward a lifelong learning orientation. **Proceedings of the International Conference on Lifelong Learning**, Beijing, China: Beijing Normal University— Divisions of Lifelong Learning & International Comparative Education; Beijing Adult Education Association; Caritas Adult & Higher Education Service — Hong Kong.
- Henschke, J.A. (2006, April). **Broadening the spectrum of elements for re-orienting and educational institution toward a focus on lifelong learning**. Presentation at the Missouri Valley Adult Education Association, Fargo, ND.
- Jarzabkowski, P., and Spee, A. P. (2009). Strategy-as-practice: A review and future directions for the field. **International Journal of Management Review**, 11, 69–95.
- Joseph, E.C. (1974). **Introduction to educational forecasting: Futurism in education**. Berkeley, Calif.: McCutchan.
- Jouvenel, Bertrand de. (1966). **Utopia for practical purposes, utopias and utopian thought**. In F. E. Manuel, *The Daedalus Library*, pp. 219–235. Boston: Houghton Mifflin.
- Keeves, J. P. (1988). **Educational research methodology and measurement: An international handbook**. New York: Pergamon Press.
- Knowles, M.S. (1970). **The modern practice of adult education: Andragogy versus pedagogy**. New York: Association Press.

- Knowles, M.S. (1973). **Developing learning communities**. Hamburg Germany: UNESCO Institute for Education (UIE).
- Knowles, M.S. (1989). **The Making of an adult educator: An autobiographical journey**. San Francisco: Jossey-Bass Publishers Inc.
- Lemkuhle and Steve. (1995). **Instructional & learning paradigm**. Adopted from Barr & Tagg, Change, 1995, p. 16, and adapted by Henschke (2000)
- Maehl, W. H. (2000). **Lifelong learning at its best. Innovative practices in adult credit programs**. California: Jossey-Bass Higher and Adult Education Series.
- National Institute of Adult Continuing Education (England and Wales). (2009). **Lifelong learning and the future of higher education**. Retrieved November 15, 2015, from <http://www.niace.org.uk/lifelonglearninginquiry/docs/ifll-sector-paper8.pdf>
- Nuesch, J. (1999). Higher education in the Twenty-first Century: A European View. In Hirsch et al. (Eds.). **Challenges facing higher education at the Millennium**. New York: The American Council on Education and The ORYX Press.
- OECD. (2013). **Education at a Glance 2013: OECD Education Indicators**, OECD Publishing, Paris.
- Rhodes, F., H. T. (1999). The New University. In Hirsch et al. (Eds.). **Challenges facing higher education at the Millennium**. New York: The American Council on Education and The ORYX Press.
- Sawano, Y. (2012). **Higher education and lifelong learning in japan: Why is it so difficult to promote recurrent education?** In Jin Yang, Chripa Schneller and Stephen Roche (Eds.). **The Role of Higher Education in Promoting Lifelong Learning**. German: UNESCO Institute for Lifelong Learning.
- Smidt, H., and Sursock, A. (2001). **Engaging in Lifelong Learning: Shaping Inclusive and Responsive University Strategies**. European University Association. Retrieved June 20, 2017, from http://www.eua.be/Libraries/publications-homepage-list/Engaging_in_Lifelong_Learning.pdf?sfvrsn=4
- UN. (2013). **World Population Aging**. NewYork, United Nation: Department of Economic and Social Affairs Population Division.
- UNESCO Institute for Education (UIE). (1997). **Agenda for the Future adopted by the 5th International Conference on Adult Education**. Hamburg: UNESCO Institute for Lifelong Learning.

- UNESCO Institute for Education (UIE). (2001). **The Cape town statement on characteristic elements of a lifelong learning higher education institution.** Hamburg: UNESCO Institute for Lifelong Learning.
- UNESCO. (1998). **World conference on higher education.** Paris: UNESCO.
- Volbrecht, T. and Walters, S. (2000). **Re-imagining a picture: Higher education in lifelong learning.** Retrieved December 21, 2015, from <http://www.dvv-international.de/en/adult-education-and-development/editions/aed-552000/universities-and-adult-education/re-imagining-a-picture-higher-education-in-lifelong-learning/>
- Walters, S. (2012). **Higher education in lifelong learning in South Africa.** In J. Yang, C. Schneller and S. Roche (Eds.). *The Role of Higher Education in Promoting Lifelong Learning.* German: UNESCO Institute for Lifelong Learning.
- Wheelen, T.L. and Hunger, J.D. (2010). **Strategic management and business policy: Achieving sustainability.** 12th ed. Boston: Pearson.
- Yang, J., Schneller, C., and Roche, S. (2015). **The Role of higher education in promoting lifelong learning.** Hamburg, Germany: UNESCO Institute for Lifelong Learning.
- Younis, T., and Davidson, I. (1990). The study of implementation. In T. Younis (Ed.), **Implementation in public policy.** Aldershot, England: Dartmouth.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เครื่องมือในการวิจัย

- เครื่องมือวิจัย 1 แบบวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนา
สถาบันอุดมศึกษา(มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- เครื่องมือวิจัย 2 แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
- เครื่องมือวิจัย 3 ประเด็นการสนทนากลุ่ม
- เครื่องมือวิจัย 4 แบบประเมินยุทธศาสตร์
- เครื่องมือวิจัย 5 ตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานที่สามารถนำไปวัดผลได้จริงสำหรับการเรียนรู้
ตลอดชีวิต: การปรับเปลี่ยนสถาบันอุดมศึกษาสู่การเป็นสถาบันเพื่อการ
เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับสถาบันอุดมศึกษา
- เครื่องมือวิจัย 6 แบบประเมินค่าน้ำหนัก SWOT Analysis
- เครื่องมือชุดที่ 7 ยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาสถาบันอุดมศึกษาสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้
ตลอดชีวิตสำหรับสถาบันอุดมศึกษา

เครื่องมือวิจัย ①

แบบวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานนอคมศึกษา

(มหาวิทยาลัย)สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

--- สำหรับนักวิจัย ---

วัตถุประสงค์

แบบวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องนี้พัฒนาขึ้นเพื่อใช้วิเคราะห์เอกสารงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานนอคมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 จนถึงปัจจุบัน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อศึกษาองค์ประกอบการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันนอคมศึกษาและนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาแบบสัมภาษณ์เจาะลึก แบบสอบถาม และแนวทางสนทนากลุ่มที่ถูกต้องและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ต่อไป

รายละเอียดเนื้อหา

แบบวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันนอคมศึกษา (มหาวิทยาลัย)สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต มี 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1: ข้อมูลพื้นฐาน

ส่วนที่ 2: แบบสรุปการวิเคราะห์เนื้อหา และตารางการวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของคำที่ใช้ในแบบสอบถาม

ยุทธศาสตร์การพัฒนา หมายถึง การวางแผนการพัฒนางานองค์การหรือกระบวนการปฏิบัติขององค์การอย่างเป็นระบบเพื่อนำองค์การไปสู่ภาพลักษณ์ใหม่ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดรวมถึงการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติ เพื่อบรรลุเป้าประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ อันเป็นผลประโยชน์ของส่วนรวม หรือประโยชน์สาธารณะ

สถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง ลักษณะของสถาบันนอคมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยที่จัดการศึกษาและจัดฝึกอบรมสนองตอบความต้องการของประชาชนทุกกลุ่ม เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ ทักษะและสมรรถนะในการประกอบอาชีพ สร้างองค์ความรู้ทฤษฎี และข้อค้นพบใหม่ทางวิชาการ จัดการความรู้อย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านผู้รู้ สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรการเรียนรู้ต่างๆ เน้นการพัฒนาบนฐานการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีส่วนร่วม อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนและการพัฒนาประเทศชาติที่ยั่งยืน

สถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) หมายถึง สถานศึกษาที่สร้างขึ้นเพื่อจัดการศึกษาหลังระดับมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งได้แก่ หลักสูตรอนุปริญญา หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ ชั้นสูง ประกาศนียบัตรศิลปชั้นสูง ระดับปริญญาตรี และรวมหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครูเทคนิคชั้น (ปทส.) และระดับสูงกว่าปริญญาตรี ได้แก่ ประกาศนียบัตรบัณฑิตปริญญาโท ประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง และปริญญาเอก มีภารกิจหลัก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิตบัณฑิต ด้านการวิจัย ด้านการให้บริการวิชาการแก่สังคม และด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ทั้งนี้ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา หรือ สกอ. กระทรวงศึกษาธิการ ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา ในปี 2551 กำหนดประเภทหรือกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่ม ก วิทยาลัยชุมชน กลุ่ม ข สถาบันที่เน้นระดับปริญญาตรี กลุ่ม ค สถาบันเฉพาะทาง กลุ่ม ง สถาบันที่เน้นการวิจัยชั้นสูงและผลิตบัณฑิตระดับบัณฑิตศึกษาโดยเฉพาะระดับปริญญาเอก

แบบวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
ยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาบัณฑิตศึกษา (มหาวิทยาลัย)
สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ส่วนที่ 1: ข้อมูลพื้นฐาน

1. ชื่อเรื่อง/ หัวข้อ

.....

2. ชื่อผู้ทำวิจัย/ ผู้เขียน

.....

3. ปี พ.ศ. ที่เขียน / พิมพ์เผยแพร่

.....

4. ประเภทเอกสาร ☐ งานวิจัย/ วิทยานิพนธ์ ☐ รายงาน ☐ อื่นๆ (ระบุ)

.....

.....

ส่วนที่ 2 แบบสรุปการวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยของทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาบัณฑิตศึกษา (มหาวิทยาลัย)สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีประเด็นสำหรับการวิเคราะห์ ดังนี้

1. บริบททั่วไป

2. นโยบาย/จุดมุ่งหมาย/ทิศทางการพัฒนา

3. ความเข้าใจพื้นฐาน/ปรัชญา/หลักการ/แนวคิด

4. องค์ประกอบของการเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ (1) กรอบการพัฒนา (Overarching Frameworks) ได้แก่ นโยบาย หลักการและเหตุผล เป้าหมาย มาตรการ (2) กลยุทธ์ เครือข่ายและความร่วมมือ (Strategic Partnerships and Linkages) ได้แก่ ระดับหน่วยงานในสถาบัน ระหว่างสถาบัน และสถาบันในประเทศและต่างประเทศ (3) การวิจัย (Research) (4) กระบวนการจัดการเรียนการสอน (The Teaching and Learning Processes) แบ่งเป็น บทบาทสถาบัน บทบาทผู้สอน บทบาทผู้เรียน (5) นโยบายและกลไกการบริหารจัดการ (Administration Policies and Mechanisms) (6) ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support Systems) (7) ระบบการบริการและการสนับสนุนผู้เรียน (Student Support Systems and Services)

5. กลุ่มบุคคลและเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

6. การดำเนินงาน อาทิ รูปแบบ/วิธีการ/ กระบวนการ/ ลักษณะเฉพาะ

7. ตัวอย่างกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

8. ปัจจัยเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จ

9. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน
10. ยุทธศาสตร์/แนวทางการพัฒนา/ ข้อเสนอแนะการพัฒนา
11. ผลลัพธ์/ผลผลิตการพัฒนา
12. อื่นๆ (หากมี)

ตาราง วิเคราะห์เอกสารงานวิจัยของทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์
การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ประเด็นการวิเคราะห์	ผลการวิเคราะห์	ประเด็นสำคัญ
1. บริบททั่วไป		
2. นโยบาย/จุดมุ่งหมายการพัฒนา		
3. ความเข้าใจพื้นฐาน/ปรัชญา/ หลักการ/แนวคิด		
4. องค์ประกอบการเป็นสถาบัน การเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ (1) กรอบการพัฒนา (Overarching Frameworks) ได้แก่ นโยบาย หลักการ และเหตุผล เป้าหมาย มาตรการ (2) กลยุทธ์เครือข่ายและความร่วมมือ (Strategic Partnerships and Linkages) ได้แก่ ระดับหน่วยงานในสถาบัน ระหว่างสถาบัน และสถาบันในประเทศ และต่างประเทศ (3) การวิจัย (Research) (4) กระบวนการจัดการ เรียนการสอน (The Teaching and Learning Processes) แบ่งเป็น บทบาท สถาบัน บทบาทผู้สอน บทบาทผู้เรียน (5) นโยบายและกลไกการบริหารจัดการ (Administration Policies and Mechanisms) (6) ระบบสนับสนุนการ ตัดสินใจ (Decision Support Systems) (7) ระบบการบริการและการสนับสนุน ผู้เรียน (Student Support Systems and Services)		

ประเด็นการวิเคราะห์	ผลการวิเคราะห์	ประเด็นสำคัญ
5. กลุ่มบุคคลและเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง		
6. การดำเนินงาน อาทิ รูปแบบ/กระบวนการ/ ลักษณะเฉพาะ		
7. ตัวอย่างกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต		
8. ปัจจัยเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จ		
9. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน		
10. ยุทธศาสตร์/แนวทางการพัฒนา/ ข้อเสนอแนะการพัฒนา		
11. ผลลัพธ์/ผลผลิตการพัฒนา		
12. อื่นๆ (ระบุ)		

ข้อเสนอแนะ/ประเด็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เครื่องมือวิจัย ②
แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
--- สำหรับนักวิจัย---

วัตถุประสงค์

แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกพัฒนาขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติการในหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนี้ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลเชิงลึกในประเด็นที่เกี่ยวข้องยุทธศาสตร์ การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย)สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อนำไปพัฒนาแบบสอบถามและกำหนดแนวทางการสนทนากลุ่มที่มีความถูกต้องเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ต่อไป

รายละเอียดเนื้อหา

แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก มีรายละเอียด ดังนี้

1. ข้อมูลสำคัญที่จะได้รับ
2. กรอบความคิดการสัมภาษณ์
3. ประเด็นคำถาม

ความหมายของคำที่ใช้ในแบบสอบถาม

ยุทธศาสตร์การพัฒนา หมายถึง การวางแผนการพัฒนางานหรือกระบวนการปฏิบัติขององค์การอย่างเป็นระบบเพื่อนำองค์การไปสู่ภาพลักษณ์ใหม่ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด รวมถึงการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติ เพื่อบรรลุเป้าประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ อันเป็นผลประโยชน์ของส่วนรวม หรือประโยชน์สาธารณะ

สถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง ลักษณะของสถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยที่จัดการศึกษาและจัดฝึกอบรมสนองตอบความต้องการของประชาชนทุกกลุ่ม เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ ทักษะและสมรรถนะในการประกอบอาชีพ สร้างองค์ความรู้ทฤษฎี และข้อค้นพบใหม่ทางวิชาการ จัดการความรู้อย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านผู้รู้ สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรการเรียนรู้ต่างๆ เน้นการพัฒนาบนฐานการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีส่วนร่วม อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนและการพัฒนาประเทศชาติที่ยั่งยืน

สถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) หมายถึง สถานศึกษาที่สร้างขึ้นเพื่อจัดการศึกษาหลังระดับมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งได้แก่ หลักสูตรอนุปริญญา หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ ชั้นสูง ประกาศนียบัตรศิลปชั้นสูง ระดับปริญญาตรี และรวมหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครูเทคนิคชั้น (ปทส.) และระดับสูงกว่าปริญญาตรี ได้แก่ ประกาศนียบัตรบัณฑิตปริญญาโท ประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง และปริญญาเอก มีภารกิจหลัก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิตบัณฑิต ด้านการวิจัย ด้านการให้บริการวิชาการแก่สังคม และด้านการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ทั้งนี้การจัดการศึกษาและการฝึกอบรมอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา หรือ สกอ. กระทรวงศึกษาธิการ ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา ในปี 2551 กำหนดประเภทหรือกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่ม ก วิทยาลัยชุมชน กลุ่ม ข สถาบันที่เน้นระดับปริญญาตรี กลุ่ม ค สถาบันเฉพาะทาง กลุ่ม ง สถาบันที่เน้นการวิจัยขั้นสูงและผลิตบัณฑิตระดับบัณฑิตศึกษา โดยเฉพาะระดับปริญญาเอก

แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

1. ข้อมูลสำคัญที่จะได้รับ

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์นวัตกรรมการศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. กรอบความคิดการสัมภาษณ์

มุ่งให้ผู้เชี่ยวชาญได้คาดการณ์การพัฒนาศูนย์นวัตกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึงยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์นวัตกรรมการศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3. ประเด็นคำถาม

ผู้สัมภาษณ์: ผศ.ดร. สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล (นักวิจัย)

ชื่อ	ตำแหน่ง
วุฒิการศึกษา	องค์กร/หน่วยงาน

ประเด็นคำถาม

1. นโยบายและทิศทางในการพัฒนาคนและสังคมไทยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีลักษณะเป็นอย่างไร

2. การพัฒนาศูนย์นวัตกรรมการศึกษามีความจำเป็นหรือไม่ เพราะเหตุใด

3. นโยบายและทิศทางในการพัฒนาศูนย์นวัตกรรมการศึกษาในอนาคตจะมีลักษณะเป็นอย่างไร

4. บริบทสังคมไทยหรือองค์ประกอบทางสังคมที่เอื้อต่อการพัฒนาศูนย์นวัตกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีอะไรบ้าง

5. องค์ประกอบในการสร้างพัฒนาศูนย์นวัตกรรมการศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีอะไรบ้าง และโปรดบรรยายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบ

ตัวอย่าง องค์ประกอบการเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ (1) กรอบการพัฒนา (Overarching Frameworks) ได้แก่ นโยบาย หลักการและเหตุผล เป้าหมาย มาตรการ (2) กลยุทธ์ เครือข่ายและความร่วมมือ (Strategic Partnerships and Linkages) ได้แก่ ระดับหน่วยงานในสถาบัน ระหว่างสถาบัน และสถาบันในประเทศและต่างประเทศ (3) การวิจัย (Research) (4) กระบวนการจัดการเรียนการสอน (The Teaching and Learning Processes) แบ่งเป็น บทบาทสถาบัน บทบาทผู้สอน บทบาทผู้เรียน (5) นโยบายและกลไกการบริหารจัดการ (Administration

Polices and Mechanisms) (6) ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support Systems) (7) ระบบการบริการและการสนับสนุนผู้เรียน (Student Support Systems and Services)

6. หลักการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ในสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตควรมีอะไรบ้าง (อาทิ หลักความร่วมมือแบบหุ้นส่วน (Partnership) หลักของการมีส่วนร่วม (Participation) และหลักของความสามารถในการดำเนินงาน (Performance))

7. กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและกระบวนการดำเนินกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษา สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ควรมีลักษณะอย่างไร

8. กลุ่มบุคคล เครือข่ายที่เกี่ยวข้องควรมีใครบ้าง และมีความร่วมมือกันอย่างไร

9. ปัจจัยเงื่อนไข (ปัจจัยเชิงบวกและปัจจัยเชิงลบ) ที่ก่อให้เกิดสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีอะไรบ้าง และปัจจัยเงื่อนไขเหล่านั้นมีความแน่นอนที่จะเกิดขึ้นเพียงใด

10. ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตน่าจะมีอะไรบ้าง เพราะเหตุใด

11. ขั้นตอนการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีอะไรบ้าง และมีลักษณะเป็นอย่างไร

12. ในการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตควรมีแนวทางหลักหรือนโยบายในการพัฒนาอย่างไรบ้าง

13. หน่วยงานที่รับผิดชอบการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคนและสังคมที่ยั่งยืน ควรเป็นหน่วยงานใด เพราะเหตุใด

14. การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ต้องการให้เกิดขึ้นควรเป็นไปในทิศทางใด และควรมียุทธศาสตร์ที่จำเป็นอะไรบ้าง

15. แนวโน้มคนและสังคมไทยในอีก 10 ปีข้างหน้า คาดว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร

ข้อเสนอแนะ/ ประเด็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เครื่องมือวิจัย ③

ประเด็นการสนทนากลุ่ม

คำชี้แจง

ประเด็นการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานนอคมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต จัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) นำเสนอผลการวิจัย 2) เปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนต่างๆ และ 3) พิจารณาและประเมินผลยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานนอคมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประเด็นการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยมุมมองในการพัฒนาศาสนสถานนอคมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม และ มุมมองเกี่ยวกับผลการวิจัย

โดยมีประเด็นการพิจารณา ดังนี้

ประเด็นที่ 1: พิจารณาผลการวิจัย

1.1 ความคิดเห็นต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานนอคมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.2 การนำยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานนอคมศึกษา (มหาวิทยาลัย)สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตไปสู่การปฏิบัติ โดยมีประเด็นสำหรับการพิจารณา ได้แก่ การปฏิบัติจริง ขั้นตอน และผู้รับผิดชอบ ข้อควรคำนึง ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาในพื้นที่

1.3 บทบาทหน้าที่ขององค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อน

1.4 ข้อคิดเห็น และหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ประเด็นที่ 2: ประเมินผลยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานนอคมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตในมิติต่างๆ ตามแบบประเมินรูปแบบ

ประเด็นที่ 3: ข้อคิดเห็น และหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่นๆ (หากมี)

ประเด็นการการสนทนากลุ่ม

ประเด็นที่ 1: พิจารณาผลการวิจัย

1.1 ความคิดเห็นต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานนอคมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยประเด็นสำหรับการพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ ประกอบด้วย

- 1) ความถูกต้องเหมาะสม
- 2) ความมีประสิทธิภาพ
- 3) ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ
- 4) ความสัมพันธ์สอดคล้องกับบริบท
- 5) ความคุ้มค่าและประโยชน์

6) ความยั่งยืน

7) ภาพรวมของโครงสร้างและองค์ประกอบ

1.2 การนำยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตไปสู่การปฏิบัติ โดยมีประเด็นสำหรับการพิจารณา ได้แก่ การปฏิบัติจริง ขั้นตอนและรับผิดชอบ ข้อควรคำนึง ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา

1.3 บทบาทหน้าที่ขององค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพนวัตกร (มหาวิทยาลัย)สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.4 ข้อคิดเห็น และหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ประเด็นที่ 2: ประเมินผลยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพบัณฑิตศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่
การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามแบบประเมินรูปแบบ

ประเด็นประเมินผลที่ต้องพิจารณา ประกอบด้วย 5 มิติหลัก ได้แก่ 1) มิติเชิงโครงสร้างและองค์ประกอบ 2) มิติเชิงกระบวนการพัฒนา 3) มิติเชิงการบริหารจัดการ 4) มิติเชิงประเด็นยุทธศาสตร์ และ 5) มิติเชิงการนำไปใช้ โดยในแต่ละมิติจะพิจารณาและประเมินความถูกต้องเหมาะสม ความมีประสิทธิภาพ ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ความสัมพันธ์สอดคล้องกันบริบท ความมีคุณค่าและประโยชน์ ความยั่งยืน และภาพรวมของโครงสร้างและองค์ประกอบ

ประเด็นที่ 3: ข้อคิดเห็น และหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่น ๆ (หากมี)

[illegible]

เครื่องมือวิจัย ④

แบบประเมินยุทธศาสตร์

วัตถุประสงค์

แบบประเมินยุทธศาสตร์ชุดนี้พัฒนาขึ้นเพื่อใช้รวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบและประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ การถอดบทเรียนกรณีศึกษา แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึกในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความถูกต้องเหมาะสมความเป็นไปได้ และประสิทธิภาพในการนำไปปฏิบัติจริง ข้อมูลที่ได้จะนำไปกำหนดเป็นแนวทางการสนทนากลุ่มและพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณค่าอย่างแท้จริง

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้บริหาร ผู้บริหาร ผู้อำนวยการหน่วยงานภาครัฐ ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในสถาบันอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เครือข่ายผู้ใช้บัณฑิตจากภาครัฐ และภาคเอกชน คณาจารย์และบัณฑิต และประชาชนทั่วไป

คำชี้แจง

1. แบบประเมินรูปแบบชุดนี้ ประกอบด้วยเนื้อหาสาระที่สามารถแบ่งได้เป็น 3 ตอน ได้แก่
 - ตอนที่ 1 แบบสอบถามสภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 2 ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบในมิติที่หลากหลาย
 - ตอนที่ 3 ข้อพิพาท ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
2. ผู้วิจัยจึงใคร่ขอให้ท่านผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาและประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่กำหนดให้ และเติมข้อความให้สมบูรณ์

ระดับคะแนนที่กำหนดในแบบประเมินรูปแบบ มีความหมายดังนี้

5	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็น	เห็นด้วยในระดับ <u>มากที่สุด</u>
4	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็น	เห็นด้วยในระดับ <u>มาก</u>
3	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็น	เห็นด้วยในระดับ <u>ปานกลาง</u>
2	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็น	เห็นด้วยในระดับ <u>น้อย</u>
1	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็น	เห็นด้วยในระดับ <u>น้อยที่สุด</u>

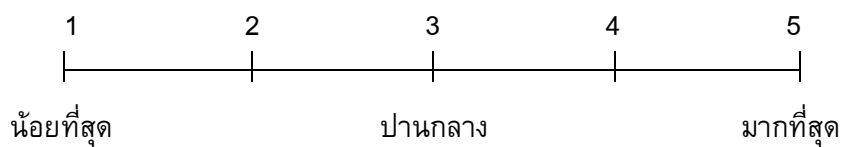
ตอนที่ 1 แบบสอบถามสภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ตำแหน่งปัจจุบัน
2. องค์กร/ หน่วยงาน/ สังกัด
3. ประสบการณ์ในการทำงาน ปี

ตอนที่ 2 ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบในมิติต่าง ๆ

1. มิติเชิงโครงสร้างและองค์ประกอบ

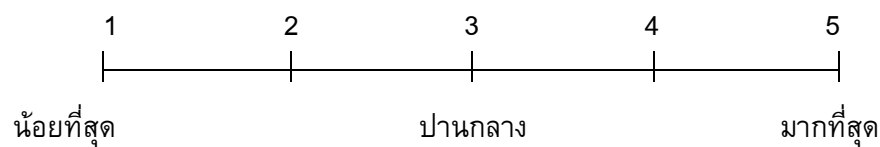
• ความถูกต้องเหมาะสม

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

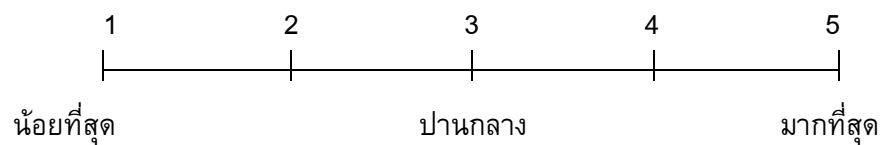
• ความมีประสิทธิภาพ

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

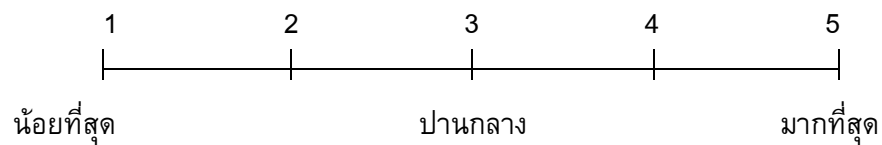
• ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

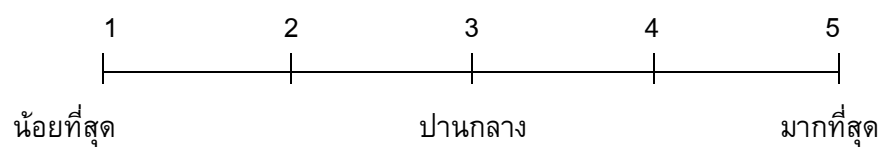
- ความสัมพันธ์สอดคล้องกันบริบท

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

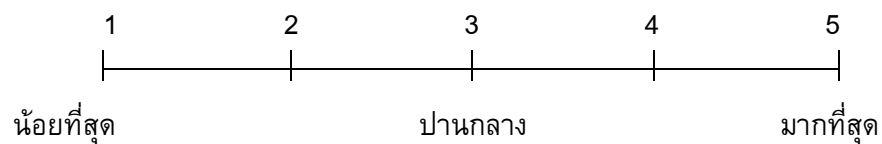
- ความมีคุณค่าและประโยชน์

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

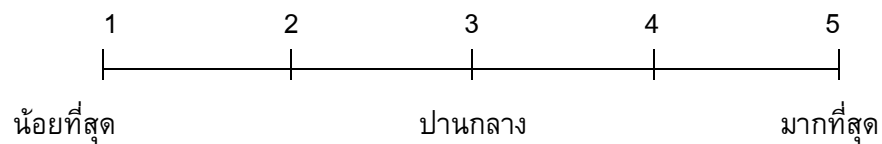
- ความยั่งยืน

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

- ภาพรวมของโครงสร้างและองค์ประกอบ

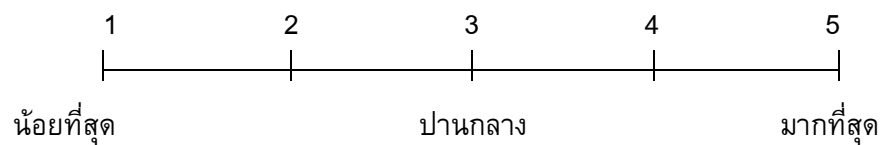

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

2 มิติเชิงกระบวนการพัฒนา

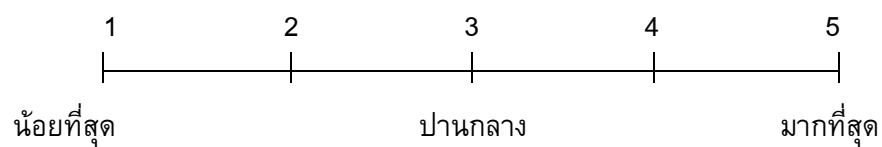
• ความถูกต้องเหมาะสม

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

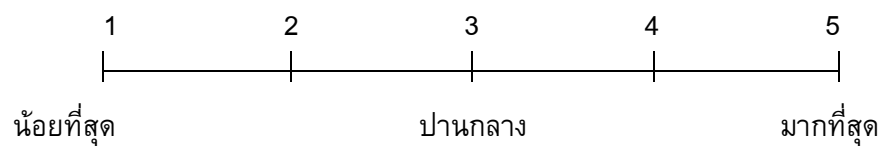
• ความมีประสิทธิภาพ

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

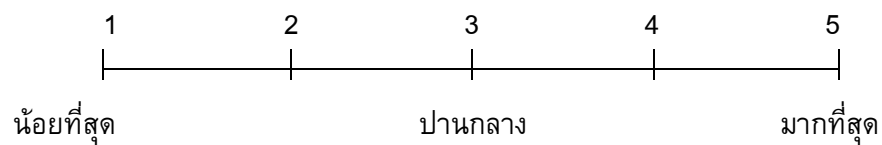
• ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

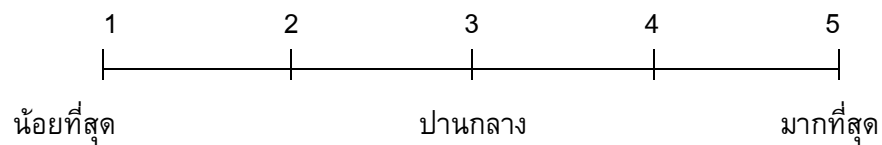
• ความสัมพันธ์สอดคล้องกับบริบท

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

- ความมีคุณค่าและประโยชน์

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

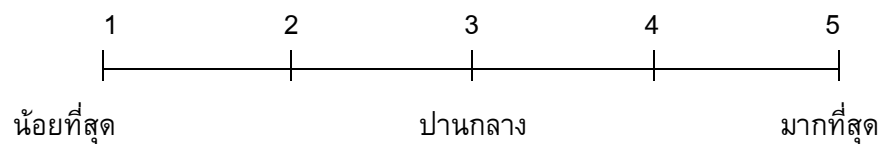
- ความยั่งยืน

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

- ภาพรวมของกระบวนการพัฒนา

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

3 มิติเชิงการบริหารจัดการ

- ความถูกต้องเหมาะสม

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

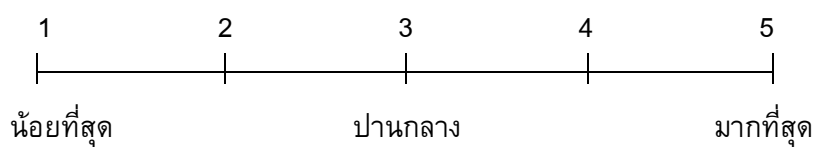
- **ความมีประสิทธิภาพ**

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

- **ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ**

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

- **ความสัมพันธ์สอดคล้องกับบริบท**

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

- **ความคุ้มค่าและประโยชน์**

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

- ความยั่งยืน

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

- ภาพรวมของการบริหารจัดการ

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

4 มิติเชิงประเด็นยุทธศาสตร์

- ความถูกต้องเหมาะสม

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

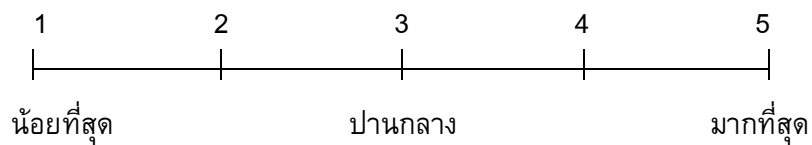
- ความมีประสิทธิภาพ

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

- ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

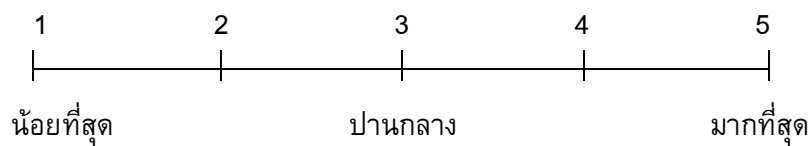
- ความสัมพันธ์สอดคล้องกับบริบท

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

- ความมีคุณค่าและประโยชน์

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

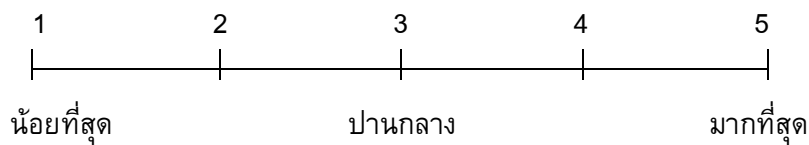
- ความยั่งยืน

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

- ภาพรวมของประเด็นยุทธศาสตร์

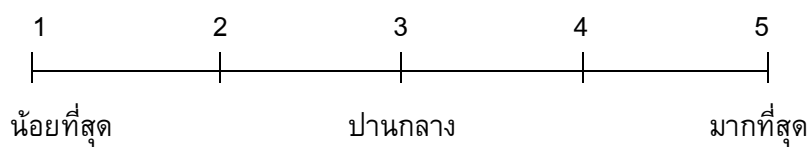

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

5 มิติเชิงการนำไปใช้

- ความถูกต้องเหมาะสม

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

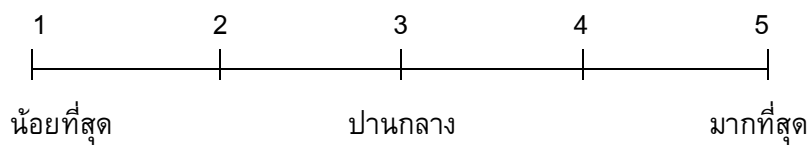
- ความมีประสิทธิภาพ

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

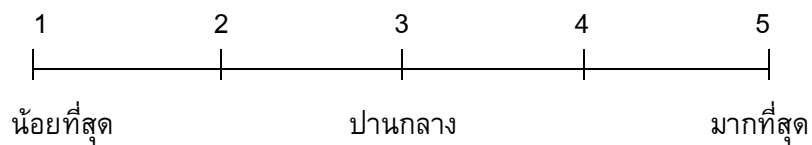
- ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

- ความสัมพันธ์สอดคล้องกันบริบท

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

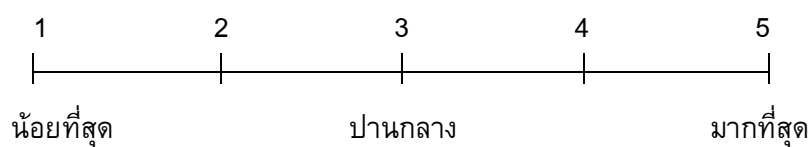
- ความมีคุณค่าและประโยชน์

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

- ความยั่งยืน

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

- ภาพรวมของการนำไปใช้

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ

.....

ตอนที่ 3 ข้อพิพาทและข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

เมื่อท่านได้ศึกษารายละเอียดของยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยภาพรวมท่านมีความเห็นว่า

- ☐ ดีมาก
- ☐ ดี
- ☐ พอใช้
- ☐ ต้องปรับปรุง

ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงแก้ไข

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ

(.....)

ผู้ประเมิน

๙ ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ๙

เครื่องมือวิจัย ⑤

ตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานที่สามารถนำไปวัดผลได้จริงสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต:
การปรับเปลี่ยนสถาบันอุดมศึกษาสู่การเป็นสถาบันเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต
สำหรับสถาบันอุดมศึกษา

วัตถุประสงค์

ตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานที่สามารถนำไปวัดผลได้จริงสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต: การปรับเปลี่ยนสถาบันอุดมศึกษาสู่การเป็นสถาบันเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตพัฒนาขึ้นจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศและการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติการในหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) ได้วิเคราะห์การดำเนินงานสู่การเป็นสถาบันเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คำชี้แจง

ขอให้ท่านประเมินการดำเนินงานตามตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีประเด็นการพิจารณา 4 ประเด็น ได้แก่ ได้เคยดำเนินการแล้ว กำลังดำเนินการอยู่ ยังไม่ได้ดำเนินการ และไม่แน่ใจ และโปรดระบุความคิดเห็น และ/หรือหลักฐานการดำเนินการที่เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนด้วย

ยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย)สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย 7 ประเด็นยุทธศาสตร์สำคัญ ได้แก่

1. กรอบการพัฒนา (Overarching Frameworks) กรอบการพัฒนาเป็นกรอบกำหนดบริบทเพื่อเอื้อให้สถาบันการศึกษาดำเนินบทบาทเป็นสถาบันเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. กลยุทธ์เครือข่ายและความร่วมมือ (Strategic Partnerships and Linkages) ประกอบด้วย 3 ลักษณะ ได้แก่ เครือข่ายและความร่วมมือระหว่างประเทศ เครือข่ายและความร่วมมือระหว่างสถาบันและสังคม และเครือข่ายและความร่วมมือภายในสถาบัน

3. การวิจัย (Research) การวิจัยเป็นประเด็นร่วมสมัย และการดำเนินงานในทั่วทุกแขนงวิชาที่มีความสำคัญและเป็นที่ยอมรับ

4. กระบวนการจัดการเรียนการสอน (Teaching and Learning Processes) การเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง (Self-direct learning: SDL) ที่ประกอบด้วย บทบาทสถาบัน บทบาทผู้สอน และบทบาทผู้เรียน

5. นโยบายและกลไกการบริหารจัดการ (Administration Policies and Mechanisms) การให้บริการผู้เรียนเป็นความสำคัญ ได้แก่ การรับสมัคร/ การตลาด การเข้าเรียน และจำนวนผู้เรียน เป็นต้น

6 ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support Systems) ประกอบด้วย การประเมินประจำปี การเก็บข้อมูลสถิติที่สำคัญต่างๆ ได้แก่ นิสิต นักศึกษา ศิษย์เก่า หลักสูตรที่เปิดสอน การทำสัญญากับหน่วยงานต่างๆ การพัฒนาหลักสูตร การประเมินผลการเรียนรู้ การออกแบบหลักสูตร และวิธีการถือเป็นการรับผิดชอบต่อร่วมกัน

7. ระบบบริการและการสนับสนุนผู้เรียน (Student Support Systems and Services) การบริการผู้เรียนที่เป็นกันเอง ตามเวลาที่สะดวกต่อตาราง การเรียนของผู้เรียนตลอดชีวิต นอกจากนี้ ผู้เรียนได้รับการสนับสนุนให้เป็นผู้เรียนอย่างอิสระ ในหลากหลายแนวทาง

ความหมายของคำที่ใช้ในแบบสอบถาม

ยุทธศาสตร์การพัฒนา หมายถึง การวางแผนการพัฒนางานหรือกระบวนการปฏิบัติขององค์การอย่างเป็นระบบเพื่อนำองค์การไปสู่ภาพลักษณ์ใหม่ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด รวมถึงการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติ เพื่อบรรลุเป้าประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ อันเป็นผลประโยชน์ของส่วนรวม หรือประโยชน์สาธารณะ

สถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง ลักษณะของสถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยที่จัดการศึกษาและจัดฝึกอบรมสนองตอบความต้องการของประชาชนทุกกลุ่ม เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถ ทักษะและสมรรถนะในการประกอบอาชีพ สร้างองค์ความรู้ทฤษฎี และข้อค้นพบใหม่ทางวิชาการ จัดการความรู้อย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านผู้รู้ สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรการเรียนรู้ต่างๆ เน้นการพัฒนาพื้นฐานการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีส่วนร่วม อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนและการพัฒนาประเทศชาติที่ยั่งยืน

สถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) หมายถึง สถานศึกษาที่สร้างขึ้นเพื่อจัดการศึกษาหลังระดับมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งได้แก่ หลักสูตรอนุปริญญา หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ ชั้นสูง ประกาศนียบัตรศิลปชั้นสูง ระดับปริญญาตรี และรวมหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครูเทคนิคชั้น (ปทส.) และระดับสูงกว่าปริญญาตรี ได้แก่ ประกาศนียบัตรบัณฑิตปริญญาโท ประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง และปริญญาเอก มีภารกิจหลัก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิตบัณฑิต ด้านการวิจัย ด้านการให้บริการวิชาการแก่สังคม และด้านการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ทั้งนี้การจัดการศึกษาและการฝึกอบรมอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา หรือ สกอ. กระทรวงศึกษาธิการ ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา ในปี 2551 กำหนดประเภทหรือกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่ม ก วิทยาลัยชุมชน กลุ่ม ข สถาบันที่เน้นระดับปริญญาตรี กลุ่ม ค สถาบันเฉพาะทาง กลุ่ม ง สถาบันที่เน้นการวิจัยชั้นสูงและผลิตบัณฑิตระดับบัณฑิตศึกษาโดยเฉพาะระดับปริญญาเอก

ทั้งนี้เมื่อดำเนินการเก็บข้อมูลเสร็จสมบูรณ์แล้ว ขอความกรุณาส่งคืนแบบสอบถามทางไปรษณีย์มายังที่อยู่ตามหน้าของเอกสารที่แนบมาพร้อมกับเครื่องมือวิจัยฉบับนี้แล้วเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวิจิตา จรุงเกียรติกุล

สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

โทร. 089-7870986

ตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานที่สามารถนำไปวัดผลได้จริงสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อชีวิตการเป็นสถาบันอุดมศึกษาตลอดชีวิต

การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นแนวคิดหลัก หรือเป็นหลักการที่ถือว่าเป็นการพัฒนา การเปลี่ยนแปลง การปรับเปลี่ยนที่ต่อเนื่องตลอดเวลา ไม่มีจุดสิ้นสุด ใน การรับรู้ของมนุษย์ ซึ่งรวมถึงการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งผ่านการเรียนรู้ในระบบการศึกษาออกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย แต่ยิ่งมากไปกว่านั้น ในแง่ ของผลการดำเนินชีวิต และอาจเป็นทั้งโดยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ ซึ่งรวมถึงความเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น รวมถึงเข้าใจโลกในวงกว้าง อิงจาก 6 เสาหลักแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ เรียนเพื่อรู้ คือการแสวงหาข้อมูลที่เหมาะสม การทำความเข้าใจเนื้อหาวิชา การใช้เครื่องมือกับสถานการณ์ต่างๆ เรียนรู้เพื่อปฏิบัติ เป็นการเรียนรู้เพื่อให้ สามารถปฏิบัติตัวได้อย่างสร้างสรรค์ในสิ่งแวดล้อมของตน เรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน คือการมีส่วนร่วมและร่วมดำเนินการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆกับผู้อื่น เรียนรู้ที่จะ เป็น เป็นความก้าวหน้าที่เป็นที่ต่อยอดมาจาก หลักการเรียนรู้ 3 ประการข้างต้น เรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง เป็นการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อ สร้างสังคมที่ดีขึ้นสำหรับทุกคน และ เรียนรู้เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน คือความพยายามเพื่อความยั่งยืนในทุกด้าน เพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้ และการแบ่งปัน ความรู้ สนับสนุนให้ประชาชนมีหน้าที่หลากหลาย ทั้งโดยส่วนตัวและในฐานะส่วนหนึ่งของชุมชนและองค์กร

1. กรอบการพัฒนา (Overarching Frameworks)

กรอบการพัฒนาเป็นกรอบกำหนดบริบทเพื่อเอื้อให้สถาบันการศึกษา ดำเนินบทบาทเป็นสถาบันเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ดำเนินการ แล้ว	กำลัง ดำเนินการ	ยังไม่ได้ ดำเนินการ	ไม่แน่ใจ	ความคิดเห็น/หลักฐาน
การกำกับดูแล					
1. หน่วยงานพัฒนาการศึกษาของชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ) กำหนด นโยบายการเงินและแผนปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตใน สถาบันอุดมศึกษา					
2. หน่วยงานพัฒนาการศึกษาของชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ) กำหนดกรอบ กฎหมาย และแผนปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตใน สถาบันอุดมศึกษา					
3. หน่วยงานพัฒนาการศึกษาของชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ) ระบุประเด็น กังวลด้านสังคม ในนโยบายและแผนปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอด ชีวิตในสถาบันอุดมศึกษา					
4. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในภูมิภาคในนโยบายสนับสนุนการเรียนรู้ ตลอดชีวิต					
5. สถาบันมีแผนการเงินเพื่อสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต					
6. สถาบันมีวัฒนธรรมที่สนับสนุนการศึกษาในลักษณะให้ผู้ใหญ่เป็นศูนย์กลาง รวมทั้งคำนึงและให้ความเคารพต่อความต้องการ ความแตกต่าง และส่วน สนับสนุนส่งเสริมจากบุคคลดังกล่าวที่มีต่อการดำเนินการเรียนการสอน					

กรอบการพัฒนาเป็นกรอบกำหนดบริบทเพื่อเอื้อให้สถาบันการศึกษา ดำเนินบทบาทเป็นสถาบันเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ดำเนินการ แล้ว	กำลัง ดำเนินการ	ยังไม่ได้ ดำเนินการ	ไม่แน่ใจ	ความคิดเห็น/หลักฐาน
7. มีการร่วมมือและสื่อสารระหว่างฝ่ายต่างๆในสถาบัน เพื่อบรรลุความต้องการด้านการศึกษา อาชีพ การเงิน และความต้องการส่วนบุคคลของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต					
8. จำเป็นต้องมีสื่อสารกันอย่างใกล้ชิดและจริงจังระหว่างมหาวิทยาลัยกับผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต					

2. กลยุทธ์เครือข่ายและความร่วมมือ (Strategic Partnerships and Linkages)

ในกลยุทธ์เครือข่ายและความร่วมมือ รวมรูปแบบความสัมพันธ์ 3 ลักษณะ	ดำเนินการแล้ว	กำลังดำเนินการ	ยังไม่ได้ดำเนินการ	ไม่แน่ใจ	ความคิดเห็น/หลักฐาน
เครือข่ายและความร่วมมือระหว่างประเทศ					
1. มีการจัดทำบันทึกและการทำงานในระดับสถาบันสำหรับกิจกรรมด้านการแลกเปลี่ยน การแบ่งปันทักษะ โอกาสด้านการวิจัย การพัฒนานิสิตนักศึกษา รวมทั้งบุคลากร ตลอดจนการร่วมมือกันกับสถาบันระหว่างประเทศ					
เครือข่ายและความร่วมมือระหว่างสถาบันและสังคม					
2. มีการจัดทำบันทึกและการทำงานในระดับสถาบัน สำหรับความร่วมมือในรูปแบบของการแบ่งปันทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรด้านอื่นๆ รวมทั้งการดำเนินวิจัยร่วมระหว่างสถาบันและองค์กรอื่นๆ ในสังคม อาทิ สหภาพแรงงาน หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานด้านศึกษาอื่นๆ ตลอดจนพนักงานในหน่วยงานดังกล่าว					
เครือข่ายและความร่วมมือภายในสถาบัน					
3. มีการจัดทำบันทึกและการทำงานในระดับคณะวิชา เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน					
4. มีการจัดทำบันทึกและการทำงานเพื่อทบทวนการปรับปรุงและประเมินโครงการเป็นระยะ เพื่อพิจารณาว่าการร่วมมือประเภทต่างๆ ดังกล่าวมีส่วนในการปรับปรุงโครงการมากน้อยแค่ไหน					
5. มีการจัดทำบันทึกและนำมาใช้เพื่อปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม					

3. การวิจัย (Research)

การวิจัยเป็นประเด็นที่เข้าใจในภาพกว้าง ๆ และรวมถึงการดำเนินงานใน ทั่วทุกแขนงวิชา และ/หรือสถาบัน การเรียนรู้ตลอดชีวิตถือเป็นการวิจัย แขนงหนึ่งซึ่งมีความสำคัญและเป็นที่ยอมรับ	ดำเนินการ แล้ว	กำลัง ดำเนินการ	ยังไม่ได้ ดำเนินการ	ไม่แน่ใจ	ความคิดเห็น/หลักฐาน
1. มีการส่งเสริมการทำสัญญาวิจัยในทั่วทุกแขนงวิชา และ/หรือสถาบัน และมีการ จัดทำบันทึกการดำเนินงานดังกล่าวในระดับคณะวิชา					
2. มีการส่งเสริมการทำวิจัยร่วมกับสังคม เศรษฐกิจ และผู้เรียน และมีการจัดทำ บันทึกการดำเนินงานดังกล่าวในระดับคณะวิชา					
3. มีการใช้กระบวนการค้นคว้าด้านการวิจัยในกรอบกว้าง มีการกำหนดเป้าหมายเพื่อเพิ่ม รูปแบบการวิจัยต่างๆ อาทิ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ กรณีศึกษา และการเล่าเรื่อง					
4. มีการสร้างกลไกที่เหมาะสม เพื่อประเมินว่าสถาบันได้บรรลุผลตามตัวชี้วัดใน ระดับใด					
5. มีการพัฒนาและปรับปรุงตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่าง ต่อเนื่อง ตลอดระยะเวลาในการดำเนินงานของสถาบัน					
6. มีการเผยแพร่ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยอย่างเป็นระบบ ให้สาธารณะและประชาชน ได้รับรู้					
7. มีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวัง ประสิทธิภาพ ความต้องการ และความพึง พอใจของนิสิตนักศึกษา อย่างเป็นระบบ					
8. มีการสร้างกลไกที่เหมาะสมในอนาคต เพื่อประเมินว่าสถาบันได้บรรลุผลตาม ตัวชี้วัดในระดับใด					
9. มีการพัฒนาและปรับปรุงตัวชี้วัดการปฏิบัติงานสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่าง ต่อเนื่อง สำหรับการดำเนินงานด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันการศึกษา					

4. กระบวนการจัดการเรียนการสอน (Teaching and Learning Processes)

ผู้สอนมีบทบาทในการกระตุ้นการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง การแสวงหาความรู้ ความสนใจ และสถานการณ์ในชีวิตที่ผู้เรียนนำมาสู่การศึกษา รวมทั้งประยุกต์ใช้วิธีการเรียนรู้แบบเปิดและอิงทรัพยากร	ดำเนินการแล้ว	กำลังดำเนินการ	ยังไม่ได้ดำเนินการ	ไม่แน่ใจ	ความคิดเห็น/หลักฐาน
สถาบันจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกส่วนกลาง ในรูปแบบของการให้บริการ ห้องสมุด ให้การสนับสนุนด้านข้อมูลและบุคลากรที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนตลอดชีวิต					
การเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง (Self-direct learning: SDL) เป็นลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีประสิทธิภาพอย่างหนึ่ง ซึ่งการเรียนรู้แบบ SDL นี้ เป็นการเรียนรู้ที่นิสิต นักศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการทำงานร่วมกับคณะวิชา เพื่อออกแบบโปรแกรมการเรียนรู้ของตนเอง โดยระบุความต้องการด้านการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างเหมาะสมและดีที่สุดที่สุดในวิชาชีพ					
การเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ความแตกต่างจากการเรียนในลักษณะที่ผู้เรียนนั่งฟังผู้สอนบรรยายฝ่ายเดียว การเรียนแบบลงมือปฏิบัติเป็นลักษณะการเรียนรู้ที่ผู้เรียนและผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์ สันทนา ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลองใช้แนวคิดใหม่ๆ ในสถานประกอบการ และเป็นลักษณะการเรียนรู้ที่มีการนำแบบฝึกหัดและประสบการณ์มาใช้ เพื่อสนับสนุนทั้งข้อเท็จจริงและทฤษฎี ช่วยให้ผู้เรียนมีความคิดและโตเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น					

บทบาทสถาบัน					
กำหนดแผนงานเพื่อดำเนินการและพัฒนาคณะวิชา ที่มีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นผู้อำนวยการความสะอาดในการดำเนินกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งตรงกันข้ามกับผู้แจกจ่ายข้อมูล	ดำเนินการแล้ว	กำลังดำเนินการ	ยังไม่ได้ดำเนินการ	ไม่แน่ใจ	ความคิดเห็น/หลักฐาน
1. สถาบันมอบหมายให้คณะวิชา ซึ่งไม่ได้จำกัดบทบาทเพียงการเป็นผู้สอนในชั้นเรียน และอาจเป็นผู้ดำเนินบทบาทหน้าที่หลากหลาย อาทิ งานด้านธุรการ ให้คำปรึกษา การสอน ตลอดจนการอำนวยความสะดวกด้านการเรียนการสอน [Council for Adult & Experiential Learning (CAEL)]					
2. สถาบันมีบทบาทกระตุ้นหรือดึงดูดให้ผู้เรียนทุกคนให้ความสนใจกระบวนการด้านการศึกษาและการวางแผนวิชาชีพ เพื่อประเมินระดับพัฒนาการด้านการศึกษาตั้งแต่เข้าเรียน รวมถึงเป้าหมายด้านการศึกษาและวิชาชีพ รวมถึงกำหนดแผน เพื่อช่วยให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ [CAEL]					
3. เพิ่มจำนวนหน่วยกิตสำหรับการเทียบโอนผลการเรียนรู้ (Recognition of Prior Learning: RPL) / พันธกิจทางเลือกและประสบการณ์ชีวิต เป็นเปอร์เซ็นต์ภายในระยะเวลาที่กำหนด					
4. สถาบันสนับสนุนการพัฒนาบุคลากร					
5. สถาบันสนับสนุนการประเมินสรุปผล เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการสอนในแต่ละโมดูล เพื่อการพัฒนาปรับปรุง และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน					

6. มีการบันทึกรายละเอียดการสมัครเรียนและจำนวนผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ให้ข้อมูลมีความเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ					
7. มุ่งเน้นการพัฒนาผู้สอนเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต					
8. สถาบันอนุมัติและรับรองระบบวิธีการสอนที่หลากหลาย					
9. สถาบันจัดหาสิ่งแวดล้อมด้านการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีความใส่ใจดูแลซึ่งกันและกัน สร้างบรรยากาศอบอุ่น เป็นกันเอง มีความใกล้ชิด และมีความเชื่อใจซึ่งกันและกัน					
บทบาทผู้สอน					
ผู้สอนควรมีความเข้าใจและแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของวิสัยทัศน์ในการออกแบบ และนำเสนอหลักสูตร					
ผู้สอนจะเป็นผู้ตอบสนองความต้องการของนิสิต นักศึกษาที่เลือกสมัครเรียน ตามนโยบายการรับสมัครทางเลือกต่าง ๆ					
ควรจัดหาสิ่งแวดล้อมที่ซึ่งคณะวิชาปฏิบัติต่อนิสิต นักศึกษาผู้ใหญ่เสมือนเพื่อน โดยการให้การยอมรับและเคารพนับถือ นักศึกษาในฐานะที่เป็นผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์ และควรรับฟัง ให้เกียรติ และแสดงความชื่นชมต่อความคิดเห็นของนิสิต นักศึกษาผู้ใหญ่ดังกล่าว					
ผู้สอนควรได้รับการกระตุ้นให้ใช้วิธีและเทคนิคการสอนที่แตกต่าง เพื่อรองรับผู้เรียนตลอดชีวิตที่มีสไตล์ หลากหลาย อาทิ การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากการปฏิบัติ และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันก็มีการนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างเหมาะสม					

10. ผู้สอนและตัวเอร์แสดงศักยภาพของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต เน้นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างมีประสิทธิภาพ					
11. ควรจัดหาสิ่งแวดล้อมที่ซึ่งคณะวิชาปฏิบัติตนนิสิต นักศึกษาผู้ใหญ่เสมือนเพื่อน โดยการให้การยอมรับและเคารพนินิต นักศึกษาในฐานะที่เป็นผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์ และควรรับฟัง ให้เกียรติ และแสดงความชื่นชมต่อความคิดเห็นของนิสิต นักศึกษาผู้ใหญ่ดังกล่าว					
12. ผู้สอนจะพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิตของตนเอง					
13. ผู้สอนต้องปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับนิสิต นักศึกษา					
14. มีการพัฒนาหลักสูตร ที่เอื้อให้กลุ่มคนที่ด้อยโอกาสในสังคม ทั้งในและนอกสถาบันสามารถเข้าร่วมได้อย่างเต็มที่					
15. มีการประเมินในหลากหลายรูปแบบ และนำผลการประเมินมาพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต					
16. ผู้สอนท้าทายสติปัญญาของผู้เรียนอย่างเต็มที่ ให้สูงกว่าระดับความสามารถในการเรียนรู้ปัจจุบันของผู้เรียน					
บทบาทผู้เรียน					
17. ผู้เรียนให้ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง แก่คณะวิชา เพื่อให้ทางคณะได้ประเมินพัฒนาการทางวิชาการ และคิดหน่วยกิตตามความเหมาะสม					

18. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างจริงจัง					
19. ผู้เรียนตระหนักได้ว่า ความต้องการและลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล ได้รับการเคารพ					
20. ผู้เรียนตระหนักว่าเมื่ออยู่ในห้องเรียน ความสามารถและความสำเร็จในชีวิตของตนได้รับการรับรู้และเคารพ					
21. ผู้เรียนได้รับการกระตุ้นให้ดำเนินกระบวนการประเมินตนเอง เพื่อประเมินความพร้อมในการดำเนินตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยตนเอง					
22. ผู้เรียนจะดำเนินการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง					
23. ผู้เรียนจะแสวงหาความท้าทายทางสติปัญญา					
24. ผู้เรียนจะดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเข้มข้น ไปพร้อมกับผู้สอนและผู้เรียนร่วมชั้นเรียน					
25. ผู้เรียนจะมีอิสระทางสติปัญญา การทดลอง และ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์					
26. ผู้เรียนมีความคาดหวังว่าจะได้รับการปฏิบัติ แบบผู้ใหญ่ที่มีสติปัญญา ที่ความคิดเห็นของตนได้รับการรับฟัง ให้เกียรติ และ แสดงความชื่นชม					

5.นโยบายและกลไกการบริหารจัดการ (Administration Policies and Mechanisms)

การให้บริการผู้เรียนเป็นความสำคัญอันดับแรกสำหรับฝ่ายธุรการ	ดำเนินการแล้ว	กำลังดำเนินการ	ยังไม่ได้ดำเนินการ	ไม่แน่ใจ	ความคิดเห็น/หลักฐาน
1. การประกาศพันธกิจและการจัดสรรทรัพยากร รวมถึงเจ้าหน้าที่ สะท้อนความมุ่งมั่นของสถาบัน ในการดำเนินงานด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สถาบัน					
2. มีแผนเชิงกลยุทธ์ และขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อดำเนินงานด้านการศึกษาดูตลอดชีวิตในสถาบัน					
3. กระบวนการรับสมัครเข้าเรียนมีความครอบคลุม และไม่เน้นการแข่งขัน เพื่อให้กระบวนการทางการศึกษาสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต					
4. มีสภา และกลุ่มผู้นำหรือผู้บริหาร เพื่อปฏิบัติตามนโยบายการเรียนรู้ตลอดชีวิต					
การรับสมัคร/การตลาด					
5. ระบบการดำเนินการเป็นระบบที่อิงความเชื่อที่แสดงให้เห็นว่า การฟังอย่างจริงจังและเป็นระบบ กลายเป็นปฏิกิริยาโต้ตอบเชิงบวก เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต					
6. กระบวนการทางการตลาด ที่ครอบคลุมทุกคณะวิชา มีการตั้งเป้าหมายผู้เรียนที่หลากหลาย โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส					

7. กระบวนการรับสมัครมีความครอบคลุมและไม่เน้นการแข่งขัน เพื่อให้กระบวนการด้านการศึกษา มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต					
8. เอกสารประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลระบุความต้องการของประชากรทั้งกลุ่ม รวมทั้งผู้ศึกษานอกเวลา					
9. เอกสารประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลสนับสนุนแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต					
10. กระบวนการตลาดสะท้อนความเข้าใจบทบาทและความรับผิดชอบของผู้ใหญ่					
11. กระบวนการตลาดสะท้อนความเข้าใจบทบาทและความรับผิดชอบของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่					
12. กระตุ้นให้ศิษย์เก่าเชิญชวนผู้อื่นมาเข้าร่วมในสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต					
การเข้าเรียน					
13. จุดเข้าและออกหลักสูตรการเรียนมีความยืดหยุ่น					
14. ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงทุนการศึกษาต่างๆ รวมถึงผู้เรียนนอกเวลา					
15. การลงทะเบียน เวลาบรรยาย และคอร์ส รวมถึงมีตัวเลือกที่เป็นหน่วยย่อยต่างๆ และการสนับสนุนเชิงวิชาการ มีความพร้อมตามเวลาที่เหมาะสม และอยู่ในรูปแบบที่สะดวกต่อผู้เรียน					
16. รับรู้การเรียนรู้ก่อนหน้า ทั้งในแง่ของการเข้าถึง และการได้รับหน่วยกิตสำหรับโมดูล					

จำนวนผู้เรียน					
17. มีการเก็บ วิเคราะห์ และกระจายข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนิสิต นักศึกษา อย่างเป็นระบบทั่วมหาวิทยาลัย เพื่อเพิ่มอัตราการสำเร็จการศึกษาของผู้เรียน ตลอดชีวิต					
18. มีการเก็บ วิเคราะห์ และกระจายข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนิสิต นักศึกษา อย่างเป็นระบบทั่วมหาวิทยาลัย เพื่อสนับสนุนและเพิ่มความสำเร็จของนิสิต นักศึกษา					

6. ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support Systems)

	ดำเนินการ แล้ว	กำลัง ดำเนินการ	ยังไม่ได้ ดำเนินการ	ไม่แน่ใจ	ความคิดเห็น/หลักฐาน
1. สถาบันมีการประเมินประจำปี และ ประเมินความต้องการ ความคาดหวัง และความพึงพอใจของผู้เรียน เพื่อเก็บเป็นข้อมูล พัฒนา ทำตลาด และ ปรับปรุงหลักสูตรวิชา/การให้บริการ					
2. มีการเก็บข้อมูลสถิติ เพื่อเพิ่มจำนวน:					
• นิสิต นักศึกษา					
• หลักสูตรที่เปิดสอน					
• สถานที่เปิดสอน					
• การทำสัญญากับหน่วยงานต่างๆ					
3. การตัดสินใจเลือกโปรแกรม การประเมินผลการเรียนรู้ การออกแบบ หลักสูตร และวิธีการถือเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน อิงกระบวนการตามความ ร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่วิชาการ เจ้าหน้าที่บริการ และผู้เรียน					
4. ศิษย์เก่าพยายามหาสมาชิกเพิ่มเติมมาเข้าร่วมในสถาบันการเรียนรู้ตลอด ชีวิตอย่างต่อเนื่อง					
5. ผู้เรียนมีการประเมินวิชาที่เปิดสอนอย่างต่อเนื่อง					
6. มีการคิดค้น คงรักษา และประเมินการพัฒนาหลักสูตรสำหรับการเรียนรู้ ตลอดชีวิต พร้อมกลไกการอนุมัติที่เหมาะสม					
7. สถาบันสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตัวเอง การใส่ใจ ดูแล ความอบอุ่นใจ เป็นกันเอง มีความใกล้ชิดและเชื่อมั่นซึ่งกันและกัน					

7. ระบบบริการและการสนับสนุนผู้เรียน (Student Support Systems and Services)

สถาบันจัดให้มีการบริการผู้เรียนที่เป็นกันเอง ตามเวลาที่สะดวกต่อ ตารางการเรียนของผู้เรียนตลอดชีวิต นอกจากนี้ ผู้เรียนได้รับการ สนับสนุนให้เป็นผู้เรียนอย่างอิสระ ในหลากหลายแนวทาง	ดำเนินการ แล้ว	กำลัง ดำเนินการ	ยังไม่ได้ ดำเนินการ	ไม่แน่ใจ	ความคิดเห็น/หลักฐาน
1. มีการระบุภาระและความรับผิดชอบของผู้เรียน ผู้ให้บริการทางการศึกษา และการบริการด้านธุรการไว้อย่างชัดเจนตั้งแต่ต้น					
2. มีการจัดทำแผนกลยุทธ์สำหรับ:					
• บริการด้านคมนาคมและจัดเลี้ยงสำหรับผู้เรียนนอกเวลา					
• ใส่ใจ ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่ทุพพลภาพ					
• ใส่ใจ ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนทางไกล					
• มีบริการรับเลี้ยงเด็กอ่อน					
• สร้างบรรยากาศการเรียนที่ปลอดภัย มั่นคง					
• มีบริการสาธารณสุขให้กับผู้เรียนทุกคน					
3. มีโครงสร้างที่เกื้อหนุนทุกที่และทุกเวลาที่มีผู้เรียน					
4. มีโครงการที่เกื้อหนุนผู้สอนที่ต้องการคำแนะนำในการรับมือกับผู้เรียนนอก ระบบการเรียนแบบดั้งเดิม					
5. การให้คำปรึกษา (ทั้งระบบทางไกล และตัวต่อตัว) ให้คำแนะนำ และการ พัฒนาด้านวิชาชีพ เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องจัดหาให้กับผู้ลงทะเบียนเรียนช่วงเย็น					

เครื่องมือวิจัย ⑥
แบบประเมินค่าน้ำหนัก SWOT ANALYSIS
การให้ค่าน้ำหนักของ SWOT

จุดแข็ง	จุดแข็ง	จุดแข็งที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อ				
		กลุ่ม				
		สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
		5	4	3	2	1
	1. ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรทุกระดับทั้งงบประมาณ เทคโนโลยีระบบและกลไกในการส่งเสริมสมรรถนะในการปฏิบัติงาน รวมทั้งการพัฒนาและรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพ					
	2. มีนโยบายที่สร้างความมั่นคงและขวัญกำลังใจในการทำงานของบุคลากร					

จุดแข็ง	จุดแข็งที่มีความสำคัญเชิงเปรียบเทียบ					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
	1. ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรทุกระดับทั้งงบประมาณ เทคโนโลยีระบบและกลไกในการส่งเสริมสมรรถนะในการปฏิบัติงาน รวมทั้งการพัฒนาและรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพ					
	2. มีนโยบายที่สร้างความมั่นคงและขวัญกำลังใจในการทำงานของบุคลากร					

จุดแข็ง	จุดแข็งที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อ				
	กลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
3. มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของบุคลากรและ ผู้เรียน					
4. บุคลากรรุ่นเก่าและใหม่มีความรัก สามัคคี และภาคภูมิใจในองค์กร					
5. เป็นองค์กรที่มีความคล่องตัว สามารถนำองค์ความรู้ไปต่อยอด และเชื่อมโยง เพื่อให้เกิดการพัฒนาสู่สากล					

จุดแข็ง	จุดแข็งที่มีความสำคัญเชิงเปรียบเทียบ					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
3. มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของบุคลากรและ ผู้เรียน						
4. บุคลากรรุ่นเก่าและใหม่มีความรัก สามัคคี และภาคภูมิใจในองค์กร						
5. เป็นองค์กรที่มีความคล่องตัว สามารถนำองค์ความรู้ไปต่อยอดและเชื่อมโยง เพื่อให้เกิดการพัฒนาสู่สากล						

จุดแข็ง	จุดแข็งที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อ				
	กลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
6. มีโครงสร้างพื้นฐาน การเรียนรู้มีครบครัน อาทิ ระบบเทคโนโลยี สารสนเทศ อาคารสา ถานที่ สื่อและ ทรัพยากรการเรียนรู้					
7. บุคลากรมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มี ผลงานเป็นที่ยอมรับทั้ง ในระดับชาติและ นานาชาติ					
8. มีหลักสูตรที่ หลากหลาย สอดคล้อง ตามความต้องการสนใจ รวมถึงมีตัวเลือกที่เป็น หน่วยย่อยต่างๆ และ การสนับสนุนเชิง วิชาการ มีความพร้อม					

จุดแข็ง	จุดแข็งที่มีความสำคัญเชิงเปรียบเทียบ					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
	5	4	3	2	1	
6. มีโครงสร้างพื้นฐาน การเรียนรู้มีครบครัน อาทิ ระบบเทคโนโลยี สารสนเทศ อาคารสา ถานที่ สื่อและ ทรัพยากรการเรียนรู้						
7. บุคลากรมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มี ผลงานเป็นที่ยอมรับ ทั้งในระดับชาติและ นานาชาติ						
8. มีหลักสูตรที่ หลากหลาย สอดคล้อง ตามความต้องการ สนใจ รวมถึงมี ตัวเลือกที่เป็นหน่วย ย่อยต่างๆ และการ สนับสนุนเชิงวิชาการ						

จุดแข็ง	จุดแข็งที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อ				
	กลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
ตามเวลาที่เหมาะสม และอยู่ในรูปแบบที่ สะดวกต่อผู้เรียน					
9. มีระบบธรรมาภิบาล และการบริหารจัดการที่ ชัดเจน					
10. มีระบบกลไก การเงินที่มีความ คล่องตัว					
11. บัณฑิตมีความรู้คู่ คุณธรรม มีทักษะ อดทน สู้งาน					
12. มีความร่วมมือและ สื่อสารระหว่างฝาย ต่าง ๆ สภา และกลุ่ม ผู้นำหรือผู้บริหารปฏิบัติ					

จุดแข็ง	จุดแข็งที่มีความสำคัญเชิงเปรียบเทียบ					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
	5	4	3	2	1	
มีความพร้อมตามเวลา ที่เหมาะสม และอยู่ใน รูปแบบที่สะดวกต่อ ผู้เรียน						
9. มีระบบธรรมาภิบาล และการบริหารจัดการ ที่ชัดเจน						
10. มีระบบกลไก การเงินที่มีความ คล่องตัว						
11. บัณฑิตมีความรู้คู่ คุณธรรม มีทักษะ อดทน สู้งาน						
12. มีความร่วมมือและ สื่อสารระหว่างฝาย ต่าง ๆ สภา และกลุ่ม ผู้นำหรือผู้บริหาร						

จุดแข็ง	จุดแข็งที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อ				
	กลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
ตามนโยบายพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต					
3. มีเครือข่ายและความร่วมมือระหว่างสถาบันและสังคม และองค์กรระหว่างประเทศ โดยการจัดทำบันทึกและการใช้งานในระดับสถาบัน การแข่งขันทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรด้านอื่นๆ รวมทั้งการดำเนินวิจัยร่วมระหว่างสถาบันและองค์กรอื่นๆในสังคม อาทิ สหภาพแรงงาน หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานด้านศึกษา					

จุดแข็ง	จุดแข็งที่มีความสำคัญเชิงเปรียบเทียบ					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
ปฏิบัติตามนโยบายพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต						
13. มีเครือข่ายและความร่วมมือระหว่างสถาบันและสังคม และองค์กรระหว่างประเทศ โดยการจัดทำบันทึกและการใช้งานในระดับสถาบัน การแข่งขันทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรด้านอื่นๆ รวมทั้งการดำเนินวิจัยร่วมระหว่างสถาบันและองค์กรอื่นๆในสังคม อาทิ สหภาพแรงงาน หน่วยงานภาครัฐ						

จุดแข็ง	จุดแข็งที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อ				
	กลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
ตลอดจนพนักงานใน หน่วยงาน ตลอดจน การร่วมมือกันกับ สถาบันระหว่างประเทศ					
14. มีกลไกที่เหมาะสม เพื่อประเมินว่า สถาบันได้บรรลุผลตาม ตัวชี้วัดในระดับใด					
15. การพัฒนางานวิจัย มีความเป็นระบบ มีการ กำหนดเป้าหมาย การ เก็บข้อมูลเกี่ยวกับ ความคาดหวัง ประสบการณ์ ความ ต้องการ และความพึง พอใจของนิสิตนักศึกษา					

จุดแข็ง	จุดแข็งที่มีความสำคัญเชิงเปรียบเทียบ					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
หน่วยงานด้านศึกษา ตลอดจนพนักงานใน หน่วยงาน ตลอดจน การร่วมมือกันกับ สถาบันระหว่าง ประเทศ						
14. มีกลไกที่เหมาะสม เพื่อประเมินว่า สถาบันได้บรรลุผล ตามตัวชี้วัดในระดับใด						
15. การพัฒนา งานวิจัยมีความเป็น ระบบ มีการกำหนด เป้าหมาย การเก็บ ข้อมูลเกี่ยวกับความ คาดหวัง ประสบการณ์ ความต้องการ และ ความพึงพอใจของ						

จุดแข็ง	จุดแข็งที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อ				
	กลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
อย่างเป็นระบบ การเผยแพร่ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยอย่างเป็นระบบให้สาธารณะและประชาชนได้รับรู้					
16. ผู้สอนแสดงศักยภาพของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต เน้นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอนต้องปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับนิสิต นักศึกษา และผู้สอนพัฒนาศักยภาพ					

จุดแข็ง	จุดแข็งที่มีความสำคัญเชิงเปรียบเทียบ					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
นิสิตนักศึกษาอย่างเป็นระบบ การเผยแพร่ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยอย่างเป็นระบบให้สาธารณะและประชาชนได้รับรู้						
16. ผู้สอนแสดงศักยภาพของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต เน้นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอนต้องปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับนิสิต นักศึกษา และผู้สอนพัฒนาศักยภาพ						

จุดแข็ง	จุดแข็งที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อ				
	กลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
การเรียนรู้ตลอดชีวิต ของตนเอง					
17. สนับสนุนการพัฒนาบุคลากร สนับสนุนการประเมิน สรุปผล เมื่อสิ้นสุดการ ดำเนินการสอนในแต่ละ โมดูล เพื่อการพัฒนา ปรับปรุง และเพื่อเป็น ประโยชน์ต่อผู้เรียน และ จัดหาสิ่งแวดลอม ด้านการเรียนการสอนที่ ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มี ความใส่ใจดูแลซึ่งกัน และกัน สร้าง บรรยากาศอบอุ่น เป็น กันเอง มีความใกล้ชิด และมีความเชื่อใจซึ่งกัน และกัน					

จุดแข็ง	จุดแข็งที่มีความสำคัญเชิงเปรียบเทียบ					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
การเรียนรู้ตลอดชีวิต ของตนเอง						
17. สนับสนุนการพัฒนาบุคลากร สนับสนุนการประเมิน สรุปผล เมื่อสิ้นสุดการ ดำเนินการสอนในแต่ละ โมดูล เพื่อการ พัฒนาปรับปรุง และ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อ ผู้เรียน และ จัดหา สิ่งแวดลอมด้านการ เรียนการสอนที่ผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง มีความ ใส่ใจดูแลซึ่งกันและกัน สร้างบรรยากาศอบอุ่น เป็นกันเอง มีความ ใกล้ชิดและมีความเชื่อ ใจซึ่งกันและกัน						

จุดแข็ง	จุดแข็งที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อ				
	กลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
18. ผู้เรียนตระหนักได้ว่าความต้องการและลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลได้รับการเคารพ และผู้เรียนได้รับการกระตุ้นให้ประเมินตนเอง เพื่อประเมินความพร้อมในการดำเนินตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยตนเอง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างจริงจัง และผู้เรียนจะมีอิสระทางสติปัญญา การทดลอง และ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์					

จุดแข็ง	จุดแข็งที่มีความสำคัญเชิงเปรียบเทียบ					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
18. ผู้เรียนตระหนักได้ว่าความต้องการและลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลได้รับการเคารพ และผู้เรียนได้รับการกระตุ้นให้ประเมินตนเอง เพื่อประเมินความพร้อมในการดำเนินตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยตนเอง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างจริงจัง และผู้เรียนจะมีอิสระทางสติปัญญา การทดลอง และ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์						

จุดแข็ง	จุดแข็งที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อ				
	กลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
19. การเก็บ วิเคราะห์ และกระจายข้อมูล เกี่ยวกับจำนวนนิสิต นักศึกษา หลักสูตรที่เปิดสอน สถานที่เปิดสอน และการทำสัญญากับหน่วยงานอย่างเป็นระบบทั่วมหาวิทยาลัย เพื่อสนับสนุนและเพิ่มความสำเร็จของนิสิต นักศึกษา					
20. ระบบประเมิน ประจำปี และ ประเมินความต้องการ ความคาดหวัง และความพึงพอใจของผู้เรียน เพื่อเก็บเป็นข้อมูล พัฒนา					

จุดแข็ง	จุดแข็งที่มีความสำคัญเชิงเปรียบเทียบ					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
19. การเก็บ วิเคราะห์ และกระจายข้อมูล เกี่ยวกับจำนวนนิสิต นักศึกษา หลักสูตรที่เปิดสอน สถานที่เปิดสอน และการทำสัญญากับหน่วยงานอย่างเป็นระบบทั่วมหาวิทยาลัยเพื่อสนับสนุนและเพิ่มความสำเร็จของนิสิต นักศึกษา						
20. ระบบประเมิน ประจำปี และ ประเมินความต้องการ ความคาดหวัง และความพึงพอใจของผู้เรียน เพื่อเก็บเป็นข้อมูล พัฒนา						

จุดแข็ง	จุดแข็งที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อ				
	กลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
ทำตลาด และ ปรับปรุง หลักสูตรวิชา/การ ให้บริการ					
21. มีการประเมินวิชาที่ เปิดสอนอย่างต่อเนื่อง โดยผู้เรียน					
22. มีการระบุภาระและ ความรับผิดชอบของ ผู้เรียน ผู้ให้บริการ ทางการศึกษา และการ บริการด้านธุรการอย่าง ชัดเจนตั้งแต่ต้น					
23. มีระบบการให้ คำปรึกษา (ทั้งระบบ ทางไกล และตัวต่อตัว) ให้คำแนะนำ และการ พัฒนาด้านวิชาชีพ เป็น					

จุดแข็ง	จุดแข็งที่มีความสำคัญเชิงเปรียบเทียบ					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
ทำตลาด และ ปรับปรุงหลักสูตรวิชา/ การให้บริการ						
21. มีการประเมินวิชา ที่เปิดสอนอย่าง ต่อเนื่องโดยผู้เรียน						
22. มีการระบุภาระ และความรับผิดชอบ ของผู้เรียน ผู้ให้บริการ ทางการศึกษา และ การบริการด้านธุรการ อย่างชัดเจนตั้งแต่ต้น						
23. มีระบบการให้ คำปรึกษา (ทั้งระบบ ทางไกล และตัวต่อตัว) ให้คำแนะนำ และการ พัฒนาด้านวิชาชีพ						

จุดแข็ง	จุดแข็งที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อ				
	กลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
สิ่งจำเป็นที่ต้องจัดหา ให้กับผู้ลงทะเบียนเรียน ช่วงเย็น					

จุดแข็ง	จุดแข็งที่มีความสำคัญเชิงเปรียบเทียบ					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้อง จัดหาให้กับผู้ ลงทะเบียนเรียนช่วง เย็น						

การให้ค่าน้ำหนักของ SWOT

จุดอ่อน

จุดอ่อน	จุดอ่อนที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อ				
	กลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
1. โครงสร้างและระบบการบริหารองค์กรทั้งระดับมหาวิทยาลัยและระดับคณะยังไม่เอื้อต่อการรองรับ การเปลี่ยนแปลงที่เป็นภาวะคุกคามจากสิ่งแวดล้อมภายนอก					
2. บุคลากรไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทใหม่ที่มหาวิทยาลัยต้องปรับตัว อาทิ การบริการการเรียนรู้ สังคมแห่งการเรียนรู้ ตลอดชีวิต					

จุดอ่อน	จุดอ่อนที่มีความสำคัญเชิงเปรียบเทียบ					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
1. โครงสร้างและระบบการบริหารองค์กรทั้งระดับมหาวิทยาลัยและระดับคณะยังไม่เอื้อต่อการรองรับ การเปลี่ยนแปลงที่เป็นภาวะคุกคามจากสิ่งแวดล้อมภายนอก						
2. บุคลากรไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทใหม่ที่มหาวิทยาลัยต้องปรับตัว อาทิ การบริการการเรียนรู้ สังคมแห่งการเรียนรู้ ตลอดชีวิต						

จุดอ่อน	จุดอ่อนที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อกลุ่ม				
	สูงมาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำมาก
	5	4	3	2	1
3.หลักสูตรไม่มีความเชื่อมโยงกันระหว่างระดับอุดมศึกษาและการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอยต่อกับการศึกษาระดับอื่นๆ					
4.การสื่อสารในองค์กร ยังไม่สามารถเข้าถึงและเข้าใจได้ทุกระดับทั่วทั้งองค์กร และระบบการประชาสัมพันธ์ ยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและบุคลากรฝ่ายต่างๆ					
5. นโยบายด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัย ยังไม่ชัดเจน ระบบและ					

จุดอ่อน	จุดอ่อนที่มีความสำคัญเชิงเปรียบเทียบ					
	สูงมาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำมาก	รวม
	5	4	3	2	1	
3.หลักสูตรไม่มีความเชื่อมโยงกันระหว่างระดับอุดมศึกษาและการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอยต่อกับการศึกษาระดับอื่นๆ						
4.การสื่อสารในองค์กร ยังไม่สามารถเข้าถึงและเข้าใจได้ทุกระดับทั่วทั้งองค์กร และระบบการประชาสัมพันธ์ ยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและบุคลากรฝ่ายต่างๆ						
5. นโยบายด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัย ยังไม่ชัดเจน ระบบและ						

จุดอ่อน	จุดอ่อนที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อ				
	กลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
ระเบียบการบริหารงานวิจัยยังไม่ชัดเจน ขาดการกำกับ ติดตาม และประเมินผล ขาดการบูรณาการงานวิจัย เพื่อกำหนดโจทย์วิจัยที่เป็นจุดแข็งของมหาวิทยาลัย และสอดคล้องกัน ยุทธศาสตร์งานวิจัย ของชาติ					
6. การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ แม้ว่าในด้านเครือข่ายคอมพิวเตอร์จะได้รับการพัฒนาและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง แต่ยังไม่เพียงพอ และ					

จุดอ่อน	จุดอ่อนที่มีความสำคัญเชิงเปรียบเทียบ					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
ระเบียบการบริหารงานวิจัยยังไม่ชัดเจน ขาดการกำกับ ติดตาม และประเมินผล ขาดการบูรณาการงานวิจัย เพื่อกำหนดโจทย์วิจัยที่เป็นจุดแข็งของมหาวิทยาลัย และสอดคล้องกัน ยุทธศาสตร์งานวิจัย ของชาติ						
6. การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ แม้ว่าในด้านเครือข่ายคอมพิวเตอร์จะได้รับการพัฒนาและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง แต่ยังไม่เพียงพอ และ						

จุดอ่อน	จุดอ่อนที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อ				
	กลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
ระบบซอฟต์แวร์เพื่อ การบริหาร การจัดการ เรียนการสอน ส่วนกลางจะได้รับการ พัฒนาและใช้งานได้ แล้ว แต่ยังมีจุดอ่อน จากการนำไปใช้งาน ระบบฐานข้อมูลใน ภาพรวมและในแต่ละ หน่วยงานมีการพัฒนา ดีขึ้น แต่ยังมีจุดอ่อนใน ด้านความถูกต้อง ความทันสมัย ความ ทันเวลาต่อการใช้งาน ความร่วมมือของผู้ให้ ข้อมูลและความ เชื่อมโยงของฐานข้อมูล					

จุดอ่อน	จุดอ่อนที่มีความสำคัญเชิงเปรียบเทียบ					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
ระบบซอฟต์แวร์เพื่อ การบริหาร การจัดการ เรียนการสอนส่วนกลาง จะได้รับการพัฒนาและ ใช้งานได้แล้ว แต่ยังมี จุดอ่อนจากการนำไปใช้ งาน ระบบฐานข้อมูลใน ภาพรวมและในแต่ละ หน่วยงานมีการพัฒนา ดีขึ้น แต่ยังมีจุดอ่อนใน ด้านความถูกต้อง ความทันสมัย ความ ทันเวลาต่อการใช้งาน ความร่วมมือของผู้ให้ ข้อมูลและความ เชื่อมโยงของฐานข้อมูล						

จุดอ่อน	จุดอ่อนที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อ				
	กลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
7. คณาจารย์ นักวิจัย ขาดการร่วมมือ การ เชื่อมโยง และการ ตั้งเป้าหมายในการ บูรณาการงานวิจัย ร่วมกันทั้งภายในและ ภายนอก ทั้งระดับชาติ และนานาชาติ					
8. นิสิตนักศึกษาใน ระดับต่างๆ ขาดความ กระตือรือร้น ยังไม่เป็น บุคคลแห่งการเรียนรู้ที่ สามารถนำการเรียนรู้ ด้วยตนเองได้					
9.บุคลากรทั้งสาย ผู้สอนและสาย สนับสนุนส่วนใหญ่ยังมี ศักยภาพไม่พร้อมใน					

จุดอ่อน	จุดอ่อนที่มีความสำคัญเชิงเปรียบเทียบ					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
7. คณาจารย์ นักวิจัย ขาดการร่วมมือ การ เชื่อมโยง และการ ตั้งเป้าหมายในการ บูรณาการงานวิจัย ร่วมกันทั้งภายในและ ภายนอก ทั้งระดับชาติ และนานาชาติ						
8. นิสิตนักศึกษาใน ระดับต่างๆ ขาดความ กระตือรือร้น ยังไม่เป็น บุคคลแห่งการเรียนรู้ที่ สามารถนำการเรียนรู้ ด้วยตนเองได้						
9.บุคลากรทั้งสาย ผู้สอนและสาย สนับสนุนส่วนใหญ่ยังมี ศักยภาพไม่พร้อมใน						

จุดอ่อน	จุดอ่อนที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อ				
	กลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
การปรับตัวเพื่อรองรับ การเปลี่ยนแปลง และ ยังยึดติดในกระบวน ทัศน์การทำงาน แบบเดิม					
10. กรอบการพัฒนา สถาบันชาติแผนการ สนับสนุนการศึกษา ตลอดชีวิต					
11. วัฒนธรรมการ ทำงานของบุคลากร คณะและหน่วยงานยัง ไม่มองภาพรวมของ มหาวิทยาลัยเป็นหลัก ส่วนใหญ่ยังคงยึดติด กับผลประโยชน์ของตน และหน่วยงานเท่านั้น					

จุดอ่อน	จุดอ่อนที่มีความสำคัญเชิงเปรียบเทียบ					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
การปรับตัวเพื่อรองรับ การเปลี่ยนแปลง และ ยังยึดติดในกระบวน ทัศน์การทำงาน แบบเดิม						
10. กรอบการพัฒนา สถาบันชาติแผนการ สนับสนุนการศึกษา ตลอดชีวิต						
11. วัฒนธรรมการ ทำงานของบุคลากร คณะและหน่วยงานยัง ไม่มองภาพรวมของ มหาวิทยาลัยเป็นหลัก ส่วนใหญ่ยังคงยึดติด กับผลประโยชน์ของ ตนและหน่วยงาน เท่านั้น						

จุดอ่อน	จุดอ่อนที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อ				
	กลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
12. หลักสูตรส่วนใหญ่ พัฒนาขึ้นภายใต้การ ริเริ่มของโปรแกรม/ ภาควิชาจึงมีลักษณะ แคบและขาดการบูรณา การของสาขาวิชาอื่น ๆ นอกภาควิชาหรือนอก คณะโดยเฉพาะขาด การนำความต้องการ จริงของผู้ใช้บัณฑิตมา ใช้ในการกำหนด หลักสูตรอย่างจริงจัง การกำหนดวิชาที่มีใน หลักสูตรอยู่ในพื้นฐาน ของความเชี่ยวชาญ/ ความต้องการของ อาจารย์ในภาควิชา นั้นๆ เท่านั้น ดังนั้น การเกิดหลักสูตรที่มี					

จุดอ่อน	จุดอ่อนที่มีความสำคัญเชิงเปรียบเทียบ					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
12. หลักสูตรส่วนใหญ่ พัฒนาขึ้นภายใต้การ ริเริ่มของโปรแกรม/ ภาควิชาจึงมีลักษณะ แคบและขาดการบูร ณาการของสาขาวิชา อื่น ๆ นอกภาควิชา หรือนอกคณะ โดยเฉพาะขาดการนำ ความต้องการจริงของ ผู้ใช้บัณฑิตมาใช้ใน การกำหนดหลักสูตร อย่างจริงจัง การ กำหนดวิชาที่มีใน หลักสูตรอยู่ในพื้นฐาน ของความเชี่ยวชาญ/ ความต้องการของ อาจารย์ในภาควิชา นั้นๆ เท่านั้น ดังนั้น						

จุดอ่อน	จุดอ่อนที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อ				
	กลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
ลักษณะบูรณาการ หลายสาขาวิชาในคณะ หนึ่งๆ จึงเกิดขึ้นได้ ยากมาก ส่วนการเกิด หลักสูตรในระดับ ปริญญาตรีที่มีการบูร ณาการระหว่างคณะ และในระดับ บัณฑิตศึกษามี ค่อนข้างน้อย					
13. การพัฒนาระบบ เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการเรียนการสอน และการบริหารจัดการ ยังไม่มีความพร้อม ความทันสมัย และมี ประสิทธิภาพเพียงพอ					

จุดอ่อน	จุดอ่อนที่มีความสำคัญเชิงเปรียบเทียบ					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
การเกิดหลักสูตรที่มี ลักษณะบูรณาการ หลายสาขาวิชาในคณะ หนึ่งๆ จึงเกิดขึ้นได้ ยากมาก ส่วนการเกิด หลักสูตรในระดับ ปริญญาตรีที่มีการบูร ณาการระหว่างคณะ และในระดับ บัณฑิตศึกษามี ค่อนข้างน้อย						
13. การพัฒนาระบบ เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการเรียนการสอน และการบริหารจัดการ ยังไม่มีความพร้อม ความทันสมัย และมี ประสิทธิภาพเพียงพอ						

จุดอ่อน	จุดอ่อนที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อ				
	กลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
14.ระบบการจัดการ ความปลอดภัย การจัด ระเบียบสังคม และ สิ่งแวดล้อมรอบ มหาวิทยาลัยยังมี ข้อจำกัดอยู่มาก					
15.ไม่มีการตั้งค่า เป้าหมายระดับบุคคล เพื่อรองรับการ ประเมินผลการ ปฏิบัติงาน					
16.งานวิจัยหรืองาน สร้างสรรค์ที่นำมาใช้อัน ก่อให้เกิดประโยชน์ อย่างชัดเจนมีน้อย					

จุดอ่อน	จุดอ่อนที่มีความสำคัญเชิงเปรียบเทียบ					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
14.ระบบการจัดการ ความปลอดภัย การจัด ระเบียบสังคม และ สิ่งแวดล้อมรอบ มหาวิทยาลัยยังมี ข้อจำกัดอยู่มาก						
15.ไม่มีการตั้งค่า เป้าหมายระดับบุคคล เพื่อรองรับการ ประเมินผลการ ปฏิบัติงาน						
16.งานวิจัยหรืองาน สร้างสรรค์ที่นำมาใช้ อันก่อให้เกิดประโยชน์ อย่างชัดเจนมีน้อย						

จุดอ่อน	จุดอ่อนที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อ				
	กลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
17. ฐานข้อมูลด้านการเงินยังไม่สามารถนำมาเป็นข้อมูลในการบริหารและตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
18. การส่งเสริมการทำสัญญาร่วมวิจัย หรือทำงานวิชาการร่วมกับสังคม เศรษฐกิจ และผู้เรียนในทั่วทุกแขนงวิชา และ/หรือสถาบัน และมีการจัดทำบันทึกการดำเนินงานดังกล่าวในระดับคณะวิทยายังมีน้อย และการดำเนินงานดังกล่าวในระดับคณะวิทยายังไม่ครอบคลุม					

จุดอ่อน	จุดอ่อนที่มีความสำคัญเชิงเปรียบเทียบ					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
17. ฐานข้อมูลด้านการเงินยังไม่สามารถนำมาเป็นข้อมูลในการบริหารและตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ						
18. การส่งเสริมการทำสัญญาร่วมวิจัย หรือทำงานวิชาการร่วมกับสังคม เศรษฐกิจ และผู้เรียนในทั่วทุกแขนงวิชา และ/หรือสถาบัน และมีการจัดทำบันทึกการดำเนินงานดังกล่าวในระดับคณะวิทยายังมีน้อย และการดำเนินงานดังกล่าวในระดับคณะวิทยายังไม่ครอบคลุม						

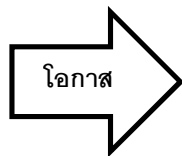
จุดอ่อน	จุดอ่อนที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อ				
	กลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
19. ไม่มีระบบการเพิ่มจำนวนหน่วยกิตสำหรับการเทียบโอนผลการเรียนรู้ (Recognition of Prior Learning: RPL) / พันธกิจทางเลือกและประสบการณ์ชีวิตเป็นเปอร์เซ็นต์ ภายในระยะเวลาที่กำหนด					
20. การพัฒนาหลักสูตรที่เอื้อให้กลุ่มคนที่ด้อยโอกาสในสังคมทั้งในและนอกสถาบันสามารถเข้าร่วมยังทำได้ไม่เต็มที่					

จุดอ่อน	จุดอ่อนที่มีความสำคัญเชิงเปรียบเทียบ					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
19. ไม่มีระบบการเพิ่มจำนวนหน่วยกิตสำหรับการเทียบโอนผลการเรียนรู้ (Recognition of Prior Learning: RPL) / พันธกิจทางเลือกและประสบการณ์ชีวิตเป็นเปอร์เซ็นต์ ภายในระยะเวลาที่กำหนด						
20. การพัฒนาหลักสูตรที่เอื้อให้กลุ่มคนที่ด้อยโอกาสในสังคมทั้งในและนอกสถาบันสามารถเข้าร่วมยังทำได้ไม่เต็มที่						

จุดอ่อน	จุดอ่อนที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อ				
	กลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
21. หลักสูตรสำหรับการพัฒนาคนและเติมเต็มศักยภาพคนทุกกลุ่มเพื่อการทำงานและการดำเนินชีวิตยังมีน้อยและขาดความหลากหลายและยืดหยุ่น					
22. ขาดกลไกผลักดันและขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยสู่สากลทั้งในระดับบุคคลและระดับสถาบัน					

จุดอ่อน	จุดอ่อนที่มีความสำคัญเชิงเปรียบเทียบ					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
21. หลักสูตรสำหรับการพัฒนาคนและเติมเต็มศักยภาพคนทุกกลุ่มเพื่อการทำงานและการดำเนินชีวิตยังมีน้อยและขาดความหลากหลายและยืดหยุ่น						
22. ขาดกลไกผลักดันและขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยสู่สากลทั้งในระดับบุคคลและระดับสถาบัน						

การให้ค่าน้ำหนักของ SWOT

โอกาส	โอกาสที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อ				
	กลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
1.นโยบายชาติ อาทิ พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และนโยบาย การปฏิรูปการศึกษา ของรัฐบาลให้ สถานศึกษาของรัฐที่จัด การศึกษาระดับปริญญา เป็นนิติบุคคล และ ส่งเสริมและสนับสนุน การพัฒนา สถาบันอุดมศึกษา					
2.กระแสการแข่งขันใน ประเทศและ ต่างประเทศ เช่น Transnational					

โอกาส	โอกาสที่มีความเป็นไปได้ของความสำเร็จ					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
1.นโยบายชาติ อาทิ พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และ นโยบายการปฏิรูป การศึกษาของรัฐบาล ให้สถานศึกษาของรัฐ ที่จัดการศึกษาระดับ ปริญญาเป็นนิติบุคคล และส่งเสริมและ สนับสนุนการพัฒนา สถาบันอุดมศึกษา						
2.กระแสการแข่งขันใน ประเทศและ ต่างประเทศ เช่น Transnational						

โอกาส	โอกาสที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อกลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
Education ผลักดันให้มหาวิทยาลัยต้องเร่งพัฒนาอย่างต่อเนื่อง					
3.นโยบายของรัฐบาลในการบริหารงานแบบบูรณาการเปิดโอกาสให้มหาวิทยาลัยได้พัฒนาองค์กรและพัฒนาระบบบริหารจัดการองค์กรโดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของ Outside in และมิติของการมีส่วนร่วมของประชาชนการกระจายอำนาจการปกครอง					

โอกาส	โอกาสที่มีความเป็นไปได้ของความสำเร็จ					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
Education ผลักดันให้มหาวิทยาลัยต้องเร่งพัฒนาอย่างต่อเนื่อง						
3.นโยบายของรัฐบาลในการบริหารงานแบบบูรณาการเปิดโอกาสให้มหาวิทยาลัยได้พัฒนาองค์กรและพัฒนาระบบบริหารจัดการองค์กรโดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของ Outside in และมิติของการมีส่วนร่วมของประชาชนการกระจายอำนาจการปกครอง						

โอกาส	โอกาสที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อกลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
4.แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในภูมิภาคมีนโยบายสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต					
5.การประเมินและรับรองโดย สมศ. เป็นกลไกที่เปิดโอกาสให้หน่วยงานต่างๆ ในมหาวิทยาลัยได้รับทราบข้อดีและข้อด้อยกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวที่จะไปสู่การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลง การประเมินโดยจำแนกเป็นกลุ่มสาขาวิชาต่างๆ เปิดโอกาสให้คณะต่างๆ ในกลุ่มสาขาวิชา					

โอกาส	โอกาสที่มีความเป็นไปได้ของความสำเร็จ					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
4.แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในภูมิภาคมีนโยบายสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต						
5.การประเมินและรับรองโดย สมศ. เป็นกลไกที่เปิดโอกาสให้หน่วยงานต่างๆ ในมหาวิทยาลัยได้รับทราบข้อดีและข้อด้อยกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวที่จะไปสู่การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลง การประเมินโดยจำแนกเป็นกลุ่มสาขาวิชาต่างๆ เปิดโอกาสให้						

โอกาส	โอกาสที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อกลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
เดียวกันช่วยเหลือกัน ได้มากขึ้น					
6. การจัดอันดับของ มหาวิทยาลัยโดย สำนักงาน คณะกรรมการการ อุดมศึกษามีผลกระทบ ในวงกว้างต่อ ภาพลักษณ์และชื่อเสียง ของสถาบันจึงเป็น ปัจจัยเชิงบวกหาก ได้รับการจัดอันดับที่ดี และเป็นปัจจัยเชิงลบ หากได้รับการจัดอันดับ ต่ำแต่เป็นโอกาสที่ มหาวิทยาลัยจะได้ ปรับปรุงและพัฒนาให้					

โอกาส	โอกาสที่มีความเป็นไปได้ของความสำเร็จ					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
คณะต่างๆ ในกลุ่ม สาขาวิชาเดียวกัน ช่วยเหลือกันได้มากขึ้น						
6. การจัดอันดับของ มหาวิทยาลัยโดย สำนักงาน คณะกรรมการการ อุดมศึกษามีผลกระทบ ในวงกว้างต่อ ภาพลักษณ์และ ชื่อเสียงของสถาบันจึง เป็นปัจจัยเชิงบวกหาก ได้รับการจัดอันดับที่ดี และเป็นปัจจัยเชิงลบ หากได้รับการจัด อันดับต่ำแต่เป็น โอกาสที่มหาวิทยาลัย จะได้ปรับปรุงและ						

โอกาส	โอกาสที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อกลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
ได้ค่าคะแนนที่ดีขึ้นตามตัวชี้วัด					
7.การแผ่ขยายของโลกาภิวัตน์ทำให้การถ่ายทอดองค์ความรู้ นวัตกรรมใหม่ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ช่วยเอื้อต่อการทำงานให้รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น					
8. ความต้องการของสังคมที่มีต่อมหาวิทยาลัยเปลี่ยนไป					

โอกาส	โอกาสที่มีความเป็นไปได้ของความสำเร็จ					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
พัฒนาให้ได้ค่าคะแนนที่ดีขึ้นตามตัวชี้วัด						
7.การแผ่ขยายของโลกาภิวัตน์ทำให้การถ่ายทอดองค์ความรู้ นวัตกรรมใหม่ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ช่วยเอื้อต่อการทำงานให้รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น						
8. ความต้องการของสังคมที่มีต่อมหาวิทยาลัยเปลี่ยนไป						

โอกาส	โอกาสที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อกลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
9. ความต้องการ แรงงานฐานความรู้ ที่มีการพัฒนาอย่าง ต่อเนื่อง และมีคุณภาพ สู่สากล					
10. มีการนำสารสนเทศ และการสื่อสารมาปรับ วิธีการเรียนการสอน และการบริการวิชาการ ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ของมหาวิทยาลัยที่ หลากหลายมากยิ่งขึ้น					
11. สังคมไทยกำลัง เคลื่อนเข้าสู่สังคม สูงอายุ (Ageing Society) เป็นโอกาส ของมหาวิทยาลัยในการ					

โอกาส	โอกาสที่มีความเป็นไปได้ของความสำเร็จ					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
9. ความต้องการ แรงงานฐานความรู้ ที่มีการพัฒนาอย่าง ต่อเนื่อง และมี คุณภาพสู่สากล						
10. มีการนำสารสนเทศ และการสื่อสารมาปรับ วิธีการเรียนการสอน และการบริการ วิชาการให้แก่ กลุ่มเป้าหมายของ มหาวิทยาลัยที่ หลากหลายมากยิ่งขึ้น						
11. สังคมไทยกำลัง เคลื่อนเข้าสู่สังคม สูงอายุ (Ageing Society) เป็นโอกาส ของมหาวิทยาลัยใน						

โอกาส	โอกาสที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อกลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
สร้างหลักสูตรต่างๆ เพื่อรองรับ กลุ่มเป้าหมายใหม่ๆ					
12.แนวคิดการพัฒนา บนฐานความรู้หรือ สังคมแห่งการเรียนรู้ และนวัตกรรมในการ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการขับเคลื่อนการ พัฒนาประเทศ (Knowledge-based Society)					
13.มหาวิทยาลัยมี ชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ ของสังคมและ หน่วยงานภายนอก อื่นๆ มีเครือข่ายศิษย์ เก่าที่เข้มแข็ง และ					

โอกาส	โอกาสที่มีความเป็นไปได้ของความสำเร็จ					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
การสร้างหลักสูตร ต่างๆ เพื่อรองรับ กลุ่มเป้าหมายใหม่ๆ						
12.แนวคิดการพัฒนา บนฐานความรู้หรือ สังคมแห่งการเรียนรู้ และนวัตกรรมในการ พัฒนาทรัพยากร มนุษย์และการ ขับเคลื่อนการพัฒนา ประเทศ (Knowledge- based Society)						
13.มหาวิทยาลัยมี ชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ ของสังคมและ หน่วยงานภายนอก อื่นๆ มีเครือข่ายศิษย์ เก่าที่เข้มแข็ง และ						

โอกาส	โอกาสที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อกลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
หน่วยงานภายนอกที่ให้ความร่วมมือและให้การสนับสนุนมหาวิทยาลัยประชาชนและชุมชนท้องถิ่นมีความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อมหาวิทยาลัย					
14.องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับมหาวิทยาลัย และมีงบประมาณในการบริหารจัดการจำนวนมาก เป็นโอกาสที่มหาวิทยาลัยสามารถสร้างความร่วมมือในการพัฒนาบุคลากรและ					

โอกาส	โอกาสที่มีความเป็นไปได้ของความสำเร็จ					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
หน่วยงานภายนอกที่ให้ความร่วมมือและให้การสนับสนุนมหาวิทยาลัยประชาชนและชุมชนท้องถิ่นมีความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อมหาวิทยาลัย						
14.องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับมหาวิทยาลัย และมีงบประมาณในการบริหารจัดการจำนวนมาก เป็นโอกาสที่มหาวิทยาลัยสามารถสร้างความร่วมมือในการพัฒนาบุคลากร						

โอกาส	โอกาสที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อกลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
ชุมชนร่วมกับองค์กร ส่วนท้องถิ่น					
15. กระแสการเรียนรู้ และการพัฒนาตนเองที่ เพิ่มสูงขึ้น					

โอกาส	โอกาสที่มีความเป็นไปได้ของความสำเร็จ					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
และชุมชนร่วมกับ องค์กรส่วนท้องถิ่น						
15. กระแสการเรียนรู้ และการพัฒนาตนเอง ที่เพิ่มสูงขึ้น						

การให้ค่าน้ำหนักของ SWOT

อุปสรรค	อุปสรรคที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อ				
	กลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
1.ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป็นอุปสรรคในการดำเนินการพัฒนาของมหาวิทยาลัยให้เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลง					
2. ประเทศไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงและความผันผวนทางการเมืองค่อนข้างสูง ทำให้นโยบายในการบริหารประเทศขาดความ					

อุปสรรค	อุปสรรคที่มีความเป็นไปได้ของการเกิดขึ้น					
	สูง	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ	รวม
	มาก				มาก	
	5	4	3	2	1	
1.ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป็นอุปสรรคในการดำเนินการพัฒนาของมหาวิทยาลัยให้เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลง						
2. ประเทศไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงและความผันผวนทางการเมืองค่อนข้างสูง ทำให้นโยบายในการบริหารประเทศขาด						

อุปสรรค	อุปสรรคที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อ				
	กลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
ต่อเนื่อง ไม่ชัดเจน เท่าที่ควร					
3. มหาวิทยาลัย และ องค์กรต่าง ๆ มีการ แสวงหาคณบดี คนเก่ง โดยการดึงบุคลากรจาก หน่วยงานอื่นมากขึ้น					
4. ปัจจุบันมี มหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวนมาก ภายใต้ ทรัพยากรและการ สนับสนุนที่จำกัด โอกาสที่บาง มหาวิทยาลัยจะได้รับ การสนับสนุน เหมือนเดิมจะลดลง					

อุปสรรค	อุปสรรคที่มีความเป็นไปได้ของการเกิดขึ้น					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
ความต่อเนื่อง ไม่ ชัดเจนเท่าที่ควร						
3. มหาวิทยาลัย และ องค์กรต่าง ๆ มีการ แสวงหาคณบดี คนเก่ง โดยการดึงบุคลากรจาก หน่วยงานอื่นมากขึ้น						
4. ปัจจุบันมี มหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวนมาก ภายใต้ ทรัพยากรและการ สนับสนุนที่จำกัด โอกาสที่บาง มหาวิทยาลัยจะได้รับ การสนับสนุน เหมือนเดิมจะลดลง						

อุปสรรค	อุปสรรคที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อ				
	กลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
5. การจัดสรรงบประมาณให้แก่มหาวิทยาลัยลดสัดส่วนลง เนื่องจากข้อจำกัดด้านระบบงบประมาณ					
6.การบริหารภายใต้ระบบราชการแบบเดิมซึ่งยังคงไม่คล่องตัวและระบบการบริหารงานบุคคลยังมีบุคลากรหลายประเภทซึ่งมีสถานะและสิทธิแตกต่างกัน เป็นสภาวะที่เป็นข้อจำกัดอย่างมากในปัจจุบันและถือเป็นภาวะคุกคามอย่างหนึ่ง					

อุปสรรค	อุปสรรคที่มีความเป็นไปได้ของการเกิดขึ้น					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
5. การจัดสรรงบประมาณให้แก่มหาวิทยาลัยลดสัดส่วนลง เนื่องจากข้อจำกัดด้านระบบงบประมาณ						
6.การบริหารภายใต้ระบบราชการแบบเดิมซึ่งยังคงไม่คล่องตัวและระบบการบริหารงานบุคคลยังมีบุคลากรหลายประเภทซึ่งมีสถานะและสิทธิแตกต่างกัน เป็นสภาวะที่เป็นข้อจำกัดอย่างมากในปัจจุบันและถือเป็นภาวะคุกคามอย่างหนึ่ง						

อุปสรรค	อุปสรรคที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อ				
	กลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
7. ความเปลี่ยนแปลงด้านประชากร จำนวนประชากรวัยเรียนในอนาคตมีแนวโน้มลดลงและเยาวชนที่สนใจศึกษาต่อมีแนวโน้มลดลงด้วย					
8. มีสถาบันการศึกษาในภูมิภาค/จังหวัด จำนวนมากก่อให้เกิดภาวะแข่งขันด้านการศึกษาสูง					
9. กฎระเบียบภาครัฐที่ไม่คล่องตัวส่งผลให้การทำงานของมหาวิทยาลัยมีอุปสรรคต่อการพัฒนาการดำเนินงาน					

อุปสรรค	อุปสรรคที่มีความเป็นไปได้ของการเกิดขึ้น					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
7. ความเปลี่ยนแปลงด้านประชากร จำนวนประชากรวัยเรียนในอนาคตมีแนวโน้มลดลงและเยาวชนที่สนใจศึกษาต่อมีแนวโน้มลดลงด้วย						
8. มีสถาบันการศึกษาในภูมิภาค/จังหวัด จำนวนมากก่อให้เกิดภาวะแข่งขันด้านการศึกษาสูง						
9. กฎระเบียบภาครัฐที่ไม่คล่องตัวส่งผลให้การทำงานของมหาวิทยาลัยมีอุปสรรคต่อการพัฒนาการดำเนินงาน						

อุปสรรค	อุปสรรคที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อ				
	กลุ่ม				
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก
	5	4	3	2	1
10. อิทธิพลของระบบตลาด การมีงานทำและตลาดแรงงานในอนาคต					
11. ความสำคัญของปัจเจกบุคคล และวัฒนธรรมการเรียนรู้ของคน					
12. เยาวชนไทย นักศึกษาไทย และบัณฑิตในอนาคตมีปัญหาและความต้องการที่หลากหลายมากขึ้น					

อุปสรรค	อุปสรรคที่มีความเป็นไปได้ของการเกิดขึ้น					
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	รวม
	5	4	3	2	1	
10. อิทธิพลของระบบตลาด การมีงานทำและตลาดแรงงานในอนาคต						
11. ความสำคัญของปัจเจกบุคคล และวัฒนธรรมการเรียนรู้ของคน						
12. เยาวชนไทย นักศึกษาไทย และบัณฑิตในอนาคตมีปัญหาและความต้องการที่หลากหลายมากขึ้น						

เครื่องมือชุดที่ ๗

ยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานอุดมศึกษาสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต สำหรับสถาบันอุดมศึกษา

วัตถุประสงค์

ยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย)สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตพัฒนาขึ้นจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศและการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติการในหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลเชิงลึกในประเด็นที่เกี่ยวข้องยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย)สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย)สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คำชี้แจง

ขอให้ท่านพิจารณาประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต พร้อมทั้งประเมินความคิดเห็นและความพึงพอใจที่มีต่อแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ โดยระดับความคิดเห็น/ความพึงพอใจ ประกอบด้วย 5 หมายถึง เห็นด้วย/พึงพอใจมากที่สุด 4 หมายถึง เห็นด้วย/พึงพอใจมาก 3 หมายถึง เห็นด้วย/พึงพอใจปานกลาง 2 หมายถึง เห็นด้วย/พึงพอใจน้อย 1 หมายถึง เห็นด้วย/พึงพอใจน้อยที่สุด และ 0 หมายถึง ไม่เห็นด้วย/ไม่พึงพอใจ และโปรดแสดงความคิดเห็นและ/หรือให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยมีประเด็นการพิจารณา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย)สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย 7 ประเด็นยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่

- 1. กรอบการพัฒนา (Overarching Frameworks)** กรอบการพัฒนาเป็นกรอบกำหนดบริบทเพื่อเอื้อให้สถาบันการศึกษาดำเนินบทบาทเป็นสถาบันเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 2. กลยุทธ์เครือข่ายและความร่วมมือ (Strategic Partnerships and Linkages)** ประกอบด้วย 3 ลักษณะ ได้แก่ เครือข่ายและความร่วมมือระหว่างประเทศ เครือข่ายและความร่วมมือระหว่างสถาบันและสังคม และเครือข่ายและความร่วมมือภายในสถาบัน
- 3. การวิจัย (Research)** การวิจัยเป็นประเด็นร่วมสมัย และการดำเนินงานในทั่วทุกแขนงวิชาที่มีความสำคัญและเป็นที่ยอมรับ
- 4. กระบวนการจัดการเรียนการสอน (Teaching and Learning Processes)** การเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง (Self-directed learning: SDL) ที่ประกอบด้วย บทบาทสถาบัน บทบาทผู้สอน และบทบาทผู้เรียน

5. นโยบายและกลไกการบริหารจัดการ (Administration Policies and Mechanisms)

การให้บริการผู้เรียนเป็นความสำคัญ ได้แก่ การรับสมัคร/การตลาด การเข้าเรียน และจำนวนผู้เรียน เป็นต้น

6 ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support Systems) ประกอบด้วย การประเมินประจำปี การเก็บข้อมูลสถิติที่สำคัญต่าง ๆ ได้แก่ นิสิต นักศึกษา ศิษย์เก่า หลักสูตรที่เปิดสอน การทำสัญญากับหน่วยงานต่าง ๆ การพัฒนาหลักสูตร การประเมินผลการเรียนรู้ การออกแบบหลักสูตร และวิธีการถือเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน

7. ระบบบริการและการสนับสนุนผู้เรียน (Student Support Systems and Services) การบริการผู้เรียนที่เป็นกันเอง ตามเวลาที่สะดวกต่อตารางการเรียนของผู้เรียนผู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้ ผู้เรียนได้รับการสนับสนุนให้เป็นผู้เรียนอย่างอิสระ ในหลากหลายแนวทาง

ความหมายของคำที่ใช้ในแบบสอบถาม

ยุทธศาสตร์การพัฒนา หมายถึง การวางแผนการพัฒนางานหรือกระบวนการปฏิบัติขององค์การอย่างเป็นระบบเพื่อนำองค์การไปสู่ภาพลักษณ์ใหม่ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดรวมถึงการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติ เพื่อบรรลุเป้าประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ อันเป็นผลประโยชน์ของส่วนรวม หรือประโยชน์สาธารณะ

สถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง ลักษณะของสถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยที่จัดการศึกษาและจัดฝึกอบรมสนองตอบความต้องการของประชาชนทุกกลุ่ม เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ ทักษะและสมรรถนะในการประกอบอาชีพ สร้างองค์ความรู้ทฤษฎี และข้อค้นพบใหม่ทางวิชาการ จัดการความรู้อย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านผู้รู้ สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรการเรียนรู้ต่างๆ เน้นการพัฒนาบนฐานการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีส่วนร่วม อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนและการพัฒนาประเทศชาติที่ยั่งยืน

สถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) หมายถึง สถานศึกษาที่สร้างขึ้นเพื่อจัดการศึกษาหลังระดับมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งได้แก่ หลักสูตรอนุปริญญา หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ ชั้นสูง ประกาศนียบัตรศิลปชั้นสูง ระดับปริญญาตรี และรวมหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครูเทคนิคชั้น (ปทส.) และระดับสูงกว่าปริญญาตรี ได้แก่ ประกาศนียบัตรบัณฑิตปริญญาโท ประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง และปริญญาเอก มีภารกิจหลัก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิตบัณฑิต ด้านการวิจัย ด้านการให้บริการวิชาการแก่สังคม และด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ทั้งนี้การจัดการศึกษาและการฝึกอบรมอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา หรือ สกอ. กระทรวงศึกษาธิการ ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา ในปี 2551 กำหนดประเภทหรือกลุ่ม

สถาบันอุดมศึกษาเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่ม ก วิทยาลัยชุมชน กลุ่ม ข สถาบันที่เน้นระดับปริญญาตรี กลุ่ม ค สถาบันเฉพาะทาง กลุ่ม ง สถาบันที่เน้นการวิจัยขั้นสูงและผลิตบัณฑิตระดับบัณฑิตศึกษา โดยเฉพาะระดับปริญญาเอก

ทั้งนี้เมื่อดำเนินการเก็บข้อมูลเสร็จสมบูรณ์แล้ว ขอความกรุณาส่งคืนแบบสอบถามทางไปรษณีย์มายังที่อยู่ตามหน้าซองเอกสารที่แนบมาพร้อมกับเครื่องมือวิจัยฉบับนี้แล้วเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล

สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

โทร. 089-7870986

ยุทธศาสตร์การพัฒนสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่
การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ประเด็นยุทธศาสตร์	ระดับความคิดเห็น/ ความพึงพอใจ						ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	5	4	3	2	1	0	
1. กรอบการพัฒนา (Overarching Frameworks)							
• การกำกับดูแล							
1. หน่วยงานพัฒนาการศึกษาของชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ) กำหนดนโยบายการเงินและแผนปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสถาบันอุดมศึกษา							
2. หน่วยงานพัฒนาการศึกษาของชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ) กำหนดกรอบกฎหมาย และแผนปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสถาบันอุดมศึกษา							
3. หน่วยงานพัฒนาการศึกษาของชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ) กำหนดประเด็นกังวลด้านสังคม ในนโยบายและแผนปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสถาบันอุดมศึกษา							
4. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในภูมิภาคในนโยบายสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต							
5. สถาบันมีแผนการเงินเพื่อสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต							
6. สถาบันมีวัฒนธรรมที่สนับสนุนการศึกษาในลักษณะให้ผู้ใหญ่เป็นศูนย์กลาง รวมทั้งคำนึงและให้ความสำคัญเคารพต่อความต้องการ ความแตกต่าง และส่วนสนับสนุนส่งเสริม							

ประเด็นยุทธศาสตร์	ระดับความคิดเห็น/ ความพึงพอใจ						ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	5	4	3	2	1	0	
จากบุคคลดังกล่าวที่มีต่อการ ดำเนินการเรียนการสอน							
7. การร่วมมือและสื่อสารระหว่างฝ่าย ต่างๆในสถาบัน เพื่อบรรลุความ ต้องการด้านการศึกษา อาชีพ การเงิน และความต้องการส่วนบุคคล ของ ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (LLLs)							
8. การสื่อสารกันอย่างใกล้ชิดและ จริงจังระหว่างมหาวิทยาลัยกับผู้ เรียนรู้ ตลอดชีวิต							

ข้อคิดเห็นและ/หรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ประเด็นยุทธศาสตร์	ระดับความคิดเห็น ความพึงพอใจ						ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	5	4	3	2	1	0	
2. กลยุทธ์เครือข่ายและความร่วมมือ (Strategic Partnerships and Linkages)							
• เครือข่ายและความร่วมมือระหว่างประเทศ							
1. การจัดทำบันทึกและการใช้งานในระดับสถาบันสำหรับกิจกรรมด้านการแลกเปลี่ยนการแบ่งปันทักษะ โอกาสด้านการวิจัย การพัฒนานิสิต นักศึกษารวมทั้งบุคลากร ตลอดจนการร่วมมือกันกับสถาบันระหว่างประเทศ							
• เครือข่ายและความร่วมมือระหว่างสถาบันและสังคม							
2. การจัดทำบันทึกและการใช้งานในระดับสถาบัน สำหรับความร่วมมือในรูปแบบของการแบ่งปันทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรด้านอื่นๆ รวมทั้งการดำเนินวิจัยร่วมระหว่างสถาบัน และองค์กรอื่นๆในสังคม อาทิ สหภาพแรงงาน หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานด้านศึกษา ตลอดจนพนักงานในหน่วยงานดังกล่าว							
• เครือข่ายและความร่วมมือภายในสถาบัน							
3. การจัดทำบันทึกและการใช้งานในระดับคณะวิชา เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน							
4. การจัดทำบันทึกและการใช้งานเพื่อทบทวนการปรับปรุงและประเมินโครงการเป็นระยะ							

ประเด็นยุทธศาสตร์	ระดับความคิดเห็น/ ความพึงพอใจ						ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	5	4	3	2	1	0	
เพื่อพิจารณาว่าการร่วมมือ ประเภทต่างๆดังกล่าวมีส่วนใน การปรับปรุงโครงการมากน้อย แค่ไหน							
5. การจัดทำบันทึกและนำมาใช้ เพื่อปรับเปลี่ยนตามความ เหมาะสม							

ข้อคิดเห็นและ/หรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ประเด็นยุทธศาสตร์	ระดับความคิดเห็น/ความพึงพอใจ						ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	5	4	3	2	1	0	
3. การวิจัย (Research)							
1. การส่งเสริมการทำสัญญา ร่วมวิจัยในทุกแขนงวิชา และ/หรือสถาบัน และมีการ จัดทำบันทึกการดำเนินงาน ดังกล่าวในระดับคณะวิชา							
2. การส่งเสริมการทำวิจัย ร่วมกับสังคม เศรษฐกิจ และ ผู้เรียน และการจัดทำบันทึก การดำเนินงานดังกล่าวในระดับ คณะวิชา							
3. การใช้กระบวนการทัศน์ด้านการ วิจัยในกรอบกว้าง มีการ กำหนดเป้าหมายเพื่อเพิ่ม รูปแบบการวิจัย อาทิ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ กรณีศึกษา และการเล่าเรื่อง							
4. การสร้างกลไกที่เหมาะสม เพื่อประเมินว่าสถาบันได้ บรรลุผลตามตัวชี้วัดในระดับใด							
5. การพัฒนาและปรับปรุง ตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานด้าน การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่าง ต่อเนื่อง ตลอดระยะเวลาในการ ดำเนินงานของสถาบัน							
6. การเผยแพร่ข้อมูลที่ได้จาก การวิจัยอย่างเป็นระบบ ให้สาธารณะและประชาชน ได้รับรู้							
7. การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความ คาดหวัง ประสิทธิภาพ ความ							

ประเด็นยุทธศาสตร์	ระดับความคิดเห็น/ความพึงพอใจ						ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	5	4	3	2	1	0	
ต้องการ และความพึงพอใจ ของนิสิตนักศึกษาอย่างเป็น ระบบ							
9. การพัฒนาและปรับปรุง ตัวชี้วัดการปฏิบัติงานสำหรับ การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่าง ต่อเนื่อง สำหรับการดำเนินงาน ด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตของ สถาบันการศึกษา							

ข้อคิดเห็นและ/หรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ประเด็นยุทธศาสตร์	ระดับความคิดเห็น ความพึงพอใจ						ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	5	4	3	2	1	0	
4. กระบวนการจัดการเรียนการสอน (The Teaching and Learning Processes)							
• บทบาทสถาบัน							
1. มอบหมายให้คณะวิชา ซึ่งไม่ได้จำกัดบทบาทเพียงการเป็นผู้สอนในชั้นเรียน และอาจเป็นผู้ดำเนินบทบาทหน้าที่หลากหลาย อาทิ งานด้านธุรการ ให้คำปรึกษา การสอน ตลอดจนการอำนวยความสะดวกด้านการเรียนการสอน [Council for Adult & Experiential Learning (CAEL)]							
2. กระตุ้นหรือดึงดูดให้ผู้เรียนทุกคนให้ความสนใจ กระบวนการด้านการศึกษา และการวางแผนวิชาชีพ เพื่อประเมินระดับพัฒนาการด้านการศึกษาดังแต่เข้าเรียน รวมถึงเป้าหมายด้านการศึกษา และวิชาชีพ รวมถึงกำหนดแผน เพื่อช่วยให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด เท่าที่เป็นไปได้							
3. เพิ่มจำนวนหน่วยกิตสำหรับการเทียบโอนผลการเรียนรู้ (Recognition of Prior Learning: RPL) / พันธกิจทางเลือกและประสบการณ์ชีวิต							

ประเด็นยุทธศาสตร์	ระดับความคิดเห็น/ ความพึงพอใจ						ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	5	4	3	2	1	0	
เป็นเปอร์เซ็นต์ ภายในระยะเวลาที่กำหนด							
4. สนับสนุนการพัฒนาบุคลากร							
5. สนับสนุนการประเมินสรุปผล เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการสอนในแต่ละโมดูล เพื่อการพัฒนาปรับปรุง และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน							
6. การบันทึกรายละเอียดการสมัครเรียนและจำนวนผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ให้ข้อมูลมีความเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ							
7. การพัฒนาผู้สอนเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต							
8. สถาบันอนุมัติและรับรองระบบวิธีการสอนที่หลากหลาย							
9. จัดหาสิ่งแวดล้อมด้านการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีความใส่ใจดูแลซึ่งกันและกัน สร้างบรรยากาศอบอุ่น เป็นกันเอง มีความใกล้ชิดและมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน							
• บทบาทผู้สอน							
10. ผู้สอนแสดงศักยภาพของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต เน้นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อย่างมีประสิทธิภาพ							

ประเด็นยุทธศาสตร์	ระดับความคิดเห็น/ ความพึงพอใจ						ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	5	4	3	2	1	0	
11. การจัดหาสิ่งแวดล้อมที่ซึ่ง คณะวิชาปฏิบัติต่อนิสิต นักศึกษาผู้ใหญ่เสมือนเพื่อน โดยการให้การยอมรับและ เคารพนับถือ นักศึกษาในฐานะที่ เป็นผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์ และควรรับฟัง ให้เกียรติ และ แสดงความชื่นชมต่อความ คิดเห็นของนิสิต นักศึกษา ผู้ใหญ่ดังกล่าว							
12. ผู้สอนพัฒนาศักยภาพการ เรียนรู้ตลอดชีวิตของตนเอง							
13. ผู้สอนต้องปฏิบัติตัวเป็น แบบอย่างด้านการเรียนรู้ตลอด ชีวิตให้กับนิสิต นักศึกษา							
14. การพัฒนาหลักสูตร ที่เอื้อ ให้กลุ่มคนที่ด้อยโอกาสใน สังคม ทั้งในและนอกสถาบัน สามารถเข้าร่วมได้อย่างเต็มที่							
15. การประเมินในหลากหลาย รูปแบบ และนำผลการประเมิน มาพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนรู้ ตลอดชีวิต							
16. ผู้สอนท้าทายสติปัญญาของ ผู้เรียนอย่างเต็มที่ ให้สูงกว่า ระดับความสามารถในการ เรียนรู้ปัจจุบันของผู้เรียน							

ประเด็นยุทธศาสตร์	ระดับความคิดเห็น ความพึงพอใจ						ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	5	4	3	2	1	0	
• บทบาทผู้เรียน							
17. ผู้เรียนให้ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง แก่คณะวิชา เพื่อให้ทางคณะได้ประเมินพัฒนาการทางวิชาการ และคิดหน่วยกิตตามความเหมาะสม							
18. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างจริงจัง							
19. ผู้เรียนตระหนักได้ว่า ความต้องการและลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลได้รับการเคารพ							
20. ผู้เรียนตระหนักว่าเมื่ออยู่ในห้องเรียน ความสามารถและความสำเร็จในชีวิตของตนได้รับการรับรู้และเคารพ							
21. ผู้เรียนได้รับการกระตุ้นให้ประเมินตนเอง เพื่อประเมินความพร้อมในการดำเนินตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยตนเอง							
22. ผู้เรียนจะดำเนินการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง							
23. ผู้เรียนจะแสวงหาความท้าทายทางสติปัญญา							
24. ผู้เรียนจะดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเข้มข้น ไปพร้อมกับผู้สอนและผู้เรียนร่วมชั้นเรียน							
25. ผู้เรียนจะมีอิสระทางสติปัญญา การทดลอง และ							

ประเด็นยุทธศาสตร์	ระดับความคิดเห็น/ ความพึงพอใจ						ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	5	4	3	2	1	0	
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์							
26. ผู้เรียนมีความคาดหวังว่า จะได้รับการปฏิบัติ แบบผู้ใหญ่ ที่มีสติปัญญา ที่ความคิดเห็น ของตนได้รับการรับฟัง ให้ เกียรติ และ แสดงความชื่นชม							

ข้อคิดเห็นและ/หรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ประเด็นยุทธศาสตร์	ระดับความคิดเห็น/ความพึงพอใจ						ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	5	4	3	2	1	0	
5. นโยบายและกลไกการบริหารจัดการ (Administration Policies and Mechanisms)							
1. การประกาศพันธกิจและการจัดสรรทรัพยากร รวมถึงเจ้าหน้าที่ สะท้อนความมุ่งมั่นของสถาบัน ในการดำเนินงานด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สถาบัน							
2. กำหนดแผนเชิงกลยุทธ์ และขั้นตอนการปฏิบัติงาน เพื่อดำเนินงานด้านการศึกษาตลอดชีวิตในสถาบัน							
3. กระบวนการรับสมัครเข้าเรียนมีความครอบคลุม และ ไม่เน้นการแข่งขัน เพื่อให้กระบวนการทางการศึกษาสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต							
4. สภา และกลุ่มผู้นำหรือผู้บริหารปฏิบัติตามนโยบายพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต							
• การรับสมัคร/การตลาด							
5. ระบบการดำเนินการเป็นระบบที่อิงความเชื่อที่แสดงให้เห็นว่า การฟังอย่างจริงจัง แข็งขันและเป็นระบบ กลายเป็นปฏิกริยาโต้ตอบเชิงบวก เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต							

ประเด็นยุทธศาสตร์	ระดับความคิดเห็น/ ความพึงพอใจ						ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	5	4	3	2	1	0	
6. กระบวนการทางการตลาดที่ครอบคลุมทุกคณะวิชา มีการตั้งเป้าหมายผู้เรียนที่หลากหลาย โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส							
7. กระบวนการรับสมัครมีความครอบคลุมและไม่เน้นการแข่งขัน เพื่อให้กระบวนการด้านการศึกษา มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนตลอดชีวิต							
8. การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลระบุความต้องการของประชากรทั้งกลุ่ม รวมทั้งผู้ศึกษานอกเวลา							
9. การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลสนับสนุนแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต							
10. กระบวนการตลาดสะท้อนความเข้าใจบทบาทและความรับผิดชอบของผู้ใหญ่							
11. กระบวนการตลาดสะท้อนความเข้าใจบทบาทและความรับผิดชอบของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่							
12. กระตุ้นให้ศิษย์เก่าเชิญชวนผู้อื่นมาเข้าร่วมในสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต							

ประเด็นยุทธศาสตร์	ระดับความคิดเห็น ความพึงพอใจ						ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	5	4	3	2	1	0	
• การเข้าเรียน							
13. การเข้าและออกหลักสูตร การเรียนมีความยืดหยุ่น							
14. การกำหนดให้ผู้เรียนทุก คนสามารถเข้าถึงทุนการศึกษา ต่างๆ รวมถึงผู้เรียนนอกเวลา							
15. การลงทะเบียน เวลา บรรยาย และคอร์ส รวมถึงมี ตัวเลือกที่เป็นหน่วยย่อยต่างๆ และการสนับสนุนเชิงวิชาการ มีความพร้อมตามเวลาที่ เหมาะสม และอยู่ในรูปแบบที่ สะดวกต่อผู้เรียน							
16. กระตุ้นการรับรู้การเข้าถึง และการได้รับหน่วยกิตสำหรับ หลักสูตรหรือโมดูลการเรียน							
• จำนวนผู้เรียน							
17. การเก็บ วิเคราะห์ และ กระจายข้อมูลเกี่ยวกับจำนวน นิสิต นักศึกษา อย่างเป็นระบบ ทั่วมหาวิทยาลัย เพื่อเพิ่มอัตรา การสำเร็จการศึกษาของผู้ เรียนรู้ตลอดชีวิต							
18. การเก็บ วิเคราะห์ และ กระจายข้อมูลเกี่ยวกับจำนวน นิสิต นักศึกษา อย่างเป็นระบบ ทั่วมหาวิทยาลัย เพื่อสนับสนุน และเพิ่มความสำเร็จของนิสิต นักศึกษา							

ข้อคิดเห็นและ/หรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ประเด็นยุทธศาสตร์	ระดับความคิดเห็น/ ความพึงพอใจ						ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	5	4	3	2	1	0	
6. ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support Systems)							
1. ระบบประเมินประจำปี และประเมินความต้องการ ความคาดหวัง และความพึงพอใจของผู้เรียน เพื่อเก็บเป็นข้อมูลพัฒนา ทำตลาด และ ปรับปรุงหลักสูตรวิชา/การให้บริการ							
2. การเก็บข้อมูลสถิติ เพื่อเพิ่มจำนวน ได้แก่ นิสิต นักศึกษา หลักสูตรที่เปิดสอน สถานที่เปิดสอน และการทำสัญญากับหน่วยงาน							
3. การตัดสินใจเลือกโปรแกรม การประเมินผลการเรียนรู้ การออกแบบหลักสูตร และวิธีการ ถือเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน อิงกระบวนการตามความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่วิชาการ เจ้าหน้าที่บริการ และผู้เรียน							
4. ศิษย์เก่าพยายามหาสมาชิกเพิ่มเติมมาเข้าร่วมในสถาบัน การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง							
5. การประเมินวิชาที่เปิดสอนอย่างต่อเนื่องโดยผู้เรียน							
6. การคิดค้น คงรักษา และประเมินการพัฒนาหลักสูตร สำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต พร้อมกลไกการอนุมัติที่เหมาะสม							

ประเด็นยุทธศาสตร์	ระดับความคิดเห็น/ ความพึงพอใจ						ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	5	4	3	2	1	0	
7. การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตัวเอง การใส่ใจดูแล ความอบอุ่นใจ เป็นกันเอง มีความใกล้ชิดและเชื่อมั่นซึ่งกันและกัน							

ข้อคิดเห็นและ/หรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ประเด็นยุทธศาสตร์	ระดับความคิดเห็น/ ความพึงพอใจ						ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	5	4	3	2	1	0	
7. ระบบการบริการและการสนับสนุนผู้เรียน (Student Support Systems and Services)							
1. การระบุภาระและความรับผิดชอบของผู้เรียน ผู้ให้บริการทางการศึกษา และการบริการด้านธุรการอย่างชัดเจน ตั้งแต่ต้น							
2. การจัดทำแผนกลยุทธ์ ได้แก่ - บริการด้านคมนาคมและจัดเลี้ยงสำหรับผู้เรียนนอกเวลา - ใส่ใจและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่ทุพพลภาพ - ใส่ใจ ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนทางไกล - บริการรับเลี้ยงเด็กอ่อน - สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัย มั่นคง - บริการสาธารณสุขให้กับผู้เรียนทุกคน							
3. การกำหนดโครงสร้างที่เกื้อหนุนทุกที่และทุกเวลาที่มีผู้เรียน							
4. การพัฒนาโครงการที่เกื้อหนุนผู้สอนที่ต้องการคำแนะนำในการรับมือกับผู้เรียนนอกกระบวนการเรียนแบบดั้งเดิม							

ประเด็นยุทธศาสตร์	ระดับความคิดเห็น/ ความพึงพอใจ						ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	5	4	3	2	1	0	
5. การให้คำปรึกษา (ทั้งระบบทางไกล และตัวต่อตัว) ให้คำแนะนำ และการพัฒนาด้านวิชาชีพ เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องจัดหาให้กับผู้ลงทะเบียนเรียนช่วงเย็น							

ข้อคิดเห็นและ/หรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณในความร่วมมือเป็นอย่างสูง

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน SWOT MATCHING

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน SWOT MATCHING

งานวิจัย เรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาสู่การเป็น

สถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับสถาบันอุดมศึกษา

1. รองศาสตราจารย์ ดร.แนบบุญ หุ่นเจริญ
2. รองศาสตราจารย์ เรือโท.ดร.ทวีศักดิ์ รูปสิงห์
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา
4. อาจารย์ ดร.ปิยะดา จุลวรรณ
5. ดร. สมบัติ สุวรรณพิทักษ์
6. ดร. ปาน กิมปี
7. อาจารย์ธนกฤต แก้วพิลารมย์
8. อาจารย์ สลิลดา มาลัยศรี

ภาคผนวก ค

ภาพการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ทรงคุณวุฒิ

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ทรงคุณวุฒิ

รายชื่อ	ตำแหน่ง	วันที่สัมภาษณ์
ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา		
1. คุณวัฒนาพร สุขพรวต	ผู้อำนวยการ สำนักนโยบายและแผน อุดมศึกษา	สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2559
ผู้แทนระดับนโยบาย		
2. คุณหญิงเกษมา วรวรรณ	อดีตอธิบดีกรมการศึกษา นอกโรงเรียน และ ผู้อำนวยการศูนย์ ปฏิบัติการปฏิรูปการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ	สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2559
3. ศ.ดร. สุมาลี สังข์ศรี	ผู้อำนวยการ สำนักบริการการศึกษา และ อาจารย์ประจำแขนงวิชา การศึกษานอกระบบ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมา ธิราช	สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2559

รายชื่อ	ตำแหน่ง	วันที่สัมภาษณ์
4. ดร.กล้า สมตระกูล	อดีตรองปลัดกระทรวง วัฒนธรรม และที่ปรึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ด้านพัฒนาระบบการจัด การศึกษา	สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2559
ผู้แทนนักวิชาการ		
5. ศ. ดร.พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์	อดีตประธานสภาคณบดี คณะครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ แห่งประเทศไทย	สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2559
6. ผศ.ดร.จุมพล พูลภัทรชีวิน	ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล	สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2559

รายชื่อ	ตำแหน่ง	วันที่สัมภาษณ์
นักวิชาการชาวต่างประเทศ		
7. Prof. Em. Dr. Sharan Merriam	A professor of adult education at the University of Georgia, USA	สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2559
8. Asst. Prof. Dr. Ryan Guffey	Lindenwood University's vice president for student development and global affairs, MO, USA.	สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559
9. Mr. Thomas Kuan	Secretary General, East Asia Forum for Adult Education (EFAFE), and member of the U3A-Singapore	สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2559

รายชื่อ	ตำแหน่ง	วันที่สัมภาษณ์
สถาบันอุดมศึกษา/มหาวิทยาลัย		
10. ศ.กิตติคุณ ดร.คุณหญิง สุชาดา กีระนันท์	นายกสภามหาวิทยาลัย สำนักงานสภามหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2559
11. ศ. ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์	รองอธิการบดีฝ่ายวิจัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์	สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2559
12. รศ.ดร.วราภรณ์ บวรศิริ	อาจารย์พิเศษสาขาวิชา อุดมศึกษา ภาควิชา นโยบาย การจัดการและ ความเป็นผู้นำทาง การศึกษา คณะครุศาสตร์	สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2559

รายชื่อ	ตำแหน่ง	วันที่สัมภาษณ์
13.ดร.มัทนา สานติวัตร	อดีตรองอธิการบดีมหาวิทยาลัย กรุงเทพ และปัจจุบัน กรรมการสภาผู้ทรงคุณวุฒิ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ	สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2559
เครือข่าย/ ตัวแทนผู้ใช้บัณฑิต/ ผู้แทนจากองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (NGOs)		
14. Dr. Libing Wang	UNESCO, Bangkok	สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2559
15. ดร.ไพรินทร์ ชูโชติถาวร	อดีตประธานเจ้าหน้าที่ บริหารและกรรมการ ผู้จัดการใหญ่ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)	สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2559

รายชื่อ	ตำแหน่ง	วันที่สัมภาษณ์
16. คุณปิยะ แสงเรืองชูสิทธิ์	ผู้จัดการร้าน SCG Home Solutions บริษัท SCG จำกัด (มหาชน)	สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2559
17. คุณพิชาย ชื่นสุขสวัสดิ์	บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ บางกอกโพสต์ Bangkok Post ประเทศไทย	สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2559
ตัวแทนบัณฑิตและประชาชนทั่วไป		
18. ดร.จันทรัชย์ ฤทธิพิพัฒนกุล	ตัวแทนนิสิตและนักศึกษา	สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559

รายชื่อ	ตำแหน่ง	วันที่สัมภาษณ์
19. ครูสุนันท์ กิจนิตย์ชี	ปราชญ์ชาวบ้าน	สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2559

ภาคผนวก ง

ภาพบรรยากาศการจัดประชุม

โครงการวิจัย
เรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนสถานอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สูการเป็นสถาบันการเรียนรู้
ตลอดชีวิต

วันที่ 24 พฤษภาคม 2560 เวลา 09.00 – 12.00 น.

ณ ห้องประชุม 818 ชั้น 8 อาคารพระมิ่งขวัญการศึกษาไทย

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ

ยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง แผนการพัฒนาศถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยอย่างเป็นระบบเพื่อนำไปสู่ภาพลักษณ์ใหม่ ที่จัดการศึกษาและจัดฝึกอบรมสนองตอบความต้องการของประชาชนทุกกลุ่ม เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถ ทักษะและสมรรถนะในการประกอบอาชีพ สร้างองค์ความรู้ทฤษฎี และข้อค้นพบใหม่ทางวิชาการ จัดการความรู้อย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านผู้รู้ สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรการเรียนรู้ต่างๆ เน้นการพัฒนาบนฐานการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีส่วนร่วม อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนและการพัฒนาประเทศชาติที่มั่นคงและยั่งยืน ประกอบด้วยประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และมาตรการในการบรรลุยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต แนวทางกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกรอบคิดและการปฏิบัติ การบริหารงานและการจัดการอย่างเป็นระบบ ทำให้การดำเนินการเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อมุ่งประโยชน์ตามเป้าประสงค์

ยุทธศาสตร์การพัฒนาศถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีรายละเอียด ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ กรอบความคิดหลัก วัตถุประสงค์ เป้าหมาย หลักการ และยุทธศาสตร์ประกอบด้วย ประเด็นยุทธศาสตร์ระดับประเทศ และประเด็นยุทธศาสตร์ระดับสถาบัน กลยุทธ์และมาตรการในการดำเนินการ รายละเอียดดังต่อไปนี้

วิสัยทัศน์

“สถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของประชาชน และมีองค์ความรู้สำคัญสำหรับพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศที่มั่นคงและยั่งยืน”

กรอบความคิดหลัก

การจะพัฒนาศถาบันอุดมศึกษาไปสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีกรอบคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ (1) การพัฒนาคนในฐานะแรงงานหรือฐานการผลิต (Education for employability and national economic growth) (2) การพัฒนาคนในฐานะมนุษย์ (Lifelong education and personal growth) และ (3) การยอมรับและการมีส่วนร่วมของทุกคน(Lifelong learning: a pre-requisite for participation in a socially inclusive and just democracy) ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ (Lifelong Adult Learning)

กิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ (Lifelong Adult Learning) ที่ให้ความสำคัญกับการนำตนเองตามคุณลักษณะของผู้เรียนผู้ใหญ่ 6 ประการ ได้แก่ (1) การรับรู้โน้ตทัศน์ต่อตนเอง (Learner's self-Concepts) ธรรมชาติของเด็กนั้นต้องการการพึ่งพาอย่างสมบูรณ์จากผู้ใหญ่โดยเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่มีวุฒิภาวะและความต้องการอย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น มโนทัศน์ต่างๆ ก็จะเปลี่ยนไปจากการพึ่งพาผู้อื่นมาเป็นการเรียนรู้แบบนำตนเองมากขึ้น และมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้นั้น กล่าวคือ ผู้ใหญ่มักมีเงื่อนไขอันลึกซึ้งจากประสบการณ์เดิมของตนเองที่สั่งสมมาจากการเรียนในวัยเด็ก การออกแบบโปรแกรมการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงการนำเอาประสบการณ์เดิมของผู้เรียนมาช่วยนำทางให้ผู้เรียนเกิดการคิดเกี่ยวกับบทบาทของตนเองและค้นหาทักษะใหม่ๆ ในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (2) บทบาทประสบการณ์ของผู้เรียน (The Role of Experience) ผู้ใหญ่แต่ละคนนั้นมาจากภูมิหลังประสบการณ์ที่สั่งสมมาแต่วัยเด็กที่แตกต่างกัน ซึ่งเมื่อเติบโตขึ้นมีวุฒิภาวะขึ้นระยะเวลาที่ผ่านมามีชีวิตยังเป็นการเพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ ซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรที่มีคุณค่าอย่างยิ่งทั้งต่อตนเองและผู้อื่น การเรียนรู้ที่เหมาะสมจึงควรเป็นแนวที่ใช้ประโยชน์และต่อยอดจากประสบการณ์เดิมเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ (3) ความพร้อมในการเรียน (Readiness to Learning) ความพร้อมในการเรียนของผู้ใหญ่นั้นเกิดจากความต้องการเรียนรู้เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการทำงานและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิต ความพร้อมในการเรียนรู้จะเป็นผลจากภารกิจพัฒนาการ (developmental tasks) ถ้าสอดคล้องกับความต้องการ ตรงกับปัญหาและสถานการณ์จริงของผู้เรียน ผู้เรียนย่อมมีความพร้อมในการเรียนรู้สูงเกิดเป็น “ช่วงเวลาที่เหมาะสมที่จะสอน” ผู้เรียนย่อมเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ การเปลี่ยนแปลง เช่น การแต่งงาน การมีลูก การไม่มีงานทำ การหย่าร้าง การจากไปของเพื่อนสนิทหรือญาติ หรือการย้ายที่อยู่ สามารถกระตุ้นให้เกิด (4) เป้าหมายการเรียนรู้ (Orientation to Learning) เป้าหมายการเรียนรู้ของเด็กจะมองการใช้ประโยชน์ของการเรียนรู้ในระยะยาวต่อวิชาชีพในอนาคต ในขณะที่ผู้ใหญ่ที่เป็นผู้ใหญ่จะมองเป้าหมายของการศึกษาว่าเป็นกระบวนการของการพัฒนาการเพิ่มขีดความสามารถเพื่อที่จะเติมเต็มศักยภาพของชีวิต ซึ่งผู้ใหญ่ต้องการจะประยุกต์ใช้ความรู้เข้ากับชีวิตประจำวันให้ได้มากที่สุดและมีประสิทธิภาพที่สุด (5) ความจำเป็นที่ต้องรู้ (The Need to Know) ผู้ใหญ่มีความจำเป็นที่จะรู้ถึงเหตุผลที่สามารถทำให้ผู้ใหญ่เข้าใจได้ว่าทำไมผู้ใหญ่ควรจะเรียนบางสิ่งบางอย่างโดยเฉพาะเจาะจง ทำไมผู้ใหญ่จำเป็นต้องเรียนรู้สิ่งที่ครูต้องสอนพวกเขา และ (6) แรงบันดาลใจในการเรียนรู้ (Motivation) ถึงแม้ว่ารูปแบบการเรียนรู้ผู้ใหญ่จะยอมรับว่า ผู้ใหญ่จะตอบสนองกับแรงกระตุ้นภายนอก เช่น โอกาสในการเลื่อนตำแหน่ง การเปลี่ยนงาน การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี แต่สิ่งกระตุ้นที่มีอำนาจสูงกว่าตัวกระตุ้นภายนอก คือ แรงกระตุ้นภายใน เช่น การยอมรับนับถือตนเอง การได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ความเชื่อมั่นในตัวเองสูงขึ้น

ประเด็นหลักสำคัญของการศึกษา 6 ประเด็น (Six Pillars of Learning) ได้แก่ การเรียนรู้เพื่อรู้ (Learning to Know) เป็นการเรียนรู้ที่เน้นองค์ความรู้ที่สำคัญ การแสวงหาและการใช้ความรู้เป็นการพัฒนาความจำ จินตนาการ การให้เหตุผล รวมทั้ง ความสามารถในการคิดอย่างใคร่ครวญบน

หลักเหตุและผล การคิดแก้ปัญหาโดยอาศัยข้อมูลความรู้รอบตัว การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติจริง (*Learning to Do*) โดยเน้นการพัฒนาทักษะ พัฒนาสมรรถนะ และศักยภาพเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข การใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมโดยรวม การเรียนรู้เพื่อชีวิต (*Learning to Be*) เป็นการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้บุคคลสามารถเรียนรู้ พัฒนาทักษะชีวิตอย่างเป็นองค์รวม และการปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นการเรียนรู้ที่ผ่านการขัดเกลาจากกระบวนการทางสังคม การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน (*Learning to Live Together*) เน้นการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ พึ่งพากันและกัน การเคารพถึงคุณค่าและวัฒนธรรม มีความเข้าใจตนเองและผู้อื่น รับฟังและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง โดยการช่วยเหลือและมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคมที่หลากหลาย การเรียนรู้ที่จะเปลี่ยนแปลง (*Learning to Change*) ที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและการกระทำของผู้เรียน (Transformative Learning) พัฒนาศักยภาพทางความคิด การตัดสินใจ และการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) บนพื้นฐานของความต้องการที่หลากหลาย และเสมอภาคทางการเรียนรู้ และการเรียนรู้เพื่อความยั่งยืน (*Learning for Sustainable Development*) ที่ตระหนักถึงความสำคัญของมิติทางสังคมอื่นๆ ผูกเข้ากับการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎีและการปฏิบัติ โดยคำนึงถึงความสมดุลของชีวิตและสิ่งแวดล้อม เน้นกระบวนการสื่อสาร การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ทางสังคม ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้จริงในชีวิต สามารถพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชนสังคม และประเทศชาติ

และประเด็นสำคัญในการเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ องค์ประกอบ 7 เรื่องของการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาบนฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ หรือที่ภาษาอังกฤษเรียกว่า Andragogical Concept (the art and science of helping adults or human beings learn) ประกอบด้วย (1) การพัฒนากรอบการพัฒนา (Overarching Frameworks) (2) การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ (Strategic Partnerships and Linkages) (3) การพัฒนาการวิจัย (Research) (4) การยกระดับกระบวนการจัดการเรียนการสอน (Teaching and Learning Processes) (5) การกำหนดกลไกการบริหารจัดการ (Administration Policies and Mechanisms) (6) การพัฒนาระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support Systems) และ (7) การพัฒนาระบบการบริการและการสนับสนุนผู้เรียน (Student Support Systems and Services)

วัตถุประสงค์

เพื่อให้แนวทางการพัฒนาไปสู่การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย

เป้าหมาย

เกิดการเปลี่ยนแปลงวิธีคิดและกระบวนการทำงานตามภารกิจต่างๆ ของสถาบันอุดมศึกษา ที่เน้นการเรียนรู้ของบุคคล ทั้งนี้เพื่อให้การบริการทางการศึกษาที่ความสอดคล้องเชื่อมโยงกับ นโยบายและทิศทางการพัฒนาประเทศ รวมไปถึงความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง เกิดการยกระดับคุณภาพอุดมศึกษาไทย เพื่อผลิตและพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพ สามารถปรับตัวสำหรับ งานที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต พัฒนาศักยภาพอุดมศึกษาในการสร้างและนวัตกรรม เพื่อเพิ่มขีด ความสามารถในการแข่งขันกับนานาชาติ เป็นแหล่งความรู้ให้กับชุมชนและสังคมที่ยั่งยืน การ บริหารจัดการที่ดีตามกลไกของธรรมาภิบาล การเงิน การกำกับมาตรฐาน และเครือข่ายอุดมศึกษา บนพื้นฐานของเสรีภาพทางวิชาการ ความหลากหลาย และเอกภาพเชิงระบบ เพื่อความเข้มแข็งของ ชุมชนและการพัฒนาประเทศชาติที่มั่นคงและยั่งยืน

หลักการ

ในการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) ไปสู่การเป็นสถาบันการ เรียนรู้ตลอดชีวิตหรือที่ภาษาอังกฤษเรียกว่า Lifelong Learning University (LLLU) มีหลักการที่ สำคัญดังนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน และสื่อสารให้ทราบทั่วกัน
2. การกำหนดภาระหน้าที่การทำงานเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง
3. ความตั้งใจจริงในการพัฒนาของกลุ่มผู้บริหาร
4. การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า
5. การทำงานแบบร่วมมือและการปรับปรุงพัฒนางานอย่างสม่ำเสมอ
6. การพัฒนาฐานการเรียนรู้หรือความรู้ (Knowledge-based Development)
7. การมีความร่วมมือแบบหุ้นส่วน (Partnership) ความสัมพันธ์ระหว่างภาคส่วนต่างๆ
8. การติดตามความสามารถในการดำเนินงาน
9. หลักการจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายและผสมกลมกลืนกับวิถีการดำเนินชีวิต
10. หลักความเสมอภาค เปิดกว้าง ยืดหยุ่นและการเข้าถึงได้ง่าย
11. หลักความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อความยั่งยืน
12. หลักความสำคัญของกลุ่มเป้าหมายหรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา

ยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) สู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอด ชีวิตเป็นยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับภารกิจและการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา และมีทิศทางที่ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาในระดับประเทศ ซึ่งประกอบด้วย ประเด็น ยุทธศาสตร์ระดับประเทศ และประเด็นยุทธศาสตร์ระดับสถาบัน และแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ ประกอบด้วยกลยุทธ์และมาตรการในการดำเนินการ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ระดับประเทศ

ยุทธศาสตร์ระดับประเทศให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการทำงานที่เอื้อให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต รายละเอียดประเด็นกลยุทธ์และมาตรการในการดำเนินงานมีดังนี้

• ยุทธศาสตร์ที่ 1 กำหนดกรอบนโยบายและทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจน

การกำหนดกรอบการพัฒนาที่ชัดเจน และสอดคล้องเชื่อมโยงกับนโยบายและทิศทางการพัฒนาประเทศ การพัฒนาชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากตามบริบทเพื่อเอื้อให้สถาบันอุดมศึกษาดำเนินบทบาทเป็นสถาบันเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยรัฐกำกับเชิงนโยบาย แผน และคุณภาพ มาตรฐาน

กลยุทธ์ ปรับกรอบนโยบายและทิศทางการพัฒนา

มาตรการ

1. รัฐกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และแผนอุดมศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสถาบันอุดมศึกษาที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาของประเทศ
2. รัฐกำกับกำกับการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาในเชิงนโยบายและคุณภาพ มาตรฐาน โดยใช้กลไกการจัดสรรงบประมาณ (Demand side Financing) เป็นเครื่องมือในการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของสถาบัน
3. ปรับภารกิจสำคัญของสถาบันอุดมศึกษา อาทิ การเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และด้านสังคมให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มผู้เรียนผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ ที่มีความต้องการ ความสนใจ และความพร้อมในการเรียนที่แตกต่างกันกับกลุ่มผู้เรียนปกติ ระบบต่างๆ ต้องรองรับได้
4. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในภูมิภาคมีการกำหนดเรื่องนโยบายสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างชัดเจน
5. จัดระบบสถาบันอุดมศึกษาเป็นกลุ่มหรือเครือข่ายที่มีระดับการพัฒนาและบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน เพื่อพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศตามบทบาทและจุดเน้นของแต่ละสถาบัน เพื่อลดปัญหาการขาดแคลนผู้เรียนในสถาบันการศึกษาในภูมิภาค/จังหวัด
6. หน่วยงานพัฒนาการศึกษาของชาติกำหนดประเด็นปัญหาด้านสังคม อาทิ การผลิตกำลังคน การกระจายโอกาสทางการศึกษา เป็นต้น ในนโยบายและแผนปฏิบัติงานเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถพัฒนาแผนการดำเนินงานที่สอดคล้องและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้
7. จัดระบบสถาบันอุดมศึกษาเป็นกลุ่มหรือเครือข่ายที่มีระดับการพัฒนาและบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน เพื่อพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศตามบทบาทและจุดเน้นของแต่ละสถาบัน เพื่อลดปัญหาการขาดแคลนผู้เรียนในสถาบันการศึกษาในภูมิภาค/จังหวัด

• **ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนากลไกการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการทำงานของสถาบันอุดมศึกษา**

การสร้างระบบและกลไกการให้บริการกับผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งเป็นภารกิจสำคัญเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษามีระบบการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาประเทศ

กลยุทธ์ การสร้างระบบและกลไกการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ

มาตรการ

1. ให้มีองค์กรทำหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์และข้อเสนอแนะการบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษา อาทิ การรับสมัคร/การตลาด ระบบการเข้าศึกษา และจำนวนผู้เรียน เป็นต้น เป็นองค์กรที่มีความอิสระและมีความคล่องตัว ดำเนินงานในรูปแบบคณะกรรมการที่ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ
2. ปรับกระบวนการทัศน์ในการทำงานใหม่ ที่เน้นบทบาทที่ชัดเจนในการดำเนินภารกิจต่างๆ การทำงานคล่องตัวและระบบการบริหารงานบุคคลที่ชัดเจน โปร่งใส เป็นธรรมและตรวจสอบได้ ตามหลักการธรรมาภิบาล (Good Governance)
3. สนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ธุรกิจ สถานประกอบการ ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการระดับอุดมศึกษาอย่างหลากหลาย โดยรัฐมีมาตรการต่างๆ เพื่อสนับสนุนและจูงใจ
4. พัฒนาระบบฐานข้อมูลสำคัญระดับประเทศ เก็บ วิเคราะห์ และกระจายข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนิสิต นักศึกษา อย่างเป็นระบบ เพื่อเพิ่มอัตราการสำเร็จการศึกษาของผู้เรียนรู้อัตโนมัติ
5. นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อให้การบริหารจัดการมีความเป็นระบบ ให้กระจายโอกาสอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม และมีคุณภาพ

• **ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาระบบการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ**

การสร้างเครือข่ายและขยายความร่วมมือที่ก่อเกิดการทำงานร่วมกันอย่างยั่งยืน เพื่อให้ภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาอย่างหลากหลาย

กลยุทธ์ สนับสนุนการสร้างเครือข่ายและขยายความร่วมมือ

มาตรการ

1. ให้มีหน่วยงานกลาง/ กลไก ดูแลการบริหารงานการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือในภาพรวมของประเทศ เพื่อเอื้ออำนวยการดำเนินงาน ได้แก่ การจัดทำบันทึกและการใช้งานในระดับสถาบันสำหรับกิจกรรมด้านการแลกเปลี่ยน การแบ่งปันทักษะ โอกาสด้านการวิจัย การพัฒนานิสิตนักศึกษารวมทั้งบุคลากร ตลอดจนการร่วมมือกันกับสถาบันระหว่างประเทศ

2. สนับสนุนโครงการความร่วมมือ โดยคำนึงถึงความเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างสถาบันและสังคม การมีส่วนร่วมและการระดม การแบ่งปันทรัพยากรในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะการสร้างเครือข่ายทั้งของรัฐและเอกชนต่างๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนการใช้ทรัพยากรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. สนับสนุนการจัดทำบันทึกและการทำงานข้อมูลเครือข่ายและความร่วมมือภายในสถาบันเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน โดยมีกระบวนการทบทวนการปรับปรุงและประเมินโครงการเป็นระยะ เพื่อพิจารณาว่าความร่วมมือประเภทต่างๆ ดังกล่าวมีส่วนในการหนุนเสริมการทำงานหรือโครงการต่างๆ มากน้อยแค่ไหน

● ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน และการวิจัย

เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพ และสร้างองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพของประเทศในการแข่งขันกับนานาชาติ และชั้นนำการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศ

กลยุทธ์ ยุทธศาสตร์หลักสูตร การเรียนการสอน และการวิจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนและสังคม

มาตรการ

1. ปรับปรุงการเรียนการสอน หลักสูตรให้มีคุณภาพและมาตรฐานสากล โดยให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา สร้างสรรค์นวัตกรรม และใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต ตลอดจนสร้างงาน รู้เท่าทันและสามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง พึ่งพาตนเองได้ และเป็นประโยชน์ต่อสังคม เพื่อสร้างบัณฑิตที่จะเป็นนำประเทศในศาสตร์สาขาวิชาต่างๆ

2. สนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาสร้างหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของสังคม และประเทศชาติ สร้างงานวิจัยที่มีประโยชน์

3. กำหนดเกณฑ์มาตรฐาน (Benchmark) เพื่อเป็นตัวชี้วัดคุณภาพ และความสำเร็จของหลักสูตรทั้งภาคปกติ และภาคอื่นๆ รวมทั้งมาตรฐานภารกิจที่จำเป็นอื่นๆ และกำหนดหลักเกณฑ์หรือแนวปฏิบัติที่ดี รวมทั้งสนับสนุนให้มีการจัดระดับหรือจัดอันดับสถาบันอุดมศึกษา เพื่อกระตุ้นการพัฒนาคุณภาพและความร่วมมือทางวิชาการ

4. พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันและเปิดโอกาสให้มีการพัฒนาความรู้เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง อาทิ ระบบการเทียบโอนหน่วยกิต ผลการศึกษา หรือการลงทะเบียนข้ามสถาบัน

• ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาระบบการพัฒนาคุณภาพคณาจารย์และบุคลากร
อุดมศึกษา

การจูงใจผู้ที่มีความรู้ความสามารถเข้าสู่ระบบอุดมศึกษาและพัฒนาผู้ที่อยู่ในระบบทั้งผู้บริหาร คณาจารย์ และบุคลากรให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงาน และคงอยู่ในระบบได้อย่างมีคุณภาพ และสามารถปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

กลยุทธ์ สร้างระบบการพัฒนาคณาจารย์และบุคลากรอุดมศึกษาสู่การเป็นผู้
เรียนรู้ตลอดชีวิต

มาตรการ

1. สร้างระบบการพัฒนาผู้บริหาร คณาจารย์ และบุคลากรระหว่างสาขาวิชา
สถาบันทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้วยกิจกรรมที่มีความเป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อให้
เกิดความร่วมมือ ช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนในการทำงาน อาทิ การจัดการเรียนการสอน การวิจัย การ
บริการวิชาการ และการดำเนินภารกิจต่างๆ แก่สังคม และมีระบบการติดตาม ประเมินผลเพื่อการ
พัฒนา

2. กำหนดมาตรฐาน เกณฑ์การปฏิบัติงานสำหรับภาระงานประเภทต่างๆ ระบบ
การเข้าสู่ตำแหน่งวิชาการที่มีความหลากหลายตามภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา

3. มีกลไกการยกย่อง สนับสนุนส่งเสริม การให้กำลังใจ กับผู้ทำงานอย่างทุ่มเท
อุทิศตน เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับคนรุ่นใหม่

จะเห็นได้ว่า ยุทธศาสตร์ในระดับประเทศที่พัฒนาขึ้นนี้ เป็นการเสริมประเด็นที่ช่วยเอื้อ
การทำงานของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้

ยุทธศาสตร์ระดับสถาบัน¹

ยุทธศาสตร์ระดับสถาบันให้ความสำคัญกับการปฏิบัติการกิจของสถาบันอุดมศึกษาไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต รายละเอียดประเด็นยุทธศาสตร์และมาตรการในการดำเนินงานในแต่ละยุทธศาสตร์ มีดังนี้

● ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนากอบการพัฒนา (Overarching Frameworks)

การกำหนดกรอบการพัฒนาที่ชัดเจนตามบริบทเพื่อเอื้อให้สถาบันการศึกษาดำเนินบทบาทเป็นสถาบันเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

กลยุทธ์ กำหนดนโยบายและแผนการพัฒนาสถาบันไปสู่การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

มาตรการ

1. กำหนดกรอบนโยบายและการปฏิบัติบนฐานแนวคิดการพัฒนาศักยภาพความรู้หรือสังคมแห่งการเรียนรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ (Knowledge-based Society) (+)

2. มีแผนการจัดการงบประมาณที่เป็นระบบเพื่อสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต

3. สนับสนุนการจัดการศึกษาในลักษณะผู้เรียนผู้ใหญ่เป็นศูนย์กลาง รวมทั้งคำนึงและให้ความสำคัญต่อความต้องการ ความสนใจ ความพร้อมของแต่ละบุคคลที่มีความแตกต่างกัน

กลยุทธ์ การสร้างความเข้าใจร่วมกันภายในสถาบันอุดมศึกษา

มาตรการ

4. สื่อสารเป้าหมายการพัฒนาสถาบันระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ให้ทราบตรงกัน เพื่อบรรลุความต้องการด้านการศึกษาและการเรียนรู้ การประกอบอาชีพ การบริหารจัดการการเงิน และความต้องการของบุคคลในฐานะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

5. ปรับให้มีระบบการสื่อสารกันอย่างใกล้ชิดระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ภายในสถาบันอุดมศึกษารวมทั้งกับผู้เรียนด้วย

6. ปรับกระบวนการทัศน์ในการทำงานใหม่ ที่เน้นการเรียนรู้และการกำหนดบทบาทที่ชัดเจนในการดำเนินภารกิจต่าง ๆ มีการทำงานคล่องตัวและระบบการบริหารงานบุคคลที่ชัดเจน โปร่งใส เป็นธรรมและตรวจสอบได้ ตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) (+)

7. ปรับภารกิจสำคัญของสถาบันอุดมศึกษา อาทิ การเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และด้านสังคมให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มผู้เรียนผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ ที่มีความต้องการ ความสนใจ และความพร้อมในการเรียนที่แตกต่างกันกับกลุ่มผู้เรียนปกติ (+)

¹ เครื่องหมาย* คือ ยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุด เครื่องหมาย (+) คือ ข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ทรงคุณวุฒิ และตัวทึบในประเด็นยุทธศาสตร์ต่าง ๆ คือ สถาบันอุดมศึกษา ยังไม่ได้ดำเนินการ

• ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายและความร่วมมือ
(Strategic Partnerships and Linkages)

การสร้างเครือข่ายและขยายความร่วมมือที่ก่อเกิดการทำงานร่วมกัน ได้แก่ เครือข่ายและความร่วมมือระหว่างประเทศ เครือข่ายและความร่วมมือระหว่างสถาบันและสังคม และเครือข่ายและความร่วมมือภายในสถาบัน

กลยุทธ์ เสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือทุกภาคส่วน

มาตรการ

มาตรการเครือข่ายและความร่วมมือระหว่างประเทศ

1. การจัดทำบันทึกและการใช้งานในระดับสถาบันสำหรับกิจกรรมด้านการแลกเปลี่ยน การแข่งขันทักษะ โอกาสด้านการวิจัย การพัฒนานิสิตนักศึกษา รวมทั้งบุคลากร ตลอดจนการร่วมมือกันกับสถาบันระหว่างประเทศ

มาตรการเครือข่ายและความร่วมมือระหว่างสถาบันและสังคม

2. การจัดทำบันทึกและการใช้งานในระดับสถาบัน สำหรับความร่วมมือในรูปแบบของการแบ่งปันทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรด้านอื่นๆ รวมทั้งการดำเนินวิจัยร่วมระหว่างสถาบันและองค์กรอื่นๆ ในสังคม อาทิ สหภาพแรงงาน หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานด้านศึกษา ตลอดจนพนักงานในหน่วยงานดังกล่าว

3. สร้างความร่วมมือใหม่ระหว่างสถาบันและสังคม และองค์กรระหว่างประเทศ และปรับการทำงานเชิงรุกกลับเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันและสังคมตามภารกิจต่างๆ (+)

มาตรการเครือข่ายและความร่วมมือภายในสถาบัน

4. การจัดทำบันทึกและการใช้งานในระดับคณะ สาขาวิชา เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

5. การจัดทำบันทึกและการใช้งานเพื่อทบทวนการปรับปรุงและประเมินโครงการเป็นระยะ เพื่อพิจารณาว่าการร่วมมือประเภทต่างๆ ดังกล่าวมีส่วนในการปรับปรุงโครงการมากน้อยแค่ไหน

6. สร้างความร่วมมือของเครือข่าย สถาบันและสังคม และองค์กรระหว่างประเทศ ใหม่และปรับปรุงความร่วมมือเดิมที่มีอยู่แล้ว โดยเน้นที่การพัฒนาหลักสูตรสำหรับการพัฒนาและเติมเต็มศักยภาพคนทุกกลุ่ม (+)

7. รวบรวมข้อมูลบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีผลงานเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับชาติและนานาชาติ สนับสนุนการทำงานและการสร้างความร่วมมือในรูปแบบต่างๆ ทั้งในระดับบุคคลและระดับสถาบันเพื่อขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยสู่สากล (+)

8. พัฒนากลไกการผลักดันและขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยสู่สากลทั้งในระดับบุคคลและระดับสถาบัน โดยอาศัยความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัย รวมไปถึงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ ช่วยเอื้อต่อการทำงานให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (+)

● **ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาการวิจัย (Research) ***

การพัฒนาการวิจัยทั้งในเชิงกระบวนการและผลจากการวิจัย เป็นประเด็นร่วมสมัย และการดำเนินงานในทุกแขนงวิชาที่มีความสำคัญและเป็นที่ยอมรับ

กลยุทธ์ ส่งเสริมกลไกการพัฒนาการทำงานวิจัยทั้งระบบ

มาตรการ

1. การส่งเสริมการทำสัญญาวิจัยในทุกแขนงวิชา และ/หรือสถาบัน และมี การจัดทำบันทึกการดำเนินงานดังกล่าวในระดับคณะวิชา
2. การส่งเสริมการวิจัยร่วมกับสังคม เศรษฐกิจ และผู้เรียน และการจัดทำ บันทึกการดำเนินงานดังกล่าวในระดับคณะวิชา
3. การใช้กระบวนการทัศน์ด้านการวิจัยในกรอบกว้าง มีการกำหนดเป้าหมายเพื่อเพิ่ม รูปแบบการวิจัย อาทิ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ กรณีศึกษา และการเล่าเรื่อง
4. การสร้างกลไกที่เหมาะสม เพื่อประเมินว่าสถาบันได้บรรลุผลตามตัวชี้วัดในระดับใด
5. การพัฒนาและปรับปรุงตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง ตลอดระยะเวลาในการดำเนินงานด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบัน
6. การเผยแพร่ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยอย่างเป็นระบบ ให้สาธารณะและประชาชน ได้รับรู้
7. การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวัง ประสิทธิภาพ ความต้องการ และความพึงพอใจของนิสิตนักศึกษา อย่างเป็นระบบ
8. การพัฒนาและปรับปรุงตัวชี้วัดการปฏิบัติงานสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง สำหรับการดำเนินงาน
9. สร้างพื้นที่เรียนรู้ให้คณาจารย์ นักวิจัยได้ร่วมมือทำงานกับบุคลากรมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีผลงานเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับชาติและนานาชาติ โดยอาศัยเครือข่ายความร่วมมือ การแบ่งปันทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรด้านอื่นๆ รวมทั้งการดำเนินวิจัยร่วมระหว่างสถาบันและองค์กรอื่นๆในสังคม (+)
10. เพิ่มการเชื่อมโยงและการตั้งเป้าหมายในการบูรณาการงานวิจัยร่วมกันทั้งภายในและภายนอก ทั้งระดับชาติและนานาชาติ ผ่านเครือข่ายความร่วมมือของกลุ่มคณาจารย์ นักวิจัยในหลากหลายระดับในลักษณะการทำงานร่วมกันของสหสาขาวิชา (+)

11. รวบรวมข้อมูลบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีผลงานเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับชาติและนานาชาติ สนับสนุนการทำงานและการสร้างความร่วมมือในการวิจัยและการพัฒนาทั้งในระดับบุคคลและระดับสถาบัน (+)

● **ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอน (Teaching and Learning Processes)***

การพัฒนาระบบการสร้างการเรียนรู้ วิธีการเรียนการสอน การเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง (Self-direct learning: SDL) ที่ประกอบด้วย บทบาทสถาบัน บทบาทผู้สอน และบทบาทผู้เรียน

กลยุทธ์ สร้างระบบและกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

มาตรการ

มาตรการบทบาทสถาบัน

1. มอบหมายให้คณะวิชา ซึ่งไม่ได้จำกัดบทบาทเพียงการเป็นผู้สอนในชั้นเรียน และอาจเป็นผู้ดำเนินบทบาทหน้าที่หลากหลาย อาทิ งานด้านธุรการ ให้คำปรึกษา การสอน ตลอดจนการอำนวยความสะดวกด้านการเรียนการสอน (Council for Adult & Experiential Learning: CAEL)

2. กระตุ้นหรือดึงดูดให้ผู้เรียนทุกคนให้ความสนใจกระบวนการด้านการศึกษและการวางแผนวิชาชีพ เพื่อประเมินระดับพัฒนาการด้านการศึกษตั้งแต่เข้าเรียน รวมถึงเป้าหมายด้านการศึกษและวิชาชีพ รวมถึงกำหนดแผน เพื่อช่วยให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพที่สุดเท่าที่เป็นไปได้

3. **เพิ่มจำนวนหน่วยกิตสำหรับการเทียบโอนผลการเรียนรู้ (Recognition of Prior Learning: RPL) พันธกิจทางเลือกและประสบการณ์ชีวิตเป็นเปอร์เซ็นต์ ภายในระยะเวลาที่กำหนด**

4. สนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้และการสร้างสรรค์นวัตกรรมในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

5. สนับสนุนการประเมินสรุปผล เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการสอนในแต่ละโมดูล เพื่อการพัฒนาปรับปรุง และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน

6. การบันทึกรายละเอียดการสมัครเรียนและจำนวนผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ให้ข้อมูลมีความเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

7. การพัฒนาผู้สอนเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Facilitators)

8. สถาบันอนุมัติและรับรองระบบวิธีการสอนที่หลากหลาย

9. จัดหาสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เน้นการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีความใส่ใจดูแลซึ่งกันและกัน สร้างบรรยากาศอบอุ่น เป็นกันเอง มีความใกล้ชิดและมีความเชื่อใจซึ่งกันและกันของคณาจารย์ บุคลากร และผู้เรียน (+)

10. พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติความต้องการแรงงานฐานความรู้ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีคุณภาพสู่สากล (+)

11. นำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาปรับใช้กับวิธีการเรียนการสอนและการบริการวิชาการให้แก่กลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น (+)

12. สร้างระบบการทำงานร่วมกันระหว่างผู้สอนที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีผลงานเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับชาติและนานาชาติ และผู้สอนที่ยังไม่มีประสบการณ์ให้ได้แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์การทำงานร่วมกัน และมีระบบการติดตาม ประเมินผลเพื่อการพัฒนา (+)

13. สนับสนุนการพัฒนาผู้สอน การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอนต้องปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับนิสิตนักศึกษา และผู้สอนพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิตของตนเอง (+)

มาตรการบทบาทผู้สอน

14. ผู้สอนแสดงศักยภาพของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต เน้นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างมีประสิทธิภาพ

15. สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันในลักษณะเพื่อนเรียนรู้ (Co- Learning) โดยการยอมรับและเคารพในตัวผู้เรียนในฐานะที่เป็นผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์ รับฟัง ให้เกียรติ และแสดงความชื่นชมต่อความคิดเห็นของผู้เรียน

16. ผู้สอนพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิตของตนเอง

17. ผู้สอนต้องปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับนิสิตนักศึกษา

18. การพัฒนาหลักสูตร ที่เอื้อให้กลุ่มคนที่ด้อยโอกาสในสังคม ทั้งในและนอกสถาบันสามารถเข้าร่วมได้อย่างเต็มที่

19. การประเมินในหลากหลายรูปแบบ และนำผลการประเมินมาพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

20. ผู้สอนท้าทายสติปัญญาของผู้เรียนอย่างเต็มที่ ให้สูงกว่าระดับความสามารถในการเรียนรู้ปัจจุบันของผู้เรียน

มาตรการบทบาทผู้เรียน

21. ผู้เรียนให้ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง แก่คณะวิชา เพื่อให้ทางคณะได้ประเมินพัฒนาการทางวิชาการ และคิดหน่วยกิตตามความเหมาะสม

22. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างจริงจัง

23. ผู้เรียนตระหนักได้ว่า ความต้องการและลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลได้รับการเคารพ

24. ผู้เรียนตระหนักว่าเมื่ออยู่ในห้องเรียน ความสามารถและความสำเร็จในชีวิตของตนได้รับการรับรู้และเคารพ

25. ผู้เรียนได้รับการกระตุ้นให้ประเมินตนเอง เพื่อประเมินความพร้อมในการดำเนินตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยตนเอง

26. ผู้เรียนจะดำเนินการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง

27. ผู้เรียนจะแสวงหาความท้าทายทางสติปัญญา

28. ผู้เรียนจะดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเข้มข้น ไปพร้อมกับผู้สอนและผู้เรียนร่วมชั้นเรียน

29. ผู้เรียนจะมีอิสระทางสติปัญญา การทดลอง และ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

30. ผู้เรียนมีความคาดหวังว่าจะได้รับการปฏิบัติ แบบผู้ใหญ่ที่มีสติปัญญา ที่ความคิดเห็นของตนได้รับการรับฟัง ให้เกียรติ และ แสดงความชื่นชม

● ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนากลไกการบริหารจัดการ (Administration Policies and Mechanisms)

การสร้างระบบและกลไกการให้บริการกับผู้เรียนเป็นความสำคัญ ได้แก่ การรับสมัคร/การตลาด การเข้าเรียน และจำนวนผู้เรียน เป็นต้น

กลยุทธ์ สร้างระบบและกลไกการบริหารจัดการที่หนุนการทำงานและการบริการ

มาตรการ

1. การประกาศพันธกิจและการจัดสรรทรัพยากร รวมถึงเจ้าหน้าที่ สะท้อนความมุ่งมั่นของสถาบัน ในการดำเนินงานด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สถาบัน

2. กำหนดแผนเชิงกลยุทธ์ และขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อดำเนินงานด้านการศึกษาลดชีวิตในสถาบัน

3. กระบวนการรับสมัครเข้าเรียนมีความครอบคลุม และไม่เน้นการแข่งขัน เพื่อให้กระบวนการทางการศึกษาสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

4. สภา และกลุ่มผู้นำหรือผู้บริหารปฏิบัติตามนโยบายพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

5. ระบบการดำเนินการเป็นระบบที่อิงความเชื่อที่แสดงให้เห็นว่า การพึงอย่างจริงจังแข่งขันและเป็นระบบ กลายเป็นปฏิกริยาโต้ตอบเชิงบวก เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

กลยุทธ์ การประชาสัมพันธ์และการตลาด

มาตรการ

6. กระบวนการทางการตลาด ที่ครอบคลุมทุกคณะวิชา มีการตั้งเป้าหมายผู้เรียนที่หลากหลาย โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

7. การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูล และระบุความต้องการของผู้เรียนทุกกลุ่ม

8. เอกสารการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลสนับสนุนแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

9. กระบวนการตลาดสะท้อนความเข้าใจบทบาทและความรับผิดชอบของผู้ใหญ่

10. กระบวนการตลาดสะท้อนความเข้าใจบทบาทและความรับผิดชอบของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่

11. กระตุ้นให้ศิษย์เก่าเชิญชวนผู้อื่นมาเข้าร่วมในสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

กลยุทธ์ การออกแบบระบบการเข้าศึกษา

มาตรการ

12. กระบวนการรับสมัครมีความครอบคลุมและไม่เน้นการแข่งขัน เพื่อให้กระบวนการด้านการศึกษา มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

กลยุทธ์ การพัฒนาระบบฐานข้อมูลจำเป็น

มาตรการ

มาตรการการเข้าเรียน

13. การเข้าและออกหลักสูตรการเรียนมีความยืดหยุ่น

14. การกำหนดให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงทุนการศึกษาต่าง ๆ รวมถึงผู้เรียนนอกเวลาราชการ

15. การลงทะเบียน เวลาบรรยาย และคอร์ส รวมถึงมีตัวเลือกที่เป็นหน่วยย่อยต่าง ๆ และการสนับสนุนเชิงวิชาการ มีความพร้อมตามเวลาที่เหมาะสม และอยู่ในรูปแบบที่สะดวกต่อผู้เรียน

16. กระตุ้นการรับรู้ ทั้งในแง่การเข้าถึง และการได้รับหน่วยกิตสำหรับการเรียนในหลักสูตรหรือโมดูลการเรียนต่าง ๆ

มาตรการจำนวนผู้เรียน

17. การเก็บ วิเคราะห์ และกระจายข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนิสิต นักศึกษา อย่างเป็นระบบทั่วมหาวิทยาลัย เพื่อเพิ่มอัตราการสำเร็จการศึกษาของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

18. การเก็บ วิเคราะห์ และกระจายข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนิสิต นักศึกษา อย่างเป็นระบบทั่วมหาวิทยาลัย เพื่อสนับสนุนและเพิ่มความสำเร็จของนิสิต นักศึกษา

● ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support Systems)*

การพัฒนาระบบสนับสนุนส่งเสริมการทำงานและสร้างระบบการตัดสินใจที่เอื้อต่อการทำงานของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ให้มีความคล่องตัว และมีธรรมาภิบาลยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ประกอบด้วย การประเมินประจำปี การเก็บข้อมูลสถิติที่สำคัญต่างๆ ได้แก่ นิสิต นักศึกษา ศิษย์เก่า หลักสูตรที่เปิดสอน การทำสัญญากับหน่วยงานต่างๆ การพัฒนาหลักสูตร การประเมินผลการเรียนรู้ การออกแบบหลักสูตร และวิธีการถือเป็นการรับผิดชอบต่อส่วนรวม

กลยุทธ์ สร้างระบบการตัดสินใจที่เอื้อต่อการทำงาน

มาตรการ

1. ระบบประเมินประจำปี และประเมินความต้องการ ความคาดหวัง และความพึงพอใจของผู้เรียน เพื่อเก็บเป็นข้อมูล พัฒนา ทำตลาด และ ปรับปรุงหลักสูตรวิชา/การให้บริการ
2. การเก็บข้อมูลสถิติ เพื่อเพิ่มจำนวน ได้แก่ นิสิต นักศึกษาหลักสูตรที่เปิดสอน สถานที่เปิดสอน และการทำสัญญากับหน่วยงาน
3. การตัดสินใจเลือกโปรแกรม การประเมินผลการเรียนรู้ การออกแบบหลักสูตร และวิธีการถือเป็นการรับผิดชอบต่อส่วนรวม อิงกระบวนการตามความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่วิชาการ เจ้าหน้าที่บริการ และผู้เรียน
4. ศิษย์เก่าร่วมมือในการรวบรวมสมาชิกเพิ่มเติมมาเข้าร่วมในสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง
5. การประเมินวิชาที่เปิดสอนอย่างต่อเนื่องโดยผู้เรียน
6. การคิดค้น คงรักษา และประเมินการพัฒนาหลักสูตรสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต พร้อมกลไกการอนุมัติที่เหมาะสม
7. การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตัวเอง การใส่ใจดูแลความอบอุ่นใจ เป็นกันเอง มีความใกล้ชิดและเชื่อมั่นซึ่งกันและกัน
8. วิเคราะห์ลักษณะการเรียนรู้ของผู้คนในปัจจุบัน รวมถึงความต้องการและความสนใจในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายผู้เรียนผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำคัญสำหรับการจัดการเรียนการสอน การวิจัยและพัฒนา การบริการวิชาการที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับผู้เรียนอย่างแท้จริง (+)

● ยุทธศาสตร์ที่ 7 การพัฒนาระบบการบริการและการสนับสนุนผู้เรียน (Student Support Systems and Services)

การพัฒนาระบบการให้บริการผู้เรียนตามความต้องการอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ผู้เรียนได้รับการสนับสนุนให้เป็นผู้เรียนอย่างอิสระในหลากหลายแนวทาง

กลยุทธ์ การบริการผู้เรียน

มาตรการ

1. การระบุภาระและความรับผิดชอบของผู้เรียน ผู้ให้บริการทางการศึกษา และการบริการด้านธุรการอย่างชัดเจนตั้งแต่ต้น

2. การจัดทำแผนกลยุทธ์ ได้แก่

- บริการด้านคมนาคมและจัดเลี้ยงสำหรับผู้เรียนนอกเวลา
- ใส่ใจและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่ทุพพลภาพ
- ใส่ใจ ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนทางไกล
- มีบริการรับเลี้ยงเด็กก่อน
- สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัย มั่นคง
- บริการสาธารณสุขให้กับผู้เรียนทุกคน

3. การพัฒนาโครงการที่เกื้อหนุนผู้สอนที่ต้องการคำแนะนำในการรับมือกับผู้เรียนที่มีความหลากหลาย และมีความต้องการพิเศษ เช่น ผู้เรียนนอกกระบวนการเรียนแบบดั้งเดิม

4. การให้คำปรึกษา (ทั้งระบบทางไกล และตัวต่อตัว) ให้คำแนะนำ และการพัฒนาด้านวิชาชีพ โดยการจัดให้กับผู้ลงทะเบียนเรียนช่วงเย็น หรือกลุ่มผู้เรียนกลุ่มอื่น ๆ

กลยุทธ์ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนการเรียนรู้

มาตรการ

5. การกำหนดโครงสร้างที่เกื้อหนุนทุกที่และทุกเวลาที่มีผู้เรียน

6. ปรับโครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ อาทิ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ อาคารสถานที่ สื่อและทรัพยากรการเรียนรู้ กระตุ้นการพัฒนาบัณฑิตศึกษาในระดับต่างๆ ให้มีความกระตือรือร้น เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่สามารถนำการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ (+)

7. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้มีครบครัน อาทิ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ อาคารสถานที่ สื่อและทรัพยากรการเรียนรู้ (+)

จะเห็นได้ว่า การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) ไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต หรือที่ภาษาอังกฤษเรียกว่า Lifelong Learning University (LLL) นั้น ต้องอาศัยยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับภาระงานของมหาวิทยาลัยโดยตรง เป็นยุทธศาสตร์เพื่อการปฏิบัติ (The Strategy-as Practice Approach) คือ เน้นการกำหนดยุทธศาสตร์ที่สามารถปฏิบัติได้ภายในองค์กร มากกว่าการกำหนดในสิ่งที่องค์กรมี และคำนึงถึงกระบวนการที่ทำให้เกิดการปฏิบัติที่เป็นทางการ ได้แก่ การประชุม การนำเสนองาน และการอบรมเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น โดยคำนึงถึงเป้าหมายของการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันอุดมศึกษา นั่นคือการสร้างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ การพัฒนาคนและเติมเต็มศักยภาพคน และการสร้างการยอมรับและส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในสังคมโดยรวม

ภาคผนวก จ

การนำเสนอผลงาน และการเผยแพร่ผลงานในการประชุมนานาชาติ

การนำเสนอผลงาน และการเผยแพร่ผลงานในการประชุมนานาชาติ

ครั้งที่ 1 นำเสนอผลการวิจัย

เรื่อง “Characteristic Elements of Lifelong Learning Higher Educational Institutions in Thailand” ในการประชุมนานาชาติด้านการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต The 4th International Conference on Lifelong Learning for All 2016 (LLL 2016) “Creative Approaches to Foster the Lifelong Love of Learning”, September 8-9, 2016, Faculty of Education, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand

- จดหมายตอบรับ

Dear Author, Suwithida Charungkaitikul

Research Title: CHARACTERISTIC ELEMENTS OF LIFELONG LEARNING HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS (UNIVERSITIES)

We are pleased to inform you that on the basis of your submission the reviewers have accepted the above for presentation at the 4th International Conference on Lifelong Learning for All 2016 (LLL 2016), during 8-9 September 2016, at the Faculty of Education, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand.

Please format your abstract in line with the template and carefully follow the instructions for preparing your full paper on the conference website. Detailed information about how to apply and register for the LLL 2016 conference is also available on our website.

Thank you in advance for your contribution toward the success of the 4th International Conference on Lifelong Learning for All 2016; we look forward to welcoming you to this unique experience in Bangkok, Thailand. We hope you will find your participation in the conference rewarding and professionally stimulating.

Sincerely,

Archanya

(Assoc. Prof. Archanya Ratana-Ubol, Ph.D.)

Conference Chair

Department of Lifelong Education,

Faculty of Education,

Chulalongkorn University,

Phyathai Road, Bangkok 10330, Thailand

Website: <http://portal.edu.chula.ac.th/pub/lllconference/>

- ภาพการนำเสนอ

ครั้งที่ 2 นำเสนอผลการวิจัย

เรื่อง “Strategies to Reorient Traditional Higher Education Institutions toward Lifelong Learning Higher Education Institutions in Thailand ในการประชุมนานาชาติด้านงานวิจัย การศึกษาผู้ใหญ่ The 10th Asian Pre-Conference in conjunction with the 2017 Adult Education Research Conference (AERC) “Celebrating our Heritage: Evolving with Global Learning”, June 8-10, 2017, University of Oklahoma, Norman, USA.

- จัดหมายตอบรับ

April 14, 2017

Dear: Suwithida Charunghaittikul,

Congratulations! We are pleased to inform you that your proposal entitled: Strategies to Reorient a Traditional Higher Education Institution toward a Lifelong Learning Higher Education Institution, after blind peer review by the Proposal Review Committee, is conditionally accepted for presentation at the 2017 Adult Education Research Conference (AERC) Asian Pre-Conference: *Celebrating our Heritage: Evolving with Global Learning*.
Comments - The topic on lifelong learning sounds interesting and has values for audience/conference, but it needs to make a connection to adult learners, adult learning or to East and West in certain ways to fit the preconference theme with AERC.
Suggestion - to reword the title, also to add Thailand into the title that may help make a clear connection to Asia for Asian PreConference for AERC.

The 10th Asian Pre-Conference in conjunction with the 2017 Adult Education Research Conference (AERC) will be held Norman Oklahoma. June 8, 2017. All pre-conference attendees must register for the preconference. Early registration for AERC ends on May 1, 2017. More information about registration is available at <https://aerc.outreach.ou.edu/registration/>. For lodging information, please visit: <https://aerc.outreach.ou.edu/hotel/>.

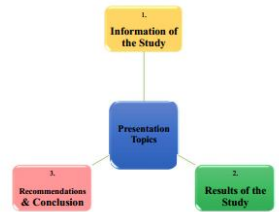
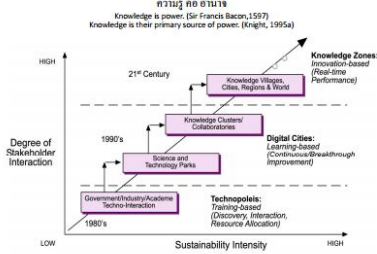
For full text papers to be included in the preconference proceedings - each paper will be posted on the AERC website, you are therefore asked to submit an electronic version of your completed paper to <https://youtu.be/EVlaVxIm2Hw> before or by 11:59 p.m. Sunday, July 31, 2017. Please send the electronic version in Microsoft 2008 or higher. Don't hesitate to contact infoaerc@ksu.edu if you have any questions. Please see attached guideline for paper formatting.

Thank you for submitting a proposal for the AERC 10th Asian PreConference. We look forward to your presentation at what promises to be a very exciting research conference in adult education. See you in Norman Oklahoma.

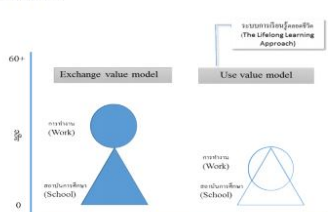
Sincerely,

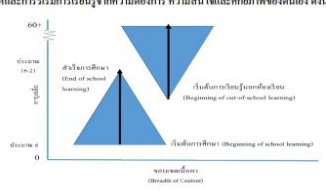
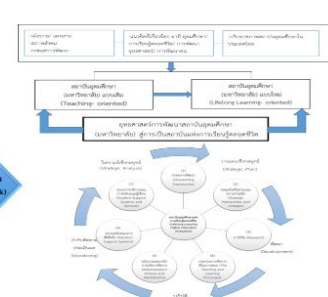
AERC/Asian PreConference Steering Committee
 Proposal Review Committee
<http://newprairiepress.org/aerc/preconference.html>

- PowerPoint

The Research Study on “Strategies to Reorienting Traditional Higher Education Institutions toward Lifelong Learning Higher Educational Institutions in Thailand” Asst. Prof. Suwithida Charungkaitikul, Ph.D. Department of Lifelong Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University, Bangkok, THAILAND ❖ This research project is supported by The Thailand (National) Research Fund (TRF) ❖ Research mentors: Prof. John A. Henschke, Ed.D., and Assoc. Prof. Archanya Rattana-Ubol, Ed.D. 	Today's Agenda
1. General Information of the Study	 Sources: Adapted by Amidon (2004)

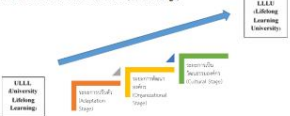
<i>“Learning is the key to prosperity – for each of us as individuals, as well as for the nation as a whole. Investment in human capital will be the foundation of success in the knowledge-based global economy of the twenty-first century.”</i> David Blunkett • The Learning Age	Background of the Study Roles of Universities ...toward Lifelong Learning Universities
	• National (Thailand) Trends • The increasingly intense competition among the international community. • National plans and policies: aiming to transform the Thai society into one of the learning society. • The Constitution of the Royal Kingdom of Thailand 2007 (B.E. 2550); • Thailand's 20-Year National Strategy and Thailand 4.0 Policy; • The 12th National Economic and Social Development Plan (2017-2021) (B.E. 2560-2564); • The National Education Act 1999 (B.E. 2542) and its amendment the National Education Act Amendment (Issue 2) 2002 (B.E. 2545); • The Non-Formal Education and Informal Education Act 2008 (B.E. 2551); • The Second 15-year Long Range Plan on Higher Education (2008-2022); • The 12th Higher Education Development Plan (2017-2021) (B.E. 2560-2564)

- Details of some obstacles are as follows. - First, educational institutions are unable to keep up with the changes, especially in terms of development of teaching and researching standards, lack long-term development planning of both state and private higher educations. - Second, overall Thai universities still see their weak points in terms of quality management, especially in regard to acting as research-based universities. - Third, the direction for development of higher educational institution remains vague, with some redundancies in services. - Thai universities do not have policies or planning with a major focus on development toward lifelong learning institutions. - Furthermore, despite the fact that Thai institutions have been developing, their quality still remain at unsatisfactory levels. (Charat Aumsanrit, 2007; Kampet Phuriparinya, 2007; Tortrakul Ubolwat, 2007; Thamrong ratanaparanudet, 2010; Suntri Wanapairoh, 2011; Sonsiri Nonthasawassri, 2011)	- International (Global) Trends - Globalization/Knowledge Economy/Knowledge-based Development - Regionalization – Preparation for the ASEAN Community/ Internationalization of higher education/ Cross border higher education/ Liberalization of trade in education services - EU (2001) lifelong learning broadly as: "A paradigm, which, linked to the vision of a learning society has been widely accepted in theory and political declaration. - A principle, when followed, ensures a broadly based and continuous process of learning throughout society. - A process for combining formal and informal learning throughout someone's lifetime." - The vision of lifelong learning encompasses all contexts (formal, non-formal and informal) and ages ("from cradle to grave") of learning. "Given rapid changes in labor markets and societies, universities are expected to become more responsive to the work and life situation of adult learners, helping them not only acquire skills and knowledge, but also maintain and improve their position in society and ultimately enhance their quality of life." (UIL, 2015)
- There is no doubt that universities have a vital role to play in promoting lifelong learning, and in recent decades the international education community has discussed the implications of lifelong learning for higher education. - In 1997, the Agenda for the Future adopted by the 5th International Conference on Adult Education called for institutions of formal education, from primary to tertiary level, to open their doors to adult learners, both women and men, adapting their programs and learning conditions to meet their needs. - It was stated that they should do this by six principal means 1. Developing coherent mechanisms to recognize the outcomes of learning undertaken in different contexts and to ensure that credit is transferable within and between institutions, sectors and states; 2. Establishing joint university/community research and training partnerships; 3. Bringing the services of universities to outside groups; 4. Conducting interdisciplinary research on adult learning and education with the participation of adult learners themselves; 5. Creating opportunities for adult learning in flexible, open and creative ways, taking into account the specificities of women's and men's lives; and 6. Providing systematic continuing education for adult educators (UIL, 1997).	The new paradigm of the management and services (Use Value Model) for the universities to connect with the real world situation (work)

นอกจากสถานการณ์ข้างต้นแล้ว ความสำคัญของการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีแนวโน้มจะทวีความสำคัญมากขึ้นในสังคมไทย หรือสถาบันอุดมศึกษาที่มีแนวโน้มจะทวีความสำคัญมากขึ้นในสังคมไทย (Pajaron, 1993) งานวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในสังคมไทยจะมีบทบาทการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ที่แตกต่างออกไป โดยการเรียนรู้แบบเดิมที่เน้นการเรียนในห้องเรียนจะเปลี่ยนมาเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้จากความรู้ความเข้าใจ ความสนใจและความอยากรู้อยากเห็น ดังนี้ 	Research Objectives - To analyze and synthesize components of lifelong learning higher education institutions; - To develop strategies to reorient traditional higher education institutions toward lifelong learning education institutions; and - To propose potential strategies to reorient traditional higher educations (universities) toward lifelong learning higher education institutions.				
Scope of the Study <table border="1"> <thead> <tr> <th>Population and Samples</th> <th>Contents</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td> - The population consists of groups of experts on developing a higher education institution toward a lifelong learning education institution, both those at the policy and operation levels, with the best practices 157 institutions under the Office of Higher Education Commission (OHEC), Ministry of Education 78 are state institutions; 14 are autonomous universities; 69 are state institutions; and 19 institutions are community colleges. </td> <td> 1) General social contexts 2) Development policies and directions 3) Components of lifelong learning institutions 4) Groups of relevant individuals and networks 5) Activity conduct processes 6) Activities to promote lifelong learning 7) Principles toward a lifelong learning institution 8) Success factors 9) Problems 10) Strategies for development of lifelong learning institutions </td> </tr> </tbody> </table>	Population and Samples	Contents	- The population consists of groups of experts on developing a higher education institution toward a lifelong learning education institution, both those at the policy and operation levels, with the best practices 157 institutions under the Office of Higher Education Commission (OHEC), Ministry of Education 78 are state institutions; 14 are autonomous universities; 69 are state institutions; and 19 institutions are community colleges.	1) General social contexts 2) Development policies and directions 3) Components of lifelong learning institutions 4) Groups of relevant individuals and networks 5) Activity conduct processes 6) Activities to promote lifelong learning 7) Principles toward a lifelong learning institution 8) Success factors 9) Problems 10) Strategies for development of lifelong learning institutions	 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)
Population and Samples	Contents				
- The population consists of groups of experts on developing a higher education institution toward a lifelong learning education institution, both those at the policy and operation levels, with the best practices 157 institutions under the Office of Higher Education Commission (OHEC), Ministry of Education 78 are state institutions; 14 are autonomous universities; 69 are state institutions; and 19 institutions are community colleges.	1) General social contexts 2) Development policies and directions 3) Components of lifelong learning institutions 4) Groups of relevant individuals and networks 5) Activity conduct processes 6) Activities to promote lifelong learning 7) Principles toward a lifelong learning institution 8) Success factors 9) Problems 10) Strategies for development of lifelong learning institutions				

[illegible]

[illegible]

กระบวนการพัฒนาไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต - การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) ไปสู่การเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีขั้นตอนที่สำคัญ 3 ระยะ ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นกระบวนการสากลของการพัฒนา (Global Process) ดังนี้ - ขั้นตอนเบื้องต้น: ระยะการปรับตัว (Adaptation Stage) - ขั้นตอนที่สอง: ระยะการพัฒนาระบบ (Organizational Stage) - ขั้นตอนที่สาม: ระยะการเป็นวัฒนธรรมองค์กร (Cultural Stage) 	3. Conclusion
Thank you very much for your attention!	รายการอ้างอิง (References) - คณะกรรมการการศึกษาระดับชาติ, สำนักงบประมาณ, (2542), พระราชบัญญัติการศึกษาระดับชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545, กรุงเทพฯ: สภามหาวิทยาลัย. - คณะกรรมการการอุดมศึกษา, สำนักวิชา, (2551), การอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2535-2550), พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. - คณะกรรมการการอุดมศึกษา, สำนักวิชา, (2550), 15 ปี การอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พ.ศ. 2535-2550, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. - EU, 2006, <i>Making a European Area of Lifelong Learning a Reality</i>, COM(2006)1676. - OECD, 2013, <i>Education at a Glance 2013</i>, OECD Education Indicators, OECD Publishing, Paris. - UN (2013), <i>World Population Aging</i>, United Nations Department of Economic and Social Affairs Population Division, New York. - UNESCO Institute for Education (UIE), 1997, <i>Agenda for the Future adopted by the 5th International Conference on Adult Education</i>, Hamburg: UNESCO Institute for Lifelong Learning. - UNESCO Institute for Education (UIE), 2001, <i>The Cape Town Statement on Characteristic Elements of a Lifelong Learning Higher Education Institution</i>, Hamburg: UNESCO Institute for Lifelong Learning. - UNESCO Institute for Education (UIE), 2015, <i>The Role of Higher Education in Promoting Lifelong Learning</i>, Hamburg: UNESCO Institute for Lifelong Learning.

- บทความ Full Paper

STRATEGIES TO REORIENT TRADITIONAL HIGHER EDUCATION INSTITUTION TOWARD A LIFELONG LEARNING HIGHER EDUCATION INSTITUTION IN THAILAND

Suwithida Charungkaittikul

Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand

Abstract

The purpose of this presentation is to identify key aspects of lifelong education/ learning in Thai higher education institutions which later will propose the strategies to reorient a traditional higher education institution (a university) toward a lifelong learning higher education institution in order to serve lifelong adult learners in Thailand. Data were collected by means of the Ethnographic Delphi Futures Research (EDFR) approach. Research instruments are in-depth interviews, the questionnaires, focus group discussions, and a strategic assessment form. The result showed seven main characteristic elements of lifelong learning higher education institutions: Overarching Frameworks, Strategic Partnerships and Linkages, Research, Teaching and Learning Processes, Administration Policies and Mechanisms, Decision Support Systems, and Student Support Systems and Services; with several sub-details of each element. It is hoped that the results will better generate and encourage meaningful and mindful dialogues and discussion between the East and the West perspectives.

Keywords: lifelong learning, universities, higher education, development strategies, Thailand

Introduction

Amid the changes in society and continued development in the 21st century, many countries have identified strategies and prepared to accommodate potential changes by focusing on knowledge-based growth (World Bank, 2000; Varghese, 2001). Higher education institutions or universities are major institutions playing a key role in human resource management. Also in Thailand, higher education increasingly plays an essential role in enabling greater opportunities for economic growth and attractiveness to foreign

investment. The institutions provide quality education services for several degrees, i.e., certificates, diplomas, bachelor's degrees, master's degrees and doctoral degrees. Furthermore, not only do they provide students with various courses in different degrees but higher education institutions also provide academic services for the society. They also focus on research that creates new bodies of academic knowledge. It is obvious that education management in higher education institutions is crucial as it is the educational level that prepares learners for future careers. More importantly, in the intensified competitive atmosphere currently, quality is a key; education institutions have to produce high-quality students in order to become competitive both domestically and internationally. (Thongkaew, 2006)

There have been no attempts to make the society open and transparent. In other words, no public policies have been seriously implemented. Universities do not view that it is their responsibility to use academics as a method to define and understand the society. They do not view that this is a key mission to drive the Thai society toward a learning one. Meanwhile, most research, focuses on presentation of concepts for development of universities, e.g., acting as institutions to promote national security, and health or to move toward the ASEAN Economic Community (AEC) and international universities (Sangsri, 2003; Aumsamrit, 2007; Wanapairoh, 2011; Sinhaneti, 2011, etc.), still lacks the information about components of a learning society. Generally, only vague concepts of lifelong learning have been understood but there have been no principles for concrete practices. In addition, universities do not have policies or planning with a major focus on development toward lifelong learning institutions. Furthermore, higher education institutions are also key figures that prepare students to be ready to flourish in the competitive world of global economic system. Knowledge obtained from higher education institutions thus acts as a driver for economic and social development. Hence, universities try to adjust themselves and create new innovations to enhance productivity of the society as a whole. This implies that the education and higher educational institutions should gear their efforts toward improvement and changes to keep up with/take steps ahead of the society, responding to all dimensions of changes in the world. The purpose of this study is to identify the key aspects of lifelong education/ learning in Thai higher education institutions.

Research Question

What are the key aspects of lifelong education/ learning in Thai higher education?

Methodology

The research is divided into three stages: 1) analyze and synthesize components of lifelong learning higher education institutions; 2) develop strategies for development of a higher education institution toward a lifelong learning institution; and 3) propose potential strategies to reorient a higher education toward a lifelong learning higher educational institution. One of these stages have been conducted as of this writing. The second and third stages will be conducted in the future in May 2017. Population includes personnel at management and operational levels, graduate user networks, students, and relevant parties. Data are collected by means of the EDFR approach. Research instruments are in-depth interviews, a questionnaire of the Measurable Performance Indicators [MPI] for use with an educational institution, (Henschke, 2014), focus group discussions, and a strategic assessment form. The quantitative data is analyzed by descriptive statistics, while the qualitative analysis is conducted through content analysis and the inductive conclusions. It must be noted that the second stage will be conducted at a future time to identify strategies to reorient Thai traditional higher education institution (a university) toward a lifelong learning higher education institution, and it is anticipated that any possible changes will be minimal. This article is written with only the results from the first stage.

Findings and Discussion

The result showed seven aspects of Lifelong Learning (LLL) in higher education institutions: Overarching Frameworks, Strategic Partnerships and Linkages, Research, Teaching and Learning Processes, Administration Policies and Mechanisms, Decision Support Systems, and Student Support Systems and Services; with several sub-details of each element. The descriptive details of each aspects are as follows:

1. Overarching Frameworks – provide the context that facilitates operation as a lifelong learning institution. This would mean that all stakeholders relating to the institution have a financial policy and implementation plan, the legal framework, and the cultural/social sensitivity as a foundation to operating the institution for serving lifelong learners.

2. Strategic Partnerships & Linkages – form collaborative relationships internationally, with other institutions nationally, and with other groups in society. The indicators needed here will focus on increasing the institution wide concern with promoting and increasing the number and quality of partnerships across multiple departmental, institutional, national, and international boundaries. Decisions regarding choice of programs,

assessment of learning outcomes, curriculum design and methods are a shared responsibility based on collaborative processes among academic staff, service staff and learners.

3. Research – includes working across disciplines, institutions, investigating what kinds of institutional adjustments need to be made to help the institution better serve lifelong learners: i.e. convenience, transportation, child care services, locations of offerings, library accessibility, computer and website services, etc. In addition, targets are set for increasing and encouraging a broader range of research paradigms: action research, case studies, storytelling, etc.

4. Teaching & Learning Processes – Educators will need to move their teaching and learning processes away from the instructional paradigm toward the learning. Encouraging self-directed learning, engaging with the knowledges, interests and life situations which learners bring to their education, and using open and resource based learning approaches. They will need to use different teaching methods that respond to the diverse learning styles of lifelong learners, including co-learning, interactive learning, and continuous learning while integrating appropriate technology. The learners and faculty will need to mutually design individual learning programs that address what each learner needs and wants to learn to function optimally in their profession. This all means that the institution plans to employ and develop faculty who see their primary roles as facilitators of the learning process as opposed to dispensers of information, thus moving their development toward: knowing as a dialogical process; a dialogical relationship to oneself; being a continuous learner; self-agency and self-authorship; and connection with others.

5. Administration Policies & Mechanisms – service to learners is the top priority of the administration. The mission statement and allocation of resources, including staffing is increased to reflect the institutional commitment for operating a lifelong learning institution. The operational system is imbued with a belief that demonstrates active and systematic listening turned into responsiveness to meet needs of lifelong learners. Registration, class times, and courses – including modular choices and academics support – are available at times and in formats geared to the convenience of learners.

6. Decision Support Systems – provide within the institution and community an atmosphere that is people-centered, caring, warm, informal, intimate and trusting. It also maintains a demographic profile on programs aimed at increasing the numbers of: students served, courses offered, locations of offerings, and contracts for educational programs with different organizations.

7. Student Support Systems & Services – provides learner-friendliness, convenient schedules, and in various ways encourages independent learning. Obligations and responsibilities of the learners, educational providers and administration service are made clear from the beginning.

The analysis of results of the assessment of opinions toward each aspect using the Measurable Performance Indicators [MPI] in two main aspects: 1) The implementation of each elements of the Lifelong Learning (LLL) in higher education and the perspectives toward the essential of the seven main elements of a Lifelong Learning Higher Education Institution. The results showed the receiving the highest average score on a scale of 5 is about Teaching and Learning Processes (3.69), followed by Decision Support Systems (3.56), and Research (3.44). It can be implied that those educational institutions trust these three aspects as the most important lifelong learning aspect to move a university toward a lifelong learning orientation.

Nowadays, Thai higher education institutions are experiencing significant changes from the industrial age to the world of globalization. The role of lifelong learning is critical in addressing global educational issues and challenges. These changes are forging new roles and responsibilities of the educational institution as a university or a higher education institution, in human development with the necessary knowledge, capabilities, skills, competences and values to exercise and advance their rights and take control of their destinies. Adult learning and education are also an imperative for the achievement of equity and inclusion, for alleviating poverty and for building equitable, tolerant, sustainable and knowledge-based (learning) societies (UNESCO -- Belem Framework for Action, 2009). The higher education institutions are experienced with several issues of inclusiveness of adults; access of learning opportunities for adults through innovation; ageing society, etc. It is essential for all higher education institutions (universities) to change their paradigm, especially a shift from teaching toward learning (Lemkuhle, 1995); and practice toward understanding and helping adults learn, to recognize lifelong adult learning as their development goal.

The seven key aspects of LLL in higher education development are based on a master concept or andragogical principle (the art and science of helping adults or human beings learn). This is regarded as the adult continuous and never complete development, changes, and adaptation in human consciousness including learning that occurs partly through deliberate action of higher education (a university) system, but even more as a

result of the idea of living, based on six pillars of learning: *learning to know; learning to do; learning to live together; learning to be; learning to change; and, learning for sustainable development* (Delors, 1998, Henschke, 2014). It is interesting to see that Thai universities put more focus on Teaching and Learning Processes, Decision Support Systems, and Research. First, the Teaching and Learning Process includes the roles of institution, educators, and learner. As Henschke (2014) described the element that educators will need to move their teaching and learning processes away from the “instructional paradigm” toward the “learning paradigm.” thus encouraging self-directed learning, engaging with the knowledges, interests and life situations which learners bring to their education, and using open and resource based learning approaches. They will need to use different teaching methods that respond to the diverse learning styles of lifelong learners, including co-learning, interactive learning, and continuous learning while integrating appropriate technology. The learners and faculty will need to mutually design individual learning programs that address what each learner needs and wants to learn in order to function optimally in their profession. This all means that the institution plans to employ and develop faculty who see their primary roles as facilitators of the learning process as opposed to dispensers of information, thus moving their development toward: knowing as a dialogical process; a dialogical relationship to oneself; being a continuous learner; self-agency and self-authorship; and connection with others. Second, the Research focus includes working across disciplines, institutions, investigating what kinds of institutional adjustments need to be made to help the institution better serve lifelong learners: i.e. convenience, transportation, child care services, locations of offerings, library accessibility, computer and website services, etc. In addition, targets are set for increasing & encouraging a broader range of research paradigms: action research, case studies, storytelling, etc. Third, the Decision Support Systems focus provides within the institution and community an atmosphere that is people-centered, caring, warm, informal, intimate and trusting. It also maintains a demographic profile on programs aimed at increasing the numbers of: students served, courses offered, locations of offerings, and contracts for educational programs with different organizations

Recently, the second Thai Education Reform and the Second 15-year Long Range Plan on Higher Education (2008-2022) imposed a new perspective upon higher education institution to play more crucial roles in society (ONEC, 2009). Traditional missions and functions of higher education are providing and promoting academic and professional

education, promoting and conducting research and studies for generating knowledge, providing public service and preserving and promoting arts, traditions and cultural heritage (Sinhaneti, 2011). As the OHEC (Office of the Higher Education Commission) has attempted to reposition the Thai higher education system to act in “response with the emerging needs of the society and the economy” (Overview of Current Thai Higher Education Development, 2010) by addressing missions of higher education sector towards more societal participation and students’ lifelong learning, the Second 15-year Long Range Plan on Higher Education, thus, gives focus on the production of graduates of quality, capability of life-long work and adjustment. This Long-Range Plan on Higher education is based on seven scenarios of the global, regional and local socio-economic environment which are: (1) demographic change; (2) energy and the environment; (3) future employment; (4) decentralization of the country and development of local administrative bodies; (5) peaceful conflicts resolution and violence; (6) post modern/ post - industrial world; and (7) His Majesty the King’s initiation on “Sufficiency Economy”. Consequently, OHEC, for the first time, categorizes Thai higher education into four sub-systems to reflect clearly its strengths and aspirations. The four groups of higher education institutions will have differentiated mission and goal. The four categories are: (1) research and postgraduate universities; (2) specialized including science and technology and comprehensive universities; (3) four-year universities and liberal arts colleges; and (4) community colleges. Therefore, the Thai universities under each category have been implementing a variety of policies and activities to accomplish their roles. Chulalongkorn University (CU), for example, the university was established in March 1917 by King Vajiravudh (Rama VI) and named after his father, King Chulalongkorn (Rama V), who had laid the foundations for modern education in Thailand. Currently, CU is composed of 19 faculties, 23 colleges and research institutes with over 37,000 students, including 24,620 undergraduates and 10,530 postgraduates (7,990 in the Master’s Degree and 2,540 in the Doctoral Degree programs), and over 2,800 faculty members. As the year 2017 marks the beginning of the second century of CU, new strategies have been formulated for 2017–2020 to raise the University to many aspects of excellence according to the vision of CU as a world-class national university that generates the knowledge and innovation necessary for the creative and sustainable transformation of Thai society. Divided into the four areas of Human Capital, Knowledge and Innovation, Local Transformation and Global Benchmarking, CU strategies 2017–2020 are devised to fulfil the University’s missions,

which are as follows: develop graduates that have the academic ability, latest skills, public consciousness and also leadership; pioneer and integrate knowledge, create teaching and learning and research innovation; produce local and international academic research; exploit knowledge for the sustainable development of the country and society (Chulalongkorn University, 2017). Samples of research activities at the university level included the research unit and Centre of Excellence, and seven Chula Research Clusters to entertain public policy in human security, food and water, energy, climate change, emerging health risks, aging society and advanced materials. Besides, Chulalongkorn has initiated “Chula-Saraburi” project to extend research for private and industrial sectors (Chulalongkorn University, 2010).

Though the Thai higher education institutions have geared up for a foreword momentum in charting this new distinctive course imposed by the Ministry of Education’s recent education reform, the universities must not forget their prime and core business of teaching and research. As one glances at the scope of making lifelong learning operational in an educational institution, it obviously becomes a monumental task. Nevertheless, as the future presses upon the present, the effort becomes mandatory. However, beyond that, those who have experimented with various aspects of implementing lifelong learning at their institution, will attest that the energy is well spent and the rewards multiple. Thus, those who move in that direction will maintain themselves and their institutions on the cutting edge of a future that will be bright and exciting.

Significance and Conclusion

The suggested key aspects of lifelong education/ learning in Thai higher education will be beneficial for higher education institutions in Thailand and other countries around the world to strengthen the policies, process, and tools used in moving toward lifelong learning universities which help develop learners and provide them with physical and mental wellness and advance academic knowledge. Although it remains to be seen, future progress needs focus group discussion and implementation of the developed strategies in the real higher education institutions contexts for future sustainable implementation. The study aims to contribute to reorient Thai traditional higher education institution (a university) toward a lifelong learning higher education institution. The results would serve national priorities and strategies as well as addressing global, national, regional demands with the goals to enhance the country competitiveness, and to serve as prime movers for the

development of real sector workforces, manufacturing and service sectors. Finally, the knowledge outcomes will also better generate and encourage further dialogue and discussion.

References

- Aumsamrit, C. (2007). *A proposed of development strategies for higher education administrative system of the Royal Thai Army for the promotion of national security*. Doctoral Dissertation, Educational Administration Division, Department of Educational Policy, Management and Leadership. Bangkok: Faculty of Education, Chulalongkorn University.
- Chulalongkorn University. (2010). *Special issue outcomes of one year strategy*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.
- Chulalongkorn University. (2017). *Vision and Strategies*. Retrieved April 18, 2017, from <http://www.chula.ac.th/en/about/vision-strategies>
- Delors, Jacques. (1998) *Learning: The treasure within: Revised Edition*. Report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty-first Century. Paris, France: UNESCO Publishing.
- Henschke, A. J. (2000). Moving a university or college toward a lifelong learning orientation. IACE Hall of Fame Repository.
- Henschke, A. J. (2014). Measurable Performance Indicators (MPI) for lifelong learning: Reorientation of a traditional higher education institution. In Charungkaittikul, S. (Ed.). *Lifelong education and learning*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. 310-351.
- Lemkuhle, Steve. *Instructional & Learning Paradigm*. Adopted from Barr & Tagg, Change, 1995, p. 16, and adapted by Henschke.
- Overview of Current Thai Higher Education Development*. (2010). Retrieved April 18, 2017, from [http://inter.mua.o.th/main2g/files/file/policy&issue/OHEC% 20policy% issueThai%20higher%20education%20policyissue.pdf](http://inter.mua.o.th/main2g/files/file/policy&issue/OHEC%20policy%issueThai%20higher%20education%20policyissue.pdf)
- Sangsri, S. (2003). *Lifelong education strategies for Thai society in the 21st century*. Bangkok: Office of the Education Council.
- Sinhaneti, K. (2011). Emerging trends of Thai higher education and a case study of Shinawatra U. in coping with global challenges. *US-China Education Review*. B 3 (2011) 370-381.

- Tongkeaw, T. (2008). *Administration toward quality of Thai higher education in the free economy*. Retrieved April 19, 2017, from <http://dusithost.dusit.ac.th/~ei/tuan/file21122005007.doc>
- UNESCO. (2009). *Belem Framework for Action*. CONFINTEA VI. UNESCO 6th. International World Conference on Adult Education. Belem, Para, Brazil.
- Varghese, N.V. (2001). *Economic crisis and higher education in East Asia*. Paris. UNESCO/IIEP.
- Wanapairoh, S. (2011). *Management strategies for the preparation of Thai higher education institutions for the ASEAN community*. Doctoral Dissertation, Educational Administration Division, Department of Educational Policy, Management and Leadership. Bangkok: Faculty of Education, Chulalongkorn University.
- World Bank. (2000). *Higher education in developing countries: Peril and promise*. Washington, D.C.: The World Bank.

- Proceeding เอกสารการประชุม

**58TH ANNUAL
ADULT EDUCATION
RESEARCH CONFERENCE**

Advancing Research and Enriching Practice in Adult Education

**June 8 - June 11, 2017
University of Oklahoma
Thurman J. White Forum
Norman, Oklahoma**

11:50 pm - 1:00 pm

Lunch Break*

Conference

Room A

Time	Title	Presenters/Institutions
12:15pm -12:35 pm	[Electronic Presentation] Informal Learning and Popular Culture: Webtoons, Everyday Lived Experience and the Two Koreas	Jinhee Choi The Pennsylvania State University
12:40 pm- 12:50 pm	[Electronic Project Showcase] Exploring the influence of national culture on educational video: The case of MOOC introductory videos	Rebecca Yvonne Bayeck, Jinhee Choi The Pennsylvania State University

2

Time	Title	Presenters/Institutions
1:05pm -1:35pm	How social media is perceived and used by people from different cultures	Haijun Kang Kansas State University
1:40 pm- 2:10 pm	Perception of Campus Life/Experience from International Students of Confucian Heritage Culture: A Case Study at a USA Community College	Qi Sun Patricia Higgins University of Tennessee
2:15 pm – 2:45 pm	Strategies to Reorient Traditional Higher Education Institutions toward Lifelong Learning Higher Education Institutions in Thailand	Suwithida Charungkaittikul Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand
2:50pm – 3:20pm	Refugee and Immigrant Students' Perception of a Community ESL Program	Merih Ugurel Kamisli Texas State University

การไปเสนอผลงาน การได้รับเชิญไปเป็นวิทยากร

- วิทยากรบรรยายและแลกเปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับการศึกษาไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นปัญหาและความท้าทายของการศึกษาตลอดชีวิต การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยใน class สัมมนาป โท/เอก (Development Management Policy Seminar) ณ Kobe University's Graduate School of International Cooperation Studies (GSICS) มหาวิทยาลัย Kobe University ในวันที่ 28 มิถุนายน 2559

- ผู้วิจัยได้รับเกียรติเป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้ เรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในศตวรรษที่ 21 (DEVELOPMENT OF A LIFELONG LEARNING LEADERSHIP IN THE 21st CENTURY) ณ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช วันที่ 8 มิถุนายน 2559

และผู้วิจัยได้รับเกียรติเป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้ เรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในศตวรรษที่ 21 (DEVELOPMENT OF A LIFELONG LEARNING LEADERSHIP IN THE 21st CENTURY) ณ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช วันที่ 9 ธันวาคม 2559

การเชื่อมโยงทางวิชาการกับนักวิชาการอื่นๆ ทั้งในและต่างประเทศ

- ศึกษาดูงานและสร้างความร่วมมือทางวิชาการ ณ มหาวิทยาลัย Griffith University in South East Queensland, Australia ร่วมกับนิสิตและคณาจารย์ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ณ วันที่ 23 พฤษภาคม 2560

- ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาต่อในหลักสูตรการศึกษาหลังปริญญาเอก (Post Doc Fellowship Program) ณ มหาวิทยาลัย Lindernwood University, St. Charles, Missouri, USA เพื่อสร้างความร่วมมือทางวิชาการ แลกเปลี่ยนองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning Society Development) และการศึกษาผู้ใหญ่ (Adult Education “Andragogy”) ทั้งนี้จะได้นำความรู้มาปรับใช้กับการพัฒนาผู้เรียน คณะ และมหาวิทยาลัย รวมไปถึงการพัฒนาชุมชนและสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสังคมไทย

